

Michail Bulgakov

Mistr

a

Markétka

<http://atheneum.zde.cz>

Michail Bulgakov

Mistr
a
Markétka

Přeložila Alena Morávková

*„Nu dobrá, a kdos ty?“
„Té síly díl jsem já,
jež chtít vždy páchat zlo
vždy dobro vykoná.“
GOETHE / FAUST*

(1) NIKDY SE NEPOUŠTĚJTE DO ŘEČI S NEZNÁMÝMI LIDMI

V dusném jarním podvečeru se vynořili na Patriarchových rybnících dva muži. První byl asi čtyřicátník malé postavy, v šedavém obleku, vykrmený proplešatělý brunet. V ruce žmoulal kvalitní klobouk smáčkнутý na placku a jeho hladce vyholený obličej rámovaly nepřírozeně velké brýle s černou kostěnou obroučkou. Druhý byl ramenatý, nazrzlý, střapatý mládenec v kostkované čepici posunuté do týla, v pestré košili, bílých pomačkaných kalhotách a černých sandálech.

První nebyl nikdo jiný než Michail Alexandrovič Berlioz, redaktor objemného literárního časopisu a předseda výboru jedné z největších moskevských literárních organizací, krátce zvané MASOLIT (Masová organizace literátů), jeho mladý průvodce pak básník Ivan Nikolajevič Potápka, píšící pod pseudonymem Bezprizorný.

Sotva zapadli do stínu nasměle rašících lip, vrhli se ze všeho nejdřív k pestře pomalovanému stánku s nápisem „Pivo, limonáda“.

Ach ano, zde musíme upozornit na první zvláštnost toho neblahého májového večera. Nejen kolem stánku, ale dokonce ani v celé aleji, která vedla souběžně s Malou Bronnou, nebylo živé duše. V době, kdy se zdálo, že člověk doslova nemůže dýchat, a kdy slunce po tom, co rozžhavilo Moskvu, se kutálelo v suchém bezvlažném kouřmu kamsi za Sadový okruh, nikdo nepřišel pod lípy a nesedl si na lavičku; alej byla liduprázdná.

„Jednu minerálku,“ požádal Berlioz.

„Minerálka není,“ odsekla bůhvíproč uraženě prodavačka.

„A pivo máte?“ zasípал Bezprizorný.

„Pivo přivezou k večeru,“ odbyla ho žena.

„A co tedy máte?“ zajímal se Berlioz.

„Oranžádu, ale je teplá,“ řekla žena.

„Proboha, sem s ní!“

Oranžáda se bohatě žlutě rozpěnila a ve vzduchu to zavonělo

jako v kadeřnictví. Literáti se napili a hned začali škytat. Zaplatili a uvelebili se na lavičce čelem k rybníku a zády k Malé Bronné.

Vtom se přihodila druhá zvláštnost, která se týkala výhradně Berlioze. Naráz přestal škytat, srdce se mu rozbušilo a na okamžik se kamsi propadlo. Po chvilce se vrátilo na místo, ale jako by se v něm uhnízdila jakási tupá jehla. Navíc Berlioz pocítil bezdůvodný, ale tak silný strach, že by nejraději vzal nohy na ramena a pelášil z Patriarchových rybníků.

Smutně se rozhlédl kolem; nechápal, co ho tak poděsilo. Zbledlý si utřel kapesníkem čelo a mudroval: Co se to se mnou děje? To se mi ještě nestalo. Srdce zlobí... Asi jsem přetažený... Nejspíš je nejvyšší čas na všechno se vykašlat a marš do Kislovodska...

Vtom zpozoroval, jak mu před očima houstne rozžhavený vzduch a z něho se vynořuje muž podivného vzezření, jakoby utkaný ze vzdušných par. Na malé hlavě měl posazenou žokejskou čapku a byl oblečen do krátkého průsvitného kostkovaného sáčka... Neznámý měřil sáh, ale byl úzký v ramenu a neuvěřitelně hubený, a tvářil se - uštěpačně.

Berliozův život plynul klidně a spořádaně, takže redaktor nebyl na neobyčejné jevy zvyklý. Zbledl ještě víc, vytřeštil oči a zmateně si pomyslel: Není možná!

Ale bohužel bylo to tak. Dlouhý průhledný muž se před ním kymácel ze strany na stranu a nedotýkal se přitom země. Berlioz zděšením zavřel oči. Když je znovu otevřel, viděl, že je po všem. Přelud se rozptýlil, kostkovaný chlapík zmizel a současně tupá jehla vyklouzla ze srdce.

„Fuj tajksl!“ ulevil si. „Představ si, Ivane, div mě z toho horka neranila mrtvice! Dokonce jsem měl něco jako halucinaci... Pokusil se o úsměv, ale jeho oči dosud vzrušeně tékaly a ruce se mu trásly. Přesto se pozvolna uklidňoval, ovíval se kapesníkem a pak prohodil veseleji: „No prosím...“ a pokračoval v hovoru, přerušeném pitím oranžády.

Jak se později ukázalo, rozhovor se točil kolem Ježíše Krista. Redaktor totiž požádal básníka, aby napsal velkou protináboženskou poému do příštího čísla jeho časopisu. Bezprizorný poému napsal, dokonce v rekordním čase, ale bohužel Berlioze ani v nejmenším neuspokojovala. Autor vykreslil hlavní postavu Ježíše Krista těmi nejčernějšími barvami, a přesto by měl podle redaktorova názoru celé dílo od základu přepsat. Berlioz právě pronášel obsáhlou přednášku o Ježíšovi, aby zdůraznil hlavní chybu, které se básník dopustil.

Těžko říct, co vlastně autora zradilo - snad jeho vlastní fantazie, nebo naprostá neznalost zpracovávaného tématu. Ježíš v jeho podání byl sice dokonale živý Ježíš, který kdysi žil, jenomže ovšem obdařený všemi zápornými rysy.

Berlioz se pokoušel básníkovi vštípit, že v podstatě není důležité, jaký Ježíš vlastně byl, jestli dobrý, nebo zlý, ale že jde o to dokázat, že Ježíš jako osobnost vůbec neexistoval a všechno, co se o něm vypráví, že jsou pouhé výmysly, prachobyčejný mýtus.

Musíme poznamenat, že redaktor byl člověk sčtělý a ve své přednášce se velmi obratně odvolával na starověké historiky, například na proslulého Filóna Alexandrijského nebo na Josepha Flavia, jemuž se dostalo skvělého vzdělání. Oba se nikdy ani slovem nezminili o Ježíšově existenci. Berlioz projevil solidní erudici, když mimo jiné sdělil básníkovi, že místo v čtyřiačtyřicáté kapitole patnácté knihy slavných Tacitových Análů, kde se mluví o Ježíšově popravě, je ve skutečnosti pozdější uměle vložená vsuvka.

Básník, který to všecko slyšel poprvé, pozorně naslouchal a upíral na přítele bystré zelené oči, občas škytal a šeptem proklínal oranžádu.

„Neexistuje jediné východní náboženství,“ prohlašoval Berlioz, „kde by nebylo zvykem, aby neposkvrněná panna nepřivedla na svět boha. Když křesané nevymysleli nic nového, stejným způsobem vytvořili svého Ježíše, který ve skutečnosti nikdy neexistoval. Myslím si, že na tenhle fakt by ses měl hlavně zaměřit...“

Jeho fistule se rozléhala v opuštěné aleji a postupně, jak redaktor vnikal do nejodlehlejších končin problému, kam se mohl odvážit jen vysoce vzdělaný člověk, který neriskoval, že si zlomí vaz, dovídal se básník stále více zajímavých a užitečných věcí, mimochodem o egyptském Osirisovi, dobrotivém bohu a synu Nebe a Země, o fénickém bohu Thammúzovi, o Mardukovi a dokonce i o méně známém hrozivém bohu Huitzilopochtlim, kterého kdysi všeobecně uctívali Aztékové v Mexiku. Právě v okamžiku, kdy Berlioz líčil, jak Aztékové hnětli z těsta figurku Huitzilopochtliho, objevil se v aleji první chodec.

Nakonec, kdy se upřímně řečeno ukázalo, že už je pozdě, různé instituce předložily materiály s popisem neznámého. Jejich konfrontace vzbuzuje nutně údiv. Tak v prvním z nich se říká, že zmíněný muž byl malé postavy, měl zlaté zuby a kulhal na pravou nohu. Ve druhém se tvrdilo, že to byl dlouhán s platinovými korunkami a že kulhal na levou nohu.

Ve třetím se lakonicky sděluje, že neměl žádné zvláštní znamení. Musíme přiznat, že ani jediný popis neodpovídá skutečnosti.

Především: popisovaný nekulhal ani na pravou, ani na levou nohu. Nebyl obr ani trpaslík, ale byl jednoduše vysoký. Co se týče zubů - vlevo měl korunky platinové, vpravo zlaté. Na sobě měl drahý šedý oblek a polobotky zahraniční výroby v barvě obleku. Dále šedý baret posazený švihácky na stranu. Pod paží svíral hůlku s černým knoflíkem v podobě hlavy pudla. Hádali byste mu něco přes čtyřicet. Trochu pokřivená ústa. Hladce vyholený. Brunet. Právě oko černé, levé neznámo proč zelené. Obočí černé, nestejněměrně posazené. Jedním slovem - cizinec.

Když míjel lavičku, kde seděl redaktor s básníkem, pohlédl na ně úkosem, zastavil se a zničehonic usedl na sousední lavičku, vzdálenou dva kroky od našich přátel.

Němec, blesklo hlavou Berliozovi. Angličan, usoudil Bezprizorný - páni, že mu není horko v těch rukavičkách!

Cizinec přelétl očima činžáky, které vroubily do čtverce rybník. Bylo zřejmé, že tohle místo vidí poprvé a že ho zajímá. Spočinul pohledem na horních patrech, kde se v oknech oslnivě odráželo lomené slunce, které se Berliozovi nenávratně vzdalovalo. Pak pohlédl dolů, do oken zčernalých soumrakem, čemusi se pohrdavě usmál, přimhouřil oči, složil ruce na knoflík hole a opřel si o ně bradu.

„Víš, Ivane,“ vedl dále svou Berlioz, „například výstižně a satiricky jsi zachytil narození Ježíše, syna božího, ale vtip je v tom, že už před Kristem se narodila celá řada božích synů, kupříkladu fénický Adónis, frygický Attis nebo perský Mithra. Stručně řečeno, nikdo z nich se nenarodil a nikdy nežil, ani Ježíš. Chtělo by to, abys místo narození nebo dejme tomu příchodu tří mudrců odhalil nesmyslné zprávy o jejich příchodu. Z tvého podání vyplývá, že Ježíš se skutečně narodil!“

Bezprizorný se pokoušel zbavit vyčerpávající škytavky, zadržel dech, ale výsledkem bylo, že se rozškytal ještě silněji a hlasitěji. Berlioz se zarazil, protože cizinec vstal a zamířil k nim. Oba na něj udiveně pohlédli.

„Promiňte, prosím,“ spustil příchodí s cizím přízvukem, ale nekomolil slova, „že se neznáme, a přesto si dovoluji... Ale předmět vaší učené disputace je natolik zajímavý, že...

Přítom zdvořile smekl baret. Naším přátelům nezbývalo než vstát a uklonit se.

Ne, bude to spíš Francouz... napadlo Berlioze.

Polák, usoudil Bezprizorný.

Dodejme, že se básníkovi cizinec od počátku ani trochu nezamlouval, zatímco Berliozovi se líbil, nebo spíš, řekněme... ho zaujal.

„Dovolíte, abych si přisedl?“ zeptal se zdvořile neznámý a přátelé mu bezděčně uvolnili místo. Příchozí obratně vklouzl doprostřed mezi ně a okamžitě se vmísil do hovoru.

„Pokud jsem se nepřeslechl, ráčil jste tvrdit, že Ježíš neexistoval?“ zeptal se a upřel na Berlioze levé, zelené oko.

„Ne, slyšel jste dobře,“ ujistil ho tázaný vybraně, „opravdu jsem to tvrdil.“

„Neobyčejně zajímavé!“ zvolal cizinec.

Co ksakru chce? přemítal Bezprizorný a zamračil se.

„A vy jste souhlasil se svým společníkem?“ vyzvídal neznámý a obrátil se vpravo k básníkovi.

„Jsem pro všema desíti!“ přisvědčil Bezprizorný. Rád se vyjadřoval originálně a přitom obrazně.

„Neuvěřitelné!“ zvolal nezvaný společník, bůhvíproč se kradl rozhlédl kolem a pak pokračoval přidušeně: „Promiňte, že se vtírám do vaší společnosti, ale pokud jsem dobře rozuměl, vy dokonce nevěříte ani v Boha?“ Zatvářil se polekaně a dodal: „Přisahám, nikomu to neprozradím!“

„Správně, nevěříme,“ přikývl Berlioz a pousmál se nelíčenému zděšení cizího turisty, „ale o tom můžeme mluvit naprosto svobodně.“

Neznámý se zvrátil na opěradlo lavičky a zeptal se, vlastně spíš zvědavě vypískl:

„Vy jste ateisti?“

„Ano, jsme ateisti,“ přisvědčil s úsměvem Berlioz a Bezprizorný si vztekle pomyslel: Ten se na nás přilepil, panák jeden!

„To je báječné!“ vykřikl podivný cizinec, vrtěl hlavou a střídavě si je prohlížel.

„V naší zemi ateismus nikoho nepřekvapuje,“ vysvětloval s diplomatickou zdvořilostí Berlioz. „Většina našeho obyvatelstva dávno uvědoměle přestala věřit báhorkám o Bohu.“

Neznámý provedl nečekaný kousek: vstal a stiskl překvapěnému redaktorovi ruku se slovy:

„Dovolte, abych vám z celého srdce poděkoval!“

„Za co mu děkujete?“ zeptal se Bezprizorný a zamrkal.

„Za velmi důležitou informaci, která mě jako turistu neobyčejně zajímá,“ vysvětloval podivínský cizinec a významně vztyčil ukazovák.

Tato důležitá informace zřejmě na něj opravdu silně zapůsobila, protože polekanýma očima znovu propátral okolní činžáky, jako by se obával, že v každém okně uvidí jednoho ateistu.

Ne, to není Angličan, usoudil Berlioz a Bezprizorný si v duchu řekl: Zajímalo by mě, kde se takhle pocvičil v ruštině! - a znovu se zakabonil.

„Ale smím se vás zeptat,“ pokračoval po chvilce neklidného uvažování cizí host, „co potom s důkazy o boží existenci, kterých je, jak známo, rovných pět?“

„Ani jeden z nich bohužel není věrohodný a lidstvo už je dávno založilo do archívu. Uznejte, že v myšlenkové sféře nemůže existovat ani jediný důkaz o tom, že Bůh je,“ odpověděl s politováním Berlioz.

„Bravo!“ zvolal cizinec. „Bravo! Právě jste doslova opakoval názor všetečného starce Immanuela. Ale víte, co je zvláštní? Že do kořene vyvrátil všech pět důkazů a potom, jako by se chtěl vysmát sám sobě, vytvořil vlastní šestý důkaz.“

„Důkaz Kantův,“ namítl vzdělaný redaktor a pousmál se, „taky není přesvědčivý. Ne nadarmo Schiller prohlašoval, že Kantovy názory na tuto otázku mohou uspokojit pouze otroky, a Strauss se tomu jeho důkazu jednoduše smál.“

Berlioz mluvil a přitom horečně přemýšlel: Kdo to jenom je? A jak to, že mluví tak dokonale rusky?

„Toho Kanta bych za takové důkazy posadil na tři roky do Solovek!“ plácl nečekaně Ivan.

„Ivane!“ šeptl rozpačitě Berlioz.

Ale návrh, aby Kant byl dopraven do Solovek, cizince ani v nejmenším nepřekvapil. Naopak ho nadchl.

„Správně, správně!“ vykřikl emfaticky a zablýskl levým, zeleným okem, obráceným k Berliozovi. „Tam by patřil! Povídám mu tenkrát při snídani: ‚Profesore, vykoumal jste něco náramně složitého. Jak myslíte, možná že to je chytré, ale nikdo tomu nebude rozumět. Vysmějou se vám.‘“

Berlioz vykulil oči. - Při snídani... Kantovi? Co to žvaní? prolétlo mu hlavou.

„Nícméně, víte,“ pokračoval cizinec, kterého ani v nejmenším nepřivedl do rozpaků Berliozův údiv, a obrátil se k básníkovi, „odvézt ho do Solovek nepřipadá v úvahu, protože on sám už víc jak sto let přebývá na jiných, značně vzdálenějších místech, než jsou Solovky, odkud není návratu.“

„Škoda!“ popichoval básník.

„Také toho velice lituji,“ ujistil ho neznámý, šlehl po něm pohledem a pokračoval: „Znepokojuje mě jedna otázka:

jestliže Bůh neexistuje, kdo tedy, ptám se, řídí životy lidí a vůbec koloběh věcí pozemských?"

„Člověk sám to řídí,“ vyhrkl nasupeně Bezprizorný na tuhle, abych pravdu řekl, dosti zapeklitou otázku.

„Promiňte,“ mírně namítal neznámý, „ale k tomu, aby člověk mohl něco řídit, musí mít přesný plán na určitou minimální dobu. Smím se vás zeptat, jak člověk může něco spravovat, jestliže je zbaven možnosti sestavit plán dokonce i na tak směšně krátkou dobu, jako je například tisíc let, a dokonce vám nemůže ani spolehlivě říct, co se s ním stane druhý den?"

Vážně,“ a obrátil se k Berliozovi, „představte si, že kupříkladu vy sám začnete něco řídit, dávat příkazy sobě i jiným a vůbec, abych tak řekl, začnete tomu přicházet na chuť, a najednou... hm... hm... najednou u vás propukne rakovina plic...“ Při těch slovech se sladce usmál, jako by ho myšlenka na rakovinu plic bůhvíjak těšila, „ano, ano, rakovina...“ zamžoural očima jako kocour a opakoval to zvukné slovo, „a bác, jste vyřízený. Lidi vás přestanou zajímat a budete se starat jenom sám o sebe. Vaši nejbližší vám lžou. Vycítíte, že něco není v pořádku, poběžíte k učným doktorům, potom k šarlatánům, a možná dokonce i ke kartářce. První, druhé i třetí je naprosto nesmyslné, sám to dobře víte. Všechno nakonec skončí tragicky: ten, kdo si ještě nedávno myslel, že něco řídí, leží najednou nehybně v dřevěné bedně, a když lidé kolem vidí, že už není takový člověk k ničemu, jednoduše ho spálí v peci.

Stávají se i horší věci: někdo se třeba chystá do Kislovodska,“ a cizinec na Berliozu spiklenecky zamrkal, „zdálo by se, že to ani nestojí za řeč, ale nakonec z toho sejde, protože náš hrdina neznámo proč uklouzne a spadne pod tramvaj! Chcete snad tvrdit, že to udělal z vlastní vůle? Není správnější si pomyslet, že se to stalo z vůle někoho zcela jiného?“ A rozesmál se podivným smíchem.

Redaktor pozorně vyslechl nepříjemné vyprávění o rakovině a tramvaji, a začaly ho trápit neklidné myšlenky. Tohle není cizinec... - přemítal - divné individuum... ale dovolte, kdo je to vlastně?

„Vidím, že chcete kouřit?“ oslovil nečekaně neznámý Bezprizorného. „Jakou značku máte nejraději?“

„Vy máte různé značky?“ soukal ze sebe zachmuřeně básník, kterému právě došly cigarety.

„Jakou značku máte nejraději?“ opakoval neznámý.

„Domoviny,“ odsekl vztekle Bezprizorný.

Cizinec okamžitě vytáhl z kapsy pouzdro a nabídl mu se slovy: „Prosím. Domovina.“

Redaktora a básníka tolik nepřekvapilo, že jsou v pouzdře právě domoviny, ale spíš je udivilo samo pouzdro z ryzího zlata nezvyklých rozměrů. Při otvírání se na víčku namodrale a bíle zableskl briliantový trojúhelník.

Každý z našich literátů si pomyslel něco jiného. Berlioz: Ne, přece jen to je cizinec! Bezprizorný: Čert aby ho vzal!

Básník i majitel pouzdra si zapálili a nekuřák Berlioz odmítl. Nejlíp bude, když mu namítnu - sestavoval si v duchu svou řeč - že člověk je smrtelný, to nikdo nepopírá. Ale podstata tkví v tom...

Dřív než to stačil vyslovit, cizinec začal sám:

„Ano, člověk je smrtelný, ale to by ještě nebylo tak velké neštěstí. Horší je, že ho smrt někdy zaskočí, v tom je ten háček. Tudíž nikdo nemůže s jistotou vědět, co ho čeká dnes večer.“

Jak nesmyslně staví otázku... napadlo Berlioze a namítl:

„To už je trochu přehnané. Například já vím víceméně přesně, co mě dnes večer čeká. Samosebou, kdybych šel po Bronné a spadla mi na hlavu cihla...“

„Jenomže cihla,“ přerušil ho přísně neznámý, „jen tak pronic zanic nikdy nikomu na hlavu nespadne. A vůbec, ujišťuji vás, že cihla vám v žádném případě nehrozí. Vy zemřete jinou smrtí.“

„Možná že víte, jakou...,“ vyptával se Berlioz s pochopitelnou ironií a cítil, že se nechává vtáhnout do jakési skutečně nejapné debaty. „Můžete mi to prozradit?“

„Milerád,“ souhlasil neznámý, změřil si ho pátravým pohledem, jako by se mu chystal šít oblek, procedil mezi zuby něco jako: „Jeden, dva... Merkur v druhém domě... měsíc zapadl... šest... neštěstí... večer... sedm...,“ a pak hlasitě a radostně oznámil: „Uříznou vám hlavu!“

Bezprizorný divoce a vztekle vypouklil oči na opovážlivého cizince a redaktor se zeptal s křivým úsměvem:

„A kdo mi uřízne hlavu? Nepřítel? Interventi?“

„Nikoliv,“ uklidnil ho neznámý, „ruská žena, komsomolka.“ „Hm...,“ zahýkal Berlioz, rozladěný nemístným vtipem, „ale to je málo pravděpodobné, odpusťte.“

„Já rovněž prosím za odpuštění,“ omlouval se cizinec, „ale už je to tak. Ach ano, rád bych se vás zeptal, co hodláte dělat dnes večer. Jestli to není tajemství . . .“

„Vůbec ne. Ted' zaběhnu domů do Sadové ulice. V deset hodin večer je v MASOLITU zasedání, které řídím.“

„To se nestane,“ odporoval energicky cizinec.

„A pročpak?“

„Protože,“ vysvětloval záhadný společník a přimhouřenýma očima vzhlédl na oblohu, kde nehlučně kroužili černí ptáci v předtuše večerního ochlazení, „protože Anuška koupila slunečnicový olej, a nejen to, dokonce už ho rozlila. Tudíž se zasedání nekoná.“

Po těch slovech pochopitelně zavládlo pod lipami mlčení. „Račte prominout,“ začal po chvíli Berlioz a pošilhával po neznámém, který pletl páté přes deváté, „co s tím má co dělat slunečnicový olej. .. a nějaká Anuška?“

„Asi tolik...“ vmísil se náhle do hovoru Bezprizorný, který se zřejmě rozhodl vyhlásit cizinci válku, a dodal: „Nebyl jste náhodou někdy v nervovém sanatoriu, občane?“

„Ivane!“ okřikl ho tiše redaktor.

Ale neznámý se ani trošku neurazil, naopak se rozpustile rozesmál.

„Byl, a ne jednou!“ řehťal se nahlas a přitom pokukoval po básníkovi jedním okem, které zůstalo vážné. „Kde já všude nebyl! Škoda jen, že jsem se už nestačil zeptat profesora, co je to schizofrenie. Takže se ho laskavě zeptejte sám, Ivane Nikolajeviči!“

„Odkud znáte moje jméno?“

„Prosím vás, kdo by vás neznal?“ Cizinec vytáhl z kapsy včerejší číslo žurnálu Litěraturnaja gazeta a básník zahlédl hned na první straně svůj portrét a pod ním vlastní verše. Jenže včera by mu takový důkaz slávy a popularity zalichotil, ale teď ne.

„Promiňte,“ řekl a začervenál se, „můžete chvílku počkat? Rád bych řekl svému příteli několik slov.“

„Ó prosím, s radostí!“ zvolal neznámý. „Tady pod lipami je tak příjemně a já ostatně nikam nespěchám.“

„Podívej, Mišo,“ špital básník, když odvedl Berlioze stranou, „tohle není žádný turista, ale špión. Nejspíš nastrčený ruský emigrant, kterého k nám poslali. Požádej ho, ať ti ukáže doklady, nebo pláchně...“

„Myslíš?“ zašeptal poplašený Berlioz a usoudil: Má pravdu...

„Věř mi,“ zasyčel mu Bezprizorný do ucha, „dělá ze sebe hlupáka, aby z nás něco vytáhl. Slyšels, jak mluví rusky,“ a zašilhal na lavičku, aby neznámý náhodou nefrnkl. „Pojď, zadržíme ho, nebo nám zmizí...“

A vlekl Berlioze za ruku k lavičce.

Cizinec už neseděl, ale stál, a v ruce držel knížku vázanou

v temně šedé kůži, objemnou obálku z kvalitního papíru a navštívenku.

„Promiňte, že jsem se v zápalu naší debaty zapomněl představit: Tady je moje navštívenka, pas a pozvání do Moskvy na konzultaci,“ pronesl významně a probodával oba literáty očima.

Ti zrozpačitěli. Holomek, slyšel nás... napadlo Berlioze a zdvořilým gestem vysvětloval, že cizinec nemusí předkládat doklady. Zatímco mu je neznámý strkal pod nos, básník zahlédl na navštívence latinkou psané slovo „profesor“ a počáteční písmeno příjmení - W.

„Těší nás,“ mumlal rozpačitě redaktor a cizinec zastrčil doklady do kapsy.

Tím se znovu navázal hovor a všichni tři usedli na lavičku. „Vy jste k nám pozván na konzultaci, profesore?“ zeptal se Berlioz.

„Ano.“

„Jste Němec?“ zajímal se Bezprizorný.

„Myslíte jako já?“ opětoval profesor otázku a zamyslel se. „Dejme tomu...“ dodal.

„Umíte dobře rusky,“ poznamenal Bezprizorný.

„Jsem vůbec polyglot a znám celou řadu jazyků,“ vykládal profesor.

„A v jakém oboru pracujete?“ zeptal se Berlioz.

„Jsem specialista na černou magii.“

Tumáš! hrklo v Berliozovi.

„A... a... to vás pozvali... jako odborníka na černou magii?“ zeptal se zajímově.

Profesor přisvědčil a dodal na vysvětlenou:

„Ve zdejší státní knihovně byly objeveny původní rukopisy kouzelníka Herberta z Aurillacu z desátého století. Chtějí po mně, abych je rozluštil. Jsem jediný odborník svého druhu na světě.“

„A ták! Vy jste historik?“ zeptal se uctivě Berlioz a značně se mu ulehčilo.

Vědec přikývl a dodal záhadně:

„Dnes večer dojde na Patriarchových rybnících k zajímavé příhodě.“

Redaktor i básník se znovu podivili. Profesor je posuňkem vybídl, aby se k němu sklonili, a zašeptal:

„Pamatujte si, že Ježíš existoval.“

„Víte, profesore,“ usmál se nuceně Berlioz, „vážíme si vašich obrovských znalostí, ale máme na tuto otázku jiný názor.“

„K tomu nepotřebujete žádný názor,“ odpověděl záhadný profesor, „zkrátka Ježíš existoval a basta.“

„To by vyžadovalo nějaký důkaz,“ namítl Berlioz.

„Žádný důkaz,“ skočil mu do řeči profesor a začal tlumeně vyprávět, přičemž cizí přízvuk záhadně zmizel. „Všecko je náramně jednoduché: Čtrnáctého dne jarního měsíce nísánu kráčel časně zrána hřmotným vojenským krokem po kryté kolonádě mezi dvěma křídly paláce Heroda Velikého...“

(2) PILÁT PONTSKÝ

Čtrnáctého dne jarního měsíce nísánu kráčel časně zrána hřmotným vojenským krokem po kryté kolonádě mezi dvěma křídly paláce Heroda Velikého správce Judeje Pilát Pontský v bílém plášti s purpurovou podšívkou.

Ze všeho na světě nejvíc nenáviděl vůni růžového oleje. A dnes všecko předpovídalo špatný den, protože tahle vůně pronásledovala prokurátora od božího rána.

Měl pocit, že odporný růžový zápach vydechují přímo cypřiše a palmy v zahradách paláce a že se mísí s pachem kožené výstroje i potem vojáků legie.

Od zadních křídel paláce, kde se utábořila 1. kohorta Dvanácté bleskové legie, která přišla spolu s ním do Jeruzaléma, se táhl přes horní otevřenou terasu kouř, a v nahořklém dýmu, který prozrazoval, že kuchaři v centuriích se dali do díla, Pilát zřetelně rozpoznával mastný růžový zápach.

Ó bohové, za co mě trestáte? Ano, je to bezpochyby zase ta nevyléčitelná, hrozná nemoc... hemikranie... co při ní bolí polovina hlavy... Není proti ní léku ani záchrany... zkusím neotáčet hlavu...

Na mozaikové podlaze u fontány už stálo připravené křeslo. Prokurátor se neohlížel vpravo ani vlevo, těžce dopadl do křesla a natáhl ruku stranou. Tajemník do ní uctivě vložil pergamenový svitek. Pilát s bolestivou grimasou zběžně, úkosem prolétl napsané, vrátil svitek tajemníkovi a těžce ze sebe vypravil:

„Vyšetřovanec z Galileje? Poslali jste ten případ tetrarchovi?“

„Poslali, vladaři,“ přisvědčil tajemník.

„A on?“

„Odmítl případ uzavřít a žádá, abys potvrdil rozsudek smrti, vynesení synedriem,“ vysvětloval tajemník.

Prokurátorovi škublo v tváři a přikázal tiše: „Předvedte obžalovaného.“

Ale to už stráž přiváděla z otevřené terasy na kolonádu asi sedmadvacetiletého muže a postrčila ho před vladařovo křeslo. Obžalovaný měl na sobě starý potrhaný modrý chitón, hlavu ovázanou bílou rouškou, kolem čela ovinutý řemínek, ruce svázané za zády, pod levým okem velkou modřinu a v koutku úst se mu černala stružka zaschlé krve. Pozoroval vladaře s neklidnou zvědavostí.

Pilát chvíli mlčel a pak se tiše otázal aramejsky:

„To ty jsi vyzýval lid, aby zbořil jeruzalémský chrám?“ Přitom seděl nehybně jako socha a jen slabě pohyboval rty. Báł se pohnout hlavou, kterou rozpalovala ďábelská bolest...

Viník se svázanýma rukama se poněkud naklonil dopředu a ujišťoval:

„Věř mi, dobrý člověče...“

Ale prokurátor ho přerušil, aniž seabemín zvýšil hlas či změnil pózu:

„Ty mě oslovuješ ‚dobrý člověče‘? Jsi na omylu. Po celém Jeruzalémě si šeptají, že jsem sveršepý netvor, a mají pravdu.“ Poté stejně monotónně dodal:

„Centurion Krysobijce ke mně!“

Všem připadalo, že se na kolonádě náhle setmělo, když velitel první centurie Marek zvaný Krysobijce stanul před Pilátem. Byl o hlavu vyšší než největší voják legie a jeho rozložitá ramena zcela zastínila vycházející slunce.

Vladař oslovil centuriona latinsky:

„Tenhle zločinec mi říká ‚dobrý člověče‘. Odved' ho a vysvětli mu, jak se mnou má mluvit. Ale nezmrzač ho.“

Všichni, až na nehybného Piláta, provázeli pohledem Krysobijce, který pokynem ruky vybídl odsouzence, aby ho následoval. Marek byl pro svou vysokou postavu ostatně vždycky předmětem pozornosti, ať se objevil kdekoli. Ty, kdo ho viděli poprvé, upoutalo, jak má zohavenou tvář: nos mu kdysi rozplácl germánský kyj.

Po mozaikové podlaze zaduněly těžké kroky jeho sandálů. Spoutaný ho beze slova následoval. Mezi sloupovím zavládlo ticho, přerušované jen vrkáním holubů na terase a lahodnou, tajemnou písni vodotrysku.

Prokurátor by s chutí vstal, nastavil. spánek chladivému proudu a zůstal tak strnule stát, ačkoli věděl, že ani to mu nevyžene bolest z hlavy.

Zatím Krysobijce odvedl vězně z kolonády do zahrady, vytrhl vojákovi, který stál u podstavce bronzové sochy, z ruky

důtky, zlehka se rozpřáhl a švihl vězně po zádech. Počínal si lehce a nedbale, ale přesto bičovaný po první ráně klesl na zem jak podřátý, zalapal po vzduchu, zbledl a v jeho očích se objevil nepřičetný výraz.

Centurio ho zvedl levou rukou jako pírkó, postavil na nohy a zahuhňal zkomolenou aramejštinou:

„Římského prokurátora se sluší oslovovat vladaři. Nemluvit, když nejsi tázán. Stát, ani se nehnout. Rozuměls? Nebo chceš ještě jednu ránu?“

Vězeň zavrával, ale pak se s námahou ovládl, tváře mu zrůžověly, zhluboka vydechl a odpověděl chraplavě:

„Rozuměl. Nebij mě.“

Netrvalo dlouho a stanul před prokurátorem. Ozval se bolestí zesláblý hlas:

„Jméno?“

„Moje?“ vyhrkl vyšetřovaný a usilovně, celou bytostí se snažil odpovídat správně, aby zase nevzbudil nevoli.

Pilát řekl přidušeně:

„Svoje jméno znám. Nedělej se hloupějším, než jsi. Chci slyšet tvoje jméno.“

„Ješua,“ vyrazil ze sebe spoutaný.

„Máš nějaké příjmení?“

„Ha-Nocri.“

„Odkud pocházíš?“

„Z Gamaly,“ odpovídal vězeň a pokynul hlavou vpravo, na sever, kde v dálce leželo město Gamala.

„Z jakého jsi rodu?“

„;To přesně nevím,“ vysvětloval překotně, „nepamatuju se na své rodiče. Lidé tvrdí, že můj otec pocházel ze Sýrie...“

„Kde se zdržuješ?“

„Nemám stálý příbytek,“ odpověděl nesměle muž. „Putuju od města k městu.“

„Krátce a dobře, jsi tulák,“ poučoval ho prokurátor a ptal se dál:

„Máš nějaké příbuzné?“

„Nemám nikoho. Jsem sám na celém světě.“

„Umiš číst a psát?“

„Umím.“

„Znáš nějaký jiný jazyk kromě aramejštiny?“

„Znám. Řecký.“

Opuchlé víčko se nadzvedlo a oko zamlžené bolestí se upřelo na vězně. Druhé zůstalo zavřené. Pilát se tázal řecky:

„Tak to ty jsi chtěl zbořit chrám a vyzýval k tomu lid?“

Vězeň ožil, oči ztratily ustrašený výraz a odpověděl řecky:

„Já, dob...“ v očích se mu kmitlo zděšení, že se málem přeřekl, „já, vladaři, jsem nikdy neměl v úmyslu zbořit chrám a nikoho jsem nevyzýval k tak nesmyslnému činu.“

Tajemník, který se hrbil nad nízkým stolkem a zapisoval výpovědi, se zatvářil udiveně. Dokonce pozvedl hlavu, ale hned se zase sklonil nad pergamenem.

„Do města utíká před svátky spousta všelijakých lidí. Jsou mezi nimi kouzelníci, astrologové, proroci i vrahové,“ pronášel monotónně Pilát. „A najdou se mezi nimi i lháři. Ty jsi například lhář. Tady stojí černé na bílém: vyzýval lid, aby zbořil chrám. To je výpověď svědků.“

„Tihle dobří lidé,“ spustil vězeň a kvapně dodal, „vladaři... z pouhé nevědomosti popletli všecko, co jsem hlásal! A obávám se, že podobné matení pojmů potrvá ještě dlouho. Všecko pochází z toho, že on chybně zaznamenával má slova.“

Zavládlo mlčení. Teď už se obě oči zkalené bolestí těžce upíraly na vyšetřovaného.

„Naposledy tě varuji: přestaň se vydávat za blázna, buřiči,“ pokračoval Pilát měkce a nevzrušeně. „Záznamů o tobě moc nemáme, ale i ta troška stačí, abys byl ukřižován.“

„Ne, opravdu, vladaři,“ vězeň se snažil mluvit co nejpřesvědčivěji, „chodí za mnou jeden s kozlím pergamenem a píše a píše. Jednou jsem mu nahlédl přes rameno a zhroutil jsem se! Ani slovo z toho, co bylo napsáno, jsem nevyřkl. Žádal jsem ho: ‚Prosím tě snažně, spal ten svůj pergamen!‘, ale vytrhl mi ho z ruky a utekl.“

„Co to bylo za člověka?“ zeptal se štitivě Pilát a přejel si rukou spánek.

„Jistý Matouš zvaný Lévi,“ povzbuzen vykládal spoutaný. „Býval výběřčím daní. Setkali jsme se poprvé na cestě do Bethafagy, v místě, kde fíkový háj vybíhá do ostrého úhlu, a dali jsme se do řeči. Nejdřív se mnou jednal nevlídně, a dokonce mě urážel, totiž domníval se, že mě uráží, když mě nazývá psem,“ usmál se. „Já však na tom zvířeti neshledávám nic špatného a to slovo mě neurazí.“

Tajemník přestal zapisovat a potají vrhl překvapený pohled nikoli na vězně, ale na vladaře.

„...Když mě pak vyslechl, zjihl,“ pokračoval Ješua. „A nakonec zahodil peníze na cestu a prohlásil, že půjde se mnou od města k městu...“

Pilát se ušklíbl na půl úst, vycenil žluté zuby a obrátil se k tajemníkovi:

„Ó, tohle město Jeruzalém! Co tady člověk neuslyší! Výběřčí

daní zahodí peníze na cestu..."

Tajemník nevěděl, jak má odpovědět, a proto považoval za nutné opětovat Pilátův úsměv.

„Prohlásil, že peníze od té chvíle nadosmrti nenávidí,“ vysvětloval Ješua Matoušovo podivné chování a dodal: „A nyní mě provází na mé pouti.“

Prokurátor pohlédl se strnulým úšklebkem na zatčeného a pak na slunce, které neúprosně stoupalo nad sochami koní na hipodromu, jenž ležel daleko vpravo dole. V návalu bolesti ho napadlo, že by bylo nejjednodušší vyhnat toho podivného buřiče z kolonády - stačilo přece pronést pouhá dvě slova: „Ukřižujte ho!“ Pak by okamžitě odvolal doprovodný oddíl a sám se uchýlil do vnitřních komnat paláce, nařídil, aby zatahli závěsy, a svalil se na lůžko, požádal o trochu studené vody, zavolal nařikavě psa Banga a postěžoval si mu na hemikranii. Pak se mu v rozbolavělé hlavě mihla lákavá myšlenka na jed.

Pozoroval zkaleným zrakem vězně a chvíli mlčel, jako by se bolestně snažil rozpomenout, proč před ním v ranním nemilosrdném jeruzalémském slunečním žáru stojí tenhle člověk s obličejem zohaveným od ran, a jaké zbytečné otázky mu ještě musí položit.

„Matouš Lévi?“ zeptal se polohlasně a zavřel oči.

„Ano, Matouš Lévi,“ dolehl k němu jasný, trýznivý hlas.

„A co jsi tedy kázal o chrámu davům na tržišti?“

Hlas, který bodal Piláta do spánků a působil mu nevýslovnou bolest, vysvětloval:

„Prohlašoval jsem, vladaři, že padne chrám staré víry a povstane nový chrám pravdy. Užil jsem toho příměru, aby mi porozuměli.“

„Jakým právem ty, poslední tulák, popouzíš lid ke vzpouře tím, že jim vykládáš o pravdě, o které nemáš ani ponětí? Co je podle tebe pravda?“

Vtom prokurátorovi blesklo hlavou: Ó bohové! Proč se vyptávám u soudu na takové zbytečné věci... Rozum už mi vypovídá poslušnost... A znovu se mu zjevila číše naplněná tmavou tekutinou. Jed, jed...

Vtom k němu dolehla slova:

„Především je pravda, že tě bolí hlava tak silně, až pomýšlíš malověrně na smrt. Nejenže nejsi schopen se mnou mluvit, ale dokonce ti činí potíže dívat se na mě. Bezděčně ti připadám jako tvůj trýznitel, a to mě mrzí. Nejsi v tuto chvíli s to logicky uvažovat a netoužíš po ničem jiném, než aby přišel tvůj pes, podle všeho jediná bytost na světě,

kteřá je ti blízká. Ale neboj se, trápení ustane, hlava tě přestane bolet " .

Tajemník vytřeštil na obžalovaného oči a nedopsal poslední slovo.

Pilát vzhlédl na Ješuu trpitelným pohledem a upozoroval, že slunce už stojí téměř kolmo nad hipodromem a že jeden paprsek zabloudil mezi sloupoví a plazí se k sešlapaným sandálům vězně, který před ním ustupuje.

Povstal, sevřel si rukama spánky a na jeho vyholeném, zažloutlém obličejí se objevil zděšený výraz. Okamžitě se ale ovládl a znovu klesl do křesla.

Zatčený mluvil dál, ale tajemník už nic nezapisoval a jen s krkem nataženým jako husa hltal každé slovo.

„Vidíš, už je dobře,“ pokračoval Ješua a hleděl účastně na Piláta, „jsem tomu nesmírně rád. Jestli ti smím radit, vladaři, měl bys na čas opustit palác a vyjít si do okolí, třeba do zahrad na hoře Olivetské. Bouře se přiznane...“ otočil se a přimhouřil oči proti slunci, „později, kvečer. Taková procházka by ti velice prospěla a já bych tě s radostí doprovázel. Napadly mě nové myšlenky, které by tě možná mohly zajímat. Rád bych je s tebou sdílel, působíš dojmem výjimečně chytrého člověka.“

Tajemník smrtelně zbledl a upustil svitek pod stůl.

„Celé neštěstí je v tom,“ pokračoval vězeň a nikdo se ho neodvážil okřiknout, „že se příliš uzavíráš do sebe a že jsi nenávratně ztratil víru v lidi. Ale uznej, nemůžeš přece veškerou náklonnost věnovat psovi. O mnoho v životě se ochuzuješ, vladaři!“ A dokonce se osmělil pousmát.

Tajemník v tu chvíli horečně přemítal, má-li věřit svým uším, nebo ne. Ale nakonec uvěřil. Snažil se alespoň představit si, v jaké bizarní formě vzplane po téhle neslýchané drzosti hněv vznětlivého správce Judeje.

Co však následovalo, tajemníka ohromilo, třebaže Piláta dobře znal.

Prokurátorův ztrhaný hlas pronesl chraplavě latinsky:

„Rozvažte mu ruce.“

Jeden ze strážných poklepal kopím na podlahu, předal je druhému, přistoupil k zatčenému a sňal mu pouta. Tajemník zvedl spadlý svitek a umínil si prozatím nic nezapisovat a ničemu se nedívat.

„Přiznej se,“ otázal se tiše Pilát, „že jsi věhlasný lékař?“

„Nikoli, vladaři, nejsem lékař,“ zavrtěl hlavou vězeň a radostně si mnul zrudlá, opuchlá a pomačkaná zápěstí.

Pilát si změřil obžalovaného těžkým pohledem zpod víček. Oči se mu vyjasnily a bleskly v nich známé jiskry.

„Zapomněl jsem se tě zeptat,“ řekl, „možná že umíš také latinsky?“

„Ano, umím,“ přikývl vězeň.

Vladařovy popelavé tváře získaly zase barvu a Pilát se otázal latinsky:

„Jak jsi poznal, že jsem chtěl zavolat psa?“

„To je velmi jednoduché,“ vysvětloval latinsky Ješua, „přejížděl jsi rukou sem a tam,“ a napodobil prokurátorovo gesto, „jako bys chtěl hladit psa, zatímco tvoje rty...“

„Máš pravdu,“ souhlasil Pilát.

Oba se odmlčeli. Pak se správce zeptal řecky: „Jsi tedy lékař?“

„Ne, ne,“ ujišťoval ho překotně viník. „Věř mi, nejsem lékař.“

„Dobrá, chceš-li to udržet v tajnosti, dělej, jak se ti líbí. S tvým případem to přímo nesouvisí. Ty tedy tvrdíš, že jsi nevyzýval lid, aby zbořil... zapálil nebo jinak zničil chrám?“

„Opakuji, vladaři, že jsem nikoho k podobným věcem nevyzýval. Cožpak se podobám bláznů?“

„Ne, nepodobáš se bláznů,“ odpověděl tiše prokurátor a zlověstně se usmál. „Přísaha, že jsi to neučinil.“

„Na co si přeješ, abych přísahal?“ zajímal se živě vězeň, zbavený pout.

„Přísaha, třeba na svůj život,“ navrhoval správce, „to se zrovna hodí. Tvůj život beztak visí na vlásku.“

„Domníváš se snad, vladaři, že ses o to přičinil i ty?“ otázal se Ješua. „Jestliže ano, hrubě se mýlíš.“

Pilát sebou škuibl a procedil mezi zuby:

„V každém případě mohu ten vlásek přetrhnout “

„I v tom se mýlíš,“ namítl obžalovaný s mírným úsměvem a zaclonil si rukou tvář před sluncem. „Přiznej si alespoň, že přetrhnout ten vlásek může jen ten, kdo se o to přičinil.“

„Budiž,“ usmál se Pilát, „nyní chápu, proč ti různí jeruzalémští zevlouni a zahaleči chodili v patách. Nevím sice, kdo ti brousil jazyk, ale nabroušený ho máš dobře. Mimochodem, je pravda, žes vjel do Jeruzaléma Suvajskou branou na mezku, provázen zástupem chudiny, která tě vítala jako proroka?“ a ukázal na pergamenový svitek.

Obžalovaný na něj nechápavě pohlédl.

„Nemám žádného mezka, vladaři,“ hájil se. „Přišel jsem do Jeruzaléma skutečně Suvajskou branou, ale pěšky, provázel

mě samojediný Matouš zvaný Lévi a nikdo mě nevítal, protože mě toho času v Jeruzalémě nikdo neznal."

„A neznáš řečeného Dismase, Gestase a Bar-Rabana?“ pokračoval prokurátor a nespouštěl oči z obžalovaného.

„Neznám ty dobré lidi,“ odpověděl Ješua.

„Mluvíš pravdu?“

„Mluvím čistou pravdu, vladaři.“

„A teď mi vylož, proč říkáš každému ‚dobrý člověče‘? To tak nazýváš všecky bez rozdílu?“

„Všecky,“ přisvědčil vězeň. „Na světě nejsou zlí lidé.“

„To slyším poprvé,“ pousmál se Pilát, „možná že znám málo život... Tohle nemusíš zapisovat,“ otočil se k tajemníkovi, který beztak nic nezapisoval, a pokračoval, obrácen k Ješuovi: „Tos vyčetl v řecké knize?“

„Nikoli, vladaři, k tomu jsem dospěl vlastním rozumem.“

„A v tom spočívá tvé učení?“

„Ano, vladaři.“

„Dejme tomu centurio Marek zvaný Krysobijce... To je podle tebe také dobrý člověk?“

„Ovšem,“ přitakal obžalovaný. „Pravda, je nešťastný. Od té doby, co ho jiní zohavili, stal se z něho krutý a bezcitný člověk. Zajímalo by mě, kdo ho tak zmrzačil.“

„To ti mohu povědět,“ prohlásil Pilát, „odehrálo se to před mýma očima. Dobří lidé se na něj sesypali jako psi na kořist. Germáni ho popadli za krk, za ruce a za nohy. Pěší manipul padl do léčky, a kdyby z boku nezasáhl jezdecký oddíl pod mým velením, tak bys dnes, filozofe, s Krysobijcem nerozmlouval. To se odehrálo za bitvy v Dívčím údolí.“

„Kdybys si s ním tak mohl popovídat,“ prohlásil toužebně vězeň. „Jsem si jist, že by se změnil.“

„Soudím,“ ozval se Pilát, „že by velitele legie pramálo potěšilo, kdyby tě napadlo besedovat s některým z jeho důstojníků nebo vojáků. K tomu naštěstí nedojde a já budu první, kdo se o to postará.“

Vtom do sloupořadí prudce vlétla vlaštovka, zakroužila pod zlatým stropem, slétla níž, divže nezasáhla špičatým křídlem obličej bronzové sochy ve výklenku, a zmizela za hlavicí sloupu. Hodlala si tam možná slepit hnízdo.

Mezitím se v náhle jasné a lehké prokurátorově hlavě zrodila tato formulace: Vladař vyšetřil případ potulného filozofa Ješuy zvaného Ha-Nocri a neshledal ho vinným. Zvláště pak nezjistil nejmenší souvislost mezi Ješuoovým působením a nedávnými nepokoji v Jeruzalémě. Ukázalo se, že potulný filozof je pomatený. Pročež prokurátor odmítá potvrdit

rozsudek smrti, vyneseny malým synedriem. Maje na paměti, že pomatené utopistické výroky Ješuoovy mohou vyvolat nepokoje ve městě, prokurátor vyhošťuje řečeného Ješuu z Jeruzaléma a nařizuje, aby byl uvězněn v Kaisarei Přímořské, kde má shodou okolností Pilát své sídlo.

Zbývalo nadiktovat vše tajemníkovi.

Frnk! Nad vladařovou hlavou se mihla vlaštovčí křídla, pták prudce zakormidloval k míse fontány a vyletěl na svobodu. Pilát pohlédl na vězně a zpozoroval, jak se po jeho boku zvedá ohnivý sloup prachu.

„To je vše?“ otázal se tajemníka.

„Bohužel ne,“ prohlásil nečekaně tajemník a podal mu další svitek.

„Co ještě?“ zeptal se Pilát zamračeně.

Přelétl zběžně pergamen a jeho výraz se pronikavě změnil. Jako by se mu po krku a obličejí rozlila krev a způsobila, že jeho zažloutlá plet' zhnědla a oči zapadly ještě hlouběji.

Současně cítil, jak se mu krev nahrnula do spánků, zběsile v nich buší a zamlžuje mu zrak. Hlava obžalovaného náhle zmizela a vystřídala ji jiná, olysalá, s řídkozubým zlatým věncem. Na jejím čele čněl kulatý vřed potřený mastí a rozleptával kůži. K tomu se přidala propadlá bezzubá ústa s pitvorně ohrnutým dolním rtem. Prokurátorovi připadalo, že růžové sloupoví a střecha zmizely.

Jeruzalém hluboko dole pod zahradami paláce a všechno koleni utonulo v bujném zeleni zahrad na Capri. Pilátovi se zdálo, že ho klame i sluch: v dálce zaslechl tlumený hrozivý hlahol trub a zřetelně rozeznával huhňavý hlas, který nadutě protahoval slova:

„Zákon trestající urážku velkého Césara...“

V jeho mozku bleskly nesouvislé a nezvyklé myšlenky: Je ztracen! - potom: Jsme ztraceni! a mezitím už docela nejapná myšlenka o jakési nesmrtelnosti, která bezděčně vyvolávala trýznivý smutek.

Násilím odehnal tyto představy, vrátil se pohledem na kolonádu a znovu před ním vyvstaly věžňovy oči.

„Poslyš, Ha-Nocri,“ spustil a zahleděl se na Ješuu zvláštním pohledem: tvářil se výhrůžně, ale jeho oči prozrazovaly obavu, „prohlašoval jsi někdy něco o velkém Césarovi? Odpověz! Prohlašoval, nebo neprohlašoval?“ Přitom zdůraznil zápor víc, než se u soudu sluší, a upřel na tázaného pohled, jako by mu chtěl vnuknout jakousi myšlenku.

„Mluvit pravdu je příjemné a nepůsobí to nejmenší námahu,“ poznamenal vyšetřovaný.

„Nezajímá mě,“ odpověděl přídušeně a zlostně Pilát, „jestli je ti příjemné nebo nepříjemné mluvit pravdu. Teď ale musíš odpovídat po pravdě. Važ přitom pozorně každé slovo, jestliže se chceš vyhnout nejen jisté, ale i bolestivé smrti.“

Nikdo nevěděl, co se děje se správcem Judeje. Odvážil se dokonce vztáhnout ruku, zdánlivě jako by se chránil před sluncem, a za ní jako za ochranným štítem vyslal k Ješuovi významný pohled.

„Tak tedy,“ začal, „odpověz: znáš jistého Jidáše Iškariotského a co jsi mu říkal, jestli jsi vůbec něco říkal, o Césarovi?“

„To bylo tak,“ vykládal ochotně obžalovaný, „předevčírem večer jsem se seznámil před chrámem s jistým mladíkem, který udával, že se jmenuje Jidáš Iškariotský. Pozval mě do svého domu v Dolním Městě a hostil mě...“

„Také dobrý člověk?“ otázal se Pilát a v očích mu zaplály ďábelské ohníčky.

„Tuze dobrý a zvědavý člověk,“ potvrdil Ješua. „Projevil neobvyklý zájem o mé myšlenky, přijal mě velmi srdečně...“

„Poručil zapálit svícný...“ procedil Pilát, jako by přizvukoval a oči mu blýskaly.

„Ano,“ divil se poněkud prokurátorově informovanosti Ješua a pokračoval. „Nakonec mě požádal, abych vyslovil svůj názor na světskou moc. Tahle otázka ho nesmírně zajímala.“

„A co jsi mu odpověděl?“ vyslýchal ho Pilát, „Nebo spad řekeš, že jsi zapomněl, cos tenkrát prohlášoval?“ Ale v jeho hlase už zaznělo zoufalství.

„Mimo jiné jsem prohlásil,“ vypovídal vězeň, „že každá moc je vlastně násilí na lidu a že přijde doba, kdy nebude zapotřebí státu ani císařů ani žádné jiné vlády. Člověk vstoupí do království pravdy a spravedlnosti, kde si budou všichni rovni.“

„Dál!“

„Dál už nebylo nic,“ uzavřel Ješua. „Zničehonic vběhli dovnitř pochopové, svázali mě a odvedli do vězení.“

Tajemník spěšně zapisoval a snažil se nevynechat ani slovo.

„Na světě nebylo, není a nebude větší a lidem prospěšnější moci, než je moc imperátora Tiberia!“ zabouřil Pilátův sípavý a nemocný hlas. Prokurátor s nepochopitelnou nenávisťou pohlížel na tajemníka a strážce. „Ty, pomatený buřič, ji nemáš právo posuzovat!“ Vtom vykřikl: „Odvedte stráž!“ a obrácen k tajemníkovi dodal: „Nechte mě s viníkem o samotě, tady jde o státní záležitost.“

Strážce se vztyčeným kopím odpochoďovaly z kolonády do

zahrady a rytmicky cvakaly okovanými střevíci. Za nimi vyšel tajemník.

Ticho na kolonádě poněkud rušila jen píseň fontány. Pilát pozoroval, jak se nad trubkou vzdouvá vodní talíř, jak se jeho okraje tříští a pramínky přepadávají dolů.

První promluvil obžalovaný:

„Vidím, že z mé rozmluvy s tím mladíkem vzešlo nějaké neštěstí. Cítím, vladaři, že ho stihne zlý osud, a je mi ho líto.“

„Domnívám se,“ usmál se křivě prokurátor, „že jsou na světě jiní, které bys měl spíš politovat než Jidáše Iškariotského, neboť je čeká horší osud! Tak tedy Marek Krysobijce, chladný a zapřisáhlý hrdlořez, lidé, kteří, jak vidím,“ a Pilát ukázal na Ješuovu znetvořenou tvář, „tě bili za tvoje výroky, buřiči Dismas a Gestas, kteří se svými kumpány pobili čtyři vojáky, a konec konců špinavý zrádce Jidáš - ti všichni jsou podle tebe dobří lidé?“

„Tak jest,“ přisvědčil vězeň.

„A tvrdíš, že bude nastoleno království pravdy?“

„Bude, vladaři,“ řekl přesvědčivě Ješua.

„To se nikdy nestane!“ zvolal náhle prokurátor hrozivým hlasem, až se Ješua zapotácel. Stejně tak křičel Pilát před mnoha lety v Dívčím údolí na vojáky: „Bijte je! Bijte je! Obr Krysobijce jim padl do rukou!“ Teď zvýšil hlas, ztrhaný od povelů, a vykřikoval, aby ho slyšeli v zahradě: „Je vinen! Je vinen! Je vinen!“

Pak už tišeji dodal:

„Ješuo Ha-Nocri, věříš v nějaké bohy?“

„Bůh je jen jeden,“ odpověděl Ješua, „a v toho věřím.“

„Tak se k němu pomodli! Řádně se pomodli! Ačkoli...“ pokračoval chraplavě, „to stejně nepomůže. Ženu nemáš?“ zeptal se bůhvíproč smutně: nechápal, co se s ním děje.

„Jsem sám.“

„Nenávidím tohle město,“ zamumlal najednou Pilát, zimomřivě se otrásl a zamnul si ruce, jako by si je myl. „Kdyby tě byli zabili dřív, než ses setkal s Jidášem Iškariotským, bylo by pro tebe líp.“

„Nemohl bys mě propustit na svobodu, vladaři?“ zaprosil nečekaně obžalovaný a jeho hlas zněl polekaně. „Vidím, že mě chtějí zabít.“

Po Pilátově tváři přeběhla křeč. Správce pozvedl k viníkovi zanícené, rudě žilkované bulvy a řekl:

„Ty myslíš, nešťastníku, že římský prokurátor propustí na svobodu člověka, který vede takové řeči jako ty? Ó bohové!

Nebo snad předpokládáš, že jsem ochoten stanout na tvém místě? Nesdílím tvé názory. A teď dobře poslouchej: jestli od této chvíle hlesneš, varuj se mě, to ti povídám!"

„Vladaři, já..."

„Mlč!" zahřměl Pilát a zuřivě sledoval vlaštovku, která znovu vlétla na kolonádu.

„Ke mně!" zavelel nakonec.

Když se tajemník a strážci vrátili na místo, vladař oznámil, že potvrzuje rozsudek smrti, vynesený shromážděním malého synedria nad zločincem Ješuu Ha-Nocrim. Tajemník ta slova zapsal.

Za okamžik předstoupil před Pilátovo křeslo Marek Krysobijce. Vladař mu poručil, aby předal viníka veliteli tajné služby a zároveň mu tlumočil prokurátorův příkaz, aby Ješua Ha-Nocri byl držen odděleně od ostatních odsouzců. Vojákům tajné služby bylo pod hrozbou nejvyššího trestu zakázáno s Ješuu mluvit a odpovídat na jeho otázky.

Na Krysobijcův pokyn stráž obstoupila Ješuu a odváděla ho z kolonády.

Poté před prokurátora předstoupil krasavec se světlou bradkou a orlími péry v chocholu přilbice. Na prsou mu zářily zlaté lví tlamy a u pasu jílec meče pobitý zlatem. Sandály s trojitou podrážkou měl zašněrované až ke kolenům a přes levé rameno mu splýval nachový plášť. Byl to legát, který velel legii.

Vladař se ho ptal, kde se v tu chvíli nachází sebastská kohorta. Velitel mu oznámil, že obsadila prostranství před hipodromem, kde má být ještě dnes veřejně vyhlášen rozsudek nad zločinci.

Pilát nařídil, aby legát vybral z římské kohorty dvě centurie. První pod Krysobijcovým velením měla doprovázet zločince a vozy s popravčím nářadím i katy na Golgotu a obsadit vrchol kopce. Druhá měla obsadit horu hned. Za stejným účelem bude na Golgotu vyslán pomocný jezdecký pluk, syrská ala, aby posílil ochranu.

Sotva legát opustil kolonádu, prokurátor přikázal tajemníkovi, aby pozval do paláce předsedu a dva členy synedria, a dále velitele jeruzalémské chrámové stráže. Zároveň si vyžádal, aby ještě před společnou poradou mohl mluvit s předsedou synedria o samotě.

Jeho příkaz byl splněn pohotově a přesně. Slunce, které v těch dnech s nevídanou zuřivostí spalovalo Jeruzalém, ještě nedosáhlo vrcholu, když se na horní terase zahrady u nohou bílých mramorových lvů, střežících schodiště, setkal správce

Judeje s veleknězem Kaifášem, který vedle svých kněžských povinností předsedal synedriu.

V zahradě panovalo ticho. Ale sotva prokurátor vyšel ze sloupořadí na sluncem zalitou terasu vroubenou palmami na obludných sloních nohách, rozevřel se před ním pohled na nenáviděný Jeruzalém s jeho visutými mosty, pevnostmi a hlavně nepopsatelnou mramorovou horou pokrytou zlatými dračími šupinami namísto kupole - jeruzalémským chrámem - a jeho jemný sluch zachytil tlumené mručení, občas přehlušené slabými výkřiky nebo steny. Vycházelo zdola, kde v dálce oddělovala kamenná hradba dolní terasy palácových zahrad od města.

Piláta napadlo, že tam dole na náměstí se shromáždily nesčetné davy Jeruzalémských, které vzrušily nepokoje posledních dnů, a že všichni netrpělivě očekávají, až bude vynesena rozsudek. Výkřiky přisoudil neúnavným prodavačům vody.

Bylo třeba jednat. Nejdříve pozval velekněze na kolonádu pod záminkou, aby se skryli před nelítostným žářem. Kaifáš se zdvořile omluvil a vysvětloval, že v předvečer svátku je to nepřípustné. Pilát si nasadil na svou lehce olýsalou hlavu kápi a začal. Rozmlouvali řecky.

Prokurátor prohlásil, že posoudil případ Ješuy Ha-Nocriho a potvrdil rozsudek smrti. K trestu smrti ukřižováním, který měl být vykonán ještě dnes, byli rovněž odsouzeni další tři buřiči: Dismas, Gestas a Bar-Rabban. První dva vyzývali lid ke vzpouře proti Césarovi, byli zajati římskou správou, a patří tudíž prokurátorovi. O ně tedy nejde. Zbývající dva, Bar-Rabbana a Ješuu Ha-Nocriho, zatkla místní stráž a byli odsouzeni synedriem. Podle zákona a místního obyčeje se patří jednoho z nich osvobodit na počest nadcházejících velikonočních svátků. Správce Judeje by rád viděl, koho z těch dvou hodlá synedrion propustit na svobodu: Bar-Rabbana nebo Ha-Nocriho?

Kaifáš kývl hlavou na znamení, že porozuměl otázce, a odpověděl:

„Synedrion žádá, aby byl osvobozen Bar-Rabban.“

Pilát dobře věděl, co mu velekněz odpoví, ale chtěl dát najevo, že ho taková odpověď překvapuje. Zhostil se své úlohy mistrovsky. Zvedl tázavě obočí, zatvářil se povýšeně a hleděl udiveně veleknězi přímo do očí.

„Přiznávám se, že mě tvá odpověď překvapuje,“ prohodil mírně. „Obávám se, že zde došlo k nedorozumění.“

Pak poznamenal na vysvětlenou, že římská správa nehodlá ani v nejmenším zasahovat do pravomoci místních vládců, to ostatně velekněz sám ví, že však v daném případě došlo k zjev-

nému přehmatu. Římská správa má samozřejmě zájem na tom, aby se chyba napravila.

Skutečně, zločiny Bar-Rabbanovy a Ha-Nocriho se nedají srovnat. Jestliže se Ješua, zcela nesporně pomatený člověk, provinil nejapnými výroky, které pobuřovaly lid v Jeruzalémě a na některých jiných místech, pak Bar-Rabban má na svědomí těžší provinění. Nejenže se opovážil přímo burcovat lid ke vzpouře, ale navíc zabil strážného, který se ho pokoušel zatknout. Je proto daleko nebezpečnější než Ha-Nocri.

Vzhledem k tomu, co bylo řečeno, prosí prokurátor velekněze, aby přezkoumal své rozhodnutí a na svobodě ponechal ze dvou viníků toho, kdo je neškodnější - a to je bezpochyby Ha-Nocri. Je to tak?

Kaifáš odpověděl tiše, ale rozhodně, že synedrion se podrobně seznámil s celým případem, a znovu opakuje, že hodlá osvobodit Bar-Rabbanu.

„Jakže? Nedbá se na mou přímluvu? Přímluvu toho, jehož ústy promlouvá římská vláda? Opakuj to potřetí, velekněže.“

„Potřetí věz, že osvobodíme Bar-Rabbanu,“ pronesl polohlasně Kaifáš.

Rozhovor skončil a víc nebylo o čem mluvit. Ha-Nocri byl nenávratně ztracen a už nikdo na celém světě nezbaví Piláta prudkých, zákeřných bolestí, proti nimž není léku kromě smrti. Ale to teď prokurátora neznepokojovalo. Zaplavil ho znovu nepochopitelný smutek, jakému propadl ráno na kolonádě. Snažil se ho nějak vysvětlit a došel k prapodivnému závěru: že si s odsouzencem cosi nedopověděli, že ho vlastně nevyslechl do konce.

Zahnal tu myšlenku, která zmizela stejně rychle, jako se vynořila. Zůstal jen nevysvětlitelný svíravý stesk, který se přece nedal objasnit jinou bleskurychlou myšlenkou, jež okamžitě pohasla: Nesmrtelnost... Dotek nesmrtelnosti... Či nesmrtelnosti, to opravdu nevěděl, ale přesto představa záhadné nesmrtelnosti způsobila, že ho roztrásla zima, ačkoli slunce pekelně žhnulo.

„Dobrá,“ usoudil, „staniž se.“

Ohlédl se, přelétl pohledem širé okolí a ustrnul nad neočekávanou změnou. Růžemi obsypaný keř zmizel, ty tam byly cypřiše lemující horní terasu. Granátovník, bílá socha utonulá v zeleni, a dokonce i sama zeleň jako by se propadly. Všecko zastřela krvavě rudá záplava, v níž pohlavaly vodní rostliny, někam odplouvaly a spolu s nimi jako by plul on sám. Spaloval ho a dusil hněv nejtěžší - hněv vlastní bezmocnosti.

„Je mi úzko,“ vypravil ze sebe, „úzko je mi!“

Studenou vlhkou rukou škulbl za sponu u límce svého pláště, až upadla na písek.

„Je dusno, žene se bouře,“ přítakal Kaifáš, nespouštěje oči z prokurátorova zbrunátnělého obličejce, a v duchu probíral všechny svízele, které ho čekají. „Ó, jak hrozný je letošní měsíc nísán!“

„Nikoli,“ zarazil ho Pilát, „to není horkem. Je mi úzko z tebe, Kaifáši.“ Zorničky se mu zúžily, usmál se a dodal: „Dej si pozor, velekněže.“

V Kaifášových temných očích se krátce zajiskřilo a velekněz se zatvářil překvapeně. Nehrál o nic hůř než prve Pilát.

„Co to slyším, prokurátore?“ pronesl klidně a sebevědomě. „Ty mi vyhrožuješ poté, co byl vynesen rozsudek, který jsi sám potvrdil? Je to možné? Jsme zvyklí, že římský správce váží svá slova. Co kdyby nás někdo slyšel, vladaři...“

Pilát ho pozoroval vyhaslýma očima a pokusil se o úsměv. „Neznepokojuj se, velekněže! Kdo by nás tady v této chvíli mohl slyšet? Podobám se snad tomu mladému potulnému bláznů, který má být dnes popraven? Nejsem malý chlapec, Kaifáši. Víím, co mluvím a kde mluvím. Zahrady i palác jsou střeženy, ani myš tudy neproklouzne. Ale co myš - neproklouzne ani ten... jak se jen... Iškariotský. Mimochodem, znáš člověka toho jména, velekněže? Kdyby se sem přece jen někdo takový vetřel, hořce by litoval, to mi věř! Abys věděl, velekněže, od této chvíle nebudeš mít klid! Ani ty, ani tvůj lid,“ a pokynul do dálky, kde se vpravo vypínal a hořel ve slunci chrám. „To ti předpovídám já, Pilát Pontský, jezdec Zlatého kopí!“

„Vím, víím!“ odpověděl nebojácně černovousý Kaifáš a metal očima blesky. Vztáhl ruku k nebi a pokračoval:

„Lid judský dobře ví, že ho zuřivě nenávidíš a připravuješ mu mnohá utrpení. Jenže ho stejně nezapomeneš! Bůh ho ochrání! Všemocný César nás vyslyší a zaštití před zhoubcem Pilátem!“

„Ó nikoliv!“ zvolal prokurátor a s každým slovem se mu ulehčovalo: teď už se nemusel přetvařovat a pečlivě volit slova. „Přiliš často sis na mě stěžoval. Teď nadešel můj čas, Kaifáši! Vyšlu zprávu, ale nikoli místodržiteli do Antiochie, ani do Říma, ale přímo na ostrov Capri, samotnému imperátorovi! Ať ví, jak si v Jeruzalémě hýčkáte zjevné buřiče. Nikoli vodou ze Šalomounova rybníka, jak jsem chtěl k vašemu užítku, ale něčím jiným napojím Jeruzalém! Vzpomeň si, jak jsem musel kvůli vám sejmout ze zdi štít s císařským erbem, přemísťovat vojsko a nakonec sám přijet, abych se podíval,

co tu tropíte! Pamatuj na má slova, velebněže: neuvidíš zde v Jeruzalémě jednu kohortu, ne! K městským hradbám dorazí celá Blesková legie, přiřzene se arabská jízda... Pak uslyšíš hořký pláč a nářek, vzpomeneš si na zachráněného Bar-Rabbana a budeš litovat, žes poslal na smrt filozofa, který hlásal mír!"

Veleknězi vyskočily na tváři rudé skvrny a oči se mu rozsvítily. Pokusil se podobně jako Pilát o úsměv a odpověděl: „Prokurátore, věříš sám tomu, co říkáš? Nikoli, nevěříš! Ten svědce lidu nepřinesl do Jeruzaléma mír, a ty, jezdcé, to dobře víš. Chtěl jsi ho propustit, aby pobuřoval, vysmíval se naší víře a přivedl lid pod římské meče! Ale já, velebněz judský, nestrpím, aby kdokoli tupil naši víru! Ostřihám lid Judeje, dokud budu živ! Slyšíš?“ a Kaifáš zvedl hrozivě ruku. „Dobře poslouchej, vladaři!"

Odmlčel se a prokurátor znovu zaslechl hukot připomínající mořský příboj, který se rozléval až ke kamenným zdím zahrad Heroda Velikého. Zvedal se zdola, tříštil až u prokurátorových nohou a zaplavoval mu obličej. Za Pilátovými zády, v pozadí paláce se ozvalo poplašné troubení, těžké skřípání stovek nohou a řinkot zbraní. Prokurátor si uvědomil, že římská pěchota na jeho příkaz vyráží na hrozivou a pro buřiče a lotry poslední přehlídku.

„Slyšíš, vladaři?“ opakoval tiše velebněz. „Chceš snad tvrdit, že tohle všecko,“ a zvedl obě ruce k nebi, až mu tmavá kapuce sklouzla z hlavy, „vyvolal ubohý buřič Bar-Rabban?"

Pilát si přešel hřbetem ruky mokré, chladné čelo, upřel pohled do země a pak přimhouřenýma očima vzhlédl k obloze. Uviděl skoro nad hlavou rozžhavenou sluneční kouli a Kaifášův stín schoulený u lvího ocasu. Řekl tiše a lhostejně:

„Blíží se poledne. Zapovídali jsme se, zatímco je třeba jednat.“ Omluvil se velebnězi vybranými slovy a vybídl ho, aby usedl na lavičku ve stínu magnólie a vyčkal, až svolá ostatní účastníky k poslední krátké poradě a vydá ještě jeden příkaz týkající se poprav.

Kaifáš se zdvořile uklonil, ruku na srdci, a osaměl v zahradě. Pilát se vrátil na kolonádu. Poručil tajemníkovi, který už na něj čekal, aby pozval do zahrady legáta legie, tribuna kohorty, dále dva členy synedria a velitele chrámové stráže, kteří už čekali na dolní terase v okrouhlé besídce s fontánou. Dodal, že za okamžik sám vejde do zahrady. Pak zmizel ve vnitřních komnatách paláce.

Zatímco tajemník svolával účastníky porady, setkal se prokurátor v jedné z palácových komnat, chráněné před sluncem tmavými závěsy, s neznámým mužem v kápi, která mu zakrývala polovinu obličeje, ačkoli sem nepronikl jediný paprsek. Schůzka trvala neobyčejně krátce. Vladař řekl neznámému několik slov a muž se bez meškání vzdálil. Pilát kráčel sloupopadím do zahrady.

Zde přede všemi, koho si přál vidět, slavnostně a suše oznámil, že potvrzuje rozsudek smrti nad Ješuu Ha-Nocrim, a oficiálně se dotázal členů synedria, koho z provinilců má osvobodit. Když se mu dostalo odpovědi, že Bar-Rabbana, řekl: „Velmi dobře,“ nařídil tajemníkovi, aby vše na místě zaprotokoloval, sevřel v prstech sponu, kterou tajemník zvedl ze země, a prohlásil obřadně: „Je čas!“

Všichni sestupovali po širokém mramorovém schodišti mezi stěnami z rúží, které šířily omamnou vůni, stále níž až ke zdi paláce. Mířili k bráně, která vedla na velké, hladce vydlážděné prostranství, na jehož protějším konci se tyčily sloupy a sochy jeruzalémského hipodromu.

Sotva průvod vyšel ze zahrad a vstoupil na dlouhou kamennou tribunu, která celému prostranství vévodila, Pilát se rozhlédl přivřenýma očima a odhadl situaci.

Úsek, kterým právě prošel, to jest vzdálenost mezi palácovou zdí a tribunou, byl prázdný, zato však veškerý prostor před ním byl pohlcen davem. Zaplavil by i tribunu a vyklizené místo, kdyby mu nebránily tři řady sebastských vojáků po Pilátově levici a tři řady vojáků iturejské pomocné kohorty po jeho pravici.

Pilát vstoupil na tribunu, v dlani mechanicky třimal nepotřebnou sponu a mhouřil oči. Nepřivíral víčka před pichlavým sluncem, kdež! Bůhvíproč se vyhýbal pohledu na skupinu odsouzcenců, které, jak dobře věděl, přiváděli na tribunu hned za ním.

Sotva ve výši kamenného útesu zazářil nad lidským mořem bílý plášť s purpurovou podšívku, dolehla k oslněnému vladaři zvuková vlna: „Ha...“ Zrodila se kdesi v dálce u hipodromu a nesla se zprvu tiše, pak sílila, až se změnila v hromové burácení, a po několika vteřinách začala opadávat.

Uviděli mě, blesklo prokurátorovi hlavou. Dřív než první vlna stačila opadnout, zvedla se nečekaně druhá, střídavě narůstala a klesala, až přehlušila první. Jako na mořském hřebeni vytryskne pěna, vypukl náhle v zástupu hvízdot a v bouři hlasů zazněly pronikavé ženské výkřiky.

To je přivádějí na tribunu, pomyslel si vladař. A jak se

dav hrnul dopředu, bylo udupáno několik žen, proto ty výkřiky. Vyčkával, neboť věděl, že žádná síla nedonutí dav ztichnout, dokud nevykřičí všechno, co se v něm nahromadilo, a nezmlkne sám.

Když nastal příhodný okamžik, Pilát zvedl pravici a poslední výkřiky zmizely jako zván větrem.

Vdechl do plic co nejvíc horkého vzduchu a už se nad tisícíhavlým zástupem nesl jeho sípavý hlas:

„Jméneš Césara imperátora!“

Vtom ho ohlušil několikrát opakovaný, úsečný, hromový pokřik: „Sláva Césarovi!“ To volali vojáci v kohortách a vztyčili kopí a signata.

Prokurátor zaklonil hlavu a zadíval se přímo do slunce. Pod víčky mu zaplálo zelené světlo, od něho chytil mozek a nad zástupem se rozlehla chraplavá aramejská slova:

„Čtyři zločinci, jatí v Jeruzalémě za vraždy, pobuřování a urážky zákona a víry, odsuzují se k potupné smrti ukřižováním! Poprava bude neprodleně vykonána na hoře Golgotě! Jména zločinců jsou: Dismas, Gestas, Bar-Rabban a Ha-Nocri, kteří tu stojí před vámi!“

Pokynul vpravo: ačkoli sám viníky neviděl, byl si jist, že jsou na vyhrazeném místě. Dav dlouze zahučel, snad údivem, snad úlevou. Když se znovu rozhostilo ticho, Pilát pokračoval:

„Ukřižování však budou toliko tři z nich, neboť podle zákona a obyčeje na počest velikonočních svátků jednomu z odsouzců podle rozhodnutí malého synedria a schválení římské správy velkodušný César daruje jeho bídný život!“

Vykřikoval jednotlivá slova a současně vnímal, jak hukot vystřídalo hrobové ticho. K jeho sluchu nedolétl jediný povzdech ani šramot, až měl najednou pocit, že všechno kolem zmizelo. Nenáviděné město zaniklo a on tu stojí sám, bodán kolmými paprsky, s tváří zvrácenou k obloze. Chvilí vychutnával ticho a teprve pak zvolal:

„Jméno toho, kdo bude před vašima očima propuštěn na svobodu...“

Znovu se odmlčel a dřív než vyslovil jméno, v duchu pátral, zda řekl vše. Byl si vědom, že mrtvé město ožije, sotva řekne jméno štěstlivce, a dál už nebude slyšet ani slova.

Řekl jsem vše? zašeptal pro sebe. Vše. Jméno!

Nad ztichlým městem zaburácelo jeho hromové „r“:

„Bar-Rabban!“

Vtom se mu zezdalo, že slunce nad jeho hlavou řinčivě puklo a horká láva mu zaplavila uši. Vzkypl v ní zběsilý jekot, řev, nářek, smích a pískot.

Otočil se a kráčel po tribuně zpátky ke stupňům, neohlížel se napravo ani nalevo, jen upřeně pozoroval různobarevné čtverce koberců pod nohama v obavě, aby neklopýtli. Věděl, že za jeho zády se na tribunu snáší krupobití bronzových mincí a fíků a v ryčícím davu se lidé navzájem ušlapávají a šplhají jeden druhému na ramena, aby spatřili na vlastní oči zázrak - člověka, který už byl ve spárech smrti, a přece nakonec vyvázl. Žoldnéři mu snímají pouta a mimoděk mu působí palčivou bolest v rukou, vymknutých při výslechu, osvobozený se mračí, vzdychá a zároveň se nepřítomně usmívá pomateným úsměvem.

Pilát věděl, že mezitím stráž odvádí k postranním stupňům zbylé tři zločince se svázanýma rukama, aby je vyvedla na silnici směřující na západ, za město, k hoře Golgotě. Teprve když míjel tribunu, otevřel oči. Teď už nemusel mít strach - odsouzenci zmizeli z dohledu.

Do slábnoucího ryku davu se mísily pronikavé hlasy vyvolavačů, kteří opakovali střídavě aramejsky a řecky, co prokurátor oznámil z tribuny. Pak dolétl k jeho sluchu pravidelný drobný koňský dupot, který se přibližoval, a krátké veselé troubení. V odpověď na ty zvuky se rozlehl po celé délce ulice pronikavý hvizd místních chlapců, kteří stáli na střechách domů z tržiště až na prostranství před hipodromem, a výkřiky: „Pozor!“

Voják, který stál osaměle na vyklizeném prostranství s praporem v ruce, výstražně mávl a Pilát, velitel legie, tajemník a stráž se zastavili.

Jezdecká ala se řítila cvalem na prostranství, hodlala je objet, aby se vyhnula davu, a uličkou podél kamenné zdi obehnané révovím dorazit nejkratší možnou cestou na úpatí Golgoty.

Velitel jízdy, muž chlapecké postavy a tmavé mulatské pleti, původem Syřan, letěl jako šipka. Když míjel Piláta, něco slabě vykřikl a vytrhl z pochvy meč. Rozdivočený a zpocený vraník uskočil stranou a vzepjal se na zadní. Velitel zarazil meč do pochvy, švihl bičem koně po hřbetě, až se vraník postavil znovu na všechny čtyři, a odcválal do uličky. Za ním se hnaly v oblacích prachu trojice jezdců, hroty lehkých bambusových kopí poskakovaly a kolem prokurátora se míhaly obličejové pod bílými turbany ještě černější, s vesele vyceněnými svítivými zuby.

Jízda zmizela v uličce a zůstal po ní jenom sloup zviřeného prachu. Poslední projel těsně kolem Piláta voják s trubkou na zádech, která plála v paprscích slunce.

Správce Judeje nespokojeně svažtil čelo, rukou si stínil tvář před prachem a znovu vykročil. Mířil k bráně palácových

zahrad a za ním legát, tajemník a stráž.

Bylo kolem desáté hodiny dopoledne.

(3) SEDMÝ DŮKAZ

„Ano, bylo kolem desáté hodiny dopoledne, vážený Ivane Nikolajeviči,“ uzavřel profesor.

Básník si přešel rukou po obličejí, jako by se právě vzpamatoval, a viděl, že se mezitím na Patriarchovy rybníky snesl večer. Voda v jezírku zčernala a klouzala po ní lehká loďka: bylo slyšet pleskání vesla a perlivý smích jakési občanky v loďce. V alejích posedávali lidé na lavičkách, ale tam, kde seděli naši diskutéři, bylo prázdno.

Obloha nad Moskvou vybledla a ve výšce jste mohli zřetelně rozeznat dosud nezezlátlý bílý úplněk. Dýchalo se volněji a hlasy pod lipami zněly tlumeně, ztišené podvečerem.

Jak to, že stačil vybájit celý příběh, a já to ani nezpozoroval? hloubal Bezprizorný udiveně. Vždyť už je večer!... A možná že ve skutečnosti žádné vyprávění nebylo a já prostě usnul a to všecko se mi zdálo?

Přesto musíme předpokládat, že profesor přece jen svůj příběh vyprávěl, jinak bychom museli připustit, že se totéž zdálo Berliozovi. Zadával se totiž pozorně profesorovi do tváře a řekl: „Vaše vyprávění je neobyčejně zajímavé, profesore, třebaže se ani v nejmenším neshoduje s výkladem evangelia...“

„Prosím vás,“ namítal profesor a pohrdavě se ušklíbl, „nevím jak kdo, ale vy byste měl vědět, že nic z toho, co je psáno v evangeliu, se nikdy ve skutečnosti neudálo. Kdybychom se začali odvolávat na evangelium jako na nějaký historický pramen...“ Znovu se ušklíbl a Berlioz se zarazil, protože doslova totéž tvrdil Ivanovi, když spolu kráčeli po Bronné směrem k Patriarchovým rybníkům.

„Správně,“ odpověděl, „ale obávám se, že stejně tak nikdo nemůže dokázat věrohodnost toho, co jste nám vyprávěl.“

„Omyl! Existuje někdo, kdo to může dokázat!“ ujišťoval lámanou ruštinou profesor, a náhle jim spiklenecky pokynul, aby přisedli blíž.

Když k němu naklonili hlavy, každý z jedné strany, prohlásil už bez cizího přízvuku, který se čertví proč náhle objevoval a hned zase mizel:

„To je tak...“ přitom se polekaně ohlédl a pokračoval šeptem, „víte, já se toho všeho osobně zúčastnil. Byl jsem

u Piláta v paláci, v zahradě, kde rozmlouval s Kaifášem, a dokonce i na tribuně, jenomže tajně, abych tak řekl, inkognito. Proto vás velmi prosím, abyste si to nechali pro sebe, nikomu ani slovo, psst..."

Zavládlo mlčení a Berlioz zpopelavěl.

„Vy... vy... jak dlouho jste v Moskvě?“ zeptal se nakonec příškrčeně.

„Před chvílí jsem přijel,“ vysvětloval roztržitě profesor. Teprve teď oba naše přátele napadlo, aby si ho pořádně prohlédli, a zjistili v jeho levém zeleném oku výraz šílenství; právě bylo mrtvé, černé a strnulé.

Konečně se všecko vysvětlilo! pomyslel si zmateně Berlioz. Přijel k nám německý cvok, anebo se právě zbláznil na Patriarchových rybnících! To je nadělení!

A opravdu se všecko vysvětlilo: podivná snídaně u nebožtíka filozofa Kanta, hloupé žvásty o slunečnicovém oleji a jakési Anušce i předpověď o uříznuté hlavě a všecko ostatní - zkrátka profesor je blázen.

Berliozovi bylo hned jasné, co má dělat. Zvrátil se na opěradlo lavičky a za profesorovými zády mrkal na Bezprizorného, aby cizinci neodporoval, ale zkoprnělý básník jeho signály nevnímal.

„Ano, ano ...“ přisvědčoval horlivě redaktor, „ovšemže to je možné ... proč by ne ... I Pilát Pontský, i palác, a všecko ostatní ... mimochodem, přijel jste sám nebo se ženou?“

„Sám, jsem vždycky sám,“ postěžoval si trpce profesor.

„A kde máte zavazadla?“ vyptával se úlisně Berlioz. „V Metropolu? Kde jste se ubytoval?“

„Já? Nikde,“ odpověděl pomatený Němec a divoce bloudil zeleným okem po Patriarchových rybnících.

„Jak to? A kde hodláte bydlet?“

„Ve vašem bytě!“ vypálil bez okolků blázen a spiklenecky na něj zamžoural.

„Ve ... velice mě těší,“ koktal Berlioz, „jenomže to pro vás bude trochu nepohodlné, vážně ... V Metropolu jsou přepychové pokoje, je to prvotřídní hotel ...“

„Tak vy tvrdíte, že ani ďábel neexistuje?“ obrátil se náhle nemocný vesele k Ivanovi.

„Toseví, že ne...“

„Neodporuj mu ...,“ zašpítal Berlioz, jenom rty se mu pohybovaly, a dělal posuňky za profesorovými zády.

„Žádný ďábel neexistuje!“ vykřikl básník, zmatený celou tou komedií, a nasadil všemu korunu. „To je hrůza! Přestaňte

s tou hysterií!"

Šílenec se rozesmál tak divoce, až z lípy nad jejich hlavami vystřelil vrabec.

„Opravdu neobyčejně zajímavé," procedil a rozesmál se na celé kolo. „Co to má znamenat ... At' se člověk zmíní o čemkoli, nic podle vás neexistuje!" Vtom se přestal smát, jako když utne, a upadl do druhé krajnosti, jak to bývá zvykem u neurotiků - rozčilil se a utřhl se přísně na Bezprizorného: „Tak tedy neexistuje, říkáte?"

„Uklidněte se proboha, profesore ...," drmolil Berlioz v obavě, aby ho ještě víc nevydráždil. „Posedte chvílku tady se soudruhem Bezprizorným ... Skočím si jenom tamhle na roh, potřebuju si zavolat ... A pak vás doprovodíme, kam budete chtít. Neznáte naše město..."

Musíme uznat, že Berliozův plán byl správný: zaběhnout k nejbližší telefonní budce a oznámit na příslušném oddělení, že jistý zahraniční konzultant sedí na Patriarchových rybnících ve zjevně nenormálním stavu. Tudiž by se mělo něco podniknout, aby nedošlo k nepříjemnosti.

„Potřebujete si zavolat? Dobrá, jen běžte," smutně souhlasil nemocný a náhle začal naléhavě škemrat: „Ale na rozloučenou vás prosím, věřte alespoň, že ďábel existuje! O víc vás nežádám. Pamatujte, že existuje sedmý důkaz, nadmíru spolehlivý. Brzy se o něm sám přesvědčíte!"

„Dobrá, dobrá," uklidňoval ho redaktor s předstíranou laskavostí, zamrkal na rozčileného básníka, kterému se ani trochu nelíbilo, že má hlídat pomateného Němce, a pak zamířil na roh Bronné a Jermolajevské uličky.

Profesor jako by se rázem uzdravil a jeho tvář se rozjasnila. „Michaile Alexandroviči!" zavolal na Berlioze.

Ten sebou škulb a otočil se, ale pak ho uklidnila myšlenka, že profesor zná jeho jméno i jméno po otci nejspíš také z některých novin.

Němec na něj zavolal, ruce přiložené k ústům:

„Jestli si přejete, dám okamžitě poslat telegram vašemu strýci do Kyjeva!"

Redaktor se znovu roztrásl. Jak se ten blázen dozvěděl o existenci jeho kyjevského strýce? O tom se nikde v novinách zaručeně nepsalo. Hm, nemá nakonec Bezprizorný pravdu? Co když jsou cizincovy doklady falešné? Prapodivné individuum ... Musí zavolat, a to hned! Však oni tu záhadu brzy rozluští.

Nedíval se už nalevo ani napravo a běžel dál.

Vtom těsně před vyústěním do Bronné vstal z lavičky navlas stejný chlapík, jaký se dnes za slunečního žáru vyhoupl

z dusného vzduchu, a šel mu vstříc. Jenomže teď už nebyl průhledný, ale kompaktní, a v začínajícím šeru Berlioz zřetelně rozeznal kníry jako husí brka, malá ironická, plovoucí očka a kostkované kalhoty, vytažené natolik, že bylo vidět špinavé bílé ponožky.

Michail Alexandrovič couvl, ale pak se utěšil tím, že jde o hloupou shodu a vůbec že teď není čas to rozebírat.

„Hledáte turniket, soudruhu?“ zamečel nakřáplým tenorem kostkovaný. „Račte tudy! Běžte rovně a hned tam jste. Za to bych měl od vás dostat na skleničku ... at' si starý regenschori spraví náladu!“ Šklebil se a rozmáchle smekl žokejskou čapku.

Berlioz neposlouchal tirády a žadonění dotěrného regenschoriho, rozběhl se k turniketu, otočil jím a už se chystal vstoupit na koleje, když ho oslepilo červené a bílé světlo. Ve skleněné budce zablikal nápis: „Pozor, tramvaj!“

A opravdu, tramvaj už se řítila, zatáčela po nově vybudované lince z Jermolajevské na Bronnou. Za zatáčkou vyrovnala, náhle se v ní rozsvítilo elektrické světlo, tramvaj zaúpěla a zrychlila.

Opatrný Berlioz, ačkoliv stál na bezpečném místě, se rozhodl vrátit, položil ruku na růžici a couvl o krok. Vtom se mu vysmekla ruka a noha nezadržitelně jako po ledu sklouzla po dláždění, které se šikmo svažovalo ke kolejím, druhá noha se vymrštila do vzduchu a Berlioz dopadl na koleje. Jak se snažil něčeho zachytit, upadl naznak, lehce se uhodil o dlažební kostky do týla a přitom uviděl vysoko na obloze - nerozeznal už, jestli vpravo nebo vlevo - pozlacený měsíc. Obrátil se bleskurychle na bok, zběsilým pohybem přitáhl kolena k břichu a vtom zahlédl hrůzou zbělelý obličej a rudý šátek řidičky tramvaje, který se k němu nezadržitelně blížil. Nestačil už vykřiknout, ale kolem se rozječela srdceryvnými ženskými výkřiky celá ulice.

Řidička prudce zabrzdila, vůz se zaryl předkem do země a pak křečovitě poskočil, až s rachotem a řinčením vypadly okenní tabulky. V Berliozově mozku uvízl zoufalý výkřik: Že by konec? Ještě jednou, naposled se mu před očima kmitl měsíc roztráštěný na kusy, a pak už byla tma.

Tramvaj zachytila Berlioze a pod mříže aleje dopadl na vydlážděný svah tmavý kulatý předmět. Skutálel se po svahu a poskakoval po hrbolatém dláždění.

Byla to Berliozova uříznutá hlava.

(4) PRONÁSLEDOVÁNÍ

Utichly hysterické výkřiky žen, dozněly pronikavý hvizd milicionářských píšťalek, odjely dvě sanitky, první odvážela tělo bez hlavy a uříznutou hlavu na prosekturu, druhá pohlednou řidičku, zraněnou úlomky skla, domovníci v bílých zástěrách smetli rozbité sklo a posypali pískem krvavé kaluže a básník Ivan nestačil ani doběhnout k turniketu, jenom sklesl na lavičku a zůstal strnule sedět. Několikrát se pokusil vstát, ale nohy ho neposlouchaly, jako by náhle ochrnuly.

Sotva zaslechl první výkřiky, rozběhl se k turniketu a uviděl, jak po dláždění poskakuje hlava. To ho natolik vyděsilo, že dopadl na lavičku a kousl se do ruky, až mu tekla krev. Na pomateného Němce samozřejmě zapomněl a jenom se snažil zoufale pochopit, jak je možné, že ještě před malou chvílí mluvil s Berliozem a za pár minut - hlava ...

Vzrušený dav běžel alejí a cosi vykřikoval, ale Ivan to nevnímal. Až se u něj doslova srazily dvě ženy a jedna z nich, prostovlasá, se špičatým nosem, křičela na druhou přímo u básníkovy ucha:

„Anuška, naše Anuška! Ze Sadové! To ona zavinila ... Koupila v krámku slunečnicový olej a celou litrovou láhev rozbila o turniket! Polila si sukni, já, ta nadávala! A ten chudák nejspíš uklouz a upad na koleje...“

Ze všeho, co neznámá žena vykřikovala, utkvělo v rozrušeném básníkově mozku jediné slovo: Anuška.

„Anuška? ... Anuška?“ blekotal a vyplašeně se rozhlížel. „Ale to přece, dovolte ...“

Ke slovu „Anuška“ se připojila další, „slunečnicový olej“ a pak neznámo proč i „Pilát Pontský“. Piláta Bezprizorný rezolutně odvrhl a pátral po souvislostech, počínaje slovem „Anuška“. Postupně splétal řetěz, až konečně dospěl k bláznivému profesorovi.

Počkat! On přece tvrdil, že dnešní zasedání odpadne, protože Anuška rozlila olej. A taky že odpadne! Ba co víc, prohlásil rovnou, že Berliozovi uřízne hlavu ženská?! Ano, ano! A řidička byla přece ženská! Co to má znamenat, hm?!

V mozku se mu zahrnázilo přesvědčení, že záhadný konzultant znal přesný obraz Berliozovy strašné smrti. Vtom mu bleskly hlavou dvě myšlenky. První: Není ani trochu pomatený, to všechno jsou nesmysly! A druhá: Nenastrojil to všechno sám?

Ale prosím vás, jak by to dokázal?! Ne, ne, tomu se musí přijít na kloub!

S námahou vstal a běžel zpátky k místu, kde debatoval s profesorem. Ukázalo se, že Němec naštěstí neodešel.

V Bronné už se rozzářily svítilny, nad Patriarchovými rybníky visel zlatý měsíc a v jeho vždy tak zrádném světle se Bezprizornému zdálo, jako by neznámý stál a držel pod pažďí místo hůlky kord.

Vysloužilý dotěra regenschori se uvelebil na místě, kde ještě nedávno seděl on, Ivan. Nasadil si na nos zjevně nepotřebný skřípec, kterému chybělo jedno sklo a druhé bylo prasklé. Působil ještě odpudivějším dojmem, než když ukazoval Berliozovi cestu na koleje.

V Ivanovi byla malá dušička, ale přece jen přistoupil k profesorovi, zahleděl se mu do obličeje a nezjistil v něm ani nejmenší známku či stopu šílenství.

„Příznejte se, kdo jste?“ zeptal se hluše.

Cizinec se nasupil, změřil si básníka pohledem, jako by ho viděl poprvé, a zahučel nevrle:

„Nerozumět ... po rusku mluvit...“

„On prosím neráčí rozumět,“ vmísil se do toho z lavičky regenschori, ačkoli se ho nikdo neprosil o vysvětlení.

„Nepřetvařujte se!“ vzplanul Ivan a cítil, jak se mu svírá žaludek. „Ještě před chvílkou jste mluvil perfektně rusky. Vy nejste Němec ani profesor! Jste vrah a špión! Vaše doklady!“ zaburácel sveřepě.

Záhadný profesor opovržlivě zkřivil už beztak křivá ústa a pokrčil rameny.

„Občane!“ znovu zasáhl zlotřilý regenschori. „Jakým právem obtěžujete cizího turistu? To si zodpovíte!“

Podezřelý profesor se zatvářil povýšeně, pak se otočil a odcházel. Ivan cítil, že je v koncích. Zalapal po dechu a obrátil se k regenschorimu:

„Poslyšte, pomozte mi zadržet toho zločince! Je to vaše povinnost!“

Do kostkovaného vjela neobvyklá energie, vyskočil a zavřeštěl:

„Jakého zločince? Kde ho máte? Tohle že je cizí špión?“ Oči mu vítězoslavně blýskaly: „Jestli je to zločinec, zavolejte milici, než vám uteče. Víte co, budeme křičet společně,“ a rozevřel dokořán ústa.

Zpitomělý Ivan poslechl vtípálka a vykřikl: „Milice!“ Ale jeho společník ho podfoukl, nevykřikl ani jednou.

Ivanovo osamělé chraplavé volání nemělo valný úspěch. Jenom dvě neznámé dívky uskočily stranou a básník zaslechl slovo „opilý“...

„Aha, vy jste spolu spřaženi!“ zahromoval. „A ty si ze mě budeš dělat šoufky? Pusť mě!“

Uskočil vpravo a regenschori ho následoval, uhnul vlevo a ten drzoun za ním.

„Schválně se mi pleteš pod nohama, vid’?“ zařval básník v záchvatu zuřivosti. „Osobně tě předám milici, abys věděl!“ Pokusil se chytit podvodníka za rukáv, ale netrefil se a vyšel naprázdno: regenschori zmizel, jako by se do země propadl. Bezprizorný vyjekl, upřel pohled do dálky a zahlédl nenáviděného profesora. Mířil do Patriarchovy uličky a nebyl sám: připojil se k němu víc než podezřelý regenschori. Ale to ještě nebylo všecko. Třetím v téhle společnosti byl obrovitý kocour, velký jako tele a černý jako saze nebo havran, s výbojnými husarskými kníry. Trojice zabočila do Patriarchovy uličky a kocour si vykračoval na zadních.

Ivan se pustil za nimi, ale brzy poznal, že je stěží dohoní.

Trojice se mihla uličkou a zahrnula na Spiridonovku. Ať Bezprizorný přidával do kroku sebevíc, vzdálenost mezi ním a pronásledovanými se nezmenšovala. Než se vzpamatoval, octl se po tiché Spiridonovce u Nikitské brány, kde to vypadalo hůř. Byla tu totiž tlačence. Navíc se banda rozhodla použít oblíbeného zločineckého způsobu - rozdělila se.

Regenschori se neobyčejně obratně vecpal do autobusu jedoucího k Arbatskému náměstí a zmizel. Básník tak ztratil jednoho z pronásledovaných a zaměřil se na kocoura. Viděl, jak se to podivné zvíře přitočilo ke stupátku motorového vagónu A, který stál ve stanici, drze odstrčilo jakousi ženu, která leknutím zaječela, chytilo se zábradlí a dokonce se pokoušelo vsunout průvodčí desetník oknem, v tom horku otevřeném.

Kocourovo chování básníka natolik vyvedlo z míry, že zůstal strnule stát na rohu před obchodem s lahůdkami. Daleko víc ho však udivilo, jak reagovala průvodčí. Sotva uviděla kocoura, jak leze do tramvaje, vykřikla zlostně:

„Kocoury nevozíme! Kocouři sem nesmějí! Jedeš! Marš dolů, nebo zavolám milici!“

Ani průvodčí, ani cestující nepřekvapovala sama podstata věci: že kocour leze do tramvaje, na tom by ještě nebylo nic divného, ale že chce platit!

Kocour se projevil nejen jako zvíře placení schopné, ale i disciplinované. Když ho průvodčí poprvé okřikla, poslušně přerušil nástup, seskočil ze stupátka, usadil se na refýži

a třel si desetníkem vousy. Sotva průvodčí zatáhla za šňůru a tramvaj se rozjela, počínal si jako každý, koho vyhánějí z tramvaje, ale kdo se přesto potřebuje někam rychle dostat. Čekal, až projedou všechny tři vagóny, vyhoupl se na spojnici posledního, zachytil se drápy jakési hadice, která trčela ze stěny, a odjel s ušetřeným desetníkem.

Ivan pozoroval to zlořečené kocouřisko a přitom div neztratil z dohledu vůdce bandy - profesora. Ten naštěstí nestačil upláchnout. Básník zahlédl jeho šedý baret v davu na začátku Velké Nikitské nebo Gercenovy ulice. V mžiku byl tam, ale hnal se zbytečně. Přidal do kroku, pak se pustil do běhu a rozrážel dav chodců, ale k profesorovi se nepřiblížil ani o centimetr.

Ať byl sebevíc rozčilený, překvapovala ho nadpřirozená rychlost, s jakou pronásledování probíhalo. Neuplynulo ani dvacet vteřin od chvíle, kdy opustil Nikitskou bránu, a už ho oslňovala světla na Arbatském náměstí. Za několik dalších vteřin už se před ním klikatila neznámá temná ulička s proláklými chodníky, kde sebou plácl jak široký tak dlouhý a rozbil si koleno. Další osvětlená magistrála - Kropotkinova ulice, pak jiná ulička, za ní Ostoženska a zase nová ulička, smutná, nevzhledná a spoře osvětlená. Tady definitivně ztratil z dohledu muže, kterého tolik hledal. Profesor zmizel.

Chvilí váhal, ale pak mu došlo, že cizinec se bezpochyby objeví v třináctce v Sadové ulici, a to v bytě číslo 47.

Vtrhl do průjezdu, vyběhl do prvního patra, našel okamžitě označený byt a netrpělivě zazvonil. Nečekal dlouho. Přišla mu otevřít asi pětiletá holčička, na nic se neptala a hned zase zmizela.

V prostorné, krajně zpustlé předsíni, matně osvětlené uhlíkovou žárovkou, pod vysokým začouzeným stropem viselo na zdi kolo bez pláštů, dále tu stála velká železem pobitá truhla a na polici nad věšákem ležela zimní čepice s dlouhýma svěšenýma ušima. Za jedněmi dveřmi hlučný mužský hlas z rádia vykřikoval cosi rozhořčeně ve verších.

Básník se nedal zmást neznámým prostředím a zamířil rovnou do chodby. Pomyslel si: Určitě se schoval v koupelně. V chodbě byla tma. Několikrát narazil hlavou o zeď, až konečně uviděl pode dveřmi slabý proužek světla; nahmatal kliku a opatrně stiskl. Háček odskočil, Ivan se octl skutečně v koupelně a napadlo ho, že měl štěstí, i když jiné, než potřeboval.

Ovanulo ho vlhké teplo a ve svitu uhlíků, které doutnaly pod kotlem, rozeznal velikánské necky zavěšené na stěně a otlučenou vanu posetou hrozivými černými skvrnami po

sloupaném smaltu. Ve vaně stála nahá občanka, celá namydlená, a v ruce držela houbu. Krátkozrace zamžourala na vetřelce a nejspíš si ho v tom pekelném osvětlení s někým spletla, protože vesele, polohlasně zašvitořila:

„Kirjuško! Nelezte sem! Zbláznil jste se ... Fjodor Ivanyc se každou chvíli vrátí. Marš ven!“ a mrskla po něm houbou.

Šlo pochopitelně o nedorozumění a zavinil je samozřejmě náš Ivan. Nechtěl to však přiznat, jenom káravě vykřikl: „Nemravo jedna!“, a než se vzpamatoval, už stál v kuchyni. Bylo tu prázdnno, pouze na plotně v pološeru trůnilo tíše asi deset vyhaslých vařičů. Zbloudilý měsíční paprsek pronikal zaprášeným, po léta nemytým oknem a osvětloval skoupě kout, kde pod nánosem prachu a pavučin visela zapomenutá ikona a za rámečkem vyčuhovaly dvě svatební svíce. Pod touhle velkou ikonou byla přišpendlena malá, papírová.

Nikdo neví, jak se v Ivanově hlavě zrodil tenhle nápad, ale jisté je, že básník popadl do jedné ruky svíci, do druhé papírovou ikonu a teprve pak vyklouzl zadním vchodem. S těmito předměty opustil neznámý byt, bručel si něco pod vousy a ještě se v duchu červenal, když si vzpomněl na příhodu v koupelně.. Bezděčně se snažil uhodnout, kdo byl asi ten drzý Kirjuška a jestli ta odporná čepice v předsíni nepatřila náhodou jemu.

V pusté neutěšené uličce se rozhlédl a pátral po uprchlíkovi, ale marně: nebylo po něm vidu ani slechu. Nakonec v duchu rozhodl:

No ovšem! Je u řeky! Vpřed!

Bylo by snad záhodno zjistit, proč Ivan předpokládal, že profesor je právě u řeky Moskvy a ne někde jinde. Jenomže básníka se bohužel neměl kdo zeptat. Odpudivá ulička byla liduprázdná.

Brzy jste mohli Bezprizorného zastihnout na žulových stupních svažujících se k řece.

Svlékl se a svěřil šaty do opatrování neznámému dobrosrdečnému vousáči, který kouřil vlastnoručně ukroucenou cigaretu vedle bílé roztrhané košile a rozšněrovaných sešlapaných bot. Básník mával rukama, aby vychladl, a pak se vrhl šipkou do řeky. Voda byla ledová, až mu to vyrazilo dech. Dokonce mu blesklo hlavou, že nedokáže vyplout na povrch. Nakonec se mu to přece jen podařilo: funěl a hlasitě odfrkoval, oči vypoulené strachem, když plaval v zčernalé vodě načichlé naftou, mezi pokřivenými stíny nábřežních svítílen.

Když mokrý vyběhl po schodech k místu, kde zanechal šaty pod vousáčovou ochranou, ukázalo se, že někdo ukradl nejen šaty, ale i vousáče. Namísto hromádky šatstva tu ležely jen

pruhované podvlékačky, roztrhaná košile, svíce, papírová ikona a krabička zápalek. Básník v bezmocném vzteku pohrozil pěští do dálky a navlékl si všecko, co zbylo.

Nepříjemně ho bodly dvě myšleny: za prvé že ztratil průkaz MASOLITu, který nosil ve dne v noci u sebe, a za druhé si nebyl jist, podaří-li se mu v takovém stavu proklouznout bez překážek městem. Přece jen v podvlékačkách ... Namítnete, co je komu do toho, ale co když ho někdo zastaví nebo dokonce zadrží?

Strhal z podvlékaček knoflíky u kotníků v naději, že se takhle budou podobat letním kalhotám, popadl ikonu, svíčku a zápalky a vykročil se slovy:

„Ke Gribojedovovi! Jistojistě bude tam.“

Moskva už žila večerním životem. V oblacích prachu po ulicích rachotily plošinové nákladáky s řinčivými řetězy. Na nich leželi neznámí muži na pytlech a vystrkovali břicha vzhůru. Všecka okna byla dokořán. V každém zářila lampa pod oranžovým stínidlem a ze všech oken, dveří, průjezdů, střech, půd, ze sklepů i dvorků nakřáple burácela polonéza z Evžena Oněgina.

Ivanovy obavy se plně potvrdily: lidé si ho vesměs všímali a otáčeli se. Proto se rozhodl opustit hlavní tepny a proplétal se uličkami, kde nejsou chodci tak dotěrní a kde tolik nehrozí nebezpečí, že budou obtěžovat bosého muže otázkami a ukazovat na jeho spodky, které tvrdošíjně odmítaly podobat se kalhotám.

Zapadl do tajemné sítě arbatských uliček, plížil se podél zdí, bázlivě pošilhával kolem sebe, ohlížel se a krčil, občas vhupl do průjezdu a vyhýbal se křižovatkám řízeným světly i elegantním dveřím diplomatických vil.

Na trudné pouti ho bůhvíproč nelítostně pronásledoval vsudypřítomný orchestr a za jeho doprovodu zpíval mohutný baryton o své lásce k Tatjáně.

(5) SKANDÁL V GRIBOJEDOVU

Starobylý jednopatrový dům krémové barvy na Okružní třídě stál v hloubi zakrslé zahrady, obehnané ozdobnou kovovou mříží. Malý asfaltový plácek před domem, kde v zimě trůnila hromada sněhu s lopatou, se v létě proměnil v nejpřitažlivější část letní restaurace pod plátěnou střechou.

Říkalo se mu Gribojedovův dům, protože prý ho kdysi vlastnila teta spisovatele Gribojedova. Ruku do ohně bych za to nedal. Pokud si vzpomínám, Gribojedov snad ani neměl tetu,

kteřá by byla majitelkou domu ... Přesto vila nesla jeho jméno. Ba co víc, jistý moskevský žvanil vykládal, že prý v kruhovitém sloupovém sále v prvním patře slavný spisovatel předčítal vzpomínané tetičce, pohodlně rozvalené na pohovce, úryvky z Hoře z rozumu. Ostatně, čert ví, třeba to byla pravda, ale pro náš příběh to není důležité.

Důležitější je, že nyní spravoval dům MASOLIT, v jehož čele stál nešťastný Michail Alexandrovič Berlioz až do chvíle, kdy se objevil na Patriarchových rybnících.

Z příkladné iniciativy členů MASOLITu nikdo neřikal Gribojedovův dům, ale jednoduše Gribojedov. Třeba: „Včera jsem se tlačil dvě hodiny ve frontě před Gribojedovem.“ - „No a?“ „Vybojoval jsem měsíční poukaz do Jalty.“ - „Seš formát...“ nebo: „Běž za Berliozem, úřaduje dnes od čtyř do pěti v Gribojedovovi,“ a podobně.

MASOLIT se usídlil v Gribojedovovi co nejlíp a nejpohodlněji, jak si jen dovedete představit. Každý návštěvník se zprvu bezděčně seznámil s vývěskami nejružnějších sportovních kroužků a dále se skupinovými i jednotlivými fotografiemi členů MASOLITu, které visely po obou stranách schodiště vedoucího do prvního patra.

Tady na dveřích první místnosti bylo napsáno velkými písmeny Rybářsko-chatařská sekce - a vedle byl namalovaný karas na udici.

Na dveřích kanceláře č.2 visela poněkud záhadná tabulka: Jednodenní tvůrčí cesty. Vyřizuje M. V. Padělaná.

Na dalších vévodil krátký, ale už docela nepochopitelný nápis: Perelygino. Pak začaly náhodnému návštěvníkovi Gribojedova přecházet oči při pohledu na všechny ty tabulky, které se pestřily na tetiččiných ořechových dveřích: Zápis do pořadníku na papír u S. Klovakinové, Pokladna, Honorářová účtárna pro skečisty...

Když jste se prodrali dlouhatánským hadem fronty, která začínala už dole ve vrátnici, mohli jste zahlédnout na dveřích, kam se nepřetržitě dobývali žadatelé, tabulku s nápisem Bytová otázka.

Za Bytovou otázkou vykukoval přepychový plakát s vyobrazenou skálou a po jejím hřebenu jel jezdec v pláštěnce, s puškou přes rameno. O něco níž se zelenaly palmy a na balkóně seděl mladík s bujnou kšticí, směle zahleděný kamsi do výšky, a v ruce držel plnicí pero. Dole hlásal nápis: Tvůrčí dovolené s celodenní penzí čtrnáctidenní (povídka, novela) až roční (román, trilogie) - Jalta, Suuk-Su,, Borové, Cichidziri, Machindžauri, Leningrad (Zimní palác). Taky tady

stála fronta, ale už ne tak obrovská, asi sto padesát lidí.

Dále následovaly, poslušny rozměrných zákřutů, výstupů a sestupů, v Gribojedovově domě: Vedení MASOLITU, Pokladny č. 2, 3, 4, 5, Redakční rada, Předseda MASOLITU, Kulečnickový sál, různé pomocné kanceláře a konečně zmíněný sloupový sál, kde teta s požitkem vychutnávala komedii geniálního synovce.

Každý host Gribojedova, který nebyl právě padlý na hlavu, okamžitě vytušil, jak dobře se žije šťastlivcům - členům MASOLITU, a v srdci mu počala hlodat černá závist. Vysílal k nebi hořké výčitky, že ho při narození neobdařilo literárním nadáním. Takhle nemohl ani ve snu doufat, že někdy obdrží legitimaci MASOLITU, hnědou knížečku, která voněla drahou kůží, se širokým zlatým okrajem, legitimaci známou po celé Moskvě.

Co dodat na obhajobu závisti? Patří mezi nízké pudy, ale přeče jen - vžijte se do návštěvníkovy situace. Vždyť to, co viděl v prvním patře, nebylo ještě zdaleka všecko. Celé přízemí tetiččina domu zaujímala restaurace, a jaká! Právem byla považována za nejlepší v celé Moskvě. Nejen proto, že se rozkládala ve dvou velkých sálech s klenutými stropy, kde se proháněli malovaní nafialovělí koně s asyrskými hřívami, nejen proto, že na každém stolku stála lampa pokrytá šálem a že sem nemohl vejít náhodný host z ulice, ale i proto, že kvalitou jídel Gribojedov suverénně porážel každou moskevskou restauraci a všecy tyhle zásoby mu byly poskytovány za dostupnou, nikterak přehnanou cenu.

Proto nás jistě nepřekvapí rozhovor, který autor těchto hluboce pravdivých řádků vyslechl u kovové mříže Gribojedova:

„Kde miníš dnes večeřet, Ambrosiji?“

„Že se ptáš! Samozřejmě tady, drahý Foko! Archibald Archibaldovič mi důvěrně pošeptal, že bude porcovaný přírodní candát. Senzační pochoutka!“

„Ty si žiješ, Ambrosiji!“ povzdechl si hubený, zarostlý Foka s karbunkulem na krku zlatovlasému obrovi s granátovými rty a naducanými tvářemi - básníku Ambrosijovi.

„To není žádné zvláštní umění,“ namítal Ambrosij, „jednoduše chci žít jako člověk. Chceš říct, že candáty dostaneš i v Koloseu? Jenomže tam stojí jedna porce třináct rublů patnáct kopejek, a u nás pět padesát. A pak, v Koloseu ti dají tři dny staré candáty a ještě nemáš jistotu, jestli nedostaneš po hubě hroznem vína od prvního mladíka, který tam vtrhne z Divadelního průjezdu. Ne, jsem kategoricky proti Koloseu,“ hřímal na celou ulici labužník Ambrosij. „Nepřemlouvej mě, Foko!“

„Já tě nepřemlouvám,“ pištět Foka. „Můžeš večeřet taky doma.“

„No pěkně děkuju,“ hlaholil Ambrosij, „už vidím svou ženu, jak se snaží ve společné kuchyni uklohnit v kastrůlku porcovaného candáta! Hi-hi-hi! Au revoir, Foko!“ a básník se zpěvem na rtech zamířil k terase pod plachtou.

Mňam, mňam... Ano, bývalo. Moskevští starousedlíci dobře pamatují na vyhlášeného Gribojedova! Kam se hrabe vařený porcovaný candát! To je jídlo pro chudé, milý Ambrosiji! Ale není libo jesetera na stříbrné míse, nakrájeného na kousky, proloženého račimi hřebítky a čerstvým kaviárem? A co rozšlehaná vejce cocotte s žampionovým pyré v koflíku? A drozdí filet by vám nechutnalo? S lanýži? A co takhle křepelka po janovsku? Cena devět padesát. A k tomu džez a výborná obsluha! V červenci, kdy celá vaše rodina odjede na chatu a vás neodkladné literární záležitosti zadržely v Moskvě - sedíte na terase ve stínu popínavého vína a ve zlaté skvrně na běloskvoucím ubrusu stojí před vámi talířek zeleninového krému á la printanier. Vzpomínáte, Ambrosiji? Že se vůbec ptám! Vaše rty prozrazují, že si to všecko dobře pamatujete. Co znamenají vaši sížci a candáti? Takhle sluky - otavní a lesní, podle ročního období, křepelky či kulíci! Minerálka, která syčí v krku? Ale dost, necháváš se příliš unést, milý čtenáři! Za mnou!...

O půl jedenácté onoho osudného večera, kdy Berlioz zahynul na Patriarchových rybnících, svítila v Gribojedovovi pouze okna jedné místnosti. Uvnitř strádalo dvanáct spisovatelů, kteří přišli na zasedání a čekali na Michaila Alexandroviče.

Posedávali na židličkách, stolech a dokonce i na dvou oknech v kanceláři vedení MASOLITU a upřímně trpěli horkem. Otevřenými okny sem nepronikl ani jediný závan svěžího vzduchu. Moskva vydechovala žár, nashromážděný přes den v asfaltu, a bylo jasné, že ani noc nepřinese ulehčení. Z restaurační kuchyně, zřízené ve sklepě tetiččina domu, to páchlo cibulí. Všichni měli ukrutnou žízeň a byli nervózní a podráždění.

Prozaik Beskudnikov, tichý, slušně oblečený muž s pozornýma a přitom těkavýma očima, vytáhl hodinky. Ručička se blížila k jedenáctce. Beskudnikov cvrnkl palcem do ciferníku a strčil hodinky pod nos sousedovi, básníku Dvoubratskému, který seděl na stole a z dlouhé chvíle klátil nohama ve žlutých sandálech s gumovou podrážkou.

„Tohle už je trochu moc,“ zavrčel Dvoubratský.

„Chlapec nám nejspíš uvázl na Kljazmě,“ ozvala se sytým altem Nastasja Lukinična Semetriková, moskevská kupecká siro-

ta, která se stala spisovatelkou a psala válečné námořní povídky pod pseudonymem Kormidelník Žorž.

„Dovolte?“ spustil výbojně autor populárních skečů Zalímcov. „Já bych taky s chutí seděl na terase a popíjel čaj, než abych se tu pekl ve vlastní šťávě. Zasedání mělo být v deset, nemýlím-li se?“

„Na Kljazmě je teď hezky,“ popichoval ostatní Kormidelník Žorž, který věděl, že letní spisovatelské sídlo Perelygino na Kljazmě je všeobecně bolavé místo. „Teď už asi zpívají slavíci. Vždycky se mi líp pracuje na venkově, zvláště na jaře.“

„Třetí rok už platím příspěvky, aby mou ženu, která trpí Basedowovou chorobou, poslali do toho ráje, ale zatím se nic nerýsuje,“ přisadil si s jedovatou ironií novelista Jeroným Poskokin.

„Každý nemá to štěstí,“ zahučel od okna kritik Ababkov.

Hluboko zapadlá očka Kormidelníka Žorže škodolibě zajiskřila a spisovatelka prohlásila už mírnějším altem:

„Neměli byste závidět, soudruzi. Máme všeho všudy dvaadvacet chat a staví se zatím sedm dalších, a nás je v MASOLITU tři tisíce.“

„Tři tisíce sto jedenáct,“ upřesnil kdosi v koutě.

„Tak vidíte,“ pokračoval Kormidelník, „co se dá dělat? Je docela přirozené, že chaty byly přiděleny těm nejnadanějším z nás...“

„Generalita!“ vmísil se do hádky scenárista Hlušec.

Beskudnikov strojeně zívá a opustil místnost.

„Sám v pěti pokojích v Perelyginu,“ vypálil za ním Hlušec.

„Lavrovič bydlí sám v šesti,“ vyštěkl Děnisikin, „a jídelna je celá obložená dubovým dřevem!“

„Na tom teď nesejde,“ usadil je Ababkov. „Horší je, že už máme půl dvanácté.“

Shromáždění zahučelo a schylovalo se k bouři. Kdosi telefonoval do nenáviděného Perelygina, spletl si číslo a ozvala se Lavrovičova chata, kde jim řekli, že Lavrovič šel na ryby. To je přivedlo do varu. Nazdařbůh volali do beletristické komise, linku 930, a pochopitelně nikoho nezastali.

„Taky mohl zavolat!“ vykřikoval Děnisikin, Hlušec a Kvant. Bohužel marně. Berlioz už nemohl nikam telefonovat. Daleko od Gribojedova, v prostorném sále osvětleném tisíciwattovými lampami, na třech zinkových stolech leželo všecko, co z něho zbylo.

Na prvním stole v zaschlé krvi nahé tělo s přeraženou rukou a rozdrceným hrudním košem, na druhém hlava s vyraženými

předními zuby a kalnýma vytřeštěnýma očima, které nedráždilo ani nejprudší světlo, a na třetím - hromádka ztvrdlých hadrů.

Vedle bezhlavého stáli: profesor soudního lékařství, anatom-patolog a dále prorektor, vyšetřovací orgány a Berliozův zástupce ve vedení MASOLITU spisovatel Želdybin, kterého telefonicky povolali od nemocné ženy.

Pro Želdybina poslali vůz a odvezli ho společně s vyšetřovacími orgány (bylo kolem půlnoci) do nebožtíkova bytu, kde byly úředně zapečetěny veškeré Berliozovy spisy. Poté všichni odjeli na prosekturu.

Teď se všichni shromáždění u nebožtíkových ostatků radili, jak to nejlépe provést: má se uříznutá hlava přišít ke krku, anebo se má Berliozovo tělo vystavit v Gribojedovově sále, zahalené jednoduše až po bradu černou rouškou?

Ano, Michail Alexandrovič už nemohl nikam volat a Děnskin, Hlušec a Kvant s Beskudnikovem se zbytečně rozčilovali a ječeli. Přesně o půlnoci všech dvanáct spisovatelů opustilo první patro a sešli dolů do restaurace. Tady svého předsedu už bůhví pokolikáté v duchu proklínali. Všecky stolky na terase byly přirozeně dávno obsazené, a tak nezbylo, než aby povečeřeli uvnitř v přepychových, ale dusných sálech.

Přesně o půlnoci v prvním sále cosi zarachotilo, poskočilo a zařinčelo, jako když padá nábytek a sype se sklo. Hned nato mužský hlas, tenký jako tkanička, zoufale vypíslk za doprovodu hudby: „Aleluja!“ To spustil proslulý gribojedovský džez. Tváře zalité potem se rázem rozzářily, na stropě jako by ožili koně, světlo v lampách zdánlivě zesílilo a najednou, jako utržené ze řetězu, se pustily oba sály do tance a brzy následovala i terasa.

Tančil Hlušec s básnířkou Tamarou Půlměsícovou, Kvant, romanopisec Broukopicenka s nějakou filmovou herečkou ve žlutých šatech. Dále Dragunský, Čerdakči, malý Děnskin s majestátním Kormidelníkem Žoržem a krásná architektka Semejkinová-Galová v pevném objetí neznámého muže v bílých kalhotách z pytloviny. Tančili domácí i hosté, Moskvané i venkovští, spisovatel Johann z Kronštadt, jakýsi Vítů Kuftík z Rostova, snad režisér, s fialovým lišejem po celém obličejí, křepčili čelní představitelé básnické podsektory MASOLITU, totiž Pavianov, Bogochulský, Sladký, Špičkin a Adelfína Skandalinová, mladíčci s vycpanými rameny, ostríhaní na ježka, o kterých nikdo nevěděl, co dělají, tančil neznámý stařec nad hrobem, kterému v plnovousu uvízla nudlička cibule, a s ním neduživá, bledničkovitá dívka

v pomačkaných hedvábných oranžových šatech.

Z číšníků lil proudem pot, když nosili nad hlavou tácy s orosenými půllitry piva a sípavě, nenávistně pokřikovali: „Promiňte, soudruhu“ Dopálený hlas v ampliónu zavelel: „Šašlik jednou! Skopové na pepři dvakrát! Domáci dršťky!“ Tenor už nezpíval, ale kvílel: „Aleluja!“ Řinkot zlatých činelů v orchestru občas přehlušil řinčení nádobí, které myčky pouštěly po lince do kuchyně. Jedním slovem, peklo.

O půlnoci se ukázalo zjevení. Na terasu vyšel černoooký krasavec s ostře řezanou bradkou jako dýka, ve fraku, a vladařským pohledem přehlédl své panství. Mystici tvrdili, že bývaly doby, kdy krasavec nenosil frak, ale byl opásán širokým koženým pásem, z něhož čouhaly rukojeti pistolí. Vlasy černé jako havraní křídla měl převázané pruhovaným hedvábným šátkem a velel v Karibském moři brigantýně, která plula pod smutečně černou vlajkou s vyšitou umrlčí lebkou.

Ale ne, ne! Mystičtí našeptávači lžou, na světě neexistují Karibská moře a v nich neplují odvážní piráti, ani se za nimi nežene korveta a nad hřebený vln se nevznášejí oblaka střelného dýmu. Nic podobného není a nikdy nebylo! Existuje jen zchřadlá lípa, kovová ozdobná mříž a za ní široká třída... Led pluje ve sklenici, u sousedního stolu zahlédneme čísi krvavě podlité býčí oči, až je nám z toho úzko... Ó bohové, popřejte mi jedu...

Vtom u kteréhosi stolku proskočilo slovo: „Berlioz!“ Džez zanaříkal a utichl, jako by dostal ránu pěstí. „Cože, cože, cože?“ „Berlioz!!!“

Ozvaly se výkřiky, hosté vyskakovali od stolů.

Zvedla se vlna lítosti při strašné zprávě o Michailu Alexandroviči. Kdosi zmateně pobíhal a volal, že by měli hned tady, na místě sestavit jakýsi kolektivní telegram a okamžitě ho odeslat.

Ale ptáme se, jaký telegram, a kam? A proč ho posílat? No uznejte sami. Jaký význam může mít takový telegram pro člověka, kterému prosektor v gumových rukavicích svírá rozdrcený zátylek a profesor ho bodá do krku zahnutými jehlami? Mrtvý nepotřebuje telegram. Je konec, nezatěžujme zbytečně poštu. Ano, je mrtev, mrtev... Ale my žijeme!

Bouře lítosti se vzedmula a pak začala pomalu opadávat. Leckdo už se vrátil ke svému stolku a nejdřív potají, pak veřejně upil trochu vodky a zajedl. A jak by ne, mají snad oblíbené kyjevské kotlety z kuřecího masa přijít nazmar? Čím můžeme Michailu Alexandroviči pomoci? Tím, že budeme hladovět? My jsme přece naživu!

Klavír přirozeně zamkli na klíč, orchestr se rozešel a několik novinářů se odebralo do svých redakcí psát nekrology. Kdosi oznámil, že přijel Želdybin z prosektury. Zmizel nahoře v nebožtíkově kanceláři a hned proskočily zprávy, že právě on bude zastupovat Berlioze. Želdybin povolal nahoru všech dvanáct členů vedení a na mimořádné schůzi v Berliozově pracovně všichni jednali o úklidu gribojedovského sloupového sálu, o převozu těla z prosektury, dále jak bude sál zpřístupněn veřejnosti a o podobných neodkladných opatřeních, spojených se smutnou událostí.

Zatím restaurace začala žít obvyklým nočním životem a jistě by vydržela až do zavírací hodiny, totiž do čtyř ráno, kdyby nedošlo k něčemu, co se naprosto vymykalo lidskému chápání a co překvapilo hosty daleko víc než zpráva o Berliozově smrti.

Nejdřív to hnulo s drožkáři, kteří střežili bránu Gribojedova. Bylo slyšet, jak jeden vstal na kozlíku a zahulákal:

„No ne, jen se podívejte!“

Brzy nato, kde se vzalo tu se vzalo, zazářilo náhle u kovové mříže světélko a blížilo se k terase. Hosté u stolků vstávali, natahovali krky a viděli, že se světélkem kráčí k restauraci bílý přízrak. Když došel až k mříži, všichni zkoprněli, oči strachem rozšířené, a vidličky s napíchnutými kousky jesetera zůstaly trčet ve vzduchu. Vrátný, který si vyběhl ze šatny na dvůr zakouřit, zamáčkl botou cigaretu a vykročil, aby zahradil strašidlu přístup do restaurace, ale bůhvíproč to neudělal a zůstal stát jako solný sloup s přihloupným úsměvem na rtech.

Zjevení prošlo otvorem v mřížoví a bez překážek vstoupilo na terasu. Vtom všichni poznali, že to není žádný přízrak, ale známý básník Ivan Nikolajevič Bezprizorný.

Byl bos a na sobě měl roztrhanou plandavou košili, bílé pruhované spodky a na prsou přišpendlenou papírovou ikonu s obrazem neznámého světce. V ruce nesl zapálenou svatební svíci. Pravá tvář mu krvácela. Na terase zavládlo mlčení - jeho hloubku byste stěží změřili. Bylo vidět, jak jednomu číšníkovi teče pivo z nakloněného pullitru na podlahu.

Básník pozvedl svíci nad hlavu a pronesl hlasitě:

„Budte zdrávi, hoši!“ Pak nakoukl pod nejbližší stůl a zklamaně poznamenal: „Ne, není tady!“

Nato se ozvaly dva hlasy. První, bas, zaduněl nelítostně:

„Je to jasné. Delirium tremens.“

Druhý, ženský, poděšeně zakníkal:

„Jak to, že ho milice nechala jít takhle po ulici?“

Ivan to zaslechla vysvětloval:

„Dvakrát mě chtěli zadržet, poprvé v Tkalcovské, podruhé tady v Bronné, ale já to vzal zadem, přes plot, a jak vidíte, poranil jsem si tvář.“ Pak znovu zvedl svíci a zvolal: „Kolegové, literáti, bratři (jeho ochraptělý hlas zesílil a zněl vášnivě). Vyslechněte mě všichni. Je tu. Okamžitě ho zadržte, nebo natropí nepopsatelné škody!“

„Co? Cože? Co to říkal? Kdo že je tu?“ zašumělo ze všech stran.

„Konzultant,“ vykládal Ivan, „to on zabil na Patriarchových rybnících Míšu Berlioze.“

Vtom se ze sálu vyhrnuli lidé a kolem Ivanovy svíce vznikl chumel.

„S prominutím, ale vyjádřete se přesněji,“ zazněl nad básníkovým uchem tichý, zdvořilý hlas, „jak to, zabil? Kdo ho zabil?“

„Zahraniční konzultant, profesor a špión,“ tvrdil Ivan a rozhlížel se kolem.

„Jméno?“ zašeptal mu kdosi do ucha.

„Jméno, jméno!“ zvolal zoufale Bezprizorný. „To bych taky rád věděl! Nestačil jsem si je přečíst na jeho návštěvce... Pamatuju si jen první písmeno - W. Jmenoval se od W! Jaké může být jméno na W? ptal se sám sebe, mnul si čelo a najednou zablekotal: „We, We, We, Wa... Wo... Waschner? Wagner? Weiner? Wegner? Winter?“ Napětím se mu zježily vlasy na hlavě.

„Wolf'?“ vykřikla lítostivě jakási žena.

Ivan se rozlítal.

„Káčo pitomá!“ zařval a hledal neznámou očima. „Co s tím má co dělat Wolf? Wolf za nic nemůže! We, Wa... Ne, takhle si nevzpomenu! Poslyšte, zavolejte na milici, ať okamžitě pošlou pět motocyklů s kulometry honit profesora. Jo, nezapomeňte jim připomenout, že má dva kumpány: dlouhána v kostkovaném, s rozbitým cvikrem, a pak vypaseného černého kocoura... Já zatím prohledám Gribojedova, protože mám podezření, že se někde tady skrývá!“

Zneklidněl, rozrážel houf, začal mávat svíčkou, přitom se pokapal voskem a nahlížel pod stoly. Vtom kdosi vykřikl: „Lékaře!“ a před Ivanem se vynořil dobrosrdečný, hladce vyholený obličej s kostěnými obroučkami.

„Soudruhu Bezprizorný,“ pronesl obličej slavnostním tónem, „uklidněte se! Jste rozrušen smrtí námi všemi tolik milovaného Michaila Alexandroviče... prostě Míši Berlioze. My všichni

to naprosto chápeme. Potřebujete klid. Kolegové vás doprovodí do postele a zapomenete..."

"Ty...", přerušil ho Ivan a vycenil zuby. "Teď je potřeba čapnout profesora, rozumíš. A ty tady imbecilně žvaníš. Kreténe!"

"Dovolte, soudruhu Bezprizorný," zbrunátněl obličej, couvl a už litoval, že se do toho pletl.

"Jak komu, ale tobě nedovolím," zasyčel básník s tichou nenávisť.

Tvář mu křečovitě zaškubla, rychle si přehodil svíci z pravé ruky do levé, široce se rozpráhl a uhodil soucitný obličej.

Konečně se všichni vzpamatovali a vrhli se na něj. Svíce zhasla a lékařovy brýle, které sklouzly na zem, byly ve vteřině rozdupány. Ivan spustil hrozivý válečný pokřik, že to bylo slyšet k všeobecnému pohoršení až na ulici, a zuřivě se bránil. Nádobí s řinčením padalo ze stolů a ženy začaly vrískat.

Zatímco číšníci utěrkami svazovali Ivana, odehrál se v šatně následující rozhovor mezi kapitánem pirátské lodi a vrátným.

"Viděl jsi, že má na sobě podvlíkačky?" vyptával se ledově pirát.

"Račte odpustit, Archibalde Archibaldoviči," drmolil vrátný schlíple, "jak bych moh soudruha Bezprizorného nepustit dovnitř, když ráčí být členem MASOLITu?"

"Viděl jsi, že má na sobě podvlíkačky?" opakoval pirát.

"Uznejte sám, Archibalde Archibaldoviči," pokračoval vrátný, rudý jako rak, "co můžu dělat? Chápu, na terase sedí dámy . . ."

"Neplet' sem dámy, těm je to jedno," namítl pirát a doslova spaloval vrátného očima, "zato milici to jedno nebude! Chlap v podvlíkačkách může jít v Moskvě po ulici výhradně v doprovodu milicionáře a směřuje pouze na jedno místo - na milici! A ty jako vrátný bys měl vědět, že kdykoliv zahlédneš podobného člověka, máš okamžitě zapískat. Slyšíš? Jen si poslechni, co se děje na terase!"

Zmagořený vrátný zaslechl jakési dunění, řinkot rozbitého nádobí a ženské výkřiky.

"Co mám s tebou dělat?" dotíral neúprosně pirát.

Obličej vrátného zpopelavěl a oči vyhasly. Zdálo se mu, že na černých vlasech, rozdělených pěšinkou, se objevil rudý šátek. Náprsenka a frak zmizely a za koženým opaskem vykukovala rukověť pistole. Vrátný si představoval, jak visí

na lodním stožáru. Na vlastní oči viděl svůj vyplazený jazyk a hlavu pokleslou bezvládně na rameno. Dokonce slyšel, jak voda naráží na boky lodi. Kolena se mu roztrásla. Ale vtom se nad ním pirát slitoval a uhasil svůj spalující pohled.

„Dej si pozor, Nikolaji, tohle bylo naposled! Vrátného budižkničemu v restauraci nepotřebujeme. To běž raději dělat kostelníka.“ Pak zavelel úsečně, jasně a výstižně: „Doběhni pro Pantěleje do bufetu. Milicionáře. Protokol. Vůz. Na psychiatrii.“ A dodal: „Zapíšej!“

Za čtvrt hodiny nadmíru překvapení diváci nejen v restauraci, ale i na ulici a v oknech okolních činžáků viděli, jak Pantělej, vrátný, milicionář, číšník a básník Sviňkov vynášejí ze vrat Gribojedova jakéhosi mladíka, zabaleného jako loutku, který střídavě plakal, plival kolem sebe ve snaze trefit zejména Sviňkova a křičel na celou ulici:

„Pakáž! Pakáž!“

Šofér nákladního vozu vztekle nastartoval. Vedle něj drožkář pobízel koně a švihal ho po zadku fialovými opratěmi: „Tryskem! Já se jich navozil na psychiatrii!“

Kolem hučel dav a rozebíral tu nevídanou příhodu. Zkrátka a dobře, byl to nemožný, odporný, pohoršlivý skandál, který skončil teprve v okamžiku, kdy nákladák odvážel ze vrat Gribojedovova domu nešťastného Ivana, milicionáře, Pantěleje a Sviňkova.

(6) SCHIZOFRENIE, JAK UŽ BYLO ŘEČENO

Když do čekárny vyhlášené psychiatrické kliniky, dostavěné nedávno na břehu řeky poblíž Moskvy, vešel muž v bílém plášti, se špičatou bradkou, bylo půl druhé v noci. Tři ošetřovatelé nespouštěli pohled z Bezprizorného, který seděl na pohovce vedle krajně rozrušeného básníka Sviňkova. Ležela tu i hromádka utěrek, jimiž číšníci Ivana spoutali. Měl teď ruce i nohy volné.

Při pohledu na vcházející lékaře Sviňkov zbledl, odkašlal si a zmohl se na nesmělé:

„Budte zdráv, doktore.“

Lékař se uklonil, ale přitom pozoroval Ivana. Ten seděl jako socha, tvářil se výhrůžně, vraštil obočí a ani se nepohnul, když vešel lékař.

„Podívejte, doktore,“ začal bůhvíproč tajemně špitat Sviňkov a bázlivě se ohlédl na Ivana, „známý básník Ivan

Bezprizorný... tady ho vidíte... zkrátka bojíme se, aby to nebylo delirium tremens..."

„Hodně pil?“ procedil mezi zuby lékař.

„Pil, ale zase ne tak, aby..."

„Šváby, krysy, bílé myši nebo psy, kteří by se mu pletli pod nohama, nehonil?“

„Ne,“ škuubl sebou Sviňkov, „viděl jsem ho včera i dnes ráno... a byl úplně zdrav.“

„A proč má na sobě spodky? To jste ho vytáhli z postele?“

„On vám, doktore, takhle přišel do restaurace..."

„Ach tak,“ řekl spokojeně lékař, „a od čeho má ty šrámy a podlitiny? Pral se s někým?“

„Upadl, když přelézal plot, a pak v restauraci jednoho uhodil... a potom ještě někoho..."

„Hm, hm,“ utrousil lékař, otočil se k Ivanovi a dodal: „Buďte zdrav!“

„Já tě zdravím, záškodníku!“ odpověděl hlasitě a zlostně Ivan.

Sviňkov natolik zrozpačitěl, že se neodvážil pohlédnout zdvořilému lékaři do očí. Ale ten se ani trochu neurazil. Navyklým elegantním pohybem sňal brýle, nadzvedl cíp pláště a schoval je do zadní kapsy kalhot. Pak se zeptal Bezprizorného:

„Kolik je vám let?“

„Polibte mě všichni nohu, ksakru!“ rozkřičel se hrubě Ivan a odvrátil se.

„Co se rozčilujete? Řekl jsem vám snad něco nepříjemného?“

„Je mi třiadvacet,“ přiznal podrážděně Ivan, „a budu si na vás všechny stěžovat. Na tebe zvláště, ty hnido!“ oslovil Sviňkova.

„A na co si chcete stěžovat?“

„Na to, že mě, zdravého člověka, svázali a násilím odvěkli do blázince,“ prskal Ivan.

Sviňkov se na něj pozorně zadíval a strnul: v básníkových očích nebylo ani stopy po nějakém šílenství. Ještě v Gribojedovovi byly zakalené, ale teď se znovu vyjasnily.

Panebože, prolétlo vyjukanému Sviňkovovi hlavou, vždyť on je úplně normální! Co je to za pitomost! Vážně, proč jsme ho sem táhli? Je normální, jenom ksicht má poškrábaný...

„Tady jste,“ pokračoval klidným hlasem lékař a usedl na bílou stoličku s nablýskanou nohou, „na klinice, a ne v blázinci. Nikdo vás tu nehodlá držet, jestliže to nebude nutné.“

Ivan si ho nedůvěřivě změřil, ale přece jen zabručel:

„Sláva bohu! Konečně se našel jeden normální člověk mezi těmi idioty. Největší z nich je ten flákač a fušér Saška!“

„Kdo je to fušér Saška?“ zeptal se lékař.

„Tuhle Sviňkov,“ vysvětloval pacient a ukázal prstem na Sviňkova.

Ten se spravedlivě rozhořčil. To říká mně, místo aby mi poděkoval, že jsem se o něj nezištně staral! To je ale sketa! pomyslí si.

„Povahovým založením typický kulak,“ pokračoval Bezprizorný, kterému se zřejmě zachtělo Sviňkova odhalit, „a přitom se rafinovaně vydává za proletáře. Jen se podívejte na jeho vyzáblý obličej a srovnejte to s nabubřelými veršíky, které složil k Prvnímu máji... Che-che-che... „K orlím výšinám vzlétněme, prapory své tam rozviňme: Jen mu nakoukněte do duše, co si myslí... budete z toho paf!“

A zlověstně se rozesmál.

Sviňkov těžce oddechoval, zrudlý jako krocán, a myslel jen na to, jakého hada hřál na prsou, jak pečoval o člověka, ze kterého se vyklubal zuřivý nepřítel. Nejhorší bylo, že musel mlčet. Nemůže se přece hádat s psychopatem!

„A proč vás sem vlastně přivezli?“ zeptal se lékař, když pozorně vyslechl básníkovu obvinění.

„Aby je všecy čert vzal, pitomce! Chytili mě, svázali nějakými hadry a šup do nákladáku!“

„Smím se vás zeptat, proč jste přišel do restaurace ve spodním prádle?“

„Na tom není nic divného,“ vyprávěl Ivan. „Šel jsem se vykoupat do řeky, někdo mi ukradl šaty a nechal mi tam tyhle cáry! Nepůjdu přece po Moskvě, jak mě pánbůh stvořil! Navlékl jsem si, co zbylo, protože jsem spěchal ke Gribojedovovi.“

Lékař pohlédl tázavě na Sviňkova a ten nevrle zahuhlal:

„Tak se jmenuje restaurace.“

„Hm,“ podotkl lékař, „a pročpak jste měl tolik naspěch? Nějaká pracovní schůzka?“

„Pronásledoval jsem konzultanta,“ odpověděl Ivan a opatrně se ohlédl.

„Jakého konzultanta?“

„Znáte Berlioze?“ zeptal se významně Ivan.

„Toho... skladatele?“

To básníka popudilo.

„Jakýpak skladatel! Aha... vy myslíte toho... Kdepak. Skladatel je jmenovec Míši Berlioze.“

Sviňkov by nejraději mlčel, ale místo toho musel vysvětlovat: „Tajemníka MASOLITu Berlioze dnes večer přejela

na Patriarchových rybnících tramvaj."

"Nelži, když nic nevíš!" obořil se na něj Ivan. "Já byl u toho, a ne ty, slyšíš? To on všechno schválně nastrojil!"

"Strčil ho?"

"Houby strčil!" rozčilil se Ivan nad všeobecnou nechápavostí. "Ten ho nemusí ani strkat! Ten dělá divy, že nestačí člověk koukat! Věděl předem, že Berlioz spadne pod tramvaj."

"A viděl konzultanta ještě někdo jiný kromě vás?"

"To je právě ta smůla. Viděl jsem ho jen já a Berlioz."

"Hm. A co jste podnikl, abyste vraha zadržel?" Lékař se otočil a vyměnil si pohled s ženou v bílém plášti, která seděla stranou u stolu. Vytáhla nějaký papír a začala vyplňovat prázdné rubriky.

"Udělal jsem tohle: vzal jsem v kuchyni svíčku..."

"Tuhle?" zeptal se lékař a ukázal na zlomenou svíci, která ležela spolu s ikonou na stole před ženou.

"Ano, a..."

"A proč jste sebral tu ikonu?"

"Víte...", Ivan se začervenál. "Ikona je nejvíc vyděsila," a zase ukázal na Sviňkova. "Jde o to, že ten konzultant... budu mluvit na rovinu... má spojení s ďáblem... a nedá se jen tak lehce chytit."

Ošetřovatelé se postavili do pozoru a sledovali každé jeho hnutí.

"Ano," pokračoval, "je to fakt! Existuje jeden nezvratný důkaz. On sám osobně mluvil s Pilátem Pontským. Jen se na mě tak nedívejte, je to čistá pravda! Všecko viděl, palác i palmy. Zkrátka byl u Piláta Pontského, za to vám ručím."

"Prosím, pokračujte..."

"No a tak jsem si přišpendlil na košili ikonu a běžel jsem..."

Vtom hodiny odbily dvě.

"Páni!" vyhrkl Ivan a vyskočil. "Dvě hodiny a já tu s vámi ztrácím čas! Promiňte, kde tu máte telefon?"

"Doveďte ho k telefonu," nařídil lékař ošetřovatelům.

Ivan popadl sluchátko a žena se tiše zeptala Sviňkova: "Je ženatý?"

"Svobodný," odpověděl vyplašeně Sviňkov.

"Je organizován v odborech?"

"Ano."

"Milice?" ječel Bezprizorný do sluchátka. "Je to milice? Soudruhu dozorcí, zařídte okamžitě, aby bylo vysláno pět motocyklů s kulomety, které by zadržely zahraničního

konzultanta! Cože? Zajedte ke mně, pojedu s vámi... U telefonu básník Bezprizorný a volám z blázince... Jakou máte adresu?" zeptal se šeptem lékaře a zakryl sluchátko dlaní. Pak znovu zahlasil do sluchátka: „Slyšíte mě? Haló!... Tohle jsou mi poměry!" zařval náhle jako tur a praštil sluchátkem o zeď. Pak se otočil k lékaři, podal mu ruku, prohlásil suše „na shledanou" a chystal se odejít.

„Uznejte, kam byste teď chodil?" naléhal lékař a zahleděl se mu upřeně do očí. „Teď pozdě v noci, ve spodním prádle... Necítíte se dobře, zůstaňte u nás."

„Pustte mě," žádal nemocný ošetřovatele, kteří se srotili u dveří. „Tak pustíte mě, nebo ne?" vykřikl hrozivě.

Sviňkov se roztrásl, žena stiskla knoflík na stolku a na skleněnou desku vypadla lesklá krabička a ampulka.

„A ták!" vyjekl Ivan a rozhlížel se divoce kolem jako štvané zvíře. „No dobrá... Sbohem!" a rozběhl se, hlavu skloněnou, proti zastřenému oknu.

Prásk! ozvalo se, ale sklo za závěsem se ani nepohnulo. Za několik vteřin už se básník zuřivě zmítal v rukou ošetřovatelů. Ryčel, pokoušel se kousat a vřeštěl:

„Že jste si ale pořídili skla! Pustte mě, pustte mě!"

V lékařových rukou bleskla injekční stříkačka, žena prudkým pohybem rozškubla vetchý rukáv Ivanovy košile a zaryla se mu do ruky s neženskou silou. V čekárně to zavonělo éterem, básník omdlel v náručí čtyř chlapíků a pohotoví lékař využil vhodného okamžiku a vpíchl mu injekci. Ještě chvíli ho drželi v zajetí a pak jej položili na pohovku.

„Banditi!" vztekal se a vyskočil, ale byl znovu vtlačen na pohovku. Jen ho pustili, znovu vstal, pak už si sedl sám. Chvilí mlčel, rozhlížel se nepřičetně kolem, potom nečekaně zív a ušklíbl se.

„Přece jen jste mě dostali," prohlásil, zív podruhé, natáhl se na pohovku, hlavu na polštáři, tvář podloženou pěstí jako dítě, a zamumlal ospale, už beze stopy vzteku: „Výborně... Sami na to doplatíte... Varoval jsem vás, dělejte co umíte... Mě teď ze všeho nejvíc zajímá Pilát Pontský... Pilát..., " a zavřel oči.

„Koupele, dejte ho na sto sedmnáctku a zajistěte službu," nařídil lékař a nasadil si brýle. Sviňkov sebou znovu škubl: bílé dveře se tiše otevřely a za nimi se černala chodba, osvětlená pouze namodralými světly. Z chodby vjel na gumových kolech vozík, ztichlého Ivana naložili, vozík odjel a dveře se znovu zavřely.

„Doktore," přiškrceně se zeptal otřesený Sviňkov, „je

opravdu nemocný?"

„Ano,“ přikývl lékař.

„A co mu je?“ vyzvídal nesměle Sviňkov.

Unavený lékař na něj pohlédl a vysvětloval apaticky: „Pohybová a mluvní reakce... snové interpretace... Podle mého názoru je to komplikovaný případ. Dá se předpokládat, že jde o schizofrenii. A k tomu alkoholismus...“

Sviňkov nerozuměl ani za mák, ale pochopil, že to je s Ivanem špatné. Zavzdychal a zeptal se:

„Proč pořád mluví o nějakém konzultantovi?“

„Nejspíš se setkal s někým, kdo podráždil jeho obrazotvornost. Možná také, že jde o halucinaci...“

Zanedlouho odvážel nákladní vůz Sviňkova do Moskvy. Svítalo a záře pouličních svítilen po cestě se zdála zbytečná a nepříjemná. Šofér nadával na probdělou noc a hnal vůz na plné obrátky, až se kola dostávala v zatáčkách do smyku.

Přehnal se les a zůstal daleko vzadu, řeka uhnula někam stranou a vstříc těm dvěma se vyhrnulo všecko možné: ploty s hlídačskými budkami, vyrovnané hranice dříví, trčící sloupy, neznámé stožáry s napíchanými cívkami, hromady šterku, půda zbrázděná kanály - prostě všecko nasvědčovalo tomu, že Moskva už je kdesi za nejbližší zatáčkou a že je co nevidět přepadne a pohltí.

Sviňkova to vytrásalo, klinkal se ze strany na stranu a špalek, na kterém seděl, hrozil každou chvíli vyklouznout. Restaurační utěrky, naložené vlastnoručně milicionářem a Pantělejem, který odjel už dříve trolejbusem, jezdily po celé plošině. Sviňkov je už chtěl posbírat, ale pak zlostně zasyčel: „Vykašlu se na ně! Co se budu namáhat jako idiot?“ - odkopl je a přestal si jich všímat.

Byl v hrozném duševním stavu. Ukázalo se, že návštěva v onom neblahém domě v něm zanechala hluboké stopy. Snažil se pochopit, co ho vlastně tak trápí. Chodba s namodralými světly, která se mu vtiskla do paměti? Nebo snad pomyšlení, že největší neštěstí je, když člověk ztratí rozum? Ovšemže taky. Ale to je přece všeobecně známá myšlenka. Ještě cosi zbývá. Co by to mohlo být? Pocit urážky, ano. Urážlivá slova, která mu Bezprizorný vmetl přímo do tváře. To by ještě nevadilo, horší je, že jsou pravdivá.

Přestal vnímat okolí, upřel pohled na rozkymácenou podlahu a začal si něco pro sebe blekotat, občas vzdychal a užíral se. Ano, verše... Je mu dvaatřicet! Co bude dál? Zmůže se na pár veršů za rok... A co mu přinesou verše? Slávu? Pitomost! Nesnaž se podfouknout aspoň sám sebe. Nikdy nezíská slávu

ten, kdo píše špatné verše. A proč jsou moje verše špatné? Ano, měl pravdu, měl pravdu! bičoval se v duchu nemilosrdně, nevěřím přece ani slovu z toho, co píšu!

Stižený neurastenickým záchvatem zavravoral a podlaha pod jeho nohama se přestala kymáčet. Když zvedl hlavu, poznal, že je dávno v Moskvě, ba co víc, že nad městem svítá a mraky jsou zlatě nasvíceny. Nákladák stál, uvízl v koloně vozů před zatačkou na Okružní třídu a pár kroků opodál se tyčil na podstavci bronzový muž s hlavou lehce skloněnou a lhostejně sledoval pouliční ruch.

V hlavě náhle onemocnělého básníka se vyrojily podivné myšlenky: To je vzor zaručeně úspěšného člověka... Vzpřímil se, zvedl pravici a neznámo proč zahrozil bronzovému muži, který nikomu neubližoval. Každý jeho krok, ať udělal cokoli, všecko se obrátilo v jeho prospěch a přispělo k jeho slávě! Ale co vlastně udělal? Nerozumím tomu... Je snad něco zvláštního ve slovech *Kalným nebem letí mraky...*? Nechápu! Zkrátka měl kliku - usoudil nakonec škodolibě a vtom cítil, jak se vůz pod ním rozjel - bělogvardějec na něj vystřelil, rozdrtil mu stehno a tak mu zajistil nesmrtelnost.

Kolona se dala do pohybu. Neuplynuly ani dvě minuty a zcela chorý a jakoby zestárlý básník vešel na terasu Gribojedova. Bylo tu prázdno. V rohu dopíjela nějaká společnost a uprostřed pobíhal známý konferenciér v tšubetějce a s pohárem šampaňského v ruce.

Sviňkova obtíženého utěrkami srdečně uvítal Archibald Archibaldovič a okamžitě ho zbavil nepříjemného nákladu. Kdyby básníka tolik nezdrtil pobyt na klinice a jízda v nákladáku, zřejmě by s chutí vyprávěl, jak se všecko na klinice odehrálo, a zpestřil by svoje vyprávění vymyšlenými podrobnostmi. Ale teď si na to ani nevzdechl. I při své nevšímavosti nyní, po vyčerpávající jízdě v nákladáku, si poprvé jaksepatří piráta prohlédl a poznal, že přestože se ptá na Bezprizorného a neskrblí citoslovci, ve skutečnosti ho ani trochu nelituje a pramálo se zajímá o jeho osud. Kádr! Tak je to správné! pomyslel si cynicky. Přerušil vyprávění o schizofrenii a požádal:

„Kdyby tak byla vodka, Archibalde Archibaldoviči...“

Pirát se zatvářil účastně a zašeptal:

„Chápu, hned to bude...“ A pokynul číšníkovi.

Za čtvrt hodiny seděl Sviňkov zcela osamělý, ošklíbal se nad línem, pil jednu vodku za druhou a připouštěl i chápal, že v jeho životě se už nedá zholat nic napravit a že zbývá jen jediné: zapomenout.

Ztratil celou noc, zatímco ostatní debužirovali, a bylo mu jasné, že ji nelze přivolat zpátky. Stačilo zvednout hlavu od lampy a zahledět se na oblohu, abyste poznali, že noc nenávratně zmizela. Číšníci kvapně strhávali ubrusy ze stolů a vyspalí kocouři čile šmejdili kolem terasy. Na básníka nezadržitelně útočil den.

(7) PODEZŘELÝ BYT

Kdyby příštího dne ráno někdo vyhrožoval Štopovi asi takhle: „Štopo! Jestli okamžitě nevstaneš, zastřelí tě!“, zamručel by Štopa zmoženým hlasem: „At'si mě zastřelí! Dělejte se mnou co chcete, já nevstanu.“

Nejen že nemohl vstát, ale připadalo mu, že nesmí ani otevřít oči, jinak sjede z nebe blesk a rozpoltí mu kebuli na kusy. V hlavě mu hučelo, jako by tam vyzváněl těžký zvon, mezi zorničkami a zavřenými víčky pluly hnědé, červeně a zeleně lemované skvrny a k dovršení všeho se mu chtělo zvracet; přitom se zdálo, že ten nutkavý pocit souvisí se zvukem jakéhosi dotěrného gramofonu.

Usilovně se snažil vybavit si včerejší události, ale vzpomněl si jen na jedno - jak stál kdesi s ubrouskem v ruce a pokoušel se políbit nějakou ženu. Přitom slíbil, že ji nazítří přesně v poledne navštíví. Dáma namítala: „Ne, ne, já nebudu doma!“, ale Štopa tvrdošíjně naléhal: „Nevadí, já přesto přijdu.“

Ale co to bylo za dámu, kolik je teď hodin, kolikátého je a který měsíc - všechno se mu vykouřilo z hlavy a nejhorší bylo, že nevěděl, kde je. Pokoušel se alespoň tohle vyjasnit a násilím otevřel levé oko. V šeru cosi matně probleskovalo. Rozeznal vysoké třídílné zrcadlo a došlo mu, že leží nznak ve své posteli, vlastně v posteli zlatnice, v její bývalé ložnici. Vtom mu začala třestit hlava tak silně, že zavřel oči a zasténal.

Na vysvětlenou: Štopa Lotrov, ředitel Varieté, se ráno probudil ve svém bytě, kde bydlel společně s nebožtíkem Berliozem, v hranolovitém pětipatrovém činžáku, který stál v Sadové ulici.

Dodejme, že byt č.50 dávno požíval přinejmenším podivné, ne-li špatné pověsti. Ještě před dvěma lety patřil vdově po zlatníkovi de Fougeré. Anna Francevna de Fougeré, důstojná a výjimečně čínorodá padesátnice, pronajímala tři z pěti pokojů podnájemníkům: jeden se jmenoval, pokud si vzpomínám,

Běломut, a jméno druhého jsem zapomněl.

Před dvěma lety se začaly ve zdejších bytích dít nepochopitelné věci: beze stopy odtud mizeli obyvatelé.

Jednoho svátečního dne se objevil v bytě milicionář, vyvolal do předsíně druhého nájemníka (jeho jméno se mi vytratilo z paměti) a prohlásil, že se má dostavit na milici, aby něco podepsal, a že to nebude dlouho trvat. Podnájemník nařídil Anfise, oddané a dlouholeté služebné Anny Francevny, aby každému, kdo bude volat, řekla, že se vrátí za deset minut, a odešel s korektním milicionářem v bílých rukavicích. Ale nevrátil se za deset minut ani později. Nejpodivnější bylo, že spolu s ním zřejmě zmizel i milicionář.

Nábožná a upřímně řečeno pověřčivá Anfisa rovnou vpálila rozčilené Anně Francevně, že to všechno jsou kouzla a ona že tuze dobře ví, kdo unesl podnájemníka i milicionáře, jenomže se o tom nechce pozdě večer zmiňovat.

Je všeobecně známo, že jak se do něčeho přimíchají čáry, už se nedají zastavit. Další podnájemník se ztratil, zdá se, v pondělí, a ve středu jako by se do země propadl Běломut, třebaže za jiných okolností. Ráno pro něj přijel jako obyčejně vůz, aby ho odvezl do práce, ale zpátky nikoho nepřivezl a sám se taky nevrátil.

Smutek a obavy madam Běломutové se nedají ani vylíčit. Ale bohužel netrvaly dlouho. Téže noci, kdy se Anna Francevna vrátila s Anfisou z chaty, kam z neznámých důvodů tolik pospíchala, nezastala občanku Běломutovou v bytě. Ba co víc, dveře obou místností, které obývali manželé Běломutovi, byly zapečetěné.

Následující dva dny minuly klidně. Třetí den Anna Francevna, která po celou dobu trpěla nespavostí, znovu nakvap odjela na chatu... Je nutné dodávat, že se víc nevrátila?

Opuštěná Anfisa se dosyta vyplakala a ulehla ve dvě hodiny v noci. Nikdo neví, co se s ní stalo, ale sousedé tvrdili, že celou noc se z bytu č. 50 ozývalo klepání a okna svítla až do božího rána. Druhý den se ukázalo, že i Anfisa je pryč.

O zmizelých obyvatelích i začarovaném bytě se po domě dlouho šířily nejrůznější pověsti, například že vyzáblá a pobožná Anfisa ukrývala na vyschlých prsou v semišovém váčku pětadvacet velkých briliantů, které patřily Anně Francevně. Nebo že v kůlně u chaty, kam nakvap zlatnice jezdila, se zničehonic objevil drahocenný poklad v podobě zmíněných briliantů i zlatých carských mincí. A podobné řeči. My při tom nebyli, a tudíž za správnost neručíme.

Ale ať už to bylo jakkoli, byt zůstal prázdný a zapečetěný všehovšudy týden. Pak se tam nastěhovali nebožtík Berlioz a Štopa s manželkami. Je naprosto přirozené, že jakmile překročili práh toho zlořečeného bytu, už to začalo! Například netrvalo ani měsíc, a obě manželky zmizely. Jenomže ne beze stopy. O Berliozově ženě se vyprávělo, že ji kdosi viděl v Charkově s jistým baletním mistrem, a Štopovu manželku vypátrali v Božedomce. Jak se proslýchalo, ředitel Varieté jí prý sehnal díky svým četným známostem pokoj s podmínkou, že do smrti nevkročí do Sadové ulice...

Štopa zasténal. Chtěl zavolat služebnou Gruňu a požádat o prášek proti bolení hlavy, ale včas si uvědomil, že by se zbytečně namáhal, protože Gruňa stejně žádný prášek nemá. Pokoušel se přivolat na pomoc Berlioze, dvakrát zakvílel „Míšo... Míšo...“ ale nikdo se neozval. V bytě panovalo hluboké ticho.

Pohnul prsty u nohou a poznal, že leží v ponožkách, roztřesenou rukou si přešel po stehně, aby se přesvědčil, má-li na sobě kalhoty či ne, ale nic nezjistil. Nakonec pochopil, že je ponechán napospas osudu, sám a bez pomoci, a proto se rozhodl vstát, třebaže to vyžadovalo nadlidské úsilí.

Prudce škulbl slepenými víčky a uviděl se v zrcadle s rozježenými vlasy, opuchlým obličejem, pokrytým černým strniskem, a kalnýma očima, ve špinavé košili s límcem a kravatou, ve spodkách a ponožkách.

Navíc zpozoroval vedle zrcadla neznámého muže v černém, s černým baretem na hlavě.

Posadil se na posteli a vypouilil na neznámého krhavé oči. Ten první přehlušil mlčení a pronesl hlubokým hlasem s nápadně cizím přízvukem:

„Dobrý den, nejmilejší Stěpane Bogdanoviči!“

V pokoji se rozhostilo ticho a teprve po chvíli Štopa těžce vykoktal:

„Co si přejete?“

Byl překvapen, jak cize zazněl jeho hlas. Slovo „co“ vypíslk diskantem, „si“ zabručel basem a „přejete“ mu už vůbec nevyšlo.

Neznámý se přátelsky usmál, vytáhl velké zlaté cibule s briliantovým trojúhelníkem na víčku, jedenáctkrát zazvonil a řekl:

„Jedenáct. Přesně hodinu čekám, až se probudíte. Pozval jste mě na deset hodin, tak jsem tu!“

Lotrov nahmátl kalhoty, které ležely na židli u postele,

a zašeptal:

„Pardon...“ Natáhl si je a chraplavě požádal: „Vaše jméno?“

Mluvil jen s největším sebezapřením. Při každém slově jako by ho někdo bodal do mozku a způsoboval mu ďábelskou bolest.

„Jakže? Vy jste dokonce zapomněl moje jméno?“ usmál se host.

„Promiňte...“ zasípal Støpa a cítil, že ho kocovina obdařila novým symptomem: podlaha kolem postele se kamsi propadla a hrozilo nebezpečí, že on sám každou chvíli sletí po hlavě rovnou někam do pekla.

„Drahý Stěpane Bogdanoviči,“ domlouval mu návštěvník a prozíravě se usmál. „Žádný prášek vám nepomůže. Řiďte se starou moudrou zásadou - vyrázejte klín klínem. Vás mohou přivést k životu jedině dva kalíšky vodky a k tomu něco ostrého teplého na zajedení.“

Støpa nebyl padlý na hlavu, a přestože se cítil opravdu mizerně, došlo mu, že když byl přistižen v takovém stavu, musí s pravdou ven.

„Upřímně řečeno,“ spustil a sotva pletl jazykem, „včera jsem kapánek . . .“

„Ani slovo!“ zarazil ho neznámý a odjel v křesle stranou. Ředitel vykulil oči a uviděl na malém stolku na podnose nakrájený bílý chléb, černý lisovaný kaviár ve sklenici, talířek s nakládanými hříbký, cosi v kastrůlku a konečně vodku v baňaté karafě - památce po zlatnici. Nejvíc ho překvapilo, že karafa je orosená. Ale nebylo divu: stála v nádobě naplněné ledem. Zkrátka prostřeno bylo čistě a znalecky.

Host nepřipustil, aby se Støpovo překvapení nepříjemně rozrostlo, a obratně mu nalil půl sklenice vodky.

„A co vy?“ pípł Støpa.

„S radostí!“

Lotrov rozechvělou rukou pozvedl sklenici k ústům a neznámý naráz vyprázdnil svou. Støpa se vrhl na kaviár a zahuhlal plnými ústy:

„Vy to nezajíte?“

„Díky, já piju bez zajedení,“ vysvětloval host a znovu si nalil. Odklopil kastrůlek a objevil v něm párky v tomatové šťávě. Zelené kruhy před očima zmizely, slova plynula lehčeji, a hlavně Lotrov se pomalu rozpomínal. Vybavil si, jak to včera táhli na chatě satirika Chustova ve Schodně, kam Chustov dopravil Støpu taxíkem. Dokonce si vzpomněl, že když najímali taxík u Metropolu, byl s nimi ještě nějaký herec nebo kdo... s kufříkovým gramofonem. Ano, ano, bylo to na

chatě! Ještě teď slyší, jak psi vyjí při gramofonu. Záhadou zůstává dáma, kterou chtěl políbit... čertví, co to bylo zač... snad pracovala v rozhlase, nebo se plete...

Postupně vyplouvaly události včerejšího dne, ale Štopu teď nesrovnatelně víc zajímal dnešek, především, jak se neznámý chlapík octl v jeho ložnici a ještě k tomu s jídlem a vodkou. To by chtělo vysvětlení.

„Teď už jste si doufám vybavil moje jméno?“

Ale Lotrov se jen rozpačitě usmál a rozhodil ruce.

„Mimochodem, mám dojem, že jste pil po vodce portské. Uznejte, to se přece nedělá!“

„Chci vás požádat, aby to zůstalo mezi námi,“ naléhal sladce Štopa.

„Samozřejmě, samozřejmě! Ovšem za Chustova nemohu ručit.“

„Copak vy neznáte Chustova?“

„Včera ve vaší kanceláři jsem to individuum zahlédl, ale stačil jediný zběžný pohled, abych poznal, že to je podfukář, chameleón, drbna a vrtichvost.“

Zcela správně! usoudil v duchu Lotrov, překvapený tak stručnou a přitom výstižnou charakteristikou.

Ano, včerejšek se pomalu skládal z jednotlivých útržků, a přece ředitele Varieté neopouštěl zvláštní neklid. V událostech včerejšího dne totiž zela obrovská černá mezera. Myslete si co chcete, ale neznámého v baretu Štopa včera ve své kanceláři neviděl.

„Jsem profesor černé magie Woland,“ pronesl důrazně host, když viděl Štopovy potíže, a vyložil všecko popořádku.

Včera za dne přijel do Moskvy, neprodleně navštívil Štopu a nabídl mu pohostinské vystoupení ve Varieté. Štopa volal do moskevské estrádní komise a žádal o schválení. Dostal je (Lotrov při těch slovech zbledl a zamžikal) a uzavřel s profesorem Wolandem smlouvu na sedm představení (Štopa otevřel ústa). Dohodli se, že Woland k němu zajde dnes ráno v deset, aby si upřesnili některé podrobnosti... A Woland tedy přišel. Otevřela služebná Gruňa a sdělila mu, že sama přiběhla teprve před chvílkou, že sem jenom dochází, Berlioz že není doma, a jestli chce host mluvit se Stěpanem Bogdanovičem, ať jde za ním do ložnice. Stěpan Bogdanovič prý spí jako dřevo a ona se ho neodvážívá vzbudit. Když Woland viděl Lotrova v takovém stavu, poslal Gruňu do nejbližšího lahůdkářství pro vodu a jídlo, do lékárny pro led a...

„Vyrovnáme se, když dovolíte,“ zafňukal zničený Štopa a sahal po náprsní tašce.

„Taková maličkost!“ zvolal hostující umělec a nechtěl o placení ani slyšet.

Tak se tedy vyjasnilo, odkud se vzala vodka a jídlo, ale přesto byl na ředitele žalostný pohled: za živého boha se nemohl upamatovat na smlouvu, a kdybyste ho zabili, včera se s žádným Wolandem nesetkal. Ano, Chustov u něho byl, ale Woland ne.

„Ukázal byste mi laskavě smlouvu?“ požádal sklesle.

„Prosím, račte!“

Lotrov nahlédl do papíru a ztuhl. Všecko bylo v naprostém pořádku: za prvé jeho vlastnoruční rozmáchlý podpis, napříč šikmým písmem administrativního ředitele Rímského psaný příkaz, aby byla umělci Wolandovi vyplacena záloha deset tisíc rublů - celkový honorář za sedm pohostinských vystoupení činí pětatřicet tisíc rublů. Dokonce tu byl i Wolandův podpis, který potvrzoval, že záloha byla vyplacena.

Co to má znamenat? přemítal nešťastný Sťopa a hlava se mu zatočila. Že by se dostavila zlověstná skleróza? Samo sebou, teď, když umělec předložil smlouvu, by byl další údiv prostě nevhodný. Lotrov požádal hosta o chvilku strpení, a jak byl v ponožkách, rozběhl se do předsíně k telefonu. Cestou křikl směrem ke kuchyni:

„Gruňo!“

Ale nikdo se neozval. Pohlédl letmo na dveře Berliozovy pracovny, které byly hned vedle předsíně, a zůstal stát jako opařený. Na klíce se houpala úctyhodně velká pečeť.

Pěkně děkuju! zabručel v něm vnitřní hlas. Tohle ještě scházelo! Od té chvíle jeho myšlenky jako by se rozběhly po dvou kolejích, a jak to obvykle bývá při katastrofě, najednou zcela vykolejily a letěly k čertu. Motanice, jaká vznikla ve Sťopově hlavě, se dá těžko popsat. Vystupoval v ní skřet v černém baretu, s ledovou vodkou a nepravděpodobnou smlouvou... A k dovršení toho všeho tu máš pečeť na dveřích! Komu chcete namluvit, že Berlioz něco provedl... stejně vám nikdo neuvěří, na to vezte jed! Ale pečeť je tady! Ano prosím...

Vtom se mu v mozku vyrojily nepříjemné vzpomínky na jistý článek, který jako naschvál Sťopa nedávno podstrčil Michailu Alexandroviči, aby ho otiskl ve svém časopise. Mezi námi, byl to mizerný článek. Navíc úplně zbytečný a honorář taky nestál za řeč...

Lotrov si hned potom vybavil jeden podezřelý rozhovor, který, pokud si vzpomíná, se odehrál čtvrtého dubna tady v jídelně, když večeřeli s Michailem Alexandrovičem. Vlastně

nebyl ani v pravém smyslu podezřelý (do ničeho podobného by se Štůpa nepouštěl), ale mluvilo se o něčem zcela nepodstatném. Abyste věděli, podobné řeči si mohl odpustit. Do té doby, než se na dveřích objevila pečeť, by to nikdo nebral vážně, ale teď, když jsou dveře zapečetěné...

Ach, ten Berlioz! vířilo Štůpovi hlavou. Ani mně to nejde na rozum!

Ale neměl čas dlouze lamentovat. Vytočil přímou linku kanceláře administrativního ředitele Varieté Rímského. Byl v choulostivé situaci: za první, cizinec se mohl urazit, že si znovu ověřuje celou záležitost, ačkoli viděl smlouvu, a domluvit se s ředitelem taky nebylo lehké. Nezeptá se ho přece rovnou: „Prosím vás, uzavřel jste vážně včera smlouvu s profesorem černé magie na pětatřicet tisíc rublů?“ To se přece nehodí.

„Prosím!“ ozval se ve sluchátku úsečný, nepříjemný hlas Rímského.

„Dobrý den, Grigoriji Daniloviči,“ skoro šeptal Lotrov. „Mám tady takovou jednu věc... hm... hm... sedí u mne ten... hm... Woland... Tak jsem se chtěl zeptat, jak to vypadá s dnešním večerem?“

„Á, černý mág?“ ozval se ve sluchátku Rímský. „Plakáty budou za chvíli.“

„Hm...“ zamumlal Štůpa, „tak zatím nashle...“

„Přijdete brzy?“ zeptal se Rímský.

„Za půl hodinky,“ ujistil ho Lotrov, zavěsil a sevřel rozpálenou hlavu do dlaní. To je něco šíleného! Co se to stalo s mou pamětí, lidičky?!

Zdržovat se déle v předsíni bylo neslušné a ředitel si v duchu bleskurychle sestavil plán: všemi prostředky zastírat svou neuvěřitelnou zapomnětlivost a nejdřív lišácky vytáhnout z cizince, co vlastně hodlá dnes večer předvést v divadle svěřeném Štůpovi.

Otočil se a vtom uviděl v zrcadle, zaprášeném vinou líné Gruni, podivného chlapíka, vytáhlého jako tyčka, se skřipcem na nose (ach, být tu Ivan, určitě by ho okamžitě poznal!). Objevil se a hned zase zmizel. Vyplašený Štůpa se zahleděl pozorněji a div se neskácel na zem. V zrcadle se totiž mihl černý vypasený kocour a brzy se ztratil.

Lotrovovi se rozbušilo srdce a zavrával.

Co to? přemítal v duchu. Nezešílel jsem? Kde se vzaly v zrcadle ty obrazy?! Zapátral znovu očima po předsíni a polekaně vykřikl:

„Gruňo! Co se to tu potuluje za kocoura? Kde se tady

vzal? A je tu ještě někdo?"

„Uklidněte se, Stěpane Bogdanoviči," zaskřehotal místo Gruni hostův hlas z ložnice. „To je můj kocour. Jen žádné scény. A Gruňa tu není, poslal jsem ji do Voroněže. Stěžovala si, že jste jí upřel dovolenou.“

Byla to tak nečekaná a nejpáná slova, až Stopa usoudil, že se přeslechl. Zmateně klusal do ložnice a na prahu strnul, vlasy zježené, a na čele mu vyrazil pot.

Mág nebyl v ložnici sám, ale měl tu společníky: v druhém křesle seděl dlouhán, který se vynořil v zrcadle. Teď si ho mohl Lotrov dobře prohlédnout: měl úzké napomádované kníry jako husí brka, jedno sklíčko skřipce blýskalo a druhé bylo vypadlé. Ale to ještě nebylo všecko: na taburetu bývalé zlatnice se nenuceně rozvaloval třetí - hrozivě velký černý kocour; v jedné tlapě držel kalíšek s vodkou, v druhé vidličku s napíchnutým hříbkem.

V ložnici bylo pološero, ale Stopovi se teď docela zatmělo před očima. Takhle tedy člověk začíná šílet, napadlo ho a opřel se rukou o veřeje.

„Vidím, že vás to poněkud překvapuje, drahý Stěpane Bogdanoviči?" vyptával se Woland Stopy, kterému drkotaly zuby. „Na tom není nic divného, ujišťuji vás. To je moje svita.“

Kocour do sebe obrátil kalíšek vodky a Stopovi poklesla ruka.

„Svita potřebuje místo," pokračoval mág, „a proto někdo z nás v tomto bytě je přebytečný. Podle mého názoru jste to vy.“

„Oni, oni!" zamečel kozím hláskem kostkovaný a bůhvíproč Stopovi onikal. „Vůbec poslední dobou pěkně vyvádějí. Chlástají, mají pletky s ženskými a přitom využívají svého postavení, flákají se a nic nedělají, ani nemůžou, protože houby rozumějí tomu, co mají spravovat. Nadřizené vodí hezky za nos!"

„Zneužívají služebního vozu!" přisadil si kocour.

Vtom se ukázalo čtvrté a poslední zjevení ve zdejší bytě. Bylo to v okamžiku, kdy se vyjukaná Lotrov svezl k zemi a ochable zaškrábal po veřejích. Přímou z třídielného zrcadla vyšel malý pořizek v tvrďáku a s vyčnívajícím špičákem, který hyzdil jeho beztak už dostatečně odpudivý zevnějšek. Skrček měl k dovršení všeho ohnivě ryšavé vlasy.

„Co se mě týče," zamíchal se do hovoru, „já vůbec nechápu, jak se mohl stát ředitelem," huhňal stále silněji. „On je zrovna takový ředitel, jako jsem já biskup.“

„Ty nevypadáš na biskupa, Azazelo," utrousil kocour a nakládal si na talíř párky.

„Zrovna to říkám,“ zahuhňal ryšavec a obrácen k Wolandovi dodal uctivě: „Když dovolíte, maestro, pošlu ho ke všem čertům, pryč z Moskvy.“

„Jedeš!“ zasykl kocour a naježil srst.

Se Stopou se zatočila ložnice, narazil hlavou o veřeje a dřív než docela ztratil vědomí, pomyslel si: Umírám...

Ale neumřel. Když pootevřel víčka, poznal, že sedí na něčem kamenném. Kolem cosi hučelo. Otevřel široce oči a uviděl, že kolem šumí moře, ba co víc - vlna pleskala přímo u jeho nohou. Zkrátka a dobře, seděl na konci mola, nad ním zářilo blankytně modré nebe a v dálce na kopci se bělalo město.

Nevěděl, co se v podobných případech dělá, a tak alespoň vstal a vykročil po molu ke břehu: kolena mu podklesávala.

Na molu stál neznámý muž, kouřil a odplivoval rovnou do moře. Jak uviděl Stopu, divoce si ho prohlédl a přestal odplivovat.

Lotrov provedl následující kousek: poklekl před neznámým a zeptal se:

„Proboha vás prosím, co je to za město?“

„Ále...,“ odsekl lhostejně kuřák.

„Nejsem opilý,“ zachraptěl Stopa, „a nevím, co se to se mnou stalo... Jsem nemocný... Kde to jsem? Co je to za město?“

„No přece Jalta...“

Lotrov se s tichým povzdechem svalil na bok, uhodil se do hlavy o vyhrátý kámen mola a ztratil vědomí.

(8) SOUBOJ PROFESORA S BÁSNÍKEM

Ve chvíli, kdy Stopa v Jaltě pozbyl vědomí, což bylo přibližně v půl dvanácté dopoledne, básník Ivan Bezprizorný vědomí nabyl: procitl totiž z hlubokého spánku. Chvilí pátral v paměti, jak se dostal do toho pokoje s bílými stěnami, neobvyklým nočním stolkem z jakéhosi světlého kovu a s bílými záclonami, kterými slabě prosvítalo slunce.

Pohodil hlavou, přesvědčil se, že nebolí, a vtom si uvědomil, že je v ústavu. Tohle zjištění v něm vyvolalo vzpomínku na Berliozův konec, ale kupodivu ho dnes nezdrtila. Vyspalý básník se uklidnil a začal strážlivěji uvažovat. Chvilku ležel nehybně v čistounké, měkké, pohodlně pérované posteli a pak zpozoroval vedle sebe zvonek. Jak byl zvyklý dotýkat se mechanicky předmětů, stiskl tlačítko. Čekal, že se ozve zazvonění nebo se někdo objeví, ale stalo se něco

docela jiného.

V nohách u postele se rozsvítil válec z mléčného skla s nápisem: Pít. Chvilku vyčkával a pak se pomalu zasouval, až vyskočil jiný nápis: Ošetřovatelka. Důmyslné zařízení Ivana přirozeně překvapilo. Nápis Ošetřovatelka vystřídal jiný: Povolte lékaře!

Hm... mudroval básník a nevěděl, co si má s válcem dál počít. Ale štěstí mu přálo. Stiskl podruhé tlačítko na slově Ošetřovatelka. Válec odpověděl tichým zazvoněním, zastavil se, pohasl a do pokoje vešla silná sympatická žena v čistém bílém plášti.

„Dobré jitro!“ pozdravila.

Ivan neodpověděl, protože považoval podobné uvítání v daných podmínkách za nevhodné. Bodejt', strčí zdravého člověka do ústavu a ještě se tváří jakoby nic!

Z ženina obličejе nezmišel dobrosrdečný výraz. Stiskla tlačítko a záclona vyjela samočinně nahoru. Lehkou průhlednou mříží, která sahala až na podlahu, vchrstlo proudem do pokoje slunce. Mříž odhalila balkón, za ním břeh řeky s četnými zákruty a na protějším břehu veselý borový les.

„Račte se vykoupat,“ vybídla ho žena, pod dotykem jejích rukou se rozestoupila vnitřní stěna a za ní se objevil vanový kout a přepychově zařízená umývárna.

Ačkoli se Ivan rozhodl, že neprohodí s ženou jediné slovo, nevydržel to a při pohledu na mohutný proud vody, který se řinul z nablýskaného kohoutku do vany, prohodil ironicky:

„Heleme se! Jako v Metropolu!“

„Kdepak,“ namítla hrdě žena, „u nás máme jinší komfort. Takovéhle zařízení nenajdete ani v cizině. Vědci a lékaři jezdí okukovat naši kliniku. Máme tu denně nějaké turisty.“

Při slově „turisté“ si Ivan vybavil včerejšího konzultanta. Zamračil se, pohlédl zpod víček na ženu a řekl:

„Turisti... Jak vy všichni zbožňujete turisty! Mimochodem, najdou se mezi nimi všelijaké typy. Já kupříkladu jsem včera trefil na jednoho... pěkněj gauner!“

Málem vyklopil ošetřovatelce všecko o Pilátu Pontském, ale včas se vzpamatoval. Pro ni to stejně nemá význam, nemůže mu nijak pomoci.

Vydrhnutý básník dostal okamžitě vše, co potřebuje muž po koupeli: vyžehlenou košili, spodky a ponožky. Ale to ještě nestačilo. Žena otevřela dveře jedné skříňky, ukázala dovnitř a zeptala se:

„Co byste radši - župan nebo pyžamo?“

Ivan, násilím připoutaný k novému obydlí, div nespráskl

ruce nad její nenuceností a mlčky ukázal na vínové flanelové pyžamo. Pak ho vedli prázdnou a tichou chodbou do ordinace. Básník, který se rozhodl všecko, včetně téhle pohádkově vybavené budovy, ironizovat, ji v duchu pohotově pokřtil „závodní kuchyně“. A měl proč. Stály tu skříně i skleněné skříňky s vyleštěnými poniklovanými nástroji, nezvykle složité zkonstruovaná křesla, břichaté lampy se zářivými koulemi, spousta nejrůznějších lahviček, dále plynové hořáky, kotouče kabelů i naprosto záhadné přístroje.

Ujali se ho hned tři najednou - dvě ženy a muž, všichni v bílém. Nejdřív jej odvedli do kouta ke stolku, zřejmě aby se ho na leccos vyptali.

Uvažoval, co má dělat. Měl na vybranou tři možnosti a první byla neobyčejně lákavá: vrhnout se na všechny lampy a ostatní důmyslné serepetičky; rozbít je napadrt' a tím vyjádřit svůj protest nad tím, že ho neprávem internovali. Ale dnešní Ivan se výrazně lišil od včerejšího a tahle cesta mu připadala pochybná: co když si, propána, vemou do hlavy, že je zuřivý šílenec? Proto první možnost vyloučil. Nabízela se jiná: bez okolků začít vyprávět o konzultantovi a Pilátu Pontském. Včerejší zkušenost ale ukázala, že téhle příhodě tu nevěří, nebo ji špatně chápou. Proto odvrhl i druhé řešení a zvolil si třetí - zachovat důstojné mlčení.

Nedokázal však důsledně provést svůj záměr a musel chtě nechtě na celou řadu otázek odpovídat, třebaže na půl úst a neochotně. Vyptávali se ho podrobně na jeho minulost, dokonce je zajímalo, že před patnácti lety dostal spálu a jaký měla průběh. Popsali o něm celou stránku, pak obrátili list a žena v bílém se začala donekonečna vyptávat na příbuzenstvo: kdo z příbuzných zemřel, kdy a na co, jestli byl alkoholik nebo trpěl pohlavními chorobami a podobně. Na závěr ho požádali, aby vyprávěl, co se včera událo na Patriarchových rybnících, ale příliš nedotírali a příběh o Pilátu Pontském je nijak zvlášť nepřekvapil.

Žena pak předala Ivana lékaři, který se ho už na nic neptal. Změřil mu teplotu, přezkoumal puls a posvítil mu baterkou do očí. Pak přispěchala lékařka na pomoc ošetřovatelka a společně Ivana píchali, naštěstí ne příliš bolestivě, do zad, kreslili držadlem kladívka jakési znaky do kůže na prsou, poklepávali mu kladívkem do kolen, až povyskočil, bodali ho do prsou, do ohybu lokte a brali mu krev, navlékali mu na ruce gumové náramky...

Bezprizorný se jen v duchu trpce usmíval a napadlo ho, jak je to všecko divné a hloupé. Jen považte! Chtěl všechny

varovat před nebezpečím, které hrozilo v podobě neznámého konzultanta, snažil se ho zadržet, a dosáhl toho, že sedí v tajemné ordinaci jen proto, aby vykládal všelijaké nesmysly o strýci Fjodorovi, který se uchlastal ve Vologdě. Pitomost!

Konečně ho propustili a dopravili zpátky do pokoje, kde dostal šálek kávy, dvě vejce naměkko a věku s máslem. Když všecko snědl a vypil, rozhodl se vyčkat příchodu šéfa ústavu, získat ho pro svůj případ a žádat nápravu.

Brzy po snídání se dočkal. Náhle se otevřely dveře a vešel průvod v bílých pláštích. Vpředu kráčel asi pětáctýřicátník, pečlivě vyholený jako herec, s laskavými, ale pronikavými očima a vybranými způsoby. Celá svita se k němu chovala uctivě a pozorně, a proto jeho příchod vyzněl tak obřadně. Jako Pilát! blesklo básníkovi hlavou.

Ano, byl to nepochybně primář. Usedl na stoličku, zatímco všichni ostatní zůstali stát.

„Doktor Stravinský,“ představil se a pohlédl přátelsky na Ivana.

„Prosím, Alexandře Nikolajeviči,“ pronesl tiše kdosi s pěstěnou bradkou a podal mu Ivanův hustě popsáný chorobopis.

Udělalí ze mě případ, usoudil Ivan. Primář zběžně přelétl očima list, zabručel „hm, hm...“ a vyměnil si několik vět s ostatními v málo známém jazyce. Mluví latinsky jako Pilát... napadlo básníka a zesmutněl.

Vtom sebou škubl, když primář vyslovil slovo „schizofrenie“ - běda! už včera ho poprvé použil ten prokletý cizinec na Patriarchových rybnících a dnes je profesor opakoval. I tohle věděl! blesklo mu poplašeně hlavou.

Primář měl zřejmě ve zvyku s každým souhlasit a jásat nad vším, co mu ostatní říkali. Vyjadřoval to slovy: „Znamenitě, znamenitě...“

„Znamenitě!“ prohlásil, vrátil komusi chorobopis a oslovil Ivana:

„Vy jste básník?“

„Jsem,“ odpověděl pochmurně Bezprizorný a poprvé náhle pocítil nevysvětlitelný odpor k poezii. Vzpomněl si na vlastní verše a bůhvíproč se mu zprotivily.

Zeptal se pochmurně Stravinského:

„Vy jste profesor?“

Stravinský se zdvořile uklonil.

„Primář zdejšího ústavu?“ vyzvídá Ivan.

Stravinský znovu přikývl.

„Potřebuje s vámi mluvit,“ prohlásil významně básník.

„Proto jsem přišel,“ ujistil ho profesor.

„Jde o to, že...“ začal Ivan a cítil, že teď přišla jeho chvíle, „zkrátka mají mě za blázna a nikdo mě nechce vyslechnout!“

„Omyl, my vás vyslechneme velmi pozorně,“ uklidňoval ho Stravinský s vážnou tváří, „a v žádném případě nepřipustíme, aby vás pokládali za blázna.“

„Tak tedy: včera večer jsem potkal na Patriarchových rybnících záhadné individuum, snad to byl cizinec. Předpověděl Berliozovu smrt a viděl na vlastní oči Piláta Pontského.“

Svita tiše, bez hnutí naslouchala.

„Piláta? Myslíte toho, co žil za Ježíše Krista?“ zeptal se profesor a zamžoural na Ivana.

„Ano, právě toho.“

„Hm,“ utrousil Stravinský, „a Berlioz pak spadl pod tramvaj?“

„Byl jsem při tom, když ho přejela tramvaj na Patriarchových rybnících, a ten podezřelý chlap...“

„Známý Piláta Pontského?“ zajímal se profesor, který se zřejmě vyznačoval mimořádnou chápavostí.

„Ano, ten,“ přisvědčil nemocný a zkoumavě si ho prohlížel. „On předem prohlásil, že Anuška rozlila slunečnicový olej... A Berlioz opravdu na tom místě uklouzl! Co tomu říkáte?“ dodal v naději, že to udělá na všechny silný dojem.

Ale výsledek se nedostavil. Stravinský se jednoduše zeptal: „Kdo je ta Anuška?“

Tahle otázka básníka poněkud podráždila, až mu tvář křečovitě zaškubala.

„Anuška s tím nemá co dělat,“ prohlásil nervózně. „Čertví, co je to zač. Jednoduše nějaká husa ze Sadové ulice. Důležité je, že on předem věděl o slunečnicovém olej i... chápete?“

„Velice dobře chápu,“ odpověděl vážně primář, dotkl se jeho kolena a dodal: „Nerozčilujte se a pokračujte.“

„Prosím,“ souhlasil Ivan a pokoušel se o stejně vyrovnaný tón. Věděl už z vlastní trpké zkušenosti, že může vyhrát pouze klidem. „Tenhle děsný typ (tvrdil, že je konzultant, ale určitě lhal) má divnou moc! Například se za ním ženeš, a ne a ne ho dohnat. Není sám, provázejí ho dva, je to párek k pohledání, ale hodí se k němu. Dlouhán s rozbitým skřipcem a pak obludně velký kocour, který jezdí sám v tramvaji. Kromě toho...“ pokračoval se vzrůstajícím zápalem a stále přesvědčivěji, když poznal, že ho nikdo nepřerušuje, „on sám navštívil osobně na balkóně Piláta Pontského, o tom není pochyb. To je, co? Měli by ho okamžitě zavřít, nebo natropí obrovské škody.“

„A vy, jestli vám dobře rozumím, usilujete o to, aby byl zatčen?“ zeptal se Stravinský.

Myslí mu to, rozumoval v duchu Ivan. Musím uznat, že i mezi inteligenty se najdou lidi, kterým to úžasně myslí, a přikývl:

„Zcela správně. Jak by taky ne, jen si pomyslete! A zatím mě tady násilím zadrželi, svítí mi do očí baterkou, koupají mě a vyptávají se na strýce Fédu!... Ten už dávno leží bradou vzhůru. Žádám, abyste mě ihned propustili!“

„Znamenitě, znamenitě!“ souhlasil primář. „Teď je všechno jasné. Vážně, má to smysl držet v ústavu zdravého člověka? Prosím, nebud' vám bránit, když mě ujistíte, že jste normální. Nechci žádný důkaz, stačí vaše prohlášení. Tak tedy - jste normální?“

V pokoji zavládlo hluboké ticho a silná žena, která ráno tak pečovala o Ivana, vzhlédla k profesorovi s posvátnou úctou. Básník v duchu opakoval: Fakticky mu to myslí!

Profesorův návrh se mu hned zalíbil, ale dřív než odpověděl, svraštil čelo, dlouze přemítal a nakonec prohlásil sebejistě: „Jsem normální.“

„Znamenitě,“ zvolal ulehčeně primář, „v tom případě uvažujeme logicky. Vezměme si třeba váš včerejší den,“ při těch slovech se otočil a kdosi mu pohotově vsunul do ruky Ivanův chorobopis. „Při pronásledování neznámého muže, který se vám představil jako pamětník Piláta Pontského, jste si počínal takto -“ začal ohýbat dlouhé prsty a střídavě nahlížel do spisu a pozoroval Ivana: „Pověsil jste si na krk ikonu. Bylo to tak?“

„Bylo,“ přikývl nasupeně Ivan.

„Přelézal jste plot a poranil jste si obličej. Je to tak? Pak jste přišel do restaurace se zapálenou svíčkou v ruce a ve spodním prádle a někoho jste tam zmlátil. Přivezli vás svázaného. Sotva jste sem vkročil, telefonoval jste na milici a žádal jste, aby vyslali kulometry. Potom jste se pokoušel vyskočit oknem. Je to tak? Ptám se vás: Je možné podobným způsobem někoho chytit nebo zatknout? Jestliže jste normální, uznáte sám, že ne. Přejete si odtud odejít? Prosím, račte. Ale smím se vás zeptat, kam půjdete?“

„Samozřejmě na milici,“ odpověděl Ivan už ne tak přesvědčivě a zropačitel pod profesorovým pohledem.

„Hned teď?“

„Hm...“

„A to ani nezajdete nejdřív do svého bytu?“ sypal ze sebe primář.

„Na to není čas! Zatímco budu jezdit po bytech, on ufrnkne.“

„Dobrá. A co řeknete na milici? Čím začnete?“

„Pilátem Pontským,“ vysvětloval Bezprizorný a oči se mu zasmušily.

„Znamenitě!“ vykřikl poražený Stravinský, obrátil se k muži v bradce a nařídil: „Fjodore Vasiljeviči, pustte laskavě soudruha Bezprizorného do města. Tenhle pokoj ale neobsazujte a povlečení může zůstat. Za dvě hodiny bude soudruh Bezprizorný zpátky. Nu což,“ obrátil se k básníkovi, „nebudu vám přát hodně úspěchu, protože nevěřím ani trochu, že uspějete. A brzy na shledanou!“ Vstal a svita vykročila.

„Proč myslíte, že se sem znovu vrátím?“ zeptal se znepokojeně Ivan.

Profesor jako by čekal na tuhle otázku. Okamžitě se znovu posadil a vysvětloval:

„Protože sotva přijdete na milici v podvlékačkách a řeknete, že jste se setkal s člověkem, který znal osobně Piláta Pontského, bez řečí vás sem dopraví a octnete se zase v tomhle pokoji.“

„Co s tím mají společného podvlékačky?“ zeptal se Ivan a nechápavě se rozhlédl.

„Hlavně to způsobí Pilát. Ale podvlékačky také. Odebereme vám ústavní prádlo a vydáme vám vaše šatstvo. Přišel jste k nám v podvlékačkách. K sobě do bytu nehodláte zajet, ačkoliv jsem vás na to upozornil. Pak přijde na řadu Pilát a... konec.“

Bezprizorný cítil, že se s ním děje něco nezvyklého. Jeho odhodlání ochablo a zatoužil se s někým poradit.

„A co mám teda dělat?“ zeptal se tentokrát už zkrátka.

„Znamenitě!“ pochválil ho Stravinský. „To je velice rozumná otázka. Teď vám řeknu, co se vám stalo. Včera vás někdo silně polekal a rozčilil vyprávěním o Pilátovi a jinými věcmi. Rozrušený a podrážděný jste chodil po městě a vykládal všem o Pilátovi. Je naprosto přirozené, že vás považují za nepřičetného. Může vás zachránit jen jedno - absolutní klid. Měl byste zůstat tady.“

„Ale ten chlap musí za mříže!“ vyhrkl už prosebně Ivan.

„Správně, ale proč byste ho měl honit vy? Vyložte písemně všechna svoje podezření a obvinění proti tomu člověku. Není nic jednoduššího než poslat oznámení na příslušná místa. Jestliže, jak se domníváte, jde o diverzanta, všechno se brzy vysvětlí. Ale pod jednou podmínkou: nenamáhejte si příliš mozek a snažte se co nejméně přemýšlet o Pilátovi. To se dá vyprávět věci! Nesmíte hned všemu věřit. “

„Rozumím,“ prohlásil energicky Ivan. „Prosím, abyste mi dali pero a papír.“

„Vydejte pacientovi papír a malou tužku,“ nařídil primář silně ženě a dodal: „Radil bych vám, abyste dnes nic nepsal.“

„Ne, musím to napsat ještě dnes!“ odporoval vzrušeně básník.

„Dobrá. Ale zbytečně se nepřepínejte. Když se vám to nepodaří dnes, napíšete to zítra.“

„A on uteče!“

„Nebojte se,“ namítl pevně profesor, „nikam neuteče, za to vám ručím. A pamatujte si, že tady vám chceme všemožně pomoci, bez toho se nic nepodaří. Slyšíte?“ zeptal se významně a vzal obě básníkovy ruce do svých. Zahleděl se mu dlouze, upřeně do očí a opakoval: „Pomůžeme vám... slyšíte? Pomůžeme vám... uleví se vám... je tu klid, ticho, pomůžeme vám...“

Pacient náhle zívł a přestal se tvářit zarytě.

„Ano, ano,“ přitakal tiše.

Obvyklým „Znamenitě!“ uzavřel Stravinský rozhovor a vstal se slovy: „Na shledanou!“ Stiskl Bezprizornému ruku, a když odcházel, obrátil se k muži s bradkou se slovy: „Ano, zkuste kyslík a... koupele.“

Za několik minut zmizel Stravinský i se svou svitou. Venku za zamřížovaným oknem se vyhříval na protějším břehu v poledním slunci veselý jarní les a poblíž se zrcadlila hladina řeky.

(9) KOROVJEVOVY KOUSKY

Nikanor Ivanovič Bosý, předseda domovní správy v čísle 302b v Sadové ulici, kde bydlel nebožtík Berlioz, nevěděl samou starostí, kde mu hlava stojí. Vypuklo to včerejší noci, ze středy na čtvrtek.

O půlnoci, jak jsme už předeslali, se dostavila do domu komise, ve které byl Želdybin, vyvolala si Nikanora Ivanoviče a sdělila mu, že Berlioz zemřel, a společně s ním se odebrala do bytu číslo 50.

Zde byly úředně zapečetěny rukopisy a nebožtíkovy osobní věci. V té době byste v bytě marně hledali posluhovačku Gruňu nebo lehkomyšlného Stěpana Bogdanoviče. Komise oznámila Nikanoru Ivanoviči, že Berliozovy rukopisy se budou zkoumat, obytná plocha, to znamená tři pokoje (bývalý pokoj zlatnice, salón a jídelna) přecházejí do rukou domovní správy a věci zesnulého mají být uschovány ve zdejších bytovém prostoru,

dokud nebudou známi dědicové.

Zpráva o Berliozově smrti se rozšířila po celém domě jakousi nadpřirozenou rychlostí. Od sedmi hodin ráno ve čtvrtek vyzváněl v bytě Bosého telefon a později přicházeli nájemníci osobně s písemnými žádostmi o přidělení nebožtíkova bytu. Během dvou hodin jich předseda dostal dvaatřicet.

Všechny obsahovaly úpěnlivé prosby, výhrůžky, klepy, udání a sliby, že nájemníci provedou veškeré opravy na svůj účet, dále se v nich poukazovalo na dosavadní neúnosnou stísněnost bytové plochy, a že se nedá bydlet pohromadě s bandity. Mimo jiné byste tu našli umělecky silný, ba přímo šokující popis krádeže pelmeňů, které byly bezprostředně ukryty do kapsy saka v bytě číslo 31, dvě výhrůžky, že se pisatel zabije, a jedno přiznání tajného těhotenství.

Bosého si vyvolávali do předsíně jeho bytu, brali ho za rukáv, něco mu špitali, spiklenecky pomrkávali a slibovali, že nezůstanou dlužníky.

Tahle kalvárie trvala celé dopoledne. Krátce po dvanácté Nikanor Ivanovič jednoduše utekl do kanceláře domovní správy, která sídlila hned u vchodu, ale když viděl, že i tam na něj číhají, vystřelil odtud. Unikl stěží dotěravcům, kteří ho pronásledovali, přes asfaltový dvůr, zmizel v průjezdu číslo 6 a vyběhl do čtvrtého poschodí, kde byl zlořečený byt číslo 50.

Když se dostatečně vydýchal na odpočivadle, otlý předseda zazvonil u dveří bytu, ale nikdo nešel otevřít. Zazvonil podruhé, potřetí a pak začal brblat a tiše klít. Ale ani tentokrát nikdo neotevřel. Nikanor Ivanovič už to nevydržel, vytáhl z kapsy svazek duplikátních klíčů, majetek domovní správy, vlastnoručně odemkl a vešel.

„Hej, kdepak je posluhovačka?“ zvolal v pološeru předsíně. „Jak ti říkají, Gruňa nebo jak? Jseš tady?“

Nikdo se neozval.

Bosý vytáhl z aktovky skládací metr, strhl ze dveří pečeť a vkročil do pracovny. Na tom by ještě nic nebylo, ale vtom zůstal překvapeně stát a dokonce sebou škuhl.

Za nebožtíkovým stolem seděl neznámý chlapík, vytáhlý jako tyčka, v kostkovaném saku, na hlavě měl žokejskou čapku a na nose skřípec... Zkrátka a dobře, víme, o koho šlo.

„Kterýpak vy jste, soudruhu?“ zeptal se vyplašeně Nikanor Ivanovič.

„No ne! Nikanore Ivanoviči!“ zavřeštěl nakřáplým tenorem jakoby z nebe spadlý dlouhán, vyskočil a křečovitě, překotně mu tiskl ruku. Podobné uvítání předsedu nijak nepotěšilo.

„Promiňte,“ spustil podezíravě, „kdo jste? Máte pověření? Jste činitel?“

„Ach, Nikanore Ivanoviči,“ zvolal důvěrně neznámý. „Co je to činitel? Záleží na tom, jak se na věc díváte. Všecko je relativní a nejisté. Dneska jsem soukromá osoba a zítra třeba budu činitel! Bývá to taky naopak, a moc často!“

Tato úvaha ani v nejmenším předsedu domovní správy nespokojila. Jakožto člověk od přírody podezíravý usoudil, že tenhle mnohmluvný občan nejspíš nebude žádný činitel, a tudíž je tu zbytečný.

„Kdo jste? jak se jmenujete?“ vyptával se stále přísněji a dokonce vykročil proti neznámému.

„Dejme tomu,“ vysvětloval dloubán, kterého neuvedl do rozpaků předsedův přísný tón, „že se jmenuju Korovjev. Ale můžu vám nabídnout něco k jídlu, Nikanore Ivanoviči? Jen žádné formality, jako doma, co říkáte?“

„Promiňte,“ vzplanul Bosý, „co sem pletete jídlo?“ (Musíme, ač neradi, přiznat, že Nikanor Ivanovič byl poněkud obhroublý.) „Sedět v nebožtíkově polovině je úředně zakázáno. Co tu děláte?“

„Posaďte se, Nikanore Ivanoviči,“ vedl dloubán svou jakoby nic, začal poklonkovat a nabízet mu křeslo.

Předseda v záchvatu zuřivosti odmítl a zařval jako tur: „Kdo jste?“

„Ráčíte-li vědět, působím jako tlumočník cizího státního příslušníka, který má rezidenci v tomhle bytě,“ představil se řečený Korovjev a úslužně scvakl podpatky nevyčištěných rezavých bot.

Nikanor Ivanovič zalapal po vzduchu. Přítomnost nějakého cizince a navíc s tlumočnickem ve zdejších bytě byla pro něj úplná novinka a žádala si vysvětlení.

Tlumočník ochotně vykládal, že ředitel Varieté Stěpan Bogdanovič laskavě nabídl zahraničnímu umělci panu Wolandovi, aby se po dobu svého pohostinského vystoupení v Moskvě, to je přibližně týden, ubytoval u něj. Už včera to písemně oznámil Nikanoru Ivanoviči a prosil ho, aby cizince dočasně přihlásil, mezitímco on, Lotrov, bude v Jaltě.

„Žádné oznámení jsem nedostal,“ řekl udiveně předseda.

„Prohledejte si aktovku, Nikanore Ivanoviči!“ poradil mu medovým hlasem Korovjev.

Bosý pokrčil rameny, otevřel aktovku a objevil Lotrovův dopis.

„Jak to, že jsem na to zapomněl?“ bručel si pod vousy a tupě zíral na rozlepenou obálku.

„To se stává, to se stává, Nikanore Ivanoviči!“ drmolil Korovjev. „Roztržitost, vyčerpání, zvýšený tlak, drahý příteli! Já sám jsem roztržitý až hrůza! Někdy při skleničce vám povím několik faktů ze svého životopisu, že puknete smíchy!“

„Kdy odjíždí Lotrov do Jalty?“

„Už odjel, už odjel!“ vykřikoval tlumočnick. „Teď už si to žene ve vlaku, kdepak je mu konec!“ a zamával rukama jako křídly větrného mlýnu.

Bosý prohlásil, že musí vidět cizince osobně, ale Korovjev mu odmítl vyhovět: bohužel, nejde do. Pracuje. Cvičí kocoura.

„Kdybyste si přál, můžu vám ukázat kocoura,“ navrhol.

To zase odmítl předseda a tlumočnick se hbitě vytasil s nečekaným, ale vysoce zajímavým návrhem: pan Woland se za nic na světě nechce ubytovat v hotelu a přitom je zvyklý bydlet pohodlně; nemůže mu tudíž domovní správa uvolnit po dobu jednoho týdne, co bude vystupovat v Moskvě, celý byt, to znamená i pokoje po nebožtíkovi?

„Nebožtíku je to jedno,“ syčel Bosému do ucha, „ten už teď přece byt nepotřebuje.“

Nikanor Ivanovič trochu rozpačitě namítal, že cizinci mají bydlet v Metropolu, a ne v soukromých bytech...

„Říkám vám, je rozmarň až hrůza!“ šeptal Korovjev. „Prostě nechce a basta! Nenávidí hotely! Mám už těch cizinců až potaď,“ postěžoval si důvěrně a ukázal na žilnatý krk. „Věřte, už jsem z toho celý tumpachový. Takový cizinec k nám přijede a buďto se z něho vyklube ten nejmizernější špión, nebo nás utýrá svými rozmary: tohle mu nejde pod nos, tamhleto mu nevoní! Vaše domovní správa na tom může jedině vydělat. Jemu nezáleží na penězích,“ dlouhán se ohlédl a pak pošeptal předsedovi do ucha, „je to milionář!“

Takové řešení obsahovalo jasný praktický smysl, návrh byl solidní, ale zato zarážela nesolidnost tlumočnicka, která se projevovala ve způsobu řeči, oblečení a konečně i v odpudivém zbytečném skřipci. Bosý se nemohl zbavit nejasného tísnivého pocitu, ale přesto nakonec přikývl. Vtip byl v tom, že správa bohužel trpěla značným schodkem. Začátkem podzimu hodlala koupit naftu pro ústřední topení, ale přitom neměla ani vindru. Cizincovy peníze by jí pomohly z nejhorší bryndy. Přesto věcný a opatrný Nikanor Ivanovič prohlásil, že bude nutné projednat návrh především s oddělením pro registraci cizinců.

„Chápu!“ zvolal Korovjev. „Bez toho to nejde! Tady je

telefon, můžete hned jednat! A pokud jde o peníze, nemějte strach," dodal šeptem a vlekl Bosého do předsíně k telefonu, „od koho už bychom měli brát, když ne od něj! Kdybyste viděl, jakou má vilu v Nizze! Až pojedete napřesrok v létě do zahraničí, jedte se tam schválně podívat - budete valit oči!"

Záležitost s příslušným oddělením se urovnala telefonicky s překvapivou rychlostí. Ukázalo se, že tam už vědí, že pan Woland hodlá bydlet v Lotrovově bytě, a nemají námítky.

„Báječné!" hulákal Korovjev.

Poněkud zaražený jeho žvaněním, předseda prohlásil, že správa je ochotna uvolnit na týden byt číslo 50 umělci Wolandovi a požaduje nájemné ve výši... Nikanor Ivanovič se chvilku ošival a pak dodal:

„Ve výši pět set rublů denně."

V tu chvíli ho tlumočnick vyvedl definitivně z míry. Spiklenecky zamžoural směrem k ložnici, odkud bylo slyšet, jak tam měkce skáče těžký kocour, a zasípal:

„To znamená tři a půl tisíce za týden?"

Bosý počítal, že dodá: „Vy máte ale chuť, Nikanore Ivanoviči." Místo toho Korovjev řekl nečekaně:

„Copak to jsou nějaké peníze? Žádejte pět a dá vám je." Předseda se roztržitě usmíval a ani nepozoroval, jak se octl u nebožtíkova psacího stolu, kde Korovjev neobyčejně rychle a obratně vyhotovil dva exempláře smlouvy. Pak s nimi zaskočil do ložnice a za okamžik se vrátil. Na obou smlouvách už se vyjímal cizincův rozmáchlý podpis. Bosý připojil svůj. Pak si tlumočnick vyžádal potvrzení na pět...

„Vypsát, Nikanore Ivanoviči!... Tisíc rublů," a se slovy „ein, zwei, drei!", která nezapadala do věcného tónu jednání, vysázel na stůl pět balíčků úplně nových bankovek.

Došlo k přepočítávání, provázenému Korovjevovými vtipy a pořekadly jako „dobré účty dělají dobré přátele", „nekupuj nikdy zajíce v pytli" a podobně.

Bosý spočítal peníze, převzal cizincův pas, aby mohl Wolanda přechodně přihlásit, vložil pas spolu se smlouvou a penězi do aktovky a nakonec mu to nedalo a nesměle požádal o volňásek...

„To je samozřejmé!" vřeštěl Korovjev. „Kolik chcete lístků, dvanáct, patnáct?"

Ohromený předseda vykoktal, že mu stačí dva, pro něho a pro manželku, Pelageju Antonovnu.

Tlumočnick okamžitě vylovil blok a bez okolků napsal potvrzení na dvě volné vstupenky do první řady.

Pak levou rukou podal elegantně Nikanoru Ivanoviči papírek a pravou mu vsunul do druhé ruky objemný balíček, ve kterém cosi šelestilo.

Bosý šlehl po balíčku pohledem, zčervenal jako růže a začal ho od sebe odstrkávat.

„To se nesmí...“ drmolil.

„Nechci nic slyšet!“ zahučel mu přímo do ucha Korovjev. „U nás se to nesmí, ale v cizině je to běžným zvykem. Urazil byste ho, Nikanore Ivanoviči, a to se nehodí. Měl jste s tím spoustu starostí...“

„To se přísně stihá,“ zamumlal tiše předseda a ohlédl se.

„A máte na to svědky?“ šeptal mu do druhého ucha Korovjev. „Ptám se vás, kde máte svědky? Že o tom vůbec mluvíte...“

Vtom se stal zázrak, jak se později předseda dušoval: balíček sám od sebe vklouzl do jeho aktovky. Netrvalo dlouho a zesláblý a duševně rozpolcený Nikanor Ivanovič se octl na schodech. V hlavě měl galimatyáš. Představoval si vilu v Nizze, cvičeného kocoura, znovu se ujišťoval, že se vše odehrálo beze svědků, a nakonec ho napadlo, jakou radost bude mít Pelageja Antonovna z volňásku. To všechno byly nesouvislé myšlenky, ale celkem příjemné. Současně cítil kdesi v hloubi duše znepokojivý osten. Navíc ho hned tady na schodišti zasáhla jako blesk otázka: Jak se tlumočnick dostal do pracovny, když dveře byly zapečetěné? A jak to, že on sám se ho na to nezeptal?

Chvíli stál tupě jako beran a pozoroval schody, ale pak se rozhodl mávnout nad tím vším rukou a zbytečně se netrápit podobnými záhadami...

Sotva Bosý překročil práh bytu, ozval se z ložnice přidušený hlas:

„Mně se ten člověk nelíbí. Je to vykuk a darebák. Nedá se zařít, aby už sem víckrát nevšlechl?“

„Jak poručíte, maestro,“ ozval se odkudsi Korovjev, teď už ne nakráplým, nýbrž jasným a zvučným hlasem.

Vykutálený tlumočnick nemeškal, rozběhl se do předsíně k telefonu, vytočil nějaké číslo a spustil zase huhňavě:

„Haló! Považuji za svou povinnost ohlásit, že náš předseda domovní správy v domě číslo 302b v Sadové ulici Nikanor Ivanovič Bosý spekuluje s cizími valutami. V dané chvíli se nachází v jeho bytě číslo 35 ve světlíku čtyři sta dolarů zabalených v novinovém papíře. U telefonu nájemník zmíněného domu z bytu číslo 11 Timofej Kvascov. Ale zapřísahám vás, abyste mě nejmenovali. Bojím se, že se mi dotyčný bude

mstít."

A zavěsil, lotr!

Není známo, co se dál odehrávalo v bytě číslo padesát, ale zato víme, co se dělo v bytě Nikanora Ivanoviče. Zavřel se na špehýrku na záchodě, vytáhl z aktovky balíček, který mu tlumočník vnutil, a zjistil, že v něm je čtyři sta rublů. Zabalil je do novinového papíru a ukryl ve světlíku.

Pět minut poté už seděl u stolu ve své malé jídelně. Manželka přinesla z kuchyně pečlivě rozkrájeného slanečka, hustě posypaného cibulí. Nikanor Ivanovič si nalil stopku vodky, vypil, nalil si podruhé, vypil, napíchl na vidličku tři kousky slanečka... když vtom zadrnčel zvonek.

Pelageja Antonovna právě vnášela do pokoje kouřící hrnec. Hned na první pohled se každý snadno domyslel, že se v něm skrývá v záplavě husté horké polévky snad ta největší pochoutka na světě - morková kost.

Bosý polkl slinu a zavrčel jako vzteklý pes:

„At' se jdou všichni vycpat! Nenechají člověka ani najíst... Nikomu neotvírej, nejsem doma... A jestli jim jde o byt, řekni, aby sem přestali courat, za týden bude schůze.“

Žena odběhla do předsíně a Nikanor Ivanovič vylovil sběračkou z žhavého sopečného jezera kost, prasklou po celé délce. Vtom vešli do pokoje dva muži a s nimi pobledlá Pelageja Antonovna. Při pohledu na ty dva zbělel jako křída i sám Nikanor Ivanovič a vstal.

„Kde tady máte záchod?“ zeptal se soustředěně první v bílé rozhalence.

Na jídelním stole cosi zařinčelo (to Nikanor Ivanovič upustil sběračku na ubrus z voskovaného plátna).

„Tady, tady,“ brebentila Pelageja Antonovna. Příchozí neprodleně zamířili do chodby.

„O co vám jde?“ zeptal se tiše předseda a vyšel za nimi. „U nás v bytě nemůže být nic podezřelého... A promiňte, máte pověření?“

První v chůzi ukázal Nikanoru Ivanoviči průkaz a druhý zatím vylezl na stoličku na záchodě a šátral rukou ve světlíku. Bosému se zatmělo před očima. Když strhli novinový obal, ukázalo se, že v balíčku nejsou ruble, ale neznámé namodralé či nazelenalé bankovky s portrétem nějakého starce. Mimo chodem, Nikanor Ivanovič to všechno viděl jako v mlze, protože mu před očima pluly barevné skvrny.

„Dolary ve světlíku...“ prohodil zamyšleně první a pak se zeptal mírně a zdvořile: „To je váš balíček?“

„Nikoliv!“ ohradil se předseda zděšeně. „Ten mi podstrčili

nepřátelé!"

„To se stává," souhlasil první a dodal znovu laskavě: „Co se dá dělat, odevzdejte nám všechno, co máte."

„Nemám ani vindru! Přisahám při Bohu všemohoucím, že jsem ty peníze neměl nikdy v ruce!" vykřikl zoufale Bosý.

Vrhl se k prádelníku, s rachotem vytáhl zásuvku a přitom nesouvisle vykřikoval:

„Tady je smlouva... To mně podstrčil tlumočník... Jmenuje se Korovjev... Nosí skřípec!"

Otevřel aktovku, nakoukl dovnitř, strčil tam ruku a náhle zesinal a upustil aktovku do polévky. Uvnitř nic nebylo: ani Štopův dopis, ani smlouva, ani cizincův pas, ani peníze a volňásky. Zkrátka a dobře nic, jenom skládací metr.

„Soudruzi!" zaječel nepřítel. „Zadržte je! U nás v domě vládnou zlí duchové!"

Nevíme, co to najednou napadlo Pelageju Antonovnu, že spráskla ruce a vykřikla:

„Příznej se, Ivanyči! Oni ti sleví trest!"

Nikanor Ivanovič s očima zalitýma krví mával pěstmi ženě nad hlavou a ryčel:

„Káčo pitomá!"

Pak sklesle dopadl na židli a rozhodl se zřejmě odevzdat do rukou osudu.

Mezitím Timofej Kvascov vybičovaný zvědavostí střídavě nakukoval klíčovou dírkou a přikládal ucho ke dveřím předsedova bytu.

Za pět minut nájemníci, kteří byli zrovna na dvoře, viděli Nikanora Ivanoviče, jak kráčí provázen dvěma muži přímo k domovním vratům. Povíдалo se, že předseda byl bílý jako stěna, opile vrávorál a něco blekotal.

Za další hodinu vstoupil do bytu číslo 11 neznámý muž právě v okamžiku, kdy rozzářený Timofej Kondratjevič vykládal ostatním nájemníkům, jak předsedu sbalili, posuňkem vylákal Kvascova do předsíně, něco mu pošeptal a pak oba zmizeli.

(10) ZPRÁVY Z JALTY

Zatímco Nikanora Ivanoviče postihlo neštěstí, blízko domu číslo 302b v Sadové ulici seděli v kanceláři administrativního ředitele Varieté Rímského dva muži: Rímský a administrátor Varieté Varenucha.

Dvě okna prostorné kanceláře v prvním patře divadla vedla do Sadové a jedno, přímo za zády ředitele, který seděl

u psacího stolu, skýtal pohled do letního parku Varieté, kde byly stánky s občerstvením, střelnice a pódium pod širým nebem. Zařízení kanceláře se kromě psacího stolu skládalo z kupy starých plakátů, rozvěšených po stěnách, dále z malého stolku s karafou plnou vody, čtyř křesel a stojanu v koutě, na kterém byla stará zaprášená maketa nějaké revue. Jinak byste tu samozřejmě našli nalevo od ředitelova stolu odřenou menší ohnivzdornou pokladnu, která hodně pamatovala.

Rimský měl už od božího rána mizernou náladu. Varenucha byl naopak rozjařený a překypoval horlivostí; prozatím nemohl svou energii náležitě vybit.

Schovával se v ředitelově kanceláři přede všemi, kdo na něm vymáhali volné lístky a otravovali mu tak život zejména ve dnech, kdy se měnil program. Dnes byl právě takový den. Sotva zazvonil telefon, Varenucha zvedl sluchátko a lhal, jako když tiskne:

„Koho? Varenuchu? Není tady. Odešel z divadla.“

„Zavolej ještě jednou Lotrovovi,“ nařizoval mu podrážděně Rimský.

„Není doma. Už jsem tam poslal Karpova, v bytě je prázdné.“

„Tohle nepochopím,“ zasyčel Rimský a cvakl na počítačím stroji.

Otevřely se dveře a uvaděč vlekl tlustý balík narychlo vytištěných plakátů. Na brčálově zelených plachtách hlásala velká rudá písmena:

Dnes a denně v divadle Varieté vystoupí mimo program
profesor WOLAND

SEANCE ČERNÉ MAGIE

A JEJÍ ÚPLNÉ ODHALENÍ !!!

Varenucha poodstoupil od plakátu, který předtím přehodil přes maketu, zálibně si jej prohlížel a pak dal uvaděči pokyn, aby celý náklad okamžitě vylepil.

„Dobré... to každého praští do očí!“ poznamenal, když biletář odešel.

„Mně se ten nápad ani trochu nelíbí,“ huhlal Rimský a prohlížel si vztekle plakát přes kostěné obroučky brýlí. „Vůbec se divím, že mu to představení dovolili.“

„Jen neříkej! To je velice taktický krok. Celý vtip je v odhalení černé magie.“

„Nevím, nevím, já v tom nic vtipného nevidím... On si vždycky něco vymyslí! Kdyby nám aspoň toho kouzelníka ukázal! Ty například jsi ho viděl? Bůh ví, kde ho vyhrabal!“

Vyšlo najevo, že ani Varenucha, ani Rimský mága na vlastní oči neviděli. Včera se Štopa přihnal - podle Rimského slov -

jako šílenec s hotovým návrhem smlouvy. Nařídil, aby návrh okamžitě přepsali načisto a vyplatili Wolandovi peníze. Mág se ztratil a nikdo kromě Stopy s ním nejednal.

Rimský vytáhl hodinky, a když zjistil, že ukazují dvě a pět minut, definitivně se rozzuřil. No uznejte! Lotrov volal přibližně v jedenáct, slíbil, že přijde za půl hodinky, a nejen že nepřišel, nýbrž dokonce zmizel z bytu.

„Mně tady stojí práce!“ vztekal se ředitel a poklepával prstem na kupu nepodepsaných lejster.

„Nepřejela ho náhodou tramvaj jako Berlioze?“ vtipkoval Varenucha se sluchátkem na uchu; ze sluchátka se hlasitě ozývalo táhlé a naprosto beznadějně tůtání.

„To by mu patřilo...“ procedil mezi zuby Rimský.

Vtom vešla dovnitř žena v poštácké bundě, čepici se štítkem, v černé sukni a sandálech. Z malé brašny, která jí visela u pasu, vytáhla bílý obdélníček a sešit a zeptala se:

„Kdepak je tady Varieté? Máte tu pilný telegram. Podepište se mi tady.“

Varenucha načmáral do sešitu nějaký klikyhák, a sotva se za listonoškou zavřely dveře, roztrhl telegram. Když dočetl, překvapeně zamrkal a podal ho Rimskému.

Telegram zněl: „Jalta Moskva Varieté. Dnes 11.30 pátrací oddělení dostavil brunet noční košili kalhotách bez bot duševně chorý udával jméno Lotrov ředitel Varieté. Telegrafujte obratem jaltskému pátracímu oddělení místo pobytu ředitele Lotrova.“

„To si nechám líbit!“ ušklíbl se Rimský a dodal: „Další překvapení!“

„Lžidimitrij!“ usoudil Varenucha a rozhřímal se do sluchátka: „Pošta? Pilný telegram, na účet Varieté. Slyšíte mě? Adresát: Pátrací oddělení Jalta... Text: Ředitel Lotrov Moskvě. Podpis: Administrativní ředitel Rimský.“

Bez ohledu na právě došlou zprávu o jaltském samozvanci telefonoval administrátor na všechny strany, ale přirozeně bez výsledku.

V okamžiku, kdy Varenucha se sluchátkem v ruce koumal, kam by měl ještě zavolat, vešla listonoška, která doručila první telegram, a podala mu nový. Administrátor ho spěšně rozlepil, a když dočetl, překvapeně hvízdal.

„Co je zas?“ zeptal se Rimský a nervózně sebou škubl.

Varenucha mu podal beze slova telegram a ředitel četl: „Snažně prosím věřte vlivem Wolandovy hypnózy odsunut do Jalty Telegraficky potvrďte mou totožnost Lotrov.“

Rimský a Varenuča, hlavy těsně u sebe, četli znovu a znovu telegram a pak na sebe mlčky pohlédli.

„Soudruzi!“ rozzlobila se doručovatelka. „Podepište mi to a pak si můžete mlčet, jak dlouho chcete! Já roznáším pilné telegramy!“

Varenuča nepouštěl oči ze záhadného telegramu, po paměti, nakřivo se podepsal do sešitu a žena odešla.

„Ty jsi s ním přece krátce po jedenácté mluvil telefonicky?“ vyhrkl nechápavě.

„Nesmysl!“ zakvičel pronikavě Rimský. „Nezáleží na tom, jestli jsem s ním mluvil nebo ne. Jedno je ale jisté: nemůže být v Jaltě! To je nesmysl!“

„Třeba je opilý...“ napadlo Varenuču.

„Kdo je opilý?“ dotíral Rimský a znovu se oba na sebe upřeně zadívali.

Z Jalty nepochybně telegrafoval nějaký samozvanec nebo blázen, ale překvapovalo je jedno: jak mystifikátor zná Wolanda, který teprve včera přijel do Moskvy? A jak ví o spojení Lotrova s Wolandem?

„Vlivem hypnózy...“ opakoval Varenuča slova z telegramu. „Jak se dozvěděl o Wolandovi?“ Několikrát zamrkal a pak rázně uzavřel:

„Ne! To je pitomost! Pitomost!“

„Kde ten Woland bydlí, sakra?“ zajímal se Rimský. Administrátor se hbitě spojil s oddělením pro registraci cizinců a sdělil překvapenému řediteli, že Woland bydlí u Lotrova. Pak vytočil číslo Štopova bytu a dlouho poslouchal táhlý přerušovaný tón ve sluchátku. Mezi jednotlivými signály zazněl odkudsi z dálky těžký, chmurný bas, který pěl: „Skály jsou mým domovem...“ Varenuča usoudil, že do telefonní sítě se omylem připlctl hlas z rozhlasového studia.

„V bytě se nikdo nehlásí,“ oznámil a položil sluchátko, „že bych to zkusil zno...“

Nedořekl, protože ve dveřích se objevila známá doručovatelka a oba se jí vrhli vstříc. Tentokrát vytáhla z brašny místo bílé obálky tmavou:

„To začíná být zajímavé,“ procedil mezi zuby administrátor a provázel očima ženu, která měla zřejmě napilno. První se zmocnil obálky Rimský.

Na tmavém pozadí fotografického papíru se zřetelně vyjímaly následující černé řádky:

„Důkaz moje písmo můj podpis potvrďte obratem zajistěte tajný dozor Wolandem Lotrov.“

Za dvacet let svého působení v divadle Varenuča už

leccos viděl a zažil, ale tentokrát měl pocit, jako by se mu na mozku vytvořil škraloup. Nezmohl se na nic lepšího než na otřepanou a navíc nejapnou větu:

„Není možná!“

Rimský reagoval jinak. Vstal, otevřel dveře a vyštěkl na posílkářku, která seděla na stoličce v předpokoji:

„Nikoho nepouštějte dovnitř, kromě listonoše!“ a zamkl dveře na klíč.

Pak vytáhl z psacího stolu složku listin a začal bedlivě srovnávat vypasená, šikmo nakloněná písmena fotogramu s písmem na Stopových příkazech a rozhodnutích i s jeho zakudrnacenými podpisy. Varenucha nalehl na stůl a dýchal mu horce do tváře.

„Je to jeho písmo,“ prohlásil nakonec pevně ředitel a administrátor opakoval jako ozvěna:

„Je.“

Zahleděl se pozorně Rimskému do tváře, překvapen výraznou změnou. Beztak už hubený ředitel jako by ještě víc seschl a snad i zestárl. Oči za kostěnými obroučkami brýlí ztratily obvyklý pichlavý výraz a zračil se v nich nejenom neklid, ale dokonce smutek.

Varenucha si počíнал přesně jako každý ve chvílích nejvyššího překvapení. Pobíhal po kanceláři, dvakrát rozhodil ruce jako ukřižovaný, vypil naráz celou sklenici nažloutlé vody z karafy a pokřikoval:

„Tohleto nechápu! Nechápu! Ne-chá-pu!“

Rimský, pohled upřený do okna, o něčem usilovně přemýšlel.

Ocitl se v nezáviděníhodné situaci, která vyžadovala, aby hned tady, na místě, našel obvyklé, logické vysvětlení neobvyklých jevů.

S přimhouřenýma očima si představoval, jak Stopa v noční košili a bos nastupuje dnes dopoledne kolem půl dvanácté do jakéhosi nadzvukového letadla a jak přesně v půl dvanácté stojí bez bot, v ponožkách na letišti v Jaltě... čert aby se v tom vyznal!

A co když nemluvil dopoledne se Stopou? Ne, byl to Stopa! Jak by nepoznal Stopův hlas! I kdyby připustil, že to nebyl on, jedno je jisté: ještě včera navečer k němu přiběhl Stopa ze své kanceláře, mával nesmyslnou smlouvou a dráždil ho svou lehkomyšlností. Jak by mohl ujet nebo odletět a neříct ani slovo v divadle? I kdyby, dejme tomu, odletěl včera večer - nemohl být dnes před polednem na místě. Nebo ano?

„Kolik kilometrů je do Jalty?“ zeptal se.

Varenucha, který zmateně pobíhal sem tam, se zastavil

a zabručel:

„Na to už jsem myslel. Do Sevastopolu po železnici patnáct set a k tomu přidej osmdesát. Vzdušnou čarou to bude samozřejmě míň.“

Hm... Ano... O žádném vlaku nemůže být řeč. Ale čím tedy letěl? Stíhačkou? Nikdo nepustí do stíhačky bosého St'opa. A proč taky? Třeba si zul boty, až když přiletěl do Jalty? Ale zase - proč? Ostatně do stíhačky ho nepustí ani v botách! nemá smysl uvažovat o stíhačce. Tady stojí černé na bílém, že se dostavil na milici v půl dvanácté dopoledne a předtím telefonoval z Moskvy... počkat... Rímskému se objevil před očima ciferník jeho hodinek. Snažil se vybavit si polohu hodinových ručiček... Katastrofa! Bylo to v jedenáct hodin dvacet minut!

Co z toho plyne? Jestliže předpokládáme, že St'opa, hned jak položil sluchátko, pádil na letiště a dorazil tam řekněme za pět minut (to je mimochodem nemyslitelné), vychází nám, že letadlo za předpokladu, že okamžitě startovalo, urazilo za pět minut přes tisíc kilometrů. To znamená, že za hodinu uletí víc než dvanáct tisíc kilometrů! To je vyloučeno, tudíž Lotrov není v Jaltě!

Co ještě zbývá? Hypnóza? Taková hypnóza neexistuje, aby přenesla člověka v okamžiku o tisíc kilometrů dál! Nebo se mu jenom zdá, že je v Jaltě? Což o to, jemu se může zdát všelicos, ale co milice v Jaltě? Té se taky něco zdá? Ne, promiňte, to se nestává! Ale telegramy přece chodí z Jalty?

Ředitel se tvářil doslova zdrceně. Mezitím někdo cloumal klikou u dveří a bylo slyšet, jak posílkářka za dveřmi zoufale křičí:

„Nejde to! Nepustím vás tam! Jen přes mou mrtvolu! Mají poradu!“

Rímský se trochu vzpamatoval, zvedl sluchátko a požádal:

„Dejte mi Jaltu, pilně.“

Chytrý tah! uznal v duchu Varenucha.

Ale k rozhovoru nedošlo. Ředitel zklamaně zavěsil:

„Jako naschvál mají poruchu.“

Bylo zřejmé, že porucha na lince ho rozčilila a dokonce donutila uvažovat. Za chvíli zvedl znovu sluchátko a druhou rukou zapisoval všechno, co hlásil do telefonu: „Telegram. Pilný. Tady Varieté. Ano. Adresát: Jalta, pátrací oddělení. Ano. Text: Dnes asi v 11.30 se mnou Lotrov mluvil telefonicky v Moskvě. Tečka. Pak nepřišel do práce a nepodařilo se ho telefonicky sehnat. Tečka. Písmo odpovídá. Tečka. Dohled nad zmíněným umělcem zajistím. Administrativní ředitel

Rimský."

Velice moudré, usoudil administrátor, ale než stačil dovést svou myšlenku do konce, vystřídala ji jiná: Pitomost! Nemůže být v Jaltě!

Rimský zatím nelenil: pečlivě složil všechny doručené telegramy i kopii svého na hromádku, vložil do obálky, zalepil, napsal na ni několik slov a podal Varenuchovi:

„Osobně doručit a pospěš si. Ať si to tam přeberou.“

Fakticky prozíravé! pomyslel si administrátor a strčil obálku do aktovky. Potom pro jistotu ještě jednou vytočil Stěpovo číslo, poslouchal a náhle radostně, spiklenecky zamžoural a zašklebil se. Rimský nastražil uši.

„Mohl bych mluvit s panem Wolandem?“ zeptal se sladce Varenucha.

„Nemá čas,“ zachraplalo sluchátko. „Kdo volá?“

„Administrátor Varieté Varenucha.“

„Ivan Saveljevič?“ zvolal radostně hlas ve sluchátku.

„Těší mě, že vás slyším. Jak se daří?“

„Díky,“ odpověděl překvapeně Varenucha, „s kým mám tu čest?“

„U telefonu Wolandův asistent a tlumočník Korovjev,“ vřeštělo sluchátko. „K službám, drahý Ivane Saveljeviči. Jsem vám plně k dispozici. Co poručíte?“

„Promiňte... Stěpan Bogdanovič Lotrov není náhodou doma?“

„Bohužel není,“ ječelo sluchátko. „Odjel.“

„Kampak?“

„Za město. Říkal, že se trochu projede vozem.“

„C... cože? P... p... projede?... A kdy se vrátí?“

„Povídá, nalokám se kapánek čerstvého vzduchu a vrátím se.“

„Hm...“ řekl rozpačitě Varenucha, „merci... Vyřídte laskavě monsieurovi Wolandovi, že dnes vystupuje v třetím oddíle.“

„Rozkaz. Ovšemže vyřídím. Zajisté. Okamžitě. Můžete se spolehnout,“ odsekávalo sluchátko.

„Na shledanou,“ řekl udiveně Varenucha.

„Prosím, přijměte moje nejsrdečnější pozdravy a přání!“ halasilo sluchátko. „Všechno nejlepší! Mnoho úspěchů! Hodně štěstí! Hodně všeho!“

„No ovšem. Já to říkal!“ křičel vítězoslavně administrátor. „Jakápak Jalta, odjel za město!“

„Jestli je to pravda,“ láteřil ředitel, bledý vztekem, „pak to není nic jiného než prachsprosté svinstvo, že mu není rovno!“

Varenucha vyskočil a zařval, až sebou Rinský škulb:

„Už to mám! Už to mám! V Puškinu otevřeli novou šašlikárnu, jmenuje se Jalta. Všechno je jasné! Dojel tam, nadržoval se a teď odtamtud telegrafuje!“

„To už je trochu moc,“ namítal Rinský, obličej mu křečovitě pošukával a v očích se rozhořela nepředstíraná těžká zloba. „Tenhle výlet mu ale přijde draho!“ Vtom se zarazil a dodal nerozhodně:

„Ale co milice...“

„Žvásty! To jsou jeho fóry!“ přerušil ho administrátor a dodal: „Mám tu obálku doručit?“

„Určitě!“ trval na svém Rinský.

Vtom se znovu otevřely dveře a vešla... Je to ona! pomyslel si smutně Rinský. A oba vstali.

Tentokrát telegram zněl: „Díky potvrzení pošlete obratem pět set pátrací oddělení Jalta, odlétám do Moskvy Lotrov.“

„On se snad pominul,“ hlesl Varenucha.

Rinský zachřestil svazkem klíčů, vytáhl ze sejfu peníze, odpočítal pět set rublů, pak zazvonil, předal doručovateli peníze a poslal ho na poštu.

„Odpusť, Grigoriji Daniloviči,“ nezdržel se administrátor, který nevěřil svým očím, „ale podle mého názoru ty peníze posíláš zbytečně.“

„Nevadí, přijdou zpátky,“ skoro zašeptal Rinský, „a pak si zodpoví ten svůj piknik!“ Ukázal na aktovku a dodal: „Jeď, Ivane Saveljeviči, nezdržuj se.“

Varenucha s aktovkou se vyřítitl z kanceláře.

Seběhl do přízemí, kde zahlédl u pokladny obrovskou frontu, a dozvěděl se od pokladní, že asi za hodinu bude vyprodáno; obecnostvo se hrne od té doby, co vyvěsili plakát o Wolandově vystoupení. Administrátor nařídil pokladní, aby mu rezervovala třicet nejlepších lístků v lóžích a přízemí, vyběhl z pokladny, v běhu odrazil nápor dotěravců, kteří vymáhali volňasky, a zaskočil do své kanceláře pro čepici. Vtom zazvonil telefon.

„Prosím,“ vybafl.

„To je Ivan Saveljevič?“ tázal se odporně huhňavý hlas.

„Není v divadle,“ užuž chtěl zalhat administrátor, ale hlas ve sluchátku ho přerušil:

„Nehrajte komedii, Ivane Saveljeviči, a dobře poslouchejte. Ty telegramy nikam nenoste a nikomu je neukazujte.“

„Kdo je tam?“ zařval Varenucha. „Nechte si svoje vtipy, občane! Brzo si vás zjistí. Vaše číslo?!“

„Varenucho,“ ozval se znovu odpudivý hlas. „Říkám ti to

srozumitelně: telegramy nikam nenos."

"Tak vy nedáte pokoj?" rozzuřil se administrátor. "Ale počkejte! Tohle vám přijde draho!" Ještě vykřikl nějakou výhrůžku, ale pak ztichl, protože si uvědomil, že už ho nikdo neposlouchá.

V místnosti se nějak rychle zešeřilo. Varenucha vyběhl ven, práskl za sebou dveřmi a zamířil postranním vchodem do parku. Jako by se probudil: překypoval energií. Po tom drzém zavolání už nepochyboval, že tyhle nechutné vtipy jsou dílem bandy chuligánů a že s tím souvisí i zmizení Lotrova. Posedla ho touha odhalit viníky a kupodivu v něm zajiskřila radostná naděje, obvyklá v situacích, kdy se člověk snaží stát středem pozornosti a kdy hodlá přinést senzační objev.

Vítr se mu opřel do tváře a zaslepil mu oči pískem, jako by mu zahrazoval cestu a varoval ho. V prvním patře bouchla okenice, div se nevysypalo sklo, a v korunách javorů a lip to poplašeně zašumělo. Setmělo se a ochladilo.

Administrátor si promnul oči a zpozoroval, že nízko nad Moskvou pluje bouřkový mrak se žlutým břichem. V dálce zabrblal hrom.

Přestože pospíchal, něco mu říkalo, aby zaběhl na WC v parku a zjistil, jestli údržbář nasadil na žárovku kryt.

Minul střelnici a octl se v šeříkovém houští, kde stál namodralý domek. Ukázalo se, že údržbář je pořádný člověk. Žárovka u stropu na pánském záchodku byla chráněná drátěnou mřížkou. Varenuchu však rozčililo, že dokonce i v předbouřkovém přítmí se na stěnách vyjímaly četné nápisy uhlem i tužkou.

"Co je to za...", chtěl si ulevit, ale vtom zaslechl, jak za jeho zády kdosi zabručel:

"To jste vy, Ivane Saveljeviči?"

Administrátor sebou škuhl, otočil se a uviděl neznámého malého tlustocha s kočičí vizáží, jak se mu zdálo.

"Ano, já," odsekl nevrle.

"Velice mě těší," vypískl tlustoch, co se podobal kocourovi, rozpráhl se a vlepil Varenuchovi facku, až mu sletěla z hlavy čepice a zmizela nenávratně v záchodovém otvoru. Od tlustochova úderu se místnost na okamžik rozzářila neklidným světlem a následoval hromový rachot. Pak se znovu zablesklo a před administrátorem se vynořil další chlapík, mrňous, ale s atletickými rameny, ryšavý jako oheň... Jedno oko měl celé potažené bělmem a z huby mu vyčníval mohutný špičák... Byl nejspíš levák, protože administrátora „opracoval“ z druhé strany. Hned nato znova zahřmělo a na

dřevěnou střechu záchodu zabubnoval liják.

„Co to děláte, sou...“ zašeptal celý tumpachový Varenucha, ale vtom si uvědomil, že slovo „soudruzi“ se nehodí pro bandity, kteří přepadnou člověka na veřejném záchodku, a zasípal: „Obča...“ Zarazil se, protože si ti dva nezasloužili ani tohle oslovení, a vtom utřzil třetí prudkou ránu neznámo od koho z těch dvou, až mu z nosu vytryskla krev rovnou na košili.

„Co to máš v tý tašce, parazite?“ zaječel pronikavě kocourovitý. „Telegramy? A přitom tě varovali telefonicky, abys je nikam nenosil, vid? Varovali, ptám se tě?“

„Va... ro... va... li...“ vykoktal administrátor a nemohl popadnout dech.

„A tys přesto šel? Dej sem tašku, syčáku!“ vykřikl druhý huhňavým hlasem, známým z telefonu, a vytrhl mu z rukou aktovku.

Nakonec ho oba chytili pod paždi, násilím odvěkli z parku a uháněli s ním po Sadové. Bouře řádila jako pominutá, voda se s rachotem a úpěním řítila do kanálů, všude kolem se vzdouvaly a čeřily vlny, ze střech chlístala voda, co se nevešla do okapů, a z průjezdů se valily zpěněné proudy. Všecko živé se vytratilo z celé Sadové ulice, a tak Ivana Saveljeviče neměl kdo zachránit. Bandité přeskakovali kalné potoky, co chvíli je ozářil blesk, a zanedlouho dotáhli polomrtvou obět' k domu číslo 302b. Vtrhli do průjezdu, kde se u zdi krčily dvě bosé ženy a držely v ruce punčochy a střevíce. Pak trojice pronikla na schodiště číslo šest a Varenucha, blízký šilenství, byl vynesen do čtvrtého poschodí a hozen na podlahu v známé tmavé předsíni Lotrovova bytu. Oba banditi zmizeli, jako když se po nich země slehne, a místo nich se objevila v předsíni nahá dívka. Měla zrzavé vlasy a oči jí ohnivě světélkovaly.

Ivanu Saveljeviči bylo jasné, že tohle je to nejhorší, co ho mohlo potkat, a proto zasténal a odvrátil se ke stěně. Dívka přistoupila až k němu a položila mu ruce na ramena. Ubožákovi se zzežily vlasy, protože i přes studenou, promočenou látku košile cítil, jak dívčiny ruce ledově mrazí.

„Ukaž, já tě políbím,“ pronesla něžně a její fosforeskující oči se ocitly těsně u Varenuchových. V tom okamžiku administrátor pozbyl vědomí, a tak už dívčin polibek nevnímal.

(11) IVANOVO ROZDVOJENÍ

Les na protějším břehu řeky, ještě před hodinou projasněný májovým sluncem, zešedl, rozplízl se a nakonec docela zmizel.

Za oknem visela dešťová clona. Na obloze občas vyšehovala ohnivá vlákna, nebe pukalo a pokoj nemocného se ozářil hrozivým rozeklaným světlem.

Ivan tiše plakal, seděl na posteli a pozoroval kalnou, divoce zpěněnou hladinu řeky. Při každém zahřmění srdceryvně zasténal a zakryl si rukama obličej. Na podlaze se válely popsané listy; sfoukl je vítr, který vnikl těsně před bouřkou do pokoje.

Básník se pokoušel sepsat oznámení o nebezpečném konzultantovi, ale nedařilo se mu to. Hned jak dostal od obtloustlé ošetřovatelky, které říkali Praskovja Petrovna, špaček tužky a papír, zamnul si energicky ruce, hbitě se uvelebil u stolku a pustil se směle do psaní. Začátek mu nedělal potíže:

„Milice. Oznámení člena MASOLITU Ivana Nikolajeviče Bezprizorného. Včera večer jsme si vyšli s nebožtíkem M. A. Berliozem na Patriarchovy rybníky...“

Ale hned se zapletl - zavinilo to především slovo „nebožtík“. Vycházel totiž holý nesmysl. Jak to, „vyšli jsme si s nebožtíkem“? Nebožtíci přece nechodí! Vážně, nakonec ho ještě budou považovat za blázna, usoudil a začal opravovat, co napsal. Výsledek byl následující: „s M. A. Berliozem, později nebožtíkem...“

Ani to autora neuspokojovalo. Nezbývalo než vymyslet třetí verzi, ale ta dopadla ještě hůř než obě předchozí: „...s Berliozem, který spadl pod tramvaj...“ „Navíc se do toho přimíchal neznámý skladatel, jmenovec, a tak Ivan musel připojit „nikoliv skladatelem...“

Když se dost natrápil s oběma Berliozy, všecko přeškrtnal a rozhodl se začít něčím působivým, aby okamžitě upoutal čtenářovu pozornost. Napsal, že kocour nasedl do tramvaje, a pak přešel k epizodě s uříznutou hlavou. Hlava a konzultantovo proctví ho přivedly k myšlence na Piláta Pontského a pro větší přesvědčivost se rozhodl vyložit celý příběh o prokurátorovi od okamžiku, kdy Pilát v bílém plášti s purpurovou podšívkou kráčel sloupovím paláce Heroda Velikého.

Usilovně pracoval, dokonce se pokoušel nakreslit Piláta Pontského a pak kocoura, jak stojí na zadních. Ale ani kresby nepomáhaly - výklad byl čím dál zamotanější a nesrozumitelnější.

Ve chvíli, kdy už se přihnál z dálky děsivý mrak s kouřovým okrajem, zastínil les a zvedl se vítr, Ivan cítil, že se mu nedostává sil, aby sepsal oznámení. Nenamáhal se proto ani posbírat rozváté papíry a tiše, hořce se rozplakal.

Dobromyslná Praskovja Fjodorovna, která ho za bouřky navštívila, se polekala, když viděla, že pláče. Zatáhla závěs, aby blesky nemocného neděsily, sebrala ze země papíry a běžela s nimi za lékařem.

Ten přišel, píchl Ivanovi do ruky injekci a ujistil ho, že nemusí plakat, protože se všechno v dobré obrátí, všechno se urovná a zapomene.

A měl pravdu. Brzy se vyhoupl za řekou známý les. Rýsoval se do posledního stromu zřetelně proti obloze, znovu vycíděné pečlivě do modra, a řeka znehybněla. Ihned po injekci opustila básníka svíravá úzkost a teď ležel klidně a sledoval, jak se na nebi rozklenula duha.

To pokračovalo až do večera, takže Ivan Bezprizorný ani nezpozoroval, že se duha rozplynula, obloha posmutněla a vybledla a les zčernal.

Vypil sklenici horkého mléka, znova ulehl a bylo mu divné, jak se změnil chod jeho myšlenek. Vzpomínka na dábelského kocoura se zmírnila a už ho neděsila uříznutá hlava. Přestal na ni myslet a napadlo ho, že v podstatě to není na zdejší klinice tak zlé, Stravinský že je kapacita a hlava otevřená a jednat s ním je příjemné. Večerní vzduch po bouři byl svěží a působil blahodárně.

Dům bolesti se pomalu ukládal ke spánku. V tichých chodbách pohasly bílé koule z mléčného skla a místo nich přesně podle programu slabě zazářilo namodralé světlo nočních lampiček. Za dveřmi na gumových předložkách se stále řidčeji ozývaly opatrné kroky ošetřovatelek.

Ivan ležel, příjemně unavený, střídavě pozoroval lampu se stínidlem, která šířila od stropu měkké světlo, a hned zase měsíc, vykukující za černým lesem, a vedl samomluvu.

Proč mě vlastně tolik rozrušilo, že Berlioz spadl pod tramvaj? rozumoval. Konec konců, vem ho čert! Jsem snad jeho strejček? Když to vezmem kolem a kolem, ukáže se, že jsem vlastně nebožtíka ani pořádně neznal. Fakticky, co jsem o něm věděl? Dohromady nic, snad jenom, že byl plešatý a příšerně užvaněný. A dále, soudruzi, pokračoval v duchu a obracel se neznámo ke komu, vezměte si třeba tohle: vysvětlíte mi, proč jsem si tak zasedl na toho záhadného konzultanta, mága a profesora s vyhaslým černým okem? K čemu byla ta pitomá honička v podvlíkačkách se svíčkou v ruce

a ta barbarská komedie v restauraci?

Nono! okřikl přísně nového Ivana dřívější Ivan, který seděl někde uvnitř nebo hned vedle jeho ucha. Protože věděl předem, že to Berliozovi uřízne hlavu! Koho by to nerozrušilo?

To je bez debaty, soudruzi! oponoval nový Ivan zesláblému dřívějšímu. Že v tom je nějaká čertovina, to ví každé malé dítě. Konzultant je podivná a tajemná existence, to je na beton. Ale to je na tom právě nejzajímavější. Chlápek, který znal osobně Piláta, co chcete víc? Než dělat nesmyslný skandál na Patriarchových rybnících, nebylo by lepší vyptat se ho zdvořile, co se dělo dál s Pilátem a uvězněným Ha-Nocrim? A já se bůhvíproč zbytečně honil. To je toho, že tramvaj přejela redaktora nějakého časopisu! Zruší snad kvůli tomu časopis? Co naplat, člověk je smrtelný, a jak už bylo správně řečeno, může ho to potrefit kdykoliv. Ať je mu země lehká! A co se stane? Dají tam nového redaktora, možná ještě většího žvanila, než byl jeho předchůdce.

Nový Ivan chvilku klímal a pak se jedovatě zeptal starého: Jak po tom všem vypadám?

„Jako hlupák!“ pronesl zřetelně bas, který nepatřil prvnímu ani druhému Ivanovi, zato se nápadně podobal hlasu konzultanta. Básník se kupodivu pro toho hlupáka neurazil, dokonce ho to příjemně překvapilo, a v polospánku se usmál. Cítil, jak se k němu krade sen, a představil si palmu na sloní noze, kolem se mihl kocour, už z něho nešla hrůza, naopak byl legrační... Zkrátka pacient pomalu usínal, ale vtom se mříž nehlučně odsunula a na balkóně stanul tajemný přízrak, skryl se před měsíčním svitem a zahrozil prstem Ivanovi.

Básník se nebojácně posadil na posteli a rozeznal v přízraku muže. Neznámý s prstem na ústech zasykl: „Psst!“

(12) ČERNÁ MAGIE A JAK BYLA ODHALENA

Pidimuž v děravé žluté buřince a s malinovým bambulovitým nosem, oblečený v kostkovaných kalhotách a lakýrkách, vyjel na scénu Varieté na obyčejném kole. Za zvuků foxtrotu opsal kruh a pak spustil vítězoslavný pokřik, až se kolo zvedlo na zadní. Pokračoval v jízdě pouze na zadním kole, pak se překulil vzhůru nohama a povedlo se mu v jízdě odšroubovat přední kolo a poslat ho za kulisy. Dál se projížděl na zadním kole a šlapal rukama.

Na vysoké kovové tyči s jedním kolem a se sedlem na vrcholu vjela na scénu plnoštíhlá blondýnka v trikotu a sukni

poseté stříbrnými hvězdami a začala kroužit kolem dokola. Při každém setkání na ni mrňous přátelsky pokřikoval a nohou smekal buřinku.

Nakonec se přiřítitil asi osmiletý chlapec se stařeckým obličejem a začal šmejdit mezi dospělými na miniaturní dvoukolce, opatřené obrovskou automobilovou houkačkou.

Parta vykouzlila několik smyček za zneklidňujícího víření bubnu v orchestru, dojela až na kraj scény a diváci v prvních řadách zděšeně vypískli a uhýbali, protože to vypadalo, že trojice spadne i s koly do orchestru.

V okamžiku, kdy hrozilo, že přední kola sklouznou do propasti rovnou na hlavy hudebníků, kola zastavila, cyklisté s hlasitým výkřikem „ela hop!“ seskočili ze svých strojů a ukláněli se. Blondýnka přitom vysílala do obecenstva vzdušné polibky a hošík zatroubil směšný signál na svou pronikavou houkačku.

Zabouřil hromový potlesk, až se divadlo otrásalo, modrá opona postupovala z obou stran, až zakryla cyklisty, zelený světelný nápis „Východ“ u dveří pohasl a v pavučině visutých hrazd pod kupolí se rozzářily bílé koule, podobné slunci. Začala přestávka před závěrečnou částí programu.

Jediný, koho ani za mák nezajímaly divy cyklistické techniky rodiny Giuliových, byl Grigorij Danilovič Rinský. Seděl opuštěn ve své kanceláři, kousal se do tenkých rtů a po tváři mu občas projela křeč. Záhadně zmizelého Lotrova následoval nečekaně Varenucha.

Rinský věděl, kam měl administrátor namířeno, ale že odešel... a nevrátil se! Krčil rameny a šeptal si sám pro sebe:

„Za co?!“

Divná věc: pro tak energického člověka jako Rinský bylo ze všeho nejjednodušší zavolat na příslušná místa, kam odešel Varenucha, a vypátrat, co se s ním stalo. A přece nebyl do deseti hodin večer s to se k něčemu podobnému odhodlat.

V deset s největším sebezapřením konečně zvedl sluchátko a zjistil, že telefon je hluchý. Posílkář hlásil, že i ostatní přístroje v budově jsou porouchané. Tenhle nepříjemný, nicméně dost běžný fakt ředitele definitivně zdrtil a zároveň potěšil: odpadla nutnost kamkoliv volat.

V okamžiku, kdy mu nad hlavou zablikalo červené světlo hlásající začátek přestávky, vešel posílkář a oznámil, že přijel cizí umělec. Ředitel sebou neznámo proč škubl a zamračený jako nebe před bouřkou zamířil do zákulisí, aby hosta uvítal, protože v divadle nebyl nikdo, kdo by se téhle

povinnosti zhostil.

Do velké šatny z chodby, kde se rozdrnčely signální zvonky, pod nejrůznějšími záminkami nakukovali zvědavci. Byli tu kouzelníci v pestrých hávech a turbanech, bruslař v bílé pletené bundě, bledý, napudrovaný vypravěč a maskér.

Cizí kapacita překvapila všechny nezvykle dlouhým frakem dokonalého střihu a černou škraboškou, která zakrývala polovinu obličeje. Největší údiv vzbuzovali dva průvodci černého mága: dlouhán v kostkovaném obleku, s rozbitým skřipcem, a černý vypasený kocour, který vhubkal do šatny po zadních, uvelebil se jakoby nic na pohovce a mžoural na nekryté maskérské lampy.

Rimský se zatvářil kysele a zle, jako vždy, když se pokoušel o úsměv, a naklonil se k nemluvnému mágovi, který seděl vedle kocoura na pohovce. K podání rukou nedošlo. Mezitím se kostkovaný dlouhán drze představil jako mágův asistent. Tato okolnost Rímského překvapila, a dodejme, že nepříjemně: ve smlouvě nebylo o nějakém asistentovi ani zmínky.

Nuceně a suše se zeptal nečekaného pomocníka, kde má umělec potřebnou aparaturu.

„Milý pane řediteli, poklade náš drahocenný,“ zaskřehotal kostkovaný, „svou aparaturu nosíme pořád s sebou, tady je: Ein, zwei, drei!“ dodal, zašermoval mu před očima zlodějskými prsty a hbitě vytáhl kocourovi za uchem zlaté hodinky s řetízkem, které Rimský nosil v kapsičce u vesty, pod zapnutým sakem, a řetízek měl prostrčený v knoflíkové dírce.

Grigorij Danilovič se bezděčně chytil za břicho, přítomní vyjekli a maskér, který nakukoval do dveří, pochvalně hekl.

„To jsou vaše hodinky? Prosím, račte,“ prohodil mágův asistent s důvěrným úsměvem a podával na špinavé dlani rozpačitému řediteli jeho majetek.

„S takovým bych si nesesed do tramvaje,“ zašeptal vesele vypravěč maskérovi.

Kocour předvedl ještě senzačnější kousek, než byl trik s hodinkami. Nečekaně seskočil z pohovky, došel na zadních k toaletnímu stolku, přední packou vytáhl zátku z karafy, nalil do sklenice vodu, napil se, znovu karafu zazátkoval a hadříkem, jaký se užívá při líčení, si utřel vousy.

Tentokrát nikdo ani nehlesl, jen všichni otevřeli ústa a maskér šeptl nadšeně:

„To je panečku třída.“

Vtom se ozvalo třetí poplašné zvonění a všichni se vyhrnuli

ze šatny v očekávání zajímavého čísla.

Brzy nato v hledišti zhasla světla, rozzářila se rampa a vrhla záblesk na spodní okraj opony, a v její osvětlené škvíře se objevil pečlivě vyholený plnoštíhlý muž s dětským úsměvem, v pomačkaném fraku a ne zrovna nejčistší košili. Byl to konferenciér Žorž Bengálský, známý po celé Moskvě.

„Tak tedy, milí diváci,“ spustil s kojeneckým úsměvem, „za chvílku se vám představí...“ - vtom se zarazil a pokračoval jiným tónem: „Vidím, že obecenstva před závěrečnou částí programu ještě přibylo. Sešlo se tu dnes půl města! Onehdy potkám přítele a ptám se ho: Proč k nám nepříjdeš? Včera u nás bylo půl města. - A on povídá: Já bydlím v té druhé polovině!“ Bengálský se odmlčel a čekal, že se zvedne vlna smíchu, ale nikdo se nesmál, a proto pokračoval: „Dnes se vám představí známý zahraniční umělec monsieur Woland, který provede seanci černé magie. Samozřejmě, my všichni dobře víme,“ a vševědoucně se usmál, „že černá magie ve skutečnosti neexistuje a že to je pouhá pověra. Prostě maestro Woland virtuózně ovládá techniku kouzel, jak se sami přesvědčíte v nejzajímavějším oddílu představení, kde hodlá tuto techniku odhalit. A protože my všichni jako jeden muž jsme pro techniku i pro její odhalení, požádáme pana Wolanda...“

Po tomhle výlevu Bengálský sepjatýma rukama přátelsky zamával do skuliny a opona se s tichým šelestem otevřela.

Příchod mága s dlouhým asistentem a kocourem, který vyšel důstojně na scénu po zadních, se obecenstvu obrovsky líbil.

„Křeslo,“ poroučel tiše Woland a vtom už stálo na jevišti křeslo; nikdo nevěděl, odkud se vzalo. Mág usedl.

„Pověz mně, milý Fagote,“ otázal se kostkovaného poskoka, který se jmenoval zřejmě ještě jinak než jen Korovjev, „Moskvané se nejspíš hodně změnili, vid?“

Přítom pohlédl na ztichlé obecenstvo, překvapené křeslem, jež přiletělo ze vzduchu.

„Ano, maestro,“ odpověděl přídušeně Fagot-Korovjev.

„Máš pravdu. Lidé se výrazně změnili... myslím na první pohled... jako ostatně i samo město... nechci tu mluvit o módě, to je evidentní, ale objevily se ty... jak se jen... tramvaje, automobily...“

„Autobusy,“ napovídal úslužně Fagot.

Obecenstvo doslovně hltalo každé slovo v domnění, že to je předehra k magickým pokusům. V zákulisí se tísnilo domácí varietní umělci i technikáři a mezi nimi jste mohli zahlédnout nervózní obličej Rinského.

Bengálský, který stál stranou na předscéně, projevoval

zjevné rozpaky. Sotva znatelně zvedl obočí, využil pauzy a pronesl: „Zahraniční umělec přiznává, že je nadšen Moskvou, která technicky vypsěla, a zároveň Moskvany,“ přitom vyslal dva úsměvy do obecenstva, jeden do parteru, druhý na galerii.

Woland, Fagot i kocour po něm otočili hlavy.

„Vyjádřil jsem snad nadšení?“ tázal se mág Fagota.

„Nikoliv, maestro, žádné nadšení jste nevyjadřoval.“

„Tak co to ten člověk žvaní?“

„Jednoduše lže!“ prohlásil hlasitě na celé divadlo kostkovaný, obrátil se k Bengálskému a dodal: „Blahopřeju, pane Prášile!“

Galerie vyprskla smíchem a konferenciér sebou škubl a vykulil oči.

„Mě samozřejmě ani tolik nezajímají autobusy, telefony a ostatní...“

„Technické vymoženosti,“ napovídal kostkovaný.

„Správně, díky,“ pokračoval zvolna Woland hlubokým hlasem, „spíš mě zajímá důležitější problém: změnili se Moskvané uvnitř?“

„Ano, to je ze všeho nejpodstatnější, maestro.“

V zákulisí si začali vyměňovat pohledy a krčili rameny. Bengálský stál rudý jako rak a Rimský smrtelně zbledl. Jako by uhodl stoupající neklid, mág uzavřel debatu slovy:

„Zapovídali jsme se, drahý Fagote. Obecenstvo se začíná nudit. Předved' nám pro začátek něco jednoduchého.“

Sál si ulehčeně oddechl. Fagot a kocour se rozestavili po obou stranách rampy. Fagot luskl prsty, furiantsky vykřikl:

„Tři, čtyři!“ Zachytil ze vzduchu sadu karet, zamíchal a poslal jak na běžícím pásu kocourovi, a ten mu je obratem vrátil. Lesklý had se vymrštil, Fagot otevřel ústa jako pískle a celou sadu, kartu za kartou, spolykal. Pak se kocour uklonil, zašoupal pravou zadní tlapou a obecenstvo ho odměnilo bouřlivým potleskem.

„Třída, třída!“ volali nadšeně v zákulisí. Fagot ukázal prstem do přízemí a sdělil:

„Naše sada karet se v současné chvíli, vážení, nachází v sedmé řadě u občana Parčevského. Leží mezi třírublovkou a soudní obsílkou, vyzývající k urychlenému zaplacení alimentů občance Zelkovové.“

V hledišti to zašumělo, lidé vstávali a nakonec jakýsi muž, který se skutečně jmenoval Parčevský, překvapením rudý až do kořínků vlasů, vytáhl z náprsní tašky sadu karet a začal s ní bezradně mávat ve vzduchu.

„Nechte si ji na památku!“ zvolal Fagot. „Nadarmo jste

včera u večeře neprohlásil, že nebýt pokeru, byl by pro vás život v Moskvě nesnesitelný..."

„Starý trik!“ ozvalo se z galerie. „Ten chlap z přízemí patří do jejich party.“

„Myslíte?“ zamečet Fagot a zamžoural na galerii. „V tom případě do ní patříte i vy, protože máte v kapse karty.“

Na galerii vypuklo pozdvižení a radostný hlas oznamoval:

„Správně! Má je tady... Počkat! To jsou peníze!“

Diváci z přízemí si div neukroutili krky. Na galerii jistý nic zlého netušící občan objevil v kapse balíček, přelepený páskou jako v bance, s nápisem „Jeden tisíc rublů“. Sousedí na něj útočili a on jen nevěřičně trhal nehtem pásku, aby se přesvědčil, jsou-li to pravé peníze, nebo jen vykouzlené.

„Namouduši, pravé ruble!“ hlaholil radostně na galerii. „Zahrajte si se mnou taky takovými kartami,“ požádal vesele nějaký tlouštík, který seděl uprostřed v přízemí.

„Avec plaisir!“ souhlasil Fagot. „Ale proč jenom s vámi? Všichni se jistě rádi zúčastní!“ A zavelel: „Prosím, dívejte se nahoru! Raz!“ Najednou držel v ruce pistoli. Na „Dva“ zamířil vzhůru. „Tři!“ Blesk, bác! třeskla rána, a to už se od stropu snášely bílé papírky a proplétaly se mezi visutými hrazdami.

Vířily, unášené do stran, zasypaly galerii, zalétly do orchestru a na scénu. Za několik vteřin zesílený déšť bankovek dopadl na křesla a diváci je lovíli.

Zvedly se stovky rukou, lidé zkoumali bankovky proti osvětlené scéně a zjistili, že jsou na nich příslušné nefalšované vodotisky. Ani čich nenechával nikoho na pochybách. Byla to nenapodobitelná, lákavá vůně čerstvě natištěných peněz. Obecenstvo zachvátila radost, kterou později vystřídal údiv. Ze všech stran zaznívalo slovo „ruble“, ozývaly se výkřiky a veselý smích. Někteří diváci už prolézali uličkou a šátrali pod sedadly. Jiní stáli na křeslech a snažili se v letu zachytit neposedné, rozmarné papírky. Milicionáři se tvářili rozpačitě a artisté nenuceně vykukovali ze zákulisí.

Z lóží se ozvalo: „Necháš ji! Ta je moje, letěla ke mně!“ a jiný hlas odpovídal: „Nestrkej se, nebo do tebe taky strčím!“ Vtom něco plesklo. Vzápětí se objevila v lóži milicionářská helma a kohosi vyváděli.

Rozruch se šířil jako lavina a nikdo neví, jak by to všecko skončilo, kdyby Fagot jediným fouknutím nezastavil průtrž bankovek.

Dva mladíci na sebe významně, čtverácky zamrkali, opustili

svá místa a zamířili rovnou do bufetu. V divadle to hučelo jako v úle a všem divákům svítily žádostivě oči. Vážně, kdoví, jak by se to všechno vyvinulo, kdyby se Bengálský neodhodlal probudit z nečinnosti. Snažil se maximálně ovládnout, ze zvyku si zamnul ruce a spustil co nejhalasněji: „Vidíte, přátelé, právě jsme byli svědky takzvané davové hypnózy. Přísně vědecký pokus, který nejlíp ze všeho dokazuje, že v magii neexistují žádná kouzla. Požádáme teď maestra Wolanda, aby nám je odhalil. Brzy poznáte, jak tyto zdánlivé bankovky zmizí stejně nečekaně, jako se objevily.“

Zatleskal, ale nikdo se k němu nepřidal. Na rtech mu přitom hrál sebejistý úsměv, ale v očích se chvěla nejistota, spíš vyjadřovaly úpěnlivou prosbu.

Obecenstvu se jeho řeč nelíbila. Zavládlo naprosté ticho, které přerušil kostkovaný: „Znovu jste byli svědky takzvaného lhaní,“ rozlehl se po sále jeho mečivý tenor, „ty bankovky jsou pravé, občané.“

„Bravo!“ vyštěkl nahoře neznámý bas.

„Mimochodem, tenhle,“ a Fagot ukázal na Bengálského, „už mně leze na nervy. Pořád se cpe někam, kam ho nezvou, a kazí představení. Co s ním uděláme?“

„Utrhněte mu hlavu!“ vykřikl kdosi krvelačně na galerii.

„Cože, co to říkáte?“ reagoval hbitě kostkovaný na nepřístojný návrh. „Utrhnout mu hlavu? To je nápad! Kňoure!“ zvolal na kocoura. „Ein, zwei, drei! Čiň se!“

Stalo se něco nevidaného. Černý kocour naježil srst a hrozivě zamňoukal. Pak se stočil do klubíčka a jako panter skočil přímo Bengálskému na prsa a odtud na hlavu. Silnými tlapami se zaryl konferenciérovi do vypelichané kštice a nenávistně vrčel. Nakonec divoce zavyl a dvěma pohyby odtrhl nešťastníkovi hlavu od mohutného krku.

Dva a půl tisíce lidí v divadle vyjeklo hrůzou. Ze zpřetrhaných krčních tepen vystříkla proudem krev a zalila náprsenku i frak, bezhlavý trup nesmyslně hrábl nohou a svezl se na podlahu. V sále se ozvaly hysterické výkřiky žen. Kocour podal hlavu Fagotovi, ten ji popadl za vlasy a ukázal obecenstvu. Hlava zoufale vykřikla na celé divadlo:

„Lékaře!“

„Budeš ještě takhle nemožně žvanit?“ zeptal se výhrůžně kostkovaný plačící hlavy.

„Nebudu,“ zachroptěla hlava.

„Proboha, netrapte ho!“ zaúpěl z lóže ženský hlas, až překřičel hluk. Mág vzhlédl k lóži.

„Tak co, přátelé, máme mu odpustit?“ vyzvídal Fagot,

obrácen k obecenstvu.

„Odpustit, odpustit!“ žadonily nejprve ojedinělé, převážně ženské hlasy. Později se slily do jednoho jediného chóru s mužskými.

„Co poručíte, maestro?“ zeptal se Fagot maskovaného.

„Nu což,“ odpověděl Woland zamyšleně, „lidé jsou lidé... Mají rádi peníze, ale to bylo vždycky... Lidstvo miluje peníze, ať jsou vyrobeny z čehokoliv: z kůže, papíru, z mědi nebo ze zlata. Jsou lehkomyšlní... to ano... ale i milosrdenství někdy zaklepe na jejich srdce... Jsou to obyčejní lidé... Mimochodem, připomínají své předky, jenomže je zkazil bytový problém...“ a dodal hlasitě:

„Nasadte mu hlavu zpátky na ramena.“

Kocour pečlivě zacílil a hlava dosedla přesně na svoje místo, jako by se nikdy od těla neodloučila. A hlavně, na krku nezůstala jediná jizva. Pak kocour tlapami oprášil konferenciérův frak i náprsenku a krvavé skvrny zmizely. Fagot pomohl sedícímu vstát, zasunul mu do fraku svazek bankovek a vyprovodil ho ze scény se slovy:

„Jděte, bez vás je to veselejší!“

Bengálský se nepřičetně rozhlížel a dopotácel se k požárníckému můstku: tam se mu udělalo špatně. Zoufale vykřikoval: „Moje hlava, moje hlava!“

Seběhli se k němu, mezi nimi Rimský. Konferenciér plakal, lovil rukama cosi ve vzduchu a mumlal:

„Dejte sem mou hlavu, vraťte mi mou hlavu... Byt si vezměte, obrazy jakbysmet, jenom hlavu mi vraťte!“ Posílkář běžel pro lékaře. Nemocného se pokoušeli uložit na pohovku v šatně, ale zuřivě se vzpíral. Nakonec museli povolát záchranku. Když nešťastného konferenciéra odvezli, Rimský utíkal zpátky na scénu a viděl, že se tu dějí nové divy. Dodejme, že právě v tu chvíli nebo o něco málo dřív mág se svým vyrudlým křeslem zmizel, aniž to obecenstvo zaujaté Fagotovými kousky zpozorovalo.

Kostkovaný vyprovodil postiženého a oznámil divákům:

„Tak, a teď, když jsme se toho otravy zbavili, si můžem otevřít módní salón!“

Polovina scény se okamžitě pokryla perskými koberci, kde se vzala tu se vzala obrovská zrcadla, osvětlená ze stran nazelenalými trubičkami, mezi nimi se objevily vitríny a v nich radostně ohromení diváci zahlédli pařížské toalety nejrůznějších barev a stříhů. To byly jedny vitríny. V jiných se skvěly stovky dámských klobouků s péry i bez nich, s přezkami i bez přezek, a k tomu stovky střevíců - černých,

bílých, žlutých, kožených, atlasových, semišových, s řetízky i kamínky. Dále se tu kupily flakóny s voňavkami, hory kabelek z antilopí kůže, semišových, hedvábných, a mezi nimi hromady zlatých tepaných podlouhlých pouzder na rtěnky.

Jakoby mávnutím kouzelného proutku stanula na scéně zrzavá dívka v černé toaletě, dokonale krásná, kdyby nebylo ošklivého šrámu na šíji. Přistoupila k vitrínám a pobizivě se usmála.

Fagot s medovým úsměvem ohlásil, že firma naprosto bezplatně provádí výměnu starých dámských šatů a bot za pařížské modely a pařížskou obuv. Totéž dodal o kabelkách a ostatním vystavovaném zboží.

Kocour šoupal zadní tlapou a přední současně dělal posuňky, připomínající vrátného ve chvíli, kdy otvírá dveře. Dívka poněkud chraplavě, ale přitom sladce, s lehkým ráčkováním pronášela záhadná, ale soudě podle výrazu ženských tváří v přízemí nanejvýš lákavá slova:

„Tabac, Chanel, Mitsuco, Narcis černý, Chanel číslo pět, večerní toalety, koktejlové šaty...”

Fagot se rozplýval, kocour se ukláněl a dívka otvírala dokořán skleněné vitríny.

„Račte,” hlaholil Fagot. „Jen se neupejpejte, jako doma!” Hledištěm proběhla vlna vzrušení, ale nikdo se dosud neodvážil jít na scénu. Nakonec jakási brunetka vyšla z desáté řady v přízemí, bohorovným úsměvem dávala najevo, že je jí všechno jedno, že na všechno kašle, a vystoupila postranními schůdky na scénu.

„Bravo!” zvolal Fagot. „Vítám první návštěvnici! Kňoure, křeslo! Začneme od střevíčku, madam!”

Bruneta zapadla do hlubokého křesla a Fagot okamžitě před ní složil na koberec celou hromadu střevíců. Zula si pravý střevíček, zkusila šeríkový, několikrát dupla do koberce a obhlížela podpatek.

„Nebudou tlačit?” zeptala se zamyšleně.

Na to Fagot uraženě zaprotestoval: „Co vás napadá!” a kocour dotčeně zamňoukal.

„Vezmu si tyhle, monsieur,” prohlásila důstojně brunetka a obula si druhý střevíček.

Její staré lodičky putovaly za závěs a později tam zamířila i jejich majitelka doprovázená zrzavou dívkou a Fagotem, který nesl přes rameno několik modelů. Kocour starostlivě pobíhal kolem, pomáhal, kde mohl, a pro větší vážnost si pověsil na krk centimetr.

Netrvalo dlouho, závěs se rozhrnul a vyšla brunetka

v takové róbě, až celé přízemí vydechlo údivem. Statečná dívka neuvěřitelně zkrásněla. Zastavila se před zrcadlem, zvedla obnažená ramena, upravila si na temeni účes a zaklonila se, aby se viděla zezadu.

„Firma vás prosí, abyste přijala v upomínku malý dárek,“ řekl Fagot a podával jí otevřené pouzdro s flakónem.

„Merci,“ poděkovala z vysoka a sestoupila po schůdcích do přízemí. Přitom jak šla, diváci vyskakovali z míst a dotýkali se pouzdra.

Ledy byly prolomeny a ze všech stran se na scénu hrnuly ženy. Ve všeobecně vzrušeném hovoru, smíchu a mezi povzdechy zabouřil mužský hlas: „Já to nedovolím!“ a ženský hlas odpovídal: „Jste despota a měšťák! Pust'te, zlomíte mi ruku!“ Dámy mizely za závěsem, odkládaly tam svoje šaty a vycházely v nových. Na taburetkách se zlacenými nožkami jich seděla celá řada a energicky podupávaly po koberci čerstvě obutými střevíčky.

Kostkovaný vkleče mával kovovou lžící, kocour klesal pod náloží kabelek a bot, běhal od vitríny k taburetkám a nazpátek a dívka se zjizvenou šíjí se střídavě objevovala a vytrácela a došlo to tak daleko, že začala švadronit pouze francouzsky. Bylo zajímavé, že jí všecky ženské okamžitě porozuměly, dokonce i ty, které v životě neuměly francouzsky ani slovo.

Všeobecný údiv vzbudil muž, který se vetřel na scénu. Sdělil, že jeho žena má chřipku, a proto chce, aby jí něco poslali. Na důkaz toho, že je skutečně ženatý, byl zmíněný občan ochoten předložit legitimaci. Prohlášení starostlivého manžela uvítalo obecenstvo chechtotem. Fagot vřískal, že mu věří jako sobě i bez legitimace, vsunul mu do ruky dva páry hedvábných punčoch a kocour z vlastní iniciativy přidal pouzdro se rtěnkou.

Opozdilkyň se tlačily u jeviště, odkud proudil dav šťastných v plesových róbách, pyžamech s draky, v přísných odpoledních i kostýmech a kloboucích nasazených koketně na stranu.

Nakonec kostkovaný oznámil, že pro pozdní hodinu se obchod přesně za minutu uzavírá, a to až do zítřejšího večera. Na scéně vypukl nepopsatelný zmatek. Ženy kvapně zabavily střevíce, aniž je vyzkoušely. Jedna jako tygřice vtrhla za závěs, shodila kostým a zmocnila se toho, co jí nejdřív přišlo pod ruku - hedvábného květovaného županu. Navíc urvala pro sebe dva flakóny voňavky.

Přesně za minutu zazněl výstřel z pistole; zrcadla zmizela

jako mávnutím ruky, stejně jako vitríny a taburetky, koberec i závěs se doslova vypařily. Poslední odešla vysokánská hora starých šatů a bot a scéna znovu zůstala stroze holá a opuštěná.

Vtom se do děje připletl nový herec. Z lóže číslo dvě zazněl příjemný, zvučný a naléhavý baryton: „Vážený pane umělče, je žádoucí, abyste neprodleně odhalil divákům techniku vašich pokusů, zejména pokus s bankovkami. Zároveň je záhodno, aby se konferenciér vrátil na scénu. Jeho osud diváky znepokojuje.“

Sympatický baryton nepatřil nikomu jinému než hostu onoho večera, Arkadiji Apolonoviči Semplejarovovi, předsedovi akustické komise moskevských divadel.

Arkadij Apolonovič seděl v lóži se dvěma dámami: starší měla na sobě nákladnou módní toaletu, druhá, mladá a hezká, byla oblečena daleko skromněji. První z nich, jak se brzy vyjasnilo při sestavování protokolu, byla žena Arkadije Apolonoviče, druhá jeho vzdálená příbuzná, začínající nadějná herečka, která přijela ze Saratova a bydlela u Arkadije Apolonoviče a jeho ženy.

„Pardon,“ odsekl Fagot, „ale tady není co odhalovat, všecko je jasné.“

„Ne, vy dovoďte! Odhalení je naprosto nutné. Bez něho vaše skvělé vystoupení zanechá ve všech tíživý dojem. Divácká masa žádá vysvětlení.“

„Divácká masa,“ vskočil mu do řeči drzý šantala, „nic takového, pokud vím, nežádala. Ale respektuji vaše ctěné přání, Arkadiji Apolonoviči, když jinak nedáte. Směl bych předvést ještě jedno kratičké číslo?“

„Proč ne,“ souhlasil shovívavě Semplejarov, „ale aby tam nechybělo odhalení.“

„Jak račte, prosím. Tak tedy: smím se vás zeptat, kde jste byl včera večer?“

Při této nemístné a dokonce bychom řekli dotěrné otázce se výraz Arkadije Apolonoviče ostře změnil.

„Manžel byl včera večer na zasedání akustické komise,“ oznámila pohrdavě jeho žena, „ale nechápu, jak to souvisí s vaší magií.“

„Oui, madame,“ přikývl Fagot. „Přirozeně, že to nechápete. Ale pokud jde o zasedání, velice se mýlíte. Arkadij Apolonovič odjel na zmíněnou schůzi, která se mimochodem včera nekonala, propustil šoféra před budovou akustické komise na Čistých rybnících (celé divadlo ztichlo) a sám jel autobusem do Jelochovské ulice na návštěvu k herečce okresního zájezdového

divadla Milici Pokobatkové a strávil u ní skoro čtyři hodiny."

„Ach!" zaúpěl kdosi v naprostém tichu.

Mladá příbuzná Arkadije Apolonoviče se najednou výhrůžně, dutě rozesmála.

„Všecko je jasné!" volala. „Dávno už jsem ho podezřívala. Teď chápu, proč to dřevo dostalo roli Luisy!"

Rozpřáhla se a tlustým, krátkým nafialovělým deštníkem uhodila Semplejarova po hlavě.

Zákeřný Fagot alias Korovjev ohlašoval:

„Tady vidíte, vážení diváci, jeden z případů odhalení, kterého se Arkadij Apolonovič tak neodbytně dožadoval!"

„Jak si dovoluješ, nevděčnice, vztáhnout ruku na Arkadije Apolonoviče?" zaječela hrozivě Semplejarovova žena a vztyčila se v celé své gigantické výši.

Divka podruhé vypukla v krátký ďábelský smích.

„Jak kdo," křičela se smíchem, „ale já si to můžu dovolit!" Podruhé se ozval suchý praskot, jak deštník odskočil od hlavy Arkadije Apolonoviče.

„Pomóc! Zatkněte ji!!!" vřiskala Semplejarovova žena, jako když ji na nože bere, až mnohým divákům stydla krev v žilách.

K dovršení všeho kocour vyskočil na okraj rampy a zaskřehotal na celé divadlo lidským hlasem: „Představení skončilo! Maestro, hodte tam pochod!"

Ztumpachovělý dirigent bez rozmýšlení mechanicky mávl taktovkou a hudebníci nezahráli, nespustili ani nezahřměli, ale doslova podle kocourova familiárního výrazu tam „hodili" jakýsi fantastický, neuvěřitelně rozpustilý pochod.

Jednu chvíli se zdálo, jako by se odkudsi vynořila zapomenutá, skoro nesrozumitelná, pokulhávající, ale bujará slova pochodu, která se rozléhala kdysi dávno pod hvězdnatým jižním nebem v jakémsi šantánu:

Jeho blahorodí

trpělo na domácí zvířata.

Proto tak často brávalo

v ochranu čupr děvčata!

A možná že to nebyla ta pravá slova, ale jiná košilatá na známou melodii. Na tom nezáleží, důležité je, že po tom všem vypuklo ve Varieté něco jako boží dopuštění. K Semplejarovově lóži se rozběhli milicionáři, zvědavci lezli přes zábradlí, šířily se výbuchy nelidského smíchu a zběsilé výkřiky, přehlušované třeskotem činelů z orchestru.

Scéna se náhle vyprázdnila a podfukář Fagot i drzé kocouřisko jako by se do země propadli, stejně jako předtím

mág v křesle s vyrudlým potahem.

(13) OBJEVIL SE HRDINA

Tak tedy neznámý pohrozil Ivanovi prstem a zašeptal: „Pst!“ Básník, nohy spuštěné na podlahu, ho upřeně pozoroval. Z balkónu opatrně nahlížel do pokoje pečlivě vyholený, asi tak osmatřicetiletý tmavovlasý muž se špičatým nosem, vyplašenýma očima a neposlušným pramenem vlasů, spadlým do čela.

Když zjistil, že Ivan je sám a kolem se nic nepohnulo, odvážil se vstoupit. Tu si básník všiml, že tajemný host má na sobě nemocniční úbor, totiž košili, spodky, trepky naboso a přes ramena přehozený tmavě rudý župan.

Zamrkal na Ivana, strčil do kapsy svazek klíčů a požádal šeptem: „Můžu si sednout?“ a když Ivan přikývl, zabořil se do křesla.

„Jak jste se sem dostal?“ rovněž zašeptal Ivan, poslušný tenkého výhrůžného prstu. „Balkónové mříže jsou přece na zámek?“

„To jsou,“ připustil host, „ale Praskovja Fjodorovna je zlatá, jenomže strašně roztržitá ženská. Před měsícem jsem jí šlohl svazek klíčů, a tak jsem pronikl na společný balkón, který se táhne po celé délce poschodí. Proto můžu občas navštívit souseda...“

„Jestliže máte přístup na balkón, to můžete taky upláchnout, ne? Nebo je to moc vysoko?“ zajímal se Ivan.

„Omyl,“ namítl pevně host, „nemůžu upláchnout ne proto, že je to moc vysoko, ale že nemám kam.“ A po chvíli dodal: „Tak co, ležíme?“

„Ležíme,“ hlesl Ivan a zadíval se do hnědých očí příchozího, v nichž se tajil neklid.

„Hm...,“ znejistěl najednou host, „doufám, že nevyvádíte? Víte, já totiž nesnáším rámus, povyk, násilí a podobné věci. Zejména nenávidím lidský křik, ať už vyjadřuje bolest, zuřivost nebo cokoliv jiného. Řekněte - abych se uklidnil - že nevyvádíte?“

„Včera v restauraci jsem dal jednomu chlapovi po hubě,“ přiznal se hrdinně jakoby vyměněný básník.

„Důvod?“ vyptával se přísně neznámý.

„Bohužel bez důvodu,“ zapípal rozpačitě Ivan.

„To je ale barbarství,“ odsoudil ho společník a dodal: „A vůbec, jak se to vyjadřujete: dal jsem po hubě... Neví se jistě, co vlastně člověk má: jestli hubu, nebo taky tvář.“

Ale přece jen, myslím, má i tvář. Takže takové poučení pěstí... Ne, už to nikdy nedělejte."

Když Ivana vyplísnil, zeptal se: „Povolání?“

„Básník,“ přiznal se bůhvíproč neochotně Ivan.

Příchozí se rozhořčil.

„Bože, mám já to smůlu!“ zvolal, ale hned se vzpamatoval, omluvil se a vyzvídal dál: „Jak se jmenujete?“

„Bezprizorný.“

Neznámý si povzdechl a zamračil se.

„Copak, nelíbí se vám moje verše?“

„.Ani trochu.“

„A jaké jste četl?“

„Žádné jsem nečetl!“ zvolal podrážděně návštěvník.

„A proč teda říkáte...“

„Co je na tom?“ štětil se host. „Jako bych nečetl verše jiných. Ostatně vy sám je pokládáte za zázrak? Dobrá, jsem ochoten uvěřit. Řekněte sám, píšete dobré verše?“

„Příšerné!“ vyhrkl náhle směle a upřímně Ivan.

„Tak nepište,“ naléhal neznámý.

„Slibuju a přísahám!“ pronesl slavnostně Ivan.

Přísahu zpečetili stiskem ruky, když vtom se na chodbě ozvaly tlumené kroky a hlasy.

„Psst!“ zasykl host, vyhoupl se na balkón a zavřel za sebou mříž.

Dovnitř nahlédla Praskovja Fjodorovna, zeptala se, jak se Ivan cítí a přeje-li si spát ve tmě nebo jestli má nechat rozsvícené světlo. Ivan požádal, ať nechá rozsvíceno, ošetřovatelka mu popřála dobré noci a vzdálila se. Sotva všechno utichlo, neznámý se vrátil.

Sděлил básníkovi šeptem, že na stodevatenáctku přivezli nového pacienta - nějakého tlouštika s brunátným obličejem. Pořád prý cosi mumlá o nějakých dolarech ve světlíku a zapřísahá se, že u nich v Sadové se usídlila banda zlých duchů.

„Proklíná Puškina, až se hory zelenají, a vykřikuje: Kurolesov, opakovat, opakovat!“ vykládal host a křečovitě sebou škubal. Pak se uklidnil a sedl si: „Ostatně, bůh s ním,“ dodal a pokračoval v přerušném rozhovoru: „Proč jste vlastně tady?“

„Kvůli Pilátu Pontskému,“ vysvětloval Ivan chmurně zahleděn do země.

„Cože!“ vyjekl host, který zapomněl na opatrnost, ale hned si zakryl ústa rukou. „To je fantastická shoda! Pro všechno na světě vás prosím, vypravujte!“

Náš básník k němu pocítil důvěru a začal zpočátku zajíkávě a rozpačitě, ale postupně stále přesvědčivěji líčit, co se včera událo na Patriarchových rybnících. A dodejme, že v záhadném zloději klíčů našel vděčného posluchače, který nepokládal Ivana za blázna, doslova mu visel na rtech a nakonec upadl přímo v nadšení. Často vypravěče přerušoval výkřiky:

„Jen dál, povídejte, snažně prosím - a proboha nic nevynechte!“ Bezprizorný nesmlčel jedinou podrobnost, takhle se mu líp vyprávělo, až pomalu dospěl k místu, kdy Pilát vstoupil v bílém plášti s purpurovou podšívkou na balkón.

Návštěvník sepal ruce, jako by se modlil, a zašeptal: „Já to tušil! Já to všechno tušil!“

Když se Ivan zmínil o Berliozově tragické smrti, neznámý utrousil záhadně a přitom mu zlostně zajiskřilo v očích:

„Jenom lituju, že na místě toho Berlioze nebyl kritik Latunský nebo spisovatel Mstislav Lavrovič!“ a s tichou zuřivostí dodal: „Pokračujte!“

Platící kocour ho mimořádně rozveselil, až se zakuckal tichým smíchem, a pozoroval básníka, jak vzrušen úspěchem svého vyprávění tiše hopká v podřepu po pokoji a předvádí kocoura s desetníkem, ukrytým ve vousech.

„No vidíte,“ uzavřel nakonec smutně Bezprizorný, když vylíčil příhodu v Gribojedovovi, a zakabonil se: „A tak jsem se octl tady.“

Neznámý soucitně poklepal ubožákovi na rameno:

„Nešťastný poeto! Ale věřte, kamaráde, že jste si to zavařil sám. Neměl jste s ním jednat takhle familiárně a dokonce drze. Sám jste na to doplatil. Můžete ještě děkovat, že jste vyvázl poměrně lacino.“

„A kdo to vlastně byl?“ zeptal se Ivan a vzrušeně šerموval pěstmi.

Host se na něj upřeně zadíval a odpověděl otázkou:

„A nerozčilíte se? Nikdo z nás tady nemůže za sebe ručit...Nebudeme muset volat doktora, aby vám píchl injekci, a nevezjde z toho zmatek?“

„Ne, věřte mi, že ne,“ ujišťoval ho Ivan, „a prozradte mi, kdo to byl!“

„Dobrá,“ souhlasil host a významně, pomalu a zřetelně dodal: „Včera na Patriarchových rybnících jste se setkal s ďáblem.“

Ivan se nerozčilil, jak slíbil, ale byl doslova ohromen.

„Není možná! Vždyť přece ďábel neexistuje!“

„Prosím vás! Nevím jak kdo, ale právě vy byste takhle neměl mluvit. Byl jste zřejmě jedna z jeho prvních obětí.“

Víte dobře, že sedíte v psychiatrickém ústavu, a přitom ještě tvrdíte, že neexistuje. Vážně, já vám nerozumím!"

Básník vyvedený z konceptu mlčel.

„Ihned, jak jste ho začal líčit," pokračoval neznámý, „jsem si domyslel, s kým jste měl včera to potěšení debatovat. Ale fakticky se divím Berliozovi! Vy jste, abych tak řekl, pole neorané," a znovu se omluvil, „ale váš přítel, pokud jsem o něm slyšel, přece jen něco přečetl! První profesorovy výroky rozptýlily veškeré moje pochybnosti. Toho každý pozná, člověče! Mimochodem, vy...promiňte, ale vy jste na tom se vzděláním asi dost bídně, ne?"

„Moc bídně," přisvědčil k nepoznání změněný Ivan.

„No vidíte...jinak byste ho poznal na první pohled: každé oko jiné, huňaté obočí!...Odpust'te, neznáte ani operu Faust?"

Ivan se hrozně zastyděl a rudý jako mák začal něco plácát o jakémsi zájezdu do jaltského sanatoria...

„Vždyt' říkám...to potom není divu, ale opakuju, Berlioz mě překvapil...Nejen že byl vzdělaný, ale navíc všemi mastmi mazaný. Ačkoli na jeho obranu musím dodat, že Woland vytřel zrak daleko chytřejším lidem."

„Jak?" vykřikl zase jednou na oplátku Ivan.

„Tiše!"

Básník se vší silou uhodil do čela a zasípal:

„Už je mi to jasné. Zahlédl jsem na navštívence písmeno ‚W‘. Páni, to je ale věc!" Chvilí zaraženě mlčel, sledoval plující měsíc za mříží, a pak se zeptal: „Takže není vyloučeno, že opravdu navštívil Piláta Pontského? Tenkrát už přece existoval? A mě tady mají za blázna!" dodal a rozhořčeně ukázal na dveře. Neznámý trpce našpulil rty.

„Podívejme se pravdě do očí," řekl a také se ohlédl po zářícím úplňku, přes který se v tu chvíli přehnal mrak. „Vy i já jsme opravdu blázni, co bychom si namlouvali. Vidíte, rozčilil vás a vy jste ztratil hlavu - máte pro to zřejmé předpoklady. Ale co vyprávíte, se bezesporu skutečně událo. Přitom je to všechno tak podivné, že dokonce ani Stravinský, geniální psychiatr, vám samozřejmě neuvěří. Vyšetřoval vás?" Bezprizorný přikývl. „Váš společník byl u Piláta, snídal s Kantem a teď navštívil Moskvu."

„Může nadělat pěknou paseku! Měli by ho čapnout, nemyslíte?" probudil se nesměle v novém Ivanovi starý, dřívější, dosud ne zcela potlačený Ivan.

„Už jste to zkusil a dostal jste za vyučenou," poznamenal ironicky neznámý. „Ostatním neradím, aby to zkoušeli. Že nadělá paseku, tím si můžete být jist. Ach, kdybyste věděl,

jak mě mrzí, že jste se s ním setkal vy, a ne já! Ačkoli už všechno tady uvnitř shořelo a jiskry zasypal popel, přesto bych, přísahám, dal za tohle setkání celý svazek klíčů Praskovji Fjodorovny. Nic jiného totiž nemám. Jsem žebrák."

"A k čemu by vám byl dobrý?"

Host zesmutněl, nervózně sebou cukl a nakonec se přiznal: "Víte, to je hrozně zvláštní historie... Sedím tu z téhož důvodu jako vy, totiž kvůli Pilátovi Pontskému." Ostražitě se rozhlédl a dodal: "Jde o to, že jsem před rokem napsal o Pilátovi román."

"Vy jste spisovatel?" vyptával se se zájmem básník.

Neznámý se zasmušil, pohrozil mu pěstí a pak vysvětloval:

"Jsem Mistr." Při těch slovech se přísně zatvářil, vytáhl z kapsy županu řádně usmolenou černou čepičku, na které bylo vyšito žlutým hedvábím písmeno M, nasadil si ji a předváděl se ze všech stran, aby dokázal, že je Mistr. "Tu čepičku mi vlastnoručně ušila," dodal tajemně.

"Jak se jmenujete?"

"Nemám už žádné jméno," odsekl s chmurným pohrdáním podivný host. "Zřekl jsem se ho právě jako všeho ostatního v životě. Zapomeňme na to."

"Alespoň mi povězte něco o svém románu," požádal taktně Ivan.

"Prosím, jak račte. Musím podotknout, že můj život dostal zcela nečekaný obrat," začal host.

...Povoláním historik, ještě před dvěma lety pracoval v jednom moskevském muzeu a ve volných chvílích překládal.

"Z jakého jazyka?" přerušil ho všetečně Ivan.

"Umím pět řečí kromě mateřštiny," přiznal se autor, "anglicky, francouzsky, německy, latinsky a řecky. Navíc ještě trochu čtu italsky."

"Heleme se!" zašeptal závistivě básník.

...Historik žil osaměle, bez přátel, a neměl žádné příbuzné. Až jednou, považte, vyhrál sto tisíc rublů.

"Představte si moje překvapení," šeptal host v černé čepičce, "když hrábnu do koše se špinavým prádlem, vytáhnou los a vidím, že je na něm stejné číslo jako v novinách! Los mi vnutili v muzeu," vysvětloval.

...Když vyhrál sto tisíc, Ivanův záhadný host nakoupil knihy, opustil pokoj v Mjasnické...

"Fuj, to byla hrozná díra!" zavrčel.

...A najal si u soukromníka dva pokoje v suterénu malého domku se zahradou, v uličce poblíž Arbatu. Přerušil zaměstnání v muzeu a začal psát román o Pilátovi Pontském.

„Ach, to byly zlaté časy!“ povzdechl si, oči rozzářené. „Samostatný byt pod uzavřením, k tomu předsíňka a v ní výlevka,“ zdůraznil zvláště pyšně, „malá okénka těsně nad vydlážděnou cestičkou, která vedla od branky. Naproti ve vzdálenosti čtyř kroků rostl u plotu šeřík, lípa a javor. Ach! V zimě jsem jen zřídka vidával venku za oknem čísi černé boty a slyšel, jak sníh křupe pod nohama. U mě v kamnech věčně vesele plápolal oheň. Nepozorovaně přišlo jaro a já sledoval zamženými okny zpočátku holé, pak zeleně obalené šeříkové keře. A právě tenkrát, loni na jaře, mě potkalo něco daleko báječnějšího, než byla stotisícová výhra. Přitom uznejte, že to je obrovská hromada peněz!“

„Bodejt’,” přisvědčil Ivan, který napjatě poslouchal.

„Otevřu okna, usadím se ve druhém pokoji, velkém jako dlaň,“ a host začal názorně předvádět: „To máme - tady pohovka, naproti druhá, mezi nimi stolek a na něm rozkošná noční lampička, pod oknem knihy, tuhle malý psací stůl a v prvním pokoji - měřil celých čtrnáct metrů! - knihy od země až do stropu a pak kamna. Kouzelně zařízený byt! K tomu fantastická vůně šeříku...Cítil jsem, že mám hlavu od únavy jako vymetenou. Pilát spěl ke konci...“

„Vím! Bílý plášť s purpurovou podšívkou!“ zvolal Ivan.

„Správně! Tak tedy Pilát spěl ke konci a já už věděl, že román skončí slovy: ‚...pátý prokurátor Judeje Pilát Pontský.‘ Přírozeně jsem tehdy chodíval na procházky. Sto tisíc je značná suma a já si pořídil krásný oblek. Nebo jsem zašel do některé laciné restaurace na oběd. Na Arbatu bývala jedna útulná hospůdka, nevím, jestli tam je dodnes...“ Autor se zahleděl na měsíc a pokračoval šeptem, oči rozšířené:

„Nesla v náručí odporné vyzývavě žluté květy. Čertví jak se jmenují, ale neznámo proč se první objevují na jaře v Moskvě. Výrazně se vyjímalý na černém jarním plášti. Ošklivá barva. Zabočila z Tverské do uličky a ohlédla se. Znáte Tverskou? Proudily tam davy, ale ručím vám za to, že ona viděla jenom mě. Vrhla na mě ani ne tak zneklidňující, jako spíš bolestný pohled. Víc než její krása mě upoutal zvláštní, nepostřehnutelný výraz osamělosti v očích. Podřídil jsem se žlutému znamení, zahnul jsem taky a sledoval neznámou. Šli jsme křivolakou, nudnou uličkou a nikdo z nás nepromluvil. Považte, ulice byla liduprázdná. Trpěl jsem utkvělou představou, že ji musím oslovit, a přitom jsem se obával, že ze sebe nevypravím jediné slovo, zatímco ona zmizí a už ji nikdy neuvidím. Vtom prohodila:

„Líbí se vám moje květiny?“

Přesně si vybavuju její hlas, poměrně hluboký, ale chvílemi selhávající. I když je to sebevíc naivní, zdálo se mi, že uličkou prolétla ozvěna a odrazila se od špinavé žluté zdi. Kvapně jsem přešel na druhou stranu a přistoupil k ní.

„Ne.“

Pohlédla na mě udiveně a já jsem si najednou zcela nečekaně uvědomil, že jsem tuhle ženu celý život miloval! To je, co? Vy samozřejmě řeknete, že jsem šílenec!“

„Nic takového neříkám!“ vykřikl Ivan a dodal: „Proboha, vypravujte dál!“

Nemocný pokračoval:

„Ano, pohlédla na mě udiveně, a když se dost vynadávala, zeptala se: ‚Vy nemáte rád květiny?‘ Její hlas zněl, alespoň se mi to zdálo, nepřátelsky. Připojil jsem se k ní a snažil jsem se jít stejným krokem. K svému velkému překvapení jsem se necítil ani trochu stísněně.“

„Mám rád květiny, jenomže takovéhle ne,“ vysvětloval jsem.

„A jaké?“

„Zbožňuji růže.“

Hned jsem litoval svých slov, protože se provinile usmála a odhodila kytky do šarkpy. Poněkud rozpačitě jsem je zvedl a podal neznámé, ale ona s úsměvem odmítla, a tak jsem nesl kytici já.

Nějakou chvíli jsme šli vedle sebe mlčky. Pak mi vzala kytici z rukou, zahodila ji na dláždění, vsunula svou ruku v černé rukavici se zvonovou manžetou do mé a vykročili jsme společně.“

„Dál,“ žadonil Ivan. „A na nic, prosím vás, nezapomeňte!“

„Dál?“ opakoval host. „Co bylo dál, si můžete domyslet.“ Utřel si pravým rukávem zrádnou slzu a pokračoval: „Láska nás přepadla jako zákeřník v odlehlé uličce a zasáhla nás oba jako blesk. Ona později tvrdila, že to tak nebylo, že jsme se měli rádi už dávno, ještě než jsme se znali, když ona žila s jiným a já tenkrát s tou...jak se jen...“

„S kým?“ dotíral Bezprizorný.

„S tou, no...,“ zahučel host a luskl prsty.

„Vy jste byl ženatý?“

„No ovšem... ne a ne si vzpomenout... S tou... Váreňkou... Máničkou...ne, Váreňkou... nosila pruhované šaty, to jsem byl ještě v muzeu...Jednoduše mi to vypadlo.“

...Prohlašovala, že si vyšla ten den na procházku se žlutými květy, abych ji už konečně našel, jinak by se otráвила, protože jí život připadal prázdný.

Přiznávám, láska nás zasáhla jako blesk. Věděl jsem to hned téhož dne, asi za hodinu, když jsme se octli na nábřeží u kremelské zdi a nevnímali okolí.

Mluvili jsme spolu, jako bychom se předešlý večer rozloučili a znali se řadu let. Nazítří jsme si dohodli schůzku na stejném místě, u řeky. Nad námi svítilo květnové slunce. Brzy se stala mou tajnou ženou.

Chodila ke mně denně za poledne a já na ni čekával už od rána. Čekání spočívalo v tom, že jsem přestavoval na stole věci. Deset minut před tím, než měla přijít, jsem se uchýlil k oknu a napjatě poslouchal, kdy klapne omšelá branka. A kupodivu; než jsme se poznali, málokdo zabloudil na náš dvorek, prostě nikdo nepřišel, a teď se mi zdálo, že se k nám hrne celé město. Vrznou vrátka, a už se mi rozbuší srdce, a považte, za oknem ve výši mého obličej se objeví špinavé holínky. Brusič. K čemu brusič v našem domě? Co by brousil? Jaké nože?

Než jedenkrát vešla, rozbušilo se mi nejméně desetkrát srdce, nelžu vám. Vždycky když se přiblížila hodina schůzky a ručička ukazovala poledne, nepřestávalo mi srdce tlouct jako na poplach až do chvíle, kdy se bez jediného klapnutí, téměř neslyšně objevily v okně střevíčky s černými semišovými ozdobami v podobě mašlí, sepnutých kovovými přezkami.

Někdy se uličnický zastavila u sousedního okna a poklepávala špičkou na sklo. Rozběhl jsem se tam, ale mezitím zmizel střevíček i černý hedvábný stín a já šel otevřít.

Nikdo nevěděl o našem vztahu, jsem si jist, ačkoli se to nestává. Nic netušil ani její muž, ani známí. Ve staré vilce, kde jsem bydlel ve sklepním bytě, to samozřejmě věděli, všimli si, že ke mně chodí nějaká žena, ale neznali její jméno."

"A jak se vlastně jmenovala?" hlesl Ivan nanejvýš zaujatý touhle milostnou historií.

Host posuňkem naznačil, že to nikdy nikomu neprozradí, a pak pokračoval.

Básník se dozvěděl, že Mistr a neznámá se navzájem tak milovali, že byli nerozluční. Už si dokonce jasně představoval oba pokoje sklepního bytu ve vilce, kde vinou šeríkového houští a plotu bylo stálé přítmí. Dále odřený nábytek z černého dřeva, sekretář a na něm hodiny, které se každou půlhodinu rozezněly, knihy vyrovnané od natřené podlahy až k začouzenému stropu, a konečně kamna.

Dále zjistil, že host a jeho tajná žena už v prvních dnech známosti dospěli k závěru, že je na rohu Tverské a malé

zapadlé uličky svedl dohromady osud a že jsou jeden pro druhého stvoření.

Z vyprávění vplynulo, jak milenci společně trávili den. Ona se nejdřív opásala zástěrou a v úzké předsínce s výlevkou, kterou se ubohý pacient tolik chlubil, zapálila na stole petrolejový vaříč, uvařila snídani a prostřela na oválném stole v prvním pokoji. Za májových bouří, kdy se kolem poloslepých oken s rachotem řítila pod práh vodní záplava a hrozila zatopit jejich poslední útulek, milenci roztápěli kamna a pekli v nich brambory. Z brambor se kouřilo a černá slupka špinila prsty. Ve sklepě se ozýval smích, zatímco keře v zahradě střepávaly po dešti ulámané větvičky a bílé hrozny.

Když skončilo období bouřek a vypuklo horké léto, objevily se ve váze dlouho očekávané a oběma milé růže. Ten, co si říkal Mistr, horečně psal svůj román, který plně upoutal i neznámou.

„Vážně, občas jsem na ni kvůli tomu žárlil!“ svěřoval Ivanovi noční host z měsíčního balkónu.

Zaryla si do vlasů štíhlé pěstěné nehty, donekonečna pročetla, co napsal, a pak šila zmíněnou čepičku. Občas sedávala na bobku u dolních policiček s knihami nebo stála na židli u horních a hadrem utírala stovky zaprášených hřbetů. Předpovídala autorovi slávu, honila ho do práce a tehdy mu začala říkat Mistr. Netrpělivě čekala na slíbená poslední slova o pátém prokurátorovi Judeje, zpěvavě nahlas opakovala jednotlivé věty, které se jí zalíbily, a tvrdila, že tím románem žije.

Byl dokončen v srpnu a předán neznámé písařce, aby ho přepsala se čtyřmi kopiemi. Konečně přišla chvíle, kdy autor měl opustit tajnou skrýš a vyjít na veřejnost.

„Předstoupil jsem před veřejnost s románem v ruce a to mě zničilo,“ zašeptal Mistr, hlavu skloněnou, a černá čepička se žlutě vyšitým písmenem M se dlouho a smutně kolébala ze strany na stranu. Další vyprávění bylo nesouvislé, ale dalo se z něho vyvodit, že tenkrát Ivanova hosta postihla jakási katastrofa.

„Poprvé jsem pronikl do literárního světa, ale dodnes, přestože všecko skončilo a mě čeká brzká záhuba, vzpomínám na něj s hrůzou!“ šeptal významně a zvedl ruku. „Ach, ten mě zničil, dočista zničil!“

„Kdo?“ vydechl tiše Ivan.

„Redaktor přece. Přečetl můj román a díval se na mě, jako bych měl zánět okostice, pak zase šilhal do kouta a dokonce

se rozpačitě pochechtával. Bezdůvodně žmoulal v tlapách můj rukopis a hekal. Jeho otázky mi připadaly nesmyslné. Nezmínil se vůbec o literární hodnotě románu, ale vyzvídal, kdo jsem, odkud jsem přišel, jestli už dlouho píšu a proč o mně neslyšel dřív. Nakonec mi položil podle mého názoru úplně idiotskou otázku: kdo prý mi nakukal, abych si zvolil tak podivné téma? Přestalo mě to bavit a zdvořile jsem se otázel, jestli hodlá můj román otisknout, nebo ne. Nato začal blekotat, že to nemůže rozhodnout sám a že se s mým dílem musí seznámit ostatní členové redakční rady, především kritici Latunský a Ariman a spisovatel Mstislav Lavrovič. Doporučil mi, abych přišel za čtrnáct dní. Podruhé mě uvítala nějaká slečna, která od stárého lhaní šilhala, takže si snadno dohlédla na špičku nosu."

"To je Nudlovová, redakční sekretářka," pousmál se Ivan, dobře obeznámený se světem, který jeho soused tak nenávistně líčil.

"Možná," odsekl neznámý. "No a ta mi vrátila rukopis značně usmolený a potrhaný. Přitom mi oznámila - a snažila se vyhnout mému pohledu - že redakce má dostatek materiálů na dva roky dopředu, a tudíž ,možnost otištění mého románu odpadá', jak se doslova vyjádřila. Co bylo dál?" zamumlal náhle a mnul si spánek. "Vzpomínám na spadané plátky růže na titulní straně a pak na oči své ženy. Ano, dodnes je vidím před sebou."

Vyprávění se stávalo čím dál zamotanější a přibývalo v něm zámlk. Ivanův host vykládal cosi o šikmém dešti, a jak byl zoufalý ve svém sklepním úkrytu, i o svém dalším putování. Přidušeně vykřikoval, že ji z ničeho neobviňuje, ačkoli právě ona ho ponoukala k boji.

Později, jak se básník dověděl, dostaly události nečekaný a podivný spád. Jednoho dne náš hrdina otevřel noviny a našel v nich článek kritika Arimana nazvaný: Nepřítel útočí. Ariman zde varoval všechny dohromady i každého zvlášť před autorem, který se pokusil propašovat do našeho tisku apologii Ježíše Krista.

"Á, už si vzpomínám!" vypálil Ivan. "Jenomže jsem zapomněl vaše jméno."

"Nechme toho, opakuju, že už žádné jméno nemám," namítal host. "Ostatně to není podstatné. Dva dny nato se v jiném časopise objevila další stat', podepsaná Mstislavem Lavrovičem, kde autor navrhoval pádně odsoudit ,pilátštinu' a důrazně klepnout přes prsty toho modláře, který si usmyslil ji propašovat (zase to proklaté slovo!) do tisku."

Zkoprnělý nad příšerným termínem ‚pilátština‘ jsem otevřel třetí noviny. Zde byly dokonce články dva: autorem prvního byl Latunský, druhý vyšel pod značkou N. E. Ujišťuji vás, že díla Arimana a Lavroviče byla pouhá legrace ve srovnání s Latunským. Stačí, když vám řeknu, že se článek Latunského jmenoval Bojovný starověrec. Plně zaujat čtením kritik o sobě jsem ani nepozoroval, že přede mnou stanula ona (zapomněl jsem zamknout dveře) s promočeným deštníkem v ruce a stejně promočenými novinami. Její oči metaly blesky, ruce se jí chvěly a byly ledové. Nejdřív se mi vrhla kolem krku a líbala mě, pak zasyčela, že otráví Latunského, a přitom bušila pěstí do stolu.“

Ivan rozpačitě hekl, ale neřekl nic.

„Nastaly bezútěšné podzimní dny,“ pokračoval host. „Obludný krach románu jako by mě připravil o kus mého já. Po pravdě řečeno, neměl jsem co dělat a žil jsem jen od jedné schůzky ke druhé. Mimochodem, loučili jsme se teď častěji než dřív. Chodívala na procházky a mně se přihodilo něco nečekaného, jako často v mém životě... Získal jsem přítele. Ano, celkem vzato, jen velmi obtížně se sbližuju s lidmi, mám jednu takovou zvláštnost: jsem nedůvěřivý a podezíravý. A přitom, považte, nakonec si oblíbím někoho nepředvídaného, nečekaného a na první pohled čertví komu podobného.“

V té zlořečené době se jedenkrát otevřela branka u naší zahrádky - byl zrovna příjemný podzimní den. Ona nebyla doma. Vstoupil neznámý chlapík - přišel vyřídit nějakou záležitost s mým domácím. Nakonec sešel dolů do zahrádky a nenadále rychle jsme se seznámili. Představil se mi jako novinář. Kupodivu se mi zalíbil natolik, že si na něho dodneška občas vzpomenu a stýská se mi po něm. Co bylo dál? Začal mě navštěvovat. Dověděl jsem se, že je svobodný, bydlí hned vedle v podobném bytě jako já, jenomže se mu zdá trochu malý, a tak dále...K sobě mě bůhvíproč nikdy nepozval. Mé ženě se ani trochu nezamlouval, ale já ho hájil. Řekla mi:

‚Dělej, jak myslíš, ale povídám ti rovnou, ten člověk mi je doslova odporný..‘

Rozesmál jsem se. Čím mě vlastně zaujal? Víte, člověk bez ‚tajemství‘, abych tak řekl, průhledný, bývá nezajímavý. A Alois (zapomněl jsem podotknout, že můj nový známý se jmenoval Alois Mogaryč) byl člověk s ‚tajemstvím‘. Vážně, nikdy jsem se neseťkal a už ani neseťkám s tak chytrým mládencem. Kdykoli jsem nerozuměl některé poznámce v novinách, v minutě mi ji vysvětlil a přitom bylo vidět, že je to pro něj hračka. Totéž se opakovalo v případech nejružnějších

životních jevů a otázek. Ale to ještě nestačilo. Alois si mě koupil svou vášní k literatuře. Nedal pokoj, až mě uprosil a já mu přečetl celý svůj román od začátku do konce. Vyslovil se o něm velmi pochvalně, ale s ohromující přesností opakoval všechny redaktorovy připomínky, jako by se zúčastnil našeho rozhovoru. Ani jednou se nezmylil. Kromě toho mi zcela názorně, a soudím, přesvědčivě vysvětlil, proč můj román nemohli otisknout. Rovnou řekl: ta a ta kapitola nemůže vyjít, tu by nepustili...

V té době se se mnou něco stalo. Čtvrtí co, ale Stravinský už tomu dávno přišel na kloub. Projevovalo se to především tím, že mě přepadala chandra a začal jsem trpět chorobnými představami. Nezapomeňte, že výpady v tisku neustávaly. Prvním jsem se smál. Ale jak jich postupně přibývalo, měnil se výrazně i můj vztah k nim. Druhé stadium bych charakterizoval jako stadium údivu. Doslova z každého řádku čpělo neuvěřitelné pokrytectví a zvláštní nejistota, přes jejich výhrůžný a suverénní tón. Připadalo mi - a nemohl jsem se toho dojmu zbavit - že autoři nevyjadřují své mínění, a to právě v nich vyvolává zuřivost. Později nastoupilo třetí stadium - stadium strachu. Rozumějte, ne že bych se podobných článků bál, ale začal jsem mít obavy z jiných věcí, které s nimi ani s mým románem nijak nesouvisely. Kupříkladu jsem se začal bát tmy: prostě psychická porucha. Zdálo se mi, zejména když jsem usínal, že nezvykle mrštná a studená chobotnice sahá chapadly po mém srdci. Od té doby jsem na noc nezhasínal.

Moje milá se povážlivě změnila. O chobotnici jsem jí samozřejmě nevyprávěl, ale i tak poznala, že se mnou není něco v pořádku, pohubla, zbledla, přestala se smát a jenom prosila za odpuštění, že mi poradila otisknout úryvek románu. Přemlouvala mě, abych všeho nechal, odjel na jih k Černému moři a obětoval na to zbytek své výhry.

Naléhala a já, abych se vyhnul sporu (něco mi říkalo, že Černé moře nevidím), jsem jí slíbil, že za několik dní pojedu. Nabídla se, že mi sama koupí jízdenku. Vytáhl jsem všechny svoje peníze, asi deset tisíc rublů, a odevzdal jí je.

,Proč mi dáváš tolik?' divila se.

Namluvil jsem jí, že se bojím zlodějů, a požádal jsem, aby do mého odjezdu vzala peníze k sobě do úschovy. Strčila je do kabelky, začala mě líbat a prohlásila, že by tisíckrát raději umřela, než aby mě opustila v takovém stavu, ale že na ni čekají, že se podřizuje nutnosti a zítra že přijde. Zapřísahala mě, abych se ničeho nebál.

To se událo jednou kvečeru, v polovině října. Když odešla, lehl jsem si na pohovku a usnul bez světla. Probudil mě pocit, že chobotnice je kdesi blízko. Šátral jsem ve tmě a s námahou jsem rozsvítil malou lampičku. Kapesní hodinky ukazovaly dvě v noci. Uléhal jsem s vědomím, že se rozstůnu, a probudil jsem se nemocen. Najednou mi připadalo, že podzimní tma vymáčkne okna, zaplaví pokoj a já se v ní zalknu jako v inkoustu. Vstal jsem jako člověk, který se už neumí ovládat. Vykřikl jsem a chtělo se mi někam běžet, třeba jen nahoru k domácím. Zápasil jsem sám se sebou jako šílenec. S vypětím všech sil jsem se dovlekl ke kamnům a zatopil jsem. Sotva zapraskalo dříví a dvířka zabubnovala, trochu se mi ulevilo. Jdu do předsíně, rozsvítím, vyštárám láhev bílého vína, otevřu ji a piju rovnou z láhve. Tím se částečně otupil můj strach, alespoň natolik, že jsem neběžel k domácímu a vrátil se ke kamnům. Otevřel jsem dvířka, až mi žár ožehl obličej i ruce a zašeptal jsem:

„Kéž bys tušila, že mi je zle...Přijď ke mně!“

Ale nikdo nepřicházel. V kamnech skučel oheň a do oken pral déšť. Tehdy došlo k poslednímu. Vytáhl jsem ze zásuvky stolu objemný rukopis románu i koncepty a začal jsem je pálit. Šlo to hrozně těžko, protože popsaný papír špatně hoří. Lámal jsem si nehty, jak jsem trhal sešity, vkládal je kolmo mezi polena a pohrabáčem jsem roztřepával stránky. Popel nade mnou chvílemi vítězil a dusil plamen, ale já bojoval a román přes tuhý odpor podléhal zkáze. Před očima se mi míhala dobře čitelná známá slova, přestože se žlutě nezadržitelně rozlévala po stránkách. Slova mizela, teprve když papír zčernal, a já je zuřivě dobíjel pohrabáčem.

Vtom kdosi tiše zaškrábal na okno. S tlukoucím srdcem jsem vhodil poslední sešit do ohně a běžel jsem otevřít. Cihlové schůdky vedly ze sklepa k domovním dveřím. Klopýtavě k nim doběhnu a zeptám se tiše:

„Kdo je tam?“

A hlas, její hlas, odpovídá: „To jsem já...“

Už si nevzpomínám, jak jsem zdolal řetěz a zámek. Sotva vkročila dovnitř, vrhla se mi kolem krku celá promáčená, s mokřými tvářemi, vlasy rozpuštěné. Třásla se jako list. Zmohl jsem se na jediné slovo:

„T...ty?“

Hlas mi selhal a běželi jsme dolů.

V předsíni shodila plášť a vešli jsme rychle do prvního pokoje. S tichým výkřikem se rozběhla ke kamnům a holýma rukama vytáhla poslední napůl ohořelou hrst papírů. Kouř

naplnil pokoj. Zadupal jsem nohama oheň a ona sklesla na pohovku a vypukla v křečovitý pláč.

Když se uklidnila, řekl jsem:

„Začal jsem nenávidět svůj román a bojím se. Jsem nemocný a mám strach.“

Vstala a přistoupila ke mně.

„Bože můj, jak jsi nemocný! A proč, proč? Co se stalo? Ale já tě zachráním, věř mi!“

Viděl jsem, jak má oči napuchlé pláčem a kouřem, a na čele jsem ucítil její studené ruce.

„Já tě vyléčím, já tě vyléčím,“ mumlala a zaryla mi nehty do ramene. „Román napíšeš znova. Proč jsem si jen nenechala průklep?“

Ještě cosi drmolila, zuby sevřené, ale nebylo jí rozumět. Pak se stisknutými rty posbírala ohořelé stránky a vyrovnala je. Byla to kapitola asi z poloviny románu, nevím už která. Pečlivě listy zabalila do papíru a převázala stužkou. Celé její chování dokazovalo, že už se ovládla a je plná odhodlání. Požádala o víno, napila se a pak už klidněji prohlásila:

„Takhle člověk platí za lež, a já už nemíním lhát. Nejraděj i bych u tebe zůstala hned teď, ale nechci jednat nečestně. Mrzelo by mě, kdybys mi pořád připomínal, že jsem od něho utekla v noci. Nikdy mi neublížil... Přijeli pro něj, u nich v továrně vypukl oheň. Ale brzy se vrátí. Zítř ráno mu všechno vysvětlím, řeknu, že mám ráda tebe, vrátím se a zůstanu s tebou. Řekni, třeba si to nepřeješ?“

„Ty můj chudáčku,“ domlouval jsem jí. „Nedovolím, abys to udělala. Se mnou to bude čím dál tím horší a nechci, abys umírala společně se mnou.“

„To je jediný důvod?“ otázala se a přiblížila svoje oči k mým.

„Ano, jediný.“

Ožila a objala mě kolem krku:

„Chci umřít společně s tebou. Ráno k tobě přijdu.“

Pruh světla z předsínky a v něm pramen rozpuštěných vlasů, její baret a odhodlané oči - to je poslední, na co si vzpomínám. Ještě vidím před sebou černou siluetu na prahu venkovních dveří a dále bílý balíček.

„Doprovodil bych tě, ale nejsem schopen dojít sám domů. Mám strach.“

„Neboj se a vydrž ještě pár hodin. Zítř ráno budu u tebe.“

To byla její poslední slova v mém životě...”

„Psst!“ okřikl se náhle a vztyčil ukazovák. „Dnešní měsíčná noc se zdá poněkud neklidná.“

Zmizel na balkóně. Ivan zaslechl, jak po chodbě projel vozík s gumovými koly a kdosi zavzlykal či slabě vykřikl.

Když všecko znovu ztichlo, host se vrátil se zprávou, že stodvacítka má nového obyvatele. Pacient, kterého přivezli, vytrvale žádá, aby mu vrátili hlavu. Oba naši přátelé se poplašeně odmlčeli, a teprve když se uklidnili, rozhodli se pokračovat. Neznámý užuž otvíral ústa, ale noc byla skutečně plná vzruchu: na chodbě se ozvaly hlasy a host začal šeptat Ivanovi do ucha tak tiše, že jeho další vyprávění vyslechl jediný básník, s výjimkou první věty:

„Za čtvrt hodiny po tom, co odešla, zaklepal kdosi na okno...“

Co svěřoval básníkovi do ucha, ho zřejmě nesmírně rozčilovalo: obličej mu nervózně pošukával a v očích se zmítal a tonul strach a úzkost. Ukazoval k měsíci, který už dávno míjel balkón. Jen chvílemi, když k nim nedoléhaly žádné vnější zvuky, se odtáhl od Ivana a zesílil hlas:

„Tak tedy v polovině ledna jsem se na našem dvorku třásl zimou ve starém kabátě s utrženými knoflíky. Vzadu se vršily závěje a zakrývaly šeříkové houští. Přede mnou a dole v mých oknech slabě prosvítalo neprůhlednými záclonami světlo. Přitiskl jsem se k prvnímu oknu a zaslechl jsem gramofon. Nic víc jsem neslyšel ani neviděl. Ještě chvíli jsem postál a pak jsem zamířil k brance a vpadl do uličky. Tady řádila metelice. Vyděsil mě pes, který se mi připletl pod nohy, a já před ním utekl na druhou stranu. Zima a strach, můj věrný společník, mě přiváděly k šílenství. Neměl jsem kam jít. Nejjednodušší samozřejmě bylo skočit v nejbližší ulici pod tramvaj. Už z dálky jsem zahlédl ty osvětlené zledovatělé krabice a zaslechl jsem v mrazivém vzduchu dotěrný skřípot. Ale vtip byl v tom, můj milý sousede, že strach ovládl každou buňku mého těla. Báł jsem se tramvaje stejně jako psa. Ujišťuju vás, že horší nemoc v tomhle baráku nenajdete!“

„Mohl jste jí dát zprávu,“ přerušil ho soucitně Ivan. „A pak, měla u sebe přece vaše peníze? Jistě je schovala...“

„O tom nepochybuje. Ale vy mi asi dobře nerozumíte. Přesněji řečeno, nejspíš jsem ztratil bývalou schopnost něco přesně popsat. Nevadí, beztak už ji nebudu potřebovat... Představte si, že by otevřela,“ a host se téměř zbožně zahleděl do tmavé noci, „dopis z blázince. Copak jí můžu poslat dopis s takovou zpáteční adresou?... Dopis šílence? Žertujete, kamaráde! Abych jí způsobil bolest? Ne, to nedokážu!“ Básník nebyl s to nic namítnout, ale mlčky svého hosta chápal a litoval ho. Neznámý pod tíhou bolavých

vzpomínek smutně kýval hlavou v černé čepičce a povzdechl si:

„Ubohá...Ostatně doufám, že na mě zapomněla.“

„Můžete se ještě uzdravit,“ těšil ho nesměle Ivan.

„Má nemoc je nevyléčitelná,“ odporoval klidně host. „Když Stravinský tvrdí, že mě vrátí do života, nevěřím mu. Je humánní a chce mě utěšit. Nezapírám, cítím se poslední dobou daleko líp. Ale kde jsem to přestal? Aha, mráz, letící tramvaje...Věděl jsem, že nedávno otevřeli zdejší kliniku, a vlekl jsem se sem přes celé město. Bylo to ode mě nerozumné. Za městem bych byl určitě někde zmrzl, ale zachránila mě náhoda. Asi čtyři kilometry za městskou branou se porouchal nákladák a k mému překvapení se nade mnou šofér smíloval. Jel sem a naložil mě. Odnosl jsem to omrzlými prsty na levé noze, ale to se zahojilo. Už jsem tu čtvrtý měsíc. A vidíte, docházím k názoru, že to je tady docela dobré. Nesmíte si dělat velké plány, milý sousede! Například já jsem chtěl kdysi objet celou zeměkouli, a ukazuje se, že mi to není souzeno. Zatím přehlédnu jen nepatrný kousek, a dokonce ne ten nejlepší, ale opakuju, není to tak zlé. Tak například brzy přijde léto a na balkóně se rozroste svlačec, jak slibuje Praskovja Fjodorovna. Klíče rozšířily moje možnosti. V noci bude svítit měsíc...Ach, už zmizel! Ochladilo se, noc se překulila přes půlnoc. Musím jít.“

„Prozradte mi; co se stalo dál s Ješou a Pilátem,“ žádonil Ivan. „Prosím vás, musím to vědět.“

„Ne, ne,“ odmítal host a nervózně sebou trhl. „Jak si vzpomenu na svůj román, roztřesu se. Váš známý z Patriarchových rybníků by to svedl líp. Díky za společnost a na shledanou.“

A než se Ivan nadál, mříž s tichým zazvoněním klapla a neznámý host zmizel.

(14) SLÁVA KOHOUTOVI!

Nervy nevydržely, jak se praví, a Rimský nečekal, až sepíšou protokol, a uchýlil se do své kanceláře. Seděl u stolu a očima provrtával magické rubly před sebou. Obával se, že mu přskočilo. Zvenku doléhal rovnoměrný hukot, jak se diváci vyhrnuli proudem z Varieté. Vtom zbystřeným sluchem zachytil zřetelný hvizd milicionářské píšťalky. Sama o sobě nikdy neslibuje nic dobrého. Ale když se hvizd opakoval, později se přidal další, táhlejší a naléhavější, a nakonec se přimísil hlučný řehot a posměšné pokřikování, ředitel pochopil, že

venku došlo k dalšímu odpornému skandálu a - přestože si to nerad připouštěl - že to souvisí s hnusným představením, které uspořádal černý mág a jeho pomocníci.

Obezřetný Rinský se nemýlil. Sotva vykoukl z okna do Sadové ulice, zlostně se ušklíbl a zasyčel:

„Já to věděl!“

V oslnivém světle silných pouličních svítlen uviděl dole na chodníku neznámou dámu jenom v košilce a fialových kalhotkách. Měla, pravda, na hlavě klobouk a v ruce deštník, nicméně projevovala značné rozpaky, hned si dřepala, hned se zas rozběhla, jako by chtěla někam utéct, a kolem se tísnil rozchechtaný dav, až řediteli běhal mráz po zádech. Kolem dámy se ochomýtal jakýsi muž, strhával ze sebe letní plášť a v rozčilení nemohl vyprostit ruku z rukávu.

Výkřiky a hurónský řev doléhaly i z jiného místa, totiž od levého schodiště. Rinský otočil hlavu tím směrem a uviděl jinou dámu v růžovém prádle. Hupla z vozovky na chodník a snažila se ukrýt v průjezdu, ale proudící obecenstvo jí zastoupilo cestu a ubohá oběť své lehkomyšlnosti a vášně k toaletám, oklamaná firmou podfukářského Fagota, by se ze všeho nejraději propadla na sto sáhů do země. K nešťastnici už mířil milicionář a vzduch zjizvil ostrý hvizd. Za milicionářem se pobaveně tlačili mladíci v čepicích, původci povyku a uštěpačných poznámek.

Vousatý hubený drožkář se přiřítíl k první svlečené. V plné jízdě zarazil vyzáblou herku a vesele se zašklebil.

Ředitel se bouchl pěstí do hlavy, odplivl si a uskočil od okna. Seděl chvíli u stolu zaposlouchaný do hlasů ulice. Hvizd v různých místech zesílil a pak postupně slábl. K překvapení Rinského byl skandál zažehnán nečekaně rychle.

Teď bylo třeba jednat a vypít hořkou číši odpovědnosti do dna, tím spíš, že telefony během závěrečné části programu opravili. Měl by zavolat na příslušná místa, oznámit, co se stalo, požádat o pomoc, svést všecko na Lotrova, sám se z toho vykrotit a tak dále. Čert mu to byl dlužen!

Rozčileně dvakrát natáhl ruku po sluchátko a zase ucucl. Náhle v nehybném tichu pracovny zadrnčel telefon Rinskému přímo pod nosem, až sebou škulbl a strnul.

„Ty nervy!“ posteskl si a zvedl sluchátko. Vzápětí se zvrátil do křesla, bílý jako křída. Vtíravý, zvrhlý ženský hlas ve sluchátku tiše naléhal:

„Nikam nevolej, Rinský, nebo to s tebou špatně skončí...“

Hned nato telefon oněměl. Ředitel cítil, jak mu naskakuje husí kůže, zavěsil a bezděčně se ohlédl k oknu za svými

zády. Řídkými, slabě olistěnými větvemi javoru prosvítal měsíc v mlžnatém oparu. Rimský seděl jako zařezaný, upřeně pozoroval větve a čím déle se díval, tím větší dostával strach.

Násilím odtrhl pohled od okna zalitého měsícem a vstal. Po tom všem ho ani ve snu nenapadlo volat a jenom si přál, aby byl co nejdřív venku z divadla.

Napjatě poslouchal: budova byla tichá. Vtom si uvědomil, že už dávno v celém prvním poschodí osaměl, a zaskočil ho nepřekonatelný dětský strach. Když si představil, že musí projít prázdnými chodbami a seběhnout dolů po schodech, vyvstal mu na čele studený pot. Horečně shrábl ze stolu hypnotizérovy rubly, strčil je do aktovky a odkašlal si, aby si dodal odvahy, ale z hrdla se vydral jen slabý chraplavý zvuk.

Najednou cítil, že zpod dveří zavanulo cosi vlhkého a hnilobného, až ho zamrazilo. K tomu hodiny začaly odbíjet půlnoc tak nečekaně, že se zimničně roztrásl. K dovršení všeho kdosi tiše otáčel v zámku klíčem - a to ho dorazilo. Chladnými, zpocenými rukama tiskl na prsa aktovku a cítil, bude-li šramot pokračovat, že se neudrží a vykřikne.

Konečně dveře pod náparem povolily a do kanceláře se tiše vplížil Varenucha. Ředitel bezvládně klesl do křesla: nohy mu vypověděly službu. Nadechl se a vykřikl s pokryteckým úsměvem:

„Božínku, tys mě vyděsil...“

Jistě, Varenuchův náhlý příchod mohl vylekat každého, ale Rimského zároveň potěšil: klubko se pomalu začalo rozmotávat.

„Tak povídej, honem! No!“ vykřikl chraplavě a snažil se pevně zachytit nalezenou nit. „Co to má všechno znamenat?“

„Promiň, prosím tě,“ hlesl bezbarvě Varenucha a zavřel dveře, „já myslel, že už jsi odešel,“ a tak jak byl, v čepici, zamířil ke křeslu a usadil se za stůl proti řediteli.

Musíme podotknout, že jeho odpověď vyzněla nějak podivně. To okamžitě nastražilo Rimského, který v citlivosti mohl směle soupeřit se seizmografem kterékoli vyhlášené světové stanice. Když je to tak, proč Varenucha vpadl do jeho kanceláře, jestliže předpokládal, že tu Rimský není? Má přece vlastní kancelář, to za první. A za druhé: ať vešel Varenucha kudy chtěl, musel nutně potkat jednoho z nočních vrátných a těm bylo oznámeno, že Grigorij Danilovič se nějakou dobu zdrží v divadle. Ale Rimský o té záhadě dlouho nehloubal - nebyl čas.

„Proč jsi nezavolal? A co znamená celá ta komedie

s Jaltou?"

„Dopadlo to tak, jak jsem říkal,“ vykládal administrátor a zamlaskal, jako by ho dráždil bolavý zub. „Našli ho v Puškinu v hospodě.“

„Jak to, v Puškinu?! U Moskvy? A co telegramy z Jalty?!"

„Jakápak Jalta, ksakru. Opil telegrafistu v Puškinu a začali dělat vylomeniny, mimo jiné posílali telegramy jakoby z Jalty.“

„Hm... hm... No dobrá, dobrá ...,“ protáhl zpěvavě ředitel a oči mu škodolibě zajiskřily. Už si představoval slavnostní okamžik, kdy bude Stopa s ostudou zbaven funkce. Konečně tak dlouho očekávané vysvobození! Konečně se zbaví pohromy v podobě Lotrova! A možná že pro něj vymůže ještě přísnější trest než odvolání ... „Podrobnosti!“ nařídil a poklepal těžítkem o stůl.

Varenucha začal. Na příslušných místech, kam ho ředitel poslal, ho okamžitě přijali a neobyčejně pozorně vyslechli. Nikoho samozřejmě ani na okamžik nenapadlo, že by Stopa mohl být v Jaltě. Všichni bez váhání souhlasili s Varenuchovým názorem, že je určitě v puškinské Jaltě.

„A kde je teď?“ skočil mu do řeči rozčilený Rinský.

„Kde by byl?“ opáčil administrátor a ušklíbl se. „Samozřejmě na záchytce!“

„Cože? No pěkně děkuju!“

Varenucha pokračoval a před očima Rinského se čím dál názorněji odvíjel nekonečný řetěz Lotrovových přečinů a každý další článek představoval těžší a těžší provinění. To už bylo něco, takový tanec v telegrafistově objetí na plácku před puškinskou poštou a za doprovodu jakési potulné harmoniky! Nebo pronásledování neznámých občanek, které ječely hrůzou! Pokus vyvolat rvačku s bufetářem v Jaltě! Rozházená cibule na podlaze tamtéž! Osm rozbitých lahví bílého přírodního vína nejlepší značky! Polámaný taxametr u vozu taxikáře, který odmítl Stopu naložit. Vyhrožování, že dá zavřít všechny, kdo se mu pokoušejí zabránit v dalším chuligánství ... Jedním slovem, hnus!

Stopu dobře znali v moskevských divadelních kruzích a všichni věděli, že je pěkné číslo. Ale co vykládal administrátor, bylo i na Stopu trochu moc. Ano, dokonce přespříliš...

Pichlavé oči Rinského se zabodly do administrátorova obličejce, a čím déle Varenucha hovořil, tím byly zachmuřenější. A jak by ne: čím věrnější a barvitější byly ty odporné podrobnosti, kterými administrátor zpestřoval svoje vyprávění,

tím méně mu ředitel věřil. Když líčil, že Stōpa vyváděl natolik, že se dokonce vzpíral všem, kdo za ním přijeli, aby ho dopravili zpátky do Moskvy, Rimský nabyl jistoty, že všecko, co mu předkládá k věření administrátor, který se vrátil o půlnoci, je lež! Lež jako věž!

Varenucha nejel do Puškina a ani Stōpa tam neflámoval. Opilý telegrafista byl pouhý výmysl, stejně jako rozbité sklo v restauraci. Lotrova nesvazovali provazy - nic takového!

Jakmile Rimský usoudil, že administrátor lže, posedl ho strach. Nejdřív se mu rozklepaly nohy a pak se roztrásl po celém těle. Dvakrát za sebou znovu ucítil, jak od země stoupá hnilobný pach a jakási maláriová vlhkost. Ani na okamžik nespouštěl oči z vypravěče, podivně skrčeného v křesle, který se skrýval v modravém stínu stolní lampy a zdánlivě si chránil před světlem obličej novinami. Ředitel si lámal hlavu, co to všecko má znamenat. Proč se Varenucha tak pozdě vrátil a teď mu drže lže do očí v téhle tiché, liduprázdné budově? Přepadl ho pocit neznámého hrozivého nebezpečí. Tvářil se, že nepozoruje Varenuchovy úhybné pohyby ani triky s novinami, a soustředil se na jeho obličej. Už skoro neposlouchal, co administrátor žvaní. Víc než bůhvíproč vymyšlené, pomlouvačské vyprávění o Puškinu zaráželo Rimského něco daleko nepochopitelnějšího: Varenuchovy změněné rysy i chování.

Třebaže Varenucha stahoval rozpláclý štítek čepice na oči, aby si zastínil tvář, a usilovně se ovíval novinami, ředitel zahlédl na pravé tváři u nosu obrovskou modřinu. Navíc obvykle růžolící administrátor byl chorobně bledý a kolem krku měl omotanou starou pruhovanou šálu, ačkoliv byla dusná noc. Připočítáme-li k tomu nově získaný odporný návyk pomlaskávat, výrazně změněný hlas, teď obhroublý a dutý, a prohnanež zbabělý zákmit v očích, mohli bychom s jistotou tvrdit, že se Varenucha změnil k nepoznání.

Ještě cosi zneklidňovalo ředitele, ale nevěděl co, ať sebevíc namáhal rozpálený mozek a hltal očima svého společníka. Přísahal by, že ve spojení administrátora s důvěrně známým křeslem je cosi nepřírozeného.

„Konečně jsme ho zdolali a naložili do vozu,“ hučel Varenucha, vykukoval za novinami a přihrýval si dlaní modřinu. Ředitel jakoby bezděčně napřáhl ruku, stiskl elektrické tlačítko, přičemž bubnoval prsty na stole, a ustrnul: v prázdné budově by se normálně rozlehlo prudké zazvonění. Ale tentokrát se nic neozvalo a knoflík bezvládně zapadl do desky stolu. Tlačítko nefungovalo, zvonek byl porouchaný!

Rimského úskok Varenuchovi neušel. Administrátor sebou škulbl, v očích mu vzplanuly zlostné ohníčky a zeptal se:

„Proč zvoníš?“

„Ze zvyku,“ hájil se přidušeně ředitel, odtáhl ruku a zeptal se na oplátku nejistě: „Co to máš na tváři?“

„Vůz nadskočil na nějakém hrbolu a já se uhodil o kliku dveří,“ objasňoval Varenucha a uhnul očima.

Lže! blesklo hlavou řediteli. Vtom vykulil oči a divoce zíral na opěradlo křesla.

Za křeslem na podlaze se zkřížily dva stíny, jeden tlustší, černější, druhý tenký a šedý. Zřetelně se rýsovalo opěradlo a špičaté nohy křesla, ale chyběl stín Varenuchovy hlavy a pod křeslem nebyly vidět nohy.

Nevrhá stín! vykřikl v duchu zoufale Rimský a cítil, jak mu drkotají zuby.

Varenucha se podezíravě ohlédl, sledoval pohled Rimského a došlo mu, že je odhalen. Vstal (totéž učinil ředitel), ustoupil o krok od stolu a sevřel v rukou aktovku.

„Dovtípil ses, posero! Vždycky ti to myslelo,“ vpálil se zlostným úsklebkem řediteli přímo do obličeje, pak uskočil ke dveřím a bleskurychle je zaklapl. Rimský se beznadějně rozhlížel a couval k oknu, které vedlo do parku. Vtom spatřil v měsíční záři tvář nahé dívky, přitisknutou ke sklu, a dále obnaženou ruku, která se protáhla špehýrkou a pokoušela se otevřít spodní zastrčku. Horní už byla otevřená.

Měl pocit, že světlo stolní lampy slábne a psací stůl se začíná naklánět. Zalil ho ledový pot, ale naštěstí se ovládl natolik, že neupadl. Neměl sílu vykřiknout, a tak alespoň zašeptal:

„Pomoc!“

Varenucha hlídal u dveří, poskakoval a co chvíli zůstal trčet ve vzduchu a klátil se. Zkroucenými prsty ukazoval na Rimského, syčel, pomlaskával a mžoural na dívku v okně.

Ta nemeškala: bleskurychle vstrčila hlavu do špehýrky, natáhla ruku jak mohla nejdál, nehty se snažila uvolnit zástrčku a viklala rámem. Ruka se jí prodloužila, jako by byla z gumy, a pokryla se mrtvolnou plísní. Konečně se mrtvé s nazelenalými prsty podařilo odsunout zástrčku a okno povolilo. Ředitel slabě vykřikl, přitiskl se ke zdi a chránil se aktovkou jako štítem. Bylo mu jasné, že to znamená jeho konec.

Okno se prudce rozlétlo dokořán, ale místo svěžího nočního vzduchu a vůně lip pronikl dovnitř sklepní pach. Mrtvá se vyhoupla na římsu a Rimský rozeznal rezavé skvrny na jejích

prsou.

Vtom se ozvalo z nízké budovy za střelnicí v parku, kde se chovalo pro účely Varieté cvičené ptačtvo, nečekané a veselé zakokrhání. To křiklavý kohout hlásal z plna hrdla, že k Moskvě se žene od východu úsvit.

Dívka se divoce, zuřivě zašklíbila, přidušeně zaklela a Varenucha u dveří zavřeštěl a svalil se na zem. Když kohout zakokrhal podruhé, mrtvá zaskřípala zuby a její zrzavé vlasy se zježily. Při třetím kokrhání se otočila a vylétla ven. Administrátor se vznesl do vzduchu a jako letící amorek plul pomalu nad Rímského psacím stolem k oknu.

Bývalý Rímský, teď stařec s vlasy bílými jako sníh, se rozběhl ke dveřím, odemkl a upaloval po tmavé chodbě. V ohybu pod schodištěm s úzkostným zasténáním nahmatal vypínač a rozsvítil. Na schodech roztřesený a vyděšený stařec upadl, protože se mu zdálo, že se na něj shora řítí Varenucha.

Seběhl dolů a uviděl vrátného, který pochrupkával na židli vedle pokladny ve vestibulu. Proplížil se kolem něho po špičkách a vyběhl hlavním vchodem. Na ulici si ulehčeně oddechl a vzpamatoval se natolik, že si sáhl na hlavu a napadlo ho, že zapomněl v kanceláři klobouk.

Rozumí se, že se pro něj nevrátil, ale přeběhl širokou ulicí na protější roh, kde u kina slabě blikalo načervenalé světlo. Za okamžik už byl na místě, sotva dechu popadal. Měl štěstí - taxík byl volný.

„K Leningradské střele, dám spropitné,“ vyhrkl a těžce oddechoval, ruku na srdci.

„Jedu do garáže,“ odsekl nenávistně šofér a odvrátil se. Rímský otevřel aktovku, vytáhl padesát rublů a podal je šoferovi otevřeným okénkem.

Za pár vteřin už taxík letěl jako vichr po okruhu Sadové. Zákazník poskakoval na sedadle, jak se vůz otrásal, a ve střepu zrcátka, připevněného nad předním sklem, pozoroval střídavě taxikářovy rozzářené a svoje nepřičetné oči.

Před nádražní budovou vyběhl z taxíku a zavolal na prvního muže v bílé zástěře s kovovým štítkem:

„Jednu první třídu, dám třicet,“ a vylovil z aktovky hrst zmačkaných bankovek. „Když nebude první, vezmi druhou, v nejhorším třetí!“

Muž s kovovým štítkem pohlédl na osvětlené nádražní hodiny a vytrhl mu peníze z rukou.

Za pět minut zpod skleněné nádražní kupole vyjel rychlík a zmizel ve tmě zároveň s Rímským.

(15) SEN NIKANORA IVANOVIČE

Není těžké uhodnout, že tlouštík s brunátným obličejem, nový obyvatel stodevatenáctky, nebyl nikdo jiný než Nikanor Ivanovič Bosý.

Pravda, k profesorovi Stravinskému se nedostal hned, protože předtím dlel na jiném místě, odkud si zachoval jen matné vzpomínky: utkvěl mu všehovšudy psací stůl, skříň a pohovka.

Když s ním na zmíněném místě zapředli debatu, dělaly se mu z rozrušení a návalů krve mžitky před očima a celý rozhovor vyzněl podivně a zamotaně, přesně řečeno vůbec nevyzněl.

První otázka, kterou mu položili, byla:

„Jste Nikanor Ivanovič Bosý, předseda domovní správy v domě č. 302b v Sadové ulici?“

Nikanor Ivanovič se hrozivě rozesmál a odpověděl doslova takto:

„Nikanor? Ovšemže se jmenuju Nikanor, jak by ne! Ale jakýpak já jsem předseda, krucinál?“

„Jak to?“ zeptali se s přimhouřenýma očima.

„To máte tak,“ vysvětloval. „Jestliže jsem předseda, měl jsem hnedka uhodnout, že to je ďábel. Ale takhle? Měl rozbité brejle a na sobě hadry - copak mohl dělat nějakýmu cizinci tlumočnicka?“

„O kom to mluvíte?“ vyptávali se.

„O Korovjevovi přece! Usadil se u nás v bytě č. 50. Poznamenejte si - Korovjev! Měli byste ho okamžitě zatknout. Pište schodiště číslo šest! Tam ho najdete.“

„Odkud máte dolary?“ vyzvídali dobrosrdečně.

„Jak je Bůh všemohoucí nade mnou,“ dušoval se Nikanor Ivanovič, „nikdy jsem neměl v ruce cizí peníze. Ani nevím, jak takové valuty vypadají. Pánbůh mě po zásluze trestá za moje hříchy,“ pokračoval procítěně, střídavě si zapínal a rozpínal košili a přitom se křížoval. „Ano, bral jsem, přiznávám. Bral jsem, ale naše, sovětské! Přiděloval jsem byty za úplatu, nezapírám. Náš tajemník Prolezněv je taky pěkný syčák! Říkám to na rovinu, že v naší správě sedí samí zloději... Ale cizí valutu - nikdy!“

Na žádost, aby ze sebe nedělal šaška a raději vysvětlil, jak se dostaly dolary do světlíku, Bosý klesl na kolena, sklonil se a otevřel ústa, jako by chtěl spolknout čtverec parkety.

„Jestli si přejete,“ brebentil, „budu jíst třeba parkety, abych vám dokázal, že jsem cizí valuty nebral! Ale Korovjev je zloduch!“

Každá trpělivost má svůj konec, a tak mu od stolu připomněli zvýšeným hlasem, že je načase mluvit logicky.

Vtom se v kanceláři, kde stála vzpomínaná pohovka, rozlehl divoký řev a náš předseda vyskočil, jako když ho píchne: „Tamhle! Za skříní! Podívejte, jak se šklebí... A ten skřípec... Chyťte ho! A dejte vykropit místnost!“ ječel jako pominutý. Krve by se v něm nedořezal, jak byl bledý, a třásl se jako osika. Kreslil ve vzduchu kříže, běhal ke dveřím a zpátky, drmolil nějakou modlitbu a nakonec začal plést páté přes deváté.

Ukázalo se, že není schopen rozumné řeči. Odvedli ho do odlehlé místnosti, tam se částečně utišil a jenom se modlil a povzlykával.

Přirozeně, hned zajeli do Sadové a prozkoumali byt č. 50. Ale žádného Korovjeva tam nenašli a nikdo v domě ho neviděl ani neznal. Byt, dříve obývaný nebožtíkem Berliozem a Lotrovem, který odjel do Jalty, byl prázdný a v pracovně klidně visely na skříních neporušené voskové pečeti. S tímhle zjištěním odjeli ze Sadové a zároveň s nimi nic nechápající, zdrcený tajemník domovní správy Proležněv.

Večer odvezli Nikanora Ivanoviče na kliniku ke Stravinskému. Tady natolik vyváděl, až mu museli píchnout injekci podle Stravinského receptu, a teprve po půlnoci ve stodevatenáctce usnul a občas těžce, trpitelně vzdychal ze spaní.

Postupně se mu ulevilo. Přestal se převracet z boku na bok a sténat a začal lehce, pravidelně oddechovat, takže ho nechali samotného.

Zdál se mu sen, k němuž nesporně přispěly dojmy z uplynulého dne. Začalo to tím, jak ho neznámí lidé se zlatými trubkami v rukou slavnostně přivádějí k velkým naleštěným dveřím. Zde mu jeho společníci zahráli tuš a hned nato zvučný bas odkudsi z nebe vesele zahlaholil:

„Vítáme vás, Nikanore Ivanoviči. Odevzdejte laskavě valuty!“

Nanejvýš udivený předseda nad sebou uviděl černý tlampač. Pak se, neznámo proč, ocitl v divadelním sále, kde pod zlaceným stropem zářily křišťálové lustry, až oči přecházely, a na stěnách planuly svícny. Všecko zde připomínalo nevelké, ale bohaté divadlo. Bylo tu jeviště, zakryté vínovou sametovou oponou posetou zlatě vyšitými obrovskými desetirublovkami jako hvězdami, dále nápovědní budka a dokonce i obecnstvo.

Bosého překvapovalo, že publikum tvoří výhradně muži, a navíc samí vousáči. Rovněž bylo nápadné, že v hledišti

scházejí křesla a všichni sedí na podlaze, hladké a lesklé jako zrcadlo.

Rozpačitý v tak početné a neznámé společnosti se náš hrdina chvíli nerozhodně ošíval a pak podle všeobecného zvyku usedl se zkříženýma nohama, po turecku, na podlahu mezi zrzavého vousatého valibuka a bledého muže s mohutným plnovousem. Nikdo z přítomných si diváka nevšiml.

Vtom se měkce rozezněl zvonek, sál se ponořil do tmy, zvedla se opona a na osvětlené scéně s černým sametovým pozadím stálo křeslo a stolek se zlatým zvonkem.

Ze zákulisí vyšel mladý sympatický herec ve smokinku, hladce vyholený, s vlasy rozčísnutými pěšinkou. Diváci ožili a všechny zraky se obrátily k jevišti. Herec přistoupil k nápo- vědní budce a zamnul si ruce.

„Tak co, sedíte?“ zeptal se příjemným barytonem a usmál se do sálu.

„Sedíme, sedíme,“ odpověděly mu sborově tenory i basy.

„Hm...“ pokračoval zamyšleně, „nechápu, že vás to ještě neomrzelo. Všichni lidé, jak se sluší, se teď pěkně procházejí po ulicích, radují se z jarního sluníčka a tepla, a vy tady dřepíte na zemi v dusném sále! Že by vás natolik zaujal program? Ostatně, proti gustu žádný dišputát,“ zakončil filozoficky.

Pak změnil tón i zabarvení hlasu a vesele, hlasitě oznámil: „Jako první vystoupí v našem pořadu Nikanor Ivanovič Bosý, předseda domovní správy a vedoucí dietní jídelny. Prosím, Nikanore Ivanoviči!...“

Odpověděl mu družný potlesk. Vyjevený Nikanor Ivanovič vytřeštil bulvy. Konferenciér si zastínil rukou oči před světlem rampy a pátral, až našel Bosého mezi diváky, a přátelským posuňkem ho pozval na scénu. Než se předseda vzpamatoval, už stál na jevišti. Zdola i zpředu ho oslňovaly reflektory, až se mu zdálo, že sál i s obecnstvem zmizely v černé propasti.

„Račte, Nikanore Ivanoviči. Jděte nám příkladem,“ spustil srdečně mladý herec, „a odevzdejte valuty.“

Zavládlo ticho. Konečně se Bosý nadechl a tiše prohlásil:

„Přisahám při Bohu všemohoucím, že...“

Ale než dořekl, celý sál rozhořčeně zabouřil a on rozpačitě ztichl.

„Pokud jsem vám dobře rozuměl,“ vmísil se konferenciér a účastně na něj pohlédl, „hodlal jste se zapřísáhnout božím jménem, že nemáte žádné valuty?“

„Taky že nemám,“ trval na svém Nikanor Ivanovič.

„Hm,“ namítl herec, „a... promiňte mi všetečnou otázku: kde se vzalo těch čtyři sta dolarů ve světlíku na klozetě ve vašem bytě, který obýváte pouze vy a vaše manželka?“

„Někdo je tam nejspíš přičaroval,“ se zjevnou ironií prohodil kdosi v temném sále.

„Správně,“ hájil se nesměle Bosý a obracel se neznámo ke komu, snad k herci, snad do černého sálu. „Podvrhl je sám dábel - totiž tlumočnick v kostkovaném obleku.“

Sál znovu nespokojeně zahučel. Když se všichni utišili, ujal se slova herec:

„Hledme, jaké La Fontainovy bajky tady musíme vyslechnout! Podvržených čtyři sta dolarů! Vy všichni, co tu sedíte, jste valutoví podvodníci. Ptám se vás jako odborníků: dá se něco takového předpokládat?“

„My nejsme valutoví podvodníci,“ zaprotestovaly jednotlivé uražené hlasy, „ale nic podobného se předpokládat nedá.“

„Plně s vámi souhlasím,“ prohlásil energicky konferenciér, „a ptám se: co můžou lidi podvrhnout?“

„Dítě!“ vykřikl kdosi v sále.

„Zcela správně,“ přikývl herec, „dítě, anonymní dopis, leták, pekelný stroj, a bůhvíco ještě, ale nikdo vám nepodvrhne čtyři sta dolarů. Takový idiot na světě neexistuje.“ Poté se obrátil k našemu předsedovi a dodal smutně a vyčítavě:

„Zklamal jste mě, Nikanore Ivanoviči, a já na vás tolik spoléhal. Bohužel, vaše číslo se nevydařilo.“

V sále začali pískat na adresu Bosého.

„Šmelinář je to,“ pokřikovali, „a za takového podfukáře nevinně trpíme!“

„Nenadávejte mu,“ mírnil je konferenciér, „sám bude litovat.“ Upřel na provinilce modré oči plné slz a dodal: „Vraťte se na místo, Nikanore Ivanoviči.“

Pak zacinkal a hlasitě oznámil:

„Přestávka, ničemové!“

Ohromený Nikanor Ivanovič, který se stal nečekaně účinkujícím v jakési estrádě, se zase vzpamatoval až na svém místě na podlaze. Ve snu viděl, jak se celý sál ponořil do tmy a na stěnách vyskočily rudé světelné nápisy: „Odevzdejte valuty!“ Po chvíli se znovu otevřela opona a konferenciér vybídl dalšího:

„Prosím Sergeje Žerardoviče Dunčila, aby přišel na scénu.“ Dunčil byl asi padesátiletý muž důstojného, ale silně zanedbaného zevnějšku.

„Sergeji Žerardoviči,“ oslovil ho herec, „sedíte tu už dobře půldruhého měsíce, a přitom tvrdošijně odmítáte odevzdat

zbylé valuty, ačkoli je nepotřebujete, zatímco náš stát je potřebuje. Stavíte se na zadní. Jako inteligentní člověk všechno chápete, a přesto mi nechcete vyjít vstříc."

"Bohužel, nemůžu pro vás nic udělat, protože už žádné valuty nemám," odporoval klidně Dunčil.

"A nemáte alespoň brilianty?" vyzvídal konferenciér.

"Ani brilianty."

Herec sklonil hlavu, chvíli přemýšlel a pak tleskl do dlaní. Ze zákulisí vyšla dáma středních let oblečená podle poslední módy, to znamená v kabátu bez límce a v miniaturním kloboučku. Vypadala vyplašeně. Dunčil se na ni díval, aniž hnul brvou.

"Kdo je ta dáma?" vyptával se herec.

"To je moje žena," odpověděl důstojně Dunčil a s odporem se zadíval na ženinu dlouhou šíji.

"Promiňte, že jsme vás obtěžovali, madam Dunčilová," obrátil se k ní konferenciér, „ale rádi bychom se vás na něco zeptali: má váš manžel ještě nějaké valuty?"

"Tenkrát všechno odevzdal," ujišťovala vzrušeně dáma.

"Výborně," navázal herec, „když to tvrdíte, tak to bude jistě pravda. Jestliže Sergej Žerardovič všechno odevzdal, musíme se s ním rozloučit, co naplat! Jak je libo, můžete odejít, Sergeji Žerardoviči," a blahosklonně mu pokynul.

Dunčil s bohorovným klidem zamířil do zákulisí.

"Okamžik!" zastavil ho konferenciér, „jestli dovolíte, předvedu vám na rozloučenou ještě jedno číslo z našeho programu," a znovu zatleskal.

Nato se rozhrnula zadní černá opona a vešla mladá krásná žena v plesové toaletě. V rukou nesla zlatý podnos a na něm ležel tlustý svazek bankovek, převázaný stuhou od bonbónů, a dále briliantový náhrdelník, který metal modravé, žluté a rudé záblesky.

Dunčil ucouvl o krok a smrtelně zbledl. Obecenstvo strnulo.

"Osmnáct tisíc dolarů a náhrdelník v hodnotě čtyřiceti tisíc ve zlatě," ohlásil slavnostně herec. „To všechno ukrýval Sergej Žerardovič v Charkově u své milenky Idy Herkulanovny Vorsové, kterou máme to potěšení vám představit a která nám laskavě pomohla odhalit tento drahocenný a v rukou jednotlivce nevyužitý poklad. Tisícere díky, Ido Herkulanovno."

Kráska se usmála, až jí bělostné zuby zasvítily, a její husté řasy se zachvěly.

"Pod vaší důstojnou maskou," obrátil se konferenciér k Dunčilovi, „se skrývá kořistnický dravec a neuvěřitelný lhář a podvodník. Za půldruhého měsíce, co jste tady, jste

všecky umořil svou tvrdohlavostí. Seberte se a běžte domů, a budiž vám peklo, které vám připraví vaše žena, spravedlivou odplatou."

Dunčil se zapotácel a byl by upadl, kdyby ho nepodepřely čísi soucitné ruce.

Vtom opona zahalila scénu.

Sálem zaburácel potlesk, až se Nikanoru Ivanoviči zdálo, že v lustrech poskočily žárovky. Když se opona otevřela, na scéně zbyl už jen konferenciér. Pokynem zarazil další salvu potlesku, uklonil se a řekl:

„V osobě Dunčila vystoupil v našem programu typický osel. Už včera jsem měl tu čest prohlásit, že zatajovat valuty je hotový nesmysl. Nikdo je nemůže v žádném případě použít, za to vám ručím. Vezměte si třeba Dunčila. Bere krásný plat a nemusí si nic odpírat. Má přepychový byt, ženu a půvabnou milenkou. A ještě mu to nestačí! Místo aby žil klidně a tiše bez všelijakých nepříjemností a odevzdal valuty i šperky, dosáhl ten hrabivý tupec toho, že byl přede všemi veřejně odhalen a nádavkem bude mít obrovský rodinný malér. A proto, kdo si přeje odevzdat valuty? Nikdo? Tak tedy v příštím čísle našeho pořadu uvidíte populárního, mimořádně talentovaného herce Savu Potapoviče Kurolesova, kterého jsme speciálně pozvali, aby nám přednesl úryvky z Puškinova Skoupého rytíře.“

Slíbený Kurolesov se brzy nato objevil na scéně. Byl to statný, bezvadně vyholený muž ve fraku a bílé vázance. Bez jakéhokoliv úvodu nasadil zachmuřený výraz, svraštil obočí a spustil teatrálně, s pohledem upřeným na zlatý zvonek:

Jak mladý hejsek na schůzku se třese,
když uvidí svou zrádnou milostenku...

Kurolesov na sebe prozradil mnoho nepěkných věcí. Bosý na vlastní uši slyšel, jak se přiznal, že jakási nešťastná plačící vdova před ním klečela v dešti, ale jeho kamenné srdce se neobměkčilo.

Náš předseda do této chvíle neznal ani jediné Puškinovo dílo, ale Puškina samého znal dobře, protože několikrát denně pronášel věty jako: „A nájemné zaplatí Puškin?“ či „Žárovku na schodech odšrouboval Puškin?“ nebo „Topení asi podle vás koupí Puškin?“

Teď, když se konečně s jedním z jeho děl seznámil, posmutněl, v duchu si představoval ženu, jak klečí se sirotky v dešti, a mimoděk usoudil s odporem: Že je ale ten Kurolesov pěkný rošťák!

Ten mezitím neustále zvyšoval hlas a pořád se jen kál.

Našeho hrdinu definitivně zmátlo, když zničehonic oslovil někoho, kdo nebyl na scéně, a za nepřítomného sám sobě odpovídal a nazýval se tu vladařem, tu baronem, tu otcem a hned zase synem: chvílemi si tykal, chvílemi vykal.

Nikanor Ivanovič z toho všeho pochopil jedno: že herec zašel bídnou smrtí. S výkřikem: „Klíče! Moje klíče!“ se svezl na podlahu, chvíli sebou mrskal, chroptěl a opatrně si strhával kravatu.

Pak nebožtík vstal, oprášil si kalhoty, uklonil se a se strojeným úsměvem se vzdálil za neslaného nemastného potlesku. Konferenciér ohlašoval:

„Vyslechli jsme Skoupého rytíře ve skvělém podání Savy Potapoviče. Náš rytíř doufal, že se k němu seběhnou dovádivé nymfy a že bude pít plnými doušky z číše života. Ale jak vidíte, nic podobného se nestalo. Žádné nymfy k němu nezavítaly, múzy mu nepřinesly dary a on sám nepostavil paláce, ale naopak bídně skončil - vem ho čert -zkrátka klepla ho mrtvice, zrovna když seděl na truhle s valutami a drahokamy. Upozorňuji vás, že vy všichni skončíte podobně, ne-li hůř, jestliže neodevzdáte valuty!“

Není známo, zda pod dojmem Puškinovy poezie nebo konferenciérových věčných slov najednou v sále pípl nesmělý tenor:

„Já se hlásím.“

„Prosím, račte na jeviště,“ pobízel ho zdvořile herec a hledal očima ve ztemnělém sále.

Na scénu vystoupil maličký blondýn: jeho tvář prozrazovala, že se dobré tři neděle neholil.

„Promiňte, vaše jméno?“ informoval se konferenciér.

„Nikolaj Kanavkin,“ hlesl stydlivě příchozí.

„Těší mě, občane Kanavkine. Tak co nám pěkného povíte?“

„Odevzdám valuty,“ zašeptal Kanavkin. „Tisíc dolarů a dvacet zlatých desetirublovek.“

„Bravo! To je všechno, co máte?“

Při těch slovech si Kanavkina pátravě změřil a Bosý měl pocit, že z hercových očí vyzařují rentgenové paprsky, které prosvěćují Kanavkina skrz naskrz.

V sále nikdo ani nedýchal.

„Věřím vám!“ zvolal nakonec konferenciér a uhasil svůj pohled. „Věřím! Tyhle oči nelžou! Kolikrát jsem vám říkal, že vaše hlavní chyba spočívá v tom, že nedoceňujete význam lidských očí. Rozumějte, jazyk může zatajit pravdu, ale oči nikdy! Někdo vás zaskočí nějakou otázkou a vy se pohotově ovládnete a víte, jak máte odpovědět, abyste zatajili pravdu. Vypovídáte naprosto přesvědčivě a nedáte na sobě nic znát,

jenomže - ouvej! pravda vyplašená otázkou se na okamžik přestěhuje z nejtajnějších záhybů vaší duše do očí, a je konec! Oči vás prozradí a jste v pasti!"

Po tomto proslovu, předneseném s velkým zápalem, se herec vlídně obrátil ke Kanavkinovi:

„Kde je máte schované?“

„U mé tety Prachovnicové, na Prečistěnce.“

„Á! Počkat... to myslíte Klavdiji Iljiničnu?“

„Ano.“

„Jak by ne, jak by ne! Taková malá vilka? A naproti zahrádka? A kampak jste je strčil?“

„Do sklepa, do bedničky od sušenek...“

Konferenciér spráskl ruce.

„Viděli jste někdy něco podobného?“ vykřikl rozhořčeně, „tam vám přece zplesniví a zvlhnou! Copak se dají takovým lidem svěřit valuty? Co vy na to? Jako děti, namouduši!“

Kanavkinovi došlo, že něco pokazil, a provinile sklonil kadeřavou hlavu.

„Peníze,“ pokračoval herec, „mají být uloženy ve Státní bance, ve zvláštních suchých a bedlivě střežených místnostech, a už vůbec ne v tetiččině sklepě, kde je mimochodem mohou znehodnotit krasy! Vážně, styďte se, Kanavkine, jste přece dospělý člověk!“

Viník rozpaky nevěděl, co si má počít, a jenom bezradně žmoulal cíp svého sáčka.

„No dobrá,“ obměkčil se přísný soudce, „co tam, to tam...“ a náhle zaútočil nečekaně. „A vůbec... abychom to vzali při jednom a nehnali zbytečně vůz... Tetička si přece nechala něco pod palcem, ne?“

Kanavkin, který nečekal takový obrat, sebou škulbl a v hledišti se rozhostilo hrobové ticho.

„Ale Kanavkine,“ zavýčítal jemně konferenciér, „a já ho ještě pochválil! Takhle nás vodit za nos. To je nesmysl, Kanavkine. Před chvílkou jsem se zmínil o očích. Z vašeho pohledu čtu jasně, že teta na sebe pamatovala.“

„Taky že pamatovala!“ přiznal hrdinně Kanavkin.

„Bravo!“ zvolal konferenciér.

„Bravo!“ zavřeštěl sál.

Když všechno utichlo, herec Kanavkinovi poblahopřál, stiskl mu ruku a navrhl, že ho dá odvézt domů. Současně požádal kohosi v zákulisí, aby týmž vozem zajel k tetičce a poprosil ji, aby laskavě ihned navštívila představení v dámském divadle.

„Ještě poslední otázka: neschovála vám teta náhodou, kde ty valuty schovává?“ vyzvídal neúnavný konferenciér a blaho-

sklonně nabídl Kanavkinovi cigaretu a hořící zápalku. Ten si připálil a nějak smutně se usmál.

„Nepochybuji o tom,“ pokračoval s povzdechem herec, „že ta stará držgrešle neprozradí ani ďáblu, natož vlastnímu synovci, kde má ulité peníze! No co se dá dělat, my už se pokusíme probudit v ní lidské city. Kdoví, třeba ještě nepopraskaly všechny něžné struny v její lichvářské duši. Mnoho štěstí, Kanavkine!“

A šťastný Kanavkin odjel. Herec se pak zeptal, netoužili ještě někdo odevzdat valuty, ale nikdo se neozval.

„Jste podivíni, namouduši!“ utrousil nakonec, pokrčil rameny a zmizel za oponou.

Světla pomasla, chvíli byla tma a vtom z dálky zazněl nervní tenor:

„Tam hroudy zlata leží, jež mi náležejí...“

Dvakrát za sebou následoval tlumený potlesk.

„To v dámském divadle některá panička odevzdává valuty,“ vyhrkl nečekaně zrzavý vousáč, který seděl vedle Nikanora Ivanoviče. A povzdychl si: „Jo, kdyby nebylo těch hus! Mám, kamaráde, v Lianozově miliónové husy... Bojím se, že beze mě chcípnou. Husa je bojovnej pták a přitom křehkej, potřebuje ošetření... Kdyby nebylo těch hus! Puškinem mě nikdo neoblafne...“ A znovu zavzdychal.

Vtom se sál jasně rozzářil a ze všech stran se nahrnuli dovnitř kuchaři v bílých čepicích a se sběračkami v ruce. Kuchtíci přivlekli kotel polévky a koš s nakrájeným černým chlebem. Diváci ožili. Veselí kuchaři se proplétali mezi divadelními fanoušky, nalévali polévku do misek a rozdávali chléb.

„Jen si dejte, hoši,“ volali, „a pak hezky odevzdejte valuty! Co byste tu zbytečně tvrdli? Že se vám chce žrát tuhle šlichtu! Doma byste si pořádně přihnuli a vůbec si dávali do nosu!“

„Proč ty ses tu vlastně usadil, tatíku?“ vyptával se nenuceně Bosého tlouštík kuchař s brunátným nosem a podával mu misku, kde v řídké tekutině plaval opuštěný kapustový list.

„Nemám a hotovo!“ vykřikl hrozivě Nikanor Ivanovič. „Žádné valuty nemám, chápeš?“

„Že nemáš?“ zaduněl kuchařův výhrůžný bas, „že nemáš?“ opakoval příjemný ženský hlas. „Nemáš, nemáš,“ zabručel nakonec smířlivě a proměnil se v Praskovju Fjodorovnu.

Mateřsky trásla ramenem našeho pacienta, který hekal ze spaní. Kuchaři se rázem rozplynuli, divadlo s oponou se

kamsi propadlo a Nikanor Ivanovič v slzách rozeznal nemocniční pokoj a dva muže v bílých pláštích. Nebyli to dotěrní kuchaři, kteří vnucovali lidem svoje rady, ale lékaři a s nimi Praskovja Fjodorovna, která držela v ruce místo misky talířek s připravenou injekční stříkačkou, pokrytý gázou.

„Co je to za pořádek,“ stěžoval si trpce Bosý, zatímco mu píchali injekci, „když nemám, tak nemám! At' jim odevzdá valuty Puškin! Nemám a hotovo!“

„Dobrá, dobrá,“ chlácholila ho dobromyslná Praskovja Fjodorovna, „kde nic není, ani smrt nebere.“

Nemocnému se po injekci ulevilo a usnul tvrdým bezesným spánkem.

Ale jeho výkřiky vyvolaly neklid ve stodvacítce, kde se pacient probudil a začal hledat svou hlavu. Rovněž ve stoosmnáctce zneklidněl neznámý Mistr, se založenýma rukama teskně pozoroval měsíc a vzpomínal na bolestnou podzimní noc, poslední v jeho životě, na pruh světla pode dveřmi v jeho sklepním bytě a rozpuštěné ženské vlasy.

Ze stoosmnáctky se vzrušení přeneslo po balkóně k Ivanovi, který se s pláčem probudil.

Ale lékaři brzy uklidnili vyšinuté pacienty, takže všichni postupně usínali. Nejdéle to trvalo Ivanovi. Spánek ho přemohl, až když nad řekou svítalo. Po léku, který se mu rozlil po celém těle, ho zaplavila uklidňující vlna. Cítil se lehký jako pírkó a hlava se mu propadala do slastné dřímoty jako pod teplými závany větru. Poslední, co vnímal, bylo ptačí štěbetání v lese před úsvitem. Ale i to utichlo a Ivan ve snu viděl, jak už se slunce sklání nad Golgotou, obklíčenou dvojitým řetězem vojáků...

(16) POPRAVA

Slunce už se sklánělo nad Golgotou, obklíčenou dvojitým řetězem vojáků.

Jízda, která před polednem zkřížila prokurátorovi cestu, docválala k hebronské městské bráně, kde jí proklestili cestu davem vojáci kappadocké pěší kohorty. Rozprašili hloučky lidí, mezků a velbloudů a ala ostrým cvalem dorazila na křižovatku a zvedala sloupy prachu. Tady se sbíhaly dvě cesty: jižní, která vedla do Betléma, a severozápadní, jaffská. Jezdci se pustili po severozápadní cestě. Kappadočtí stáli roztroušeni po kraji silnice a odháněli z ní karavany, které spíchaly na svátky do Jeruzaléma. Za vojáky kappadockého

oddílu se kupily houfy poutníků, kteří opustili svůj dočasný úkryt v pruhovaných stanech, rozložených rovnou na trávě. Oddíl urazil asi kilometrovou vzdálenost, když předhonal druhou kohortu Bleskové legie, a po dalším kilometru dosáhl jako první úpatí Golgoty. Jezdci seskákali z koní. Velitel je rozdělil do čet, které obsadily celé úpatí nevysokého pahorku. Zůstal jediný volný přístup - od jaffské silnice.

Zakrátko dostihla cíle i druhá kohorta, vyšplhala o něco výš a věncovitě obklíčila horu. Nakonec připochozovala centurie pod velením Marka Krysobijce. Vojáci šli ve dvou řadách po obou stranách silnice a uvnitř, s doprovodem tajné stráže, jeli na voze tři odsouzcenci. Na prsou měli bílé desky s nápisem „zločinec a buřič“ ve dvou jazycích - aramejsky a řecky.

Za vozem s odsouzcenci následovaly další, naložené čerstvě otesanými kůly a příčnými trámy, provazy, lopatami, vědry a sekýrami. Na těchto vozech jelo šest katů. Za nimi na koni centurio Marek, velitel jeruzalémské chrámové stráže a muž v kápi, se kterým se Pilát krátce radil v setmělé palácové komnatě.

Průvod uzavíral řetěz vojáků a za nimi se hrnulo asi na dva tisíce zvědavců, kteří se nezalekli pekelného žáru a toužili zhlédnout zajímavou podívanou. K nim se přidali zvědaví poutníci, které pouštěli vcelku bez obtíží na konec průvodu. Průvod, provázený slabými výkřiky hlasatelů, kteří stále ještě oznamovali, co před polednem provolal Pilát, se vklínil na Golgotu.

Ala pustila všechny do druhé řady, a druhá centurie dovolila vystoupit nahoru pouze těm, kdo asistovali při popravě. Pak rychlým manévrováním rozprášila dav kolem pahorku tak, že se zvědavci octli mezi řetězem pěchoty shora a řetězem jízdy zdola a směli sledovat popravu jen mezi volně rozestavenými hlídkami pěšáků.

Od chvíle, kdy průvod stanul na úpatí kopce, uplynuly víc než tři hodiny. Slunce už se chýlilo nad horu, ale nesnesitelné vedro trvalo. Vojáci v obou řadách strádali horkem a umdlávali nudou. V duchu proklínali tři lotry a ze srdce jim přáli brzkou smrt.

Malý velitel jízdy s oroseným čelem a v košili zčernalé potem střežil jediný volný průchod na úpatí kopce. Občas zamířil k první četě, nabíral do dlaní vodu, hltavě pil a smáčel si turban. Když se mu ulevilo, znovu odcházel a krátkými kroky sem a tam měřil zaprášenou cestu, která vedla na pahorek. U pasu se mu houpal dlouhý meč a poklepával

na kožené šněrování sandálů. Velitel se snažil ukázat vojákům příklad vytrvalosti, ale přece jen je litoval a dovolil jim zbudovat pyramidy z kopí zaražených do země a pokrýt je bílými pláští. Pod těmito stany se Syřané skrývali před neúprosným sluncem. Měchy se rychle vyprazdňovaly a jezdci z různých čet chodili po řadě pro vodu do úvozu pod kopcem, kde v řídkém stínu vyzáblých moruší skomíral v ďábelském horku zkalený potůček. Tady stáli znuděně vodiči koní, drželi za uzdu zkrotlá zvířata a lovili těkavý stín.

Únava vojáků i nadávky na adresu zločinců byly pochopitelné. Prokurátorovy obavy, že by mohly v době poprav vypuknout v nenáviděném Jeruzalémě nepokoje, se naštěstí nepotvrdily. Míjela už čtvrtá hodina poprav a mezi dvěma řetězy vojáků, pěchotou nahoře a jízdou na úpatí hory, nezůstal proti všemu očekávání ani jediný divák. Slunce tak spalovalo dav, až jej zahnal zpátky do města. Za řetězem dvou římských centurií zbyli všeho všudy dva psi. Nikdo nevěděl, komu patří, ani jak se sem dostali. Také je trápilo horko, takže leželi s vyplazenými jazyky, těžce oddechovali a nevěnovali nejmenší pozornost zelenohřbetým ještěrkám, jediným bytostem, které se nebály slunce a rejdlily mezi rozpáleným kamením a neznámým plazivým bodláčím.

Nikdo se nepokoušel osvobodit odsouzence z rukou katanů ani v Jeruzalémě, zaplaveném vojskem, ani tady, na obklíčeném pahorku. Dav se vrátil do města, protože na téhle popravě nebylo zhora nic zajímavého, a tam, v Jeruzalémě, už se konaly přípravy k nadcházejícímu svátečnímu večeru.

Římská pěchota ve druhé řadě trpěla ještě víc než jízda. Centurio Krysobjce pouze dovolil vojákům, aby odložili přílby a ovázali si hlavu bílou rouškou namočenou ve vodě, ale přinutil je stát s kopím v rukou. Sám v podobné roušce, ale nesvlažené, suché, přecházel v blízkosti popravčí skupiny a neodepjal si ani lví tlamy z lisovaného stříbra, ani jílec s mečem a dýkou. Slunce do něho nemilosrdně pražilo, ale jemu to zřejmě nevadilo. Při pohledu na lví tlamy na jeho prsou přecházel zrak, protože stříbro jako by na slunci hořelo, tak oslepovalo oči.

Na Krysobjcově zohaveném obličejí byste marně hledali stín únavy nebo rozmrzelosti. Zdálo se, že tenhle obr je s to chodit sem a tam celý den, noc a další den - zkrátka tak dlouho, jak vyžadují okolnosti. Chodit s rukama založenými za těžký, kovem pobitý pás, střídavě přísně sledovat kříže s popravenými a řetěz vojáků a lhostejně odhazovat špičkou huňatého koženého sandálu lidské kosti vybělené časem nebo

drobné oblázky, které se mu připlou pod nohy.

Muž v kápi se uvelebil opodál křížů na třínohé stoličce a strnul v blažené nečinnosti, jen občas z nudy rozhrábl proutkem písek.

Řekli jsme, že za kordónem vojáků nezůstal jediný divák, ale tak docela to pravda není. Jeden vytrval, jenže ho nebylo odevšad vidět. Nestál na stráni, kde byl jediný volný průchod a odkud se dalo nejpoohodlněji sledovat popravu. Krčil se na sráznějším a nepřístupnějším severním svahu zbrázděném výmoly a rozsedlinami, kde se v úžlabině zachytil vyprahlé, bohem proklaté půdy křivičnatý fíkovník a pokoušel se tu vegetovat.

Právě pod tímhle keřem, který téměř neposkytoval stín, se krčil jediný divák, který se přímo neúčastnil poprav. Seděl na balvanu od začátku, to znamená už čtvrtou hodinu. Aby mohl zhlédnout popravu, zvolil si místo nikoli nejlepší, ale naopak nejméně výhodné. I tak mohl ovšem za kordónem zahlédnout kříže a dvě oslnivé skvrny na centurionových prsou. A to muži, který zjevně toužil zůstat téměř nepozorován a nikým nerušen, docela stačilo.

Před čtyřmi hodinami, na samém začátku poprav, se však choval zcela jinak, až příliš nápadně. Proto později změnil taktiku a uchýlil se do ústraní.

Objevil se poprvé, sotva průvod vystoupil za řetěz vojáků na horu. Působil dojmem opozdilce, těžce dýchal, nešel, ale běžel do kopce, strkal se, a když zpozoroval, jak se před ním a před ostatními uzavřel kruh, naivně se pokoušel proniknout mezi vojáky až k popravišti, kde už vysazovali odsouzence z vozů. Tvářil se, že neslyší podrážděné okřikování, a vysloužil si těžký úder tupým koncem kopí do prsou. Uskočil stranou a vyrazil ze sebe spíš zoufalý než bolestný výkřik. Vojáka, který ho udeřil, obdařil lhostejným kalným pohledem člověka, který necítí fyzickou bolest.

S rukou na prsou oběhl kopec a přitom pokašlával a nemohl popadnout dech. Pokoušel se usilovně objevit na severním svahu skulinu v kordónu, kudy by se dalo proklouznout. Ale bylo pozdě, kruh se uzavřel. Muž se zoufalým výrazem se musel vzdát naděje, že pronikne k vozům, ze kterých už skládali kříže. Podobné pokusy by k ničemu nevedly. Nejvýš by ho mohli chytit a zatknout, a to by zmařilo jeho plány.

Proto se nakonec ukryl v nedaleké puklině, kde bylo klidněji a nikdo ho nerušil.

Teď muž s černou bradkou a očima zanícenýma od slunce a nespavosti seděl na balvanu a očividně trpěl. Chvillemi vzdychl, rozhaloval kdysi jasně modrý a teď putováním obnošený

špinavě šedý tallis a obnažoval prsa poznamenaná úderem kopí, po nichž stékal špinavý pot. Občas vysílal trpitelný pohled k obloze a pozoroval tři supy, kteří už hezkou chvíli kroužili ve výšce v předtuše brzké hostiny, nebo se zaryl očima do žluté půdy a sledoval polorozpadlou psí lebku, kolem níž se honily ještěrky.

Jeho utrpení bylo tak velké, že občas mluvil sám se sebou.

„Ó, já hlupák...“ drmolil, kymácel se na balvanu v návalu hluboké bolesti a drásal si nehty osmahlou hrud', „já hlupák, počínám si jak pošetilá ženská, jako zbabělec! Bláto jsem, a ne člověk!“

Ztichl, pokýval hlavou, přihnul si z dřevěné láhve teplé vody a s novou energií se chápal střídavě nože, který měl ukryt pod tallisem na prsou, nebo pergamenového svitku, ležícího před ním na balvanu spolu s dřívkem a kalamářem, v němž se černala tuš.

Na pergamenu už bylo zaznamenáno:

„Minuty ubíhají a já, Matouš Lévi, jsem na Golgotě a smrt stále nepřichází!“

Dále: „Slunce se už sklání k obzoru a smrt ne a ne přijít“

Ted' Matouš zapsal zaostřeným dřívkem zoufale:

„Bože! Proč se na něho hněváš? Sešli mu smrt“

Dopsal, bezmocně zavzlykal a znovu si nehty drásal hrud'. Příčinou jeho zoufalství bylo hrozivé neštěstí, které je s Ješou stihlo, a kromě toho hrubá chyba, které se on, Matouš, podle svého mínění dopustil. Především za dne byli oba hosty u jistého zelináře v Betánii blízko Jeruzaléma. Hostiteli se neobyčejně zamlouvalo Ješuovo kázání. Celé ráno oba pracovali na zahradě a pomáhali hospodáři a za večerního chládku se chystali do Jeruzaléma. Ale Ješua měl najednou naspěch, prohlásil, že musí ve městě vyřídít jistou neodkladnou záležitost, a odešel k polednímu sám. V tom spatřoval Matouš svou první chybu. Proč ho jen pouštěl samotného!

Večer se Matouš do města nevypravil. Nečekaně ho totiž sklátila zákeřná choroba. Roztrásla ho zimnice, tělo měl v jednom ohni, zuby mu drkotaly a pořád by jen pil. V takovém stavu se nemohl vydat na cestu. Svalil se na houni v zelinářově kůlně a ležel tak do pátečního rána, kdy nemoc zmizela stejně rychle, jako se objevila. Přestože se cítil sláb jako moucha a kolena se mu třásla, rozloučil se poháněn zlou předtuchou s hospodářem a zamířil do Jeruzaléma. Zde se dověděl, že ho zlé tušení nezklamalo. Tísnil se v davu a slyšel, jak prokurátor vyhlašuje rozsudek.

Když odsouzence odváželi na Golgotu, Matouš běžel podél

řady vojáků spolu se zástupem zvědavců a snažil se dát Ješuoovi nenápadně najevo, že on, Matouš, ho neopustil na jeho poslední cestě, že je tu s ním a modlí se, aby smrt skosila Ješua co možná nejdřív. Ale ten upíral pohled do dálky, kam ho odváželi, a Matouše samozřejmě neviděl.

Así půl kilometru za městem, když se Lévi marně snažil prodrat až k vojákům, bleskl mu náhle hlavou prostý a přitom geniální nápad. Jak byl prchlivý, vzápětí se v duchu častoval nejhoršími kletbami, že ho něco podobného nenapadlo dřív. Řetěz vojáků nebyl neprostupný, mezi jednotlivci byly mezery. Při velké hbitosti a přesném odhadu se dalo shrbeně proklouznout mezi dvěma vojáky, proniknout až k vozu a zbavit svého přítele utrpení.

Stačil by mžik, aby bodl Ješua nožem do zad a zvolal: „Ješuo! Zachránil jsem tě a odcházím společně s tebou! Já, Matouš, tvůj jediný a věrný učedník!“

Kdyby mu Bůh milostivě dopřál ještě další okamžik, stačil by si vrazit nůž do prsou a vyhnout se tak ukřižování. Ostatně, tahle poslední myšlenka bývalého výběřčího daní pramálo znepokojovala. Bylo mu lhostejné, jak umře. Přál si jen jedno: aby Ješua, který v životě neublížil ani kuřeti, netrpěl.

Plán nebyl špatný, ale ke své velké smůle Matouš neměl u sebe nůž a v kapse ani vindru.

Prodral se davem a rozzuřen sám na sebe běžel zpátky do města. V jeho rozpálené hlavě se míhala jediná horečná myšlenka: jak neprodleně, jakýmkoliv způsobem získat nůž a jak dohonit průvod. Doběhl tryskem k městské bráně, proplétal se proudem karavan, které město hodlalo vstřebat, a vtom uviděl po levé straně otevřený krámeček, kde prodávali chléb. Těžce dýchal, jak pádil po rozžhavené cestě, ale ovládl se. Vešel důstojně do krámků, pozdravil pekařku, která stála za pultem, a požádal, aby mu podala z police vrchní bochník, který se mu bůhvíproč nejvíc zamlouval. Sotva se pekařka otočila zády, spěšně, beze slova sebral z pultu dlouhý nůž na chleba, ostrý jako břitva, a vyběhl z krámků. Lepší nástroj si nemohl přát.

Zanedlouho jste ho mohli znovu vidět na jaffské silnici. Ale průvod zatím zmizel v dálce. Matouš se dal do běhu. Občas se svalil do prachu a ležel chvíli nehnutě na cestě, aby nabral dech, k údivu všech, kdo tudy projížděli na mezcích nebo šlapali pěšky do Jeruzaléma. Slyšel, jak mu srdce poplašeně tluče nejen v prsou, ale i v hlavě a v uších.

Sotva popadl dech, znovu vyskočil a pádil dál stále pomaleji. Když konečně v dálce zpozoroval blýskavý dlouhý

průvod, došly mezitím přední řady k úpatí hory.

„Ó Bože,“ zasténal, neboť věděl, že je pozdě. A bylo.

Po čtyřech hodinách dosáhlo Matoušovo utrpení vrcholu. V záchvatu zuřivosti vyskočil z balvanu, mrštil na zem zbytečně ukradený nůž, rozdupal láhev a zůstal bez vody, strhl z hlavy kefi, rval si řídké vlasy a proklínal sám sebe.

Vykřikoval nesmyslná slova, ryčel, odplivoval si a zostouzel svého otce i matku, která přivedla na svět hlupáka. Když poznal, že kletby ani nadávky nepomáhají a že sluneční výheň neslábne, sevřel vyschlé pěsti a zamžoural na oblohu, do slunce, které slézalo níž a níž, prodlužovalo stíny a chystalo se klesnout do Středozemního moře. Prosil Boha a zázrak, hned tady, na místě. Žádal, aby neprodleně seslal Ješuuvi smrt.

Otevřel oči a viděl, že situace na kopci zůstává nezměněná, jen oslnivé skvrny na centurionových prsou pohasly. Slunce vysílalo paprsky do zad ukřižovaným, obráceným tváří k Jeruzalému. Tehdy Matouš zvolal hlasem velikým:

„Proklínám tě, Bože!“

Sípavě dokazoval, že se utvrdil v boží nespravedlnosti, a proto odmítá dál věřit.

„Jsi hluchý!“ syčel. „Kdybys nebyl, uslyšel bys mě a skolil ho na místě!“

S přimhouřenýma očima čekal, kdy z nebe sjede blesk a usmrtí jeho samého. Ale to se nestalo. Se zavřenými víčky chrlil dál k nebi jedovatá a rouhavá slova. Vykřičel své zklamání a volal, že existují jiní bohové a náboženství. Ano, jiný bůh by nedopustil, aby člověk jako Ješua byl spalován sluncem na kříži.

„Mýlil jsem se!“ křičel chraplavě. „Ty jsi bůh zla! Nebo tě už docela zaslepil kouř z chrámových kadidelnic a tvoje uši už odvykly naslouchat a vnímají jen hlahol kněžských trub? Nejsi všemohoucí Bůh! Jsi černý bůh! Proklínám tě, bože lotrů, jejich vůdce a ochránce!“

Vtom ucítil na tváři závan větru a cosi mu zašelestilo pod nohama. Znovu zadul vítr, Matouš otevřel oči a zpozoroval, že se všecko kolem změnilo. Nevěděl, má-li to přičítat svým kletbám nebo jiným okolnostem. Slunce zmizelo ještě dřív, než stačilo utonout v moři jako každý večer. Pohltit je bouřkový mrak, který se nezadržitelně a výhrůžně blížil od západu: měl bílé zpěněné okraje a černé kouřové břicho mu žlutavě zářilo. Občas zabrblal a vyplázl ohnivý jazyk. Náhle se zvedl vichr a hnal po jaffské silnici a vyprahlém údolí nad stany poutníků sloupy prachu.

Matouš ztichl a přemítal, nakolik blížící se bouře zasáhne do osudu nešťastného Ješuy. Při pohledu na ohnivé jazyky, které lízaly mrak, prosil Boha, aby blesk uhořel do Ješuoova kříže. Kajícně vzhlížel k cípu modré oblohy, dosud nepozřené černí, kde si supi lehali na křídlo, aby ušli bouři. Napadlo ho, že se se svými kletbami nerozumně unáhlil: teď ho Bůh nevyslyší.

Stočil pohled k úpatí hory a soustředil se na místo, kde stál rozptýlený jezdecký pluk. Zpozoroval, že se tam něco děje. Shora mohl dobře sledovat, jak vojáci pobíhají sem a tam, vytahují do země zaražená kopí a přehazují si přes ramena pláště. Vodiči koní klusali po cestě a vedli zvířata za uzdu. Bylo zřejmé, že pluk se chystá odtáhnout. Matouš si chránil dlaní obličej před bodavým prachem, odplivoval si a úporně přemýšlel, co to znamená. Pohlédl vzhůru a rozeznal postavu v nachovém vojenském plášti, jak šplhá k popravišti. Srdce bývalého výběrčího daní se sevřelo radostnou předtuchou brzkého konce.

Muž, který vystupoval na pahorek, byl velitel kohorty a právě přijel na koni z Jeruzaléma, provázen kurýrem. Utrpení provinilců trvalo už téměř pět hodin. Na Krysobijcův pokyn se řetěz vojáků rozestoupil a centurio vzdal tribunovi čest. Příchozí ho odvedl stranou a něco mu pošeptal. Centurio mu znovu vzdal čest a zamířil k popravčí skupině, která posedávala na kamenech u paty křížů. Tribun vykročil směrem k muži, který seděl na třínohé stoličce, a ten mu šel zdvořile vstříc. Také jemu tribun cosi polohlasně sdělil a oba se blížili ke křížům. Připojil se k nim velitel chrámové stráže.

Krysobijce štítivě pohlédl na špinavé cáry, které nedávno sloužily zločincům za oděv a teď tu ležely na zemi, protože si je kati odmítli rozebrat. Ukázal na dva z nich a poručil: „Za mnou!“

Z nejbližšího kříže k nim dolétla chraplavá, nesmyslná písnička. Ukřižovaný Gestas po třech hodinách zešílel z much a slunečního žáru a teď tiše prozpěvoval cosi o vinné révě. Občas pohnul hlavou pokrytou čalmou a mouchy líně odlétaly z jeho obličejů, ale hned se zas vracely.

Dismas na druhém kříži trpěl víc než druzí dva. Neztratil vědomí a pravidelně se oháněl hlavou hned nalevo, hned napravo a snažil se setřást mouchy.

Nejlíp se dařilo Ješuoovi. Hned první hodinu ho obestřely mráкотy, upadl do bezvědomí a hlava v rozvázané čalmě poklesla. Mouchy a ovádi ho obsypali tak hustě, až se mu obličej ztrácel pod černou pohyblivou maskou. Ve slabinách, na břiše a pod

paždím se usadili vypasení ovádi a vysávali žluté, obnažené tělo.

Na pokyn muže v kápi kat zvedl kopí a druhý přinášel vědro a houbu. První poklepal vztyčeným kopím Ješuoovi nejdřív po jedné, pak po druhé ruce, vypjaté a přivázané ke kříži. Tělo s vystouplými žebry se zachvělo. Kat mu přejel tupým koncem kopí po břiše. Ješua zvedl hlavu, mouchy s bzukotem odlétly a objevila se tvář opuchlá od tisícerych muších bodnutí, s naběhlými víčky, změněná k nepoznání.

Násilím otevřel oči a pohlédl dolů. Jeho obvykle jasné oči byly zakalené.

„Ha-Nocri!“ oslovil ho kat.

Ješua pohnul odulými rty a otázal se chraplavým, lotrovským hlasem:

„Čeho si žádáš? Proč jsi ke mně přistoupil?“

„Pij,“ nařídil kat a zvedl k jeho rtům kopí s namočenou houbou. V Ješuoových očích se kmitl radostný záblesk, umírající přitiskl rty k houbě a lačně sál vodu. Ze sousedního kříže se ozval Dismasův hlas:

„To je nespravedlnost! Jsem zrovna takový buřič jako on!“

Dismas se vypjal, ale nemohl se pohnout: jeho ruce na třech místech svíraly provazy. Vtáhl břicho, zaryl nehty do dřeva kříže, hlavu obrácenou k Ješuoovi, a oči mu nenávistně planuly.

Vtom oblak prachu zahalil popraviště a silně se setmělo. Sotva se prach rozptýlil, zvolal centurio:

„Mlč, ty tam na druhém kříži!“

Zločinec utichl. Ješua odtrhl rty od namočené houby a snažil se, aby jeho hlas zněl vlídně a přesvědčivě. Místo toho však zachroptěl:

„Dej mu napít!“

Valem se stmívalo. Mrak zakryl už celou polovinu oblohy a plul k Jeruzalému. Napřed bílé kadeřavé obláčky a za nimi se valil černý kolos napitý vláhou a obtížený blesky. Přímou nad Golgotou se obloha rozsvítila a zaburácel hrom. Kat sňal houbu z kopí.

„Blahořeč velkodušnému vladaři!“ zašeptal obřadně a pomalým pohybem bodl Ješuu do srdce. Ten sebou škubl a zašeptal: „Vladař...“

Vytrysklá krev mu stékala po břiše, spodní čelist se křečovitě zachvěla a hlava bezvládně klesla.

Když zahřmělo podruhé, kat napájel Dismase a pak ho s týmiž slovy „Blahořeč vladaři!“ usmrtil.

Pomatený Gestas polekaně vykřikl, když uviděl před sebou kata, ale sotva se houba dotkla jeho rtů, zaryčel a zakousl se do ní. Zanedlouho i jeho tělo bezvládně skleslo, nakolik to dovolovaly provazy.

Muž v kápi šel katovi a centurionovi v patách a za ním velitel chrámové stráže. První se zastavil u nejbližšího kříže, pozorně si prohlédl zkrvaveného Ješuu, dotkl se bílou rukou jeho chodidla a oznámil svým společníkům:

„Je mrtev.“

Totéž se opakovalo u ostatních dvou křížů.

Poté tribun pokynul centurionovi, otočil se a sestupoval z kopce spolu s velitelem chrámové stráže a s mužem v kápi. Smrklo se a blesky brázdily černou oblohu. Náhle z ní vyšlehl plamen a centurionův pokřik: „Vyklidit pozice!“ zanikl v hromovém rachotu. Rozradostnění vojáci se dali na útěk a v běhu si naráželi přílby.

Tma zaplavila Jeruzalém.

Nečekaný liják zastihl centurii v polovině kopce. Déšť se spustil tak prudce, že v patách prchajícím se řítily vodopády. Vojáci klouzali, padali na rozmoklé hlíně a pospíchali na rovnou silnici, kudy pádila k městu na kůži promočená jízda a téměř se ztrácela v deštivé cloně. Netrvalo dlouho a v bouřkovém, deštivém a bleskovém oparu zůstal na kopci jediný člověk.

Pohrával si s nadarmo ukradeným nožem, nohy mu ujížděly na kluzkých útesech, snažil se zachytit, kde se dalo, chvílemi lezl po kolenou a mířil ke křížům. Občas zmizel v hustém šeru a hned nato byl ozářen mihotavým světlem.

Prodral se až ke křížům, brodil se po kotníky vodou, strhal ze sebe ztěžklý, promáčený tallis a jen v košili padl Ješuuvi k nohám. Přeřezal provazy, které obepínaly kotníky, vystoupil na spodní příčný trám, objal Ješuu a uvolnil mu ruce. Nahé mokré tělo povalilo Matouše na zem. Lévi už si je chtěl přehodit přes rameno, ale v poslední chvíli se zarazil. Nechal je ležet se zvrácenou hlavou a rozhozenýma rukama na zemi ve vodě a rozběhl se k ostatním křížům: nohy mu klouzaly v mazlavé břečce. Přeřezal provazy a dvě další těla dopadla na zem.

Za několik minut zbyla nahoře na kopci jen dvě mrtvá těla a tři prázdné kříže. Déšť bičoval mrtvolu a otáčel jimi. Matouše a Ješuuvo tělo byste v tu dobu na vrcholku Golgoty marně hledali.

(17) BLÁZNIVÝ DEN

Hned nazítří po neblahém představení, totiž v pátek ráno, celý personál Varieté, to jest hlavní účetní Vasilij Stěpanovič Lastočkin, dále dva účtaři, tři písarčky, obě pokladní, posílkáři, uvaděči a uklízečky - zkrátka všichni, kdo byli ve službě, místo obvyklé činnosti byli vyloženi v oknech směřujících do Sadové ulice a sledovali, co se děje dole před branami Varieté. Postupovala tu hlemýždím tempem dvojitá, několikatisícová fronta, která se táhla až na Kudrinské náměstí. V čele stálo asi dvacet šmelinářů, chvalně známých v moskevských divadelních kruzích.

Ve frontě to vřelo, až se kolemjdoucí zastavovali, a na pořadu byly vzrušující historky o včerejší neobvyklé seanci černé magie. Tyto historky zcela vyváděly z míry účetního Vasilije Stěpanoviče, který večer nebyl v divadle. Biletáři vykládali neuvěřitelné věci, například že po včerejších šim senzačním představení některé dámy běhaly polonahé po ulici a podobně. Skromný a zakřiknutý Lastočkin jenom překvapeně mrkal, když se dovídal o všech těch divech, a zaboha nevěděl, co má podniknout. Přitom bylo na něm, aby zasáhl jako služebně nejstarší z celého osazenstva Varieté.

Kolem desáté fronta zájemců o lístky nabobtnala do té míry, že se o ní doslechli na milici a s překvapivou rychlostí vyslali jednak pěší, jednak jízdní hlídky, aby udržovaly pořádek, což se jim částečně podařilo. Přesto spořádaně se vinoucí kilometrový had fronty už sám o sobě představoval velké pokušení a vzbuzoval údiv občanů v Sadové ulici.

To všecko se odehrávalo venku, ale i uvnitř v divadle vládl nepopsatelný zmatek. Od časného rána v Lotrovově, Rinského a Varenuchově kanceláři, jakož i v účtárně a pokladně nepřetržitě vyzváněly telefony. Lastočkin se zpočátku různě vymlouval, stejně jako pokladní, biletáři cosi mumlali do telefonu a pak už se všichni vzdali, protože na dotazy, kde je Lotrov, Varenucha a Rinský, nikdo z nich nedovedl dát uspokojivou odpověď. Nejdřív odbývali tazatele sdělením, že Lotrov je doma, ale na druhém konci linky namítali, že volali do bytu a tam jim tvrdili, že je v divadle.

Volala i nějaká rozčilená dáma a dožadovala se Rinského. Když jí navrhovali, aby zavolala jeho ženě, odpověděla s pláčem, že ona je jeho žena a Rinský nikde. Začalo se dít něco nepochopitelného. Uklízečka už zatím hbitě roznesla, že když šla do ředitelovy kanceláře uklízet, našla dveře dokořán, všechny lampy rozsvícené, rozbité okno do parku, povalené

křeslo a jinak prázdno.

Po desáté hodině vtrhla do Varieté madam Rimská, usedavě plakala a lomila rukama. Vykolejený Lastočkin nevěděl, co jí má poradit. V půl jedenácté se dostavily vyšetřovací orgány. Jejich první a oprávněná otázka zněla:

„Co se to u vás děje, soudruzi? O co jde?“

Srocené osazenstvo ucouvlo a vystrčilo dopředu bledého a rozčileného Vasilije Stěpanoviče. Nezbyvalo než kápnout božskou a přiznat, že celé vedení Varieté, totiž umělecký ředitel, administrativní ředitel a administrátor zmizeli neznámo kam a jsou až dosud neznámí, dále že konferenciéra hned včera po představení odvezli na psychiatrickou kliniku a že, stručně řečeno, včerejší představení bylo přímo skandální.

Vzlykající madam Rimskou jakž takž uklidnili a odvezli domů. Orgány nejvíc zaujala výpověď uklízečky o nepořádku v Římského kanceláři. Zaměstnanci byli vyzváni, aby se vrátili na svá místa a dali se do práce. Zanedlouho se v budově Varieté objevila pátračka provázená statným hafanem popelavé barvy, se špičatýma ušima a chytrým pohledem. Mezi zaměstnanci Varieté se okamžitě začalo šuškat, že pes není nikdo jiný než slavný Trumf. A byl to opravdu on. Jeho chování všechny překvapilo. Sotva vběhl do ředitelské kanceláře, zavrčel, vycenil mohutné zažloutlé tesáky a pak si lehl na břicho a s napůl smutným, napůl zuřivým výrazem v očích se plazil k rozbitému oknu. Chvilí otálel, pak se odhodlaně vyhoupl na parapet, zvedl špičatý čumák a začal divoce a vztekle výt. Nechtěl slézt dolů, vrčel, trhal sebou a pokoušel se skočit z okna.

Vyvedli ho z kanceláře a pustili do vestibulu, odkud vyběhl hlavním vchodem na ulici a dovedl své průvodce až na stanoviště taxíků, kde ztratil stopu. Pak Trumfa odvezli.

Vyšetřovací orgány se usídlily ve Varenuchově kanceláři, kam si předvolávaly postupně všechny zaměstnance Varieté, kteří byli svědky včerejších výtržností během představení. Dodejme, že vyšetřovatelé museli na každém kroku překonávat nepředvídané potíže: nit se každou chvíli přetrhla.

Byly vytištěny plakáty? Byly. Ale přes noc je přelepili novými a teď si je hledejte po všech čertech! Nedochoval se ani jediný. Odkud se vzal zmíněný mág? Kdoví. Dá se ovšem předpokládat, že s ním byla uzavřena smlouva.

„Pravděpodobně ano,“ koktal rozčilený Lastočkin.

„V tom případě musela smlouva projít účtárnou?“

„Nepochybně,“ odpověděl vzrušeně Vasilij Stěpanovič Lastoč-

kin.

„A kde tedy je?“

„Prostě není,“ přiznal účetní, nápadně zbledl a bezradně rozhodil rukama.

Skutečně, ani v účtářenských spisech, ani u ředitele, ani u Lotrova či Varenuchy nebylo nejmenší stopy po nějaké smlouvě. Jakže se mág jmenoval? Lastočkin neví, nebyl včera na představení. Biletáři se nepamatují.

Pokladní svraštila čelo, chvíli usilovně přemýšlela a nakonec řekla:

„Wo... Mně se zdá, že Woland.“

A co když ne? Možná že ne Woland, ale Faland.

Prokázalo se, že v oddělení pro registraci cizinců o žádném mágu Wolandovi nebo Falandovi jakživi neslyšeli.

Posílkář Karpov přišel se zprávou, že mág se údajně ubytoval u Lotrova. Samozřejmě tam hned zajeli - ale po kouzelníkovi ani památky. Lotrova rovněž nezastihli. Posluhovačka Gruňa zmizela neznámo kam. Dokonce předseda domovní správy je fuč a tajemník Proležněv jakbysmet!

Provalilo se cosi neslýchaného: vedoucí pracovníci divadla jako by se do země propadli, včera se odehrálo skandální představení, ale kdo v něm vystupoval a z čího podnětu, to zůstalo záhadou.

Zatím se schylovalo k poledni, kdy se měla otevřít pokladna. O tom přirozeně nemohlo být ani řeči! Na dveřích Varieté pohotově vyvěsili ceduli s oznámením: „Dnešní představení odpadá.“ Frontou proběhlo vzrušení, šířilo se od čela, časem utichlo a had se začal rozpadávat. Přibližně za hodinu byla Sadová jako vymetená. Orgány se odebraly na jiné místo, aby zde pokračovaly ve vyšetřování, personál poslaly domů - zůstala jen služba - a budovu uzamkly.

Účetní Lastočkin měl splnit dva úkoly:

Za prvé zajet do Komise pro estrády a masovou zábavu a referovat zde o včerejších událostech, za druhé navštívit finanční odbor a odevzdat včerejší výtěžek, tj. 21 711 rublů.

Přesný a svědomitý Vasilij Stěpanovič zabalil peníze do novinového papíru, převázal balíček motouzem, strčil do aktovky a znalý předpisů nešel na autobus nebo na tramvaj, ale zamířil ke stanovišti taxíků.

Sotva šoféři tří taxíků zahlédli zákazníka, jak spěchá s nabitou aktovkou, všichni tři mu ujeli před nosem s prázdným vozem a ještě se bůhvíproč rozdurděně ohlíželi.

Účetní zůstal stát jako solný sloup a lámal si hlavu, co by to mohlo znamenat.

Asi za tři minuty se přihnul prázdný taxík a šofér se zamračil, sotva uviděl pasažéra.

„Jste volný?“ zeptal se Vasilij Stěpanovič a nechápavě si odkašlal.

„Ukažte nejdřív peníze,“ zahučel vztekle taxíkář a díval se stranou.

Užaslý Lastočkin sevřel drahocennou aktovku pod paží, vytáhl z náprsní tašky pětku a ukázal mu ji.

„Nepojedu!“ prohlásil úsečně šofér.

„Promiňte...,“ vykotal účetní, ale taxíkář ho přerušil:

„Máte třírublovky?“

Naprosto zmatený Lastočkin vylovil dvě třírublové bankovky a zamával jimi šoferovi před nose.

„Sedněte si,“ vybafl taxíkář a bouchl do ručičky taxametru tak prudce, že ji div neulomil. „Jedem.“

„Copak nemáte nazpátek drobné?“ vyzvídal nesměle účetní. „Mám plnou kapsu drobných!“ obořil se na něj taxíkář a v zrcátku se objevily jeho oči podlité krví. „To je dneska už třetí případ! Kamarádům se stalo něco podobného. Nějakej hajzl mi strčí pětku a já mu vrátím čtyři padesát. Vyleze, neřád. Za chvílku koukám a místo pětky mám v kapse nálepku od minerálky!“ a jadrně zaklel. „Nebo jinej případ za Zubovskou. Chlap mi vrazí pětku a já mu dám nazpátek tři ruble. Odejde, mrknu do peněženky a vtom vám odtud vylítne včela a píchne mě do prstu. Krucinál fagot...,“ taxíkář znovu zaklel. „A pětku je v čudu. Prej včera v tomhletom Varieté (následovala neslušná slova) nějakej kouzelník, syčák jeden, prováděl kouzla s desetirublovkama (neslušná slova)...“

Účetní oněměl, krčil se na sedadle a tvářil se, jako by slovo „Varieté“ slyšel poprvé. Přitom si v duchu pomyslel: No tohle!... Když dojeli na místo, šťastně zaplatil, vešel do budovy a zamířil po chodbě k předsedově kanceláři, ale už cestou poznal, že přišel nevhod. V sídle estrádní komise panoval zvláštní horečný shon. Kolem účetního se mihla posílkářka s vykulenýma očima a šátkem posunutým do týla.

„Není tam a není! Není, lidičky zlatí!“ volala a obracela se neznámo ke komu, „sako a kalhoty jsou na místě, ale v saku nikdo není!“

Zmizela v nejbližších dveřích a hned nato se z nich ozval řinkot rozbitého nádobí. Ze sekretariátu se vyřítitl vedoucí prvního odboru, Lastočkinův známý, ale byl natolik rozčilen, že účetního nepoznal a zmizel jako stín.

Udivený Vasilij Stěpanovič došel až ke dveřím sekretariátu, umístěného v předpokojí kanceláře předsedy komise, a defini-

tivně zkoprněl.

Za zavřenými dveřmi burácel hrozivý hlas, který nepochybně patřil Prochoru Petroviči, předsedovi komise.

Meje snad někomu hlavu? blesklo popletenému účetnímu. Ohlédl se a uviděl ležet v koženém křesle s hlavou zvrácenou na opěradlo a s nohama nataženými téměř do poloviny místnosti sekretářku Prochora Petroviče - půvabnou Annu Richardovnu. Poškubávala promáčeným kapesníčkem a usedavě plakala.

Celou bradu měla zamazanou od rtěnky a po broskvových tvářích ji stékaly z řas černé potůčky rozteklé barvy.

Když zpozorovala, že někdo vešel, vyskočila, vrhla se k účetnímu, zaryla mu nehty do klop kabátu, cloumala jím a volala: „Sláva bohu! Konečně se našel alespoň jeden hrdina! Všichni ostatní se rozutekli, zradili! Pojdme rychle k němu, já už si nevím rady!“ a s brekem ho táhla do předsedovy kanceláře. Sotva Lastočkin překročil práh, lekal tím upustil aktovku a myšlenky se mu v hlavě zmátly. A bylo věru proč.

Za obrovským psacím stolem, na kterém trůnil masivní kalamář, seděl pánský oblek a suchým perem jezdil po papíře. Měl vázanku, z kapsičky mu vykukovalo plnicí pero, ale nad límcem scházel krk a hlava a z manžet nečouhaly ruce. V pracovním zápalu vůbec nevnímal okolní zmatek. Jakmile zaslechl, že kdosi vešel, zvrátil se na opěradlo křesla a pod límcem zahřměl účetnímu dobře známý hlas Prochora Petroviče:

„Co je? Nevidíte na dveřích cedulku, že nikoho nepřijímám?“

Půvabná sekretářka lomila rukama a vřískala:

„Jen se podívejte! Není tady! Vraťte mi ho zpátky, vraťte mi ho zpátky!“

Vtom kdosi vstrčil hlavu do dveří, ale s jeknutím ucouvl. Účetní cítil, jak se mu roztrásla kolena, a těžce dosedl na okraj židle, ale nejdřív duchapřítomně zvedl aktovku. Anna Richardovna poskakovala kolem židle, ničila mu sako a vykřikovala:

„Vždycky jsem ho mírnila, když začal soptit. A teď to takhle dopracoval!“ Rozběhla se k psacímu stolu a zvolala něžným melodickým hlasem, poněkud zastřeným pláčem:

„Prošo! Kde jste?“

„Kdo je u vás Proša?“ zeptal se nadutě oblek a ještě hlouběji se zabořil do křesla.

„Nepoznává mě! Mě nepoznává, chápete?“ zavzlykala sekretářka.

„Žádám vás, abyste v úřední místnosti nedělala scény!“ zlostně vybuchl proužkovaný oblek a rukávem si přisunul stoh

čistých papírů se zjevným úmyslem zaplnit je příkazy.

„Ne, nemůžu se na to dívat, prostě nemůžu!“ zvolala Anna Richardovna, odběhla do své kanceláře a účetní Lastočkin za ní.

„Představte si, sedím tady u stolu,“ vykládala, držela ho za rukáv a přitom se třásla rozčilením, „a najednou vám vběhne dovnitř kocour. Černý, mohutný jako medvěd. To se ví, křiknu na něj: ‚Jedeš!‘ a on frnk! už byl venku. Namísto něj vejde neznámý tlustoch s kocouří vizáží a povídá: ‚Občanko, proč křičíte na návštěvníky?‘ a hrne se rovnou k Prochoru Petroviči. Já za ním pochopitelně volám: ‚Zbláznil jste se?‘ Ale on zatím, drzoun jeden, vpadne dovnitř a usadí se proti Prochoru Petroviči do křesla. Náš předseda je dobrák od kosti, ale nervózní, až bůh brání. Nezapírám, rozčilil se. Nemá nervy v pořádku a dře jako kůň - zkrátka vyletěl. ‚Co sem lezete bez ohlášení?‘ zařval. A ten obejda se vám rozvalil v křesle a povídá s úsměvem: ‚Potřebuji s vámi projednat jistou záležitost...‘ Prochor Petrovič znovu vybuchl: ‚Mám práci!‘ Na to tlustoch odsekne: ‚Žádnou práci nemáte!‘ To je, co? jen si pomyslete! To už přirozeně Prochoru Petroviči došla trpělivost. ‚Co je to za pořádek?‘ vykřikl. ‚Vyvedte ho, mě může vzít čert!‘ Tlustoch se jen uchechtl: ‚Proč ne!‘ A - tumáš! než jsem stačila vykřiknout, po chlapíku s kocouřím ksichem ani památky a za stolem se... se... sedí oblek! Á - á - á!“ zaúpěla Anna Richardovna a otevřela dokořán pusou, která už dávno ztratila srdíčkovitý tvar. Pláčem se až zakuckala, ale pak se znovu nadechla a začala mlít něco naprosto nesmyslného. „Považte, on píše a píše! Člověk by z toho zešílel! Oblek, a telefonuje! Všichni se rozutekli jako zajáci!“

Vasilij Stěpanovič stál a chvěl se jako list. Ale vtom ho zachránil milosrdný osud. Do sekretariátu vešla vyrovnaným krokem milice v počtu dvou mužů. Při pohledu na ně se sekretářka ještě zoufaleji rozeštkala a ukázala rukou na dveře.

„Víte co, nebudeme plakat, občanko,“ řekl klidně ten první a účetní si uvědomil, že je tu zbytečný. Vyklouzl tiše ze sekretariátu a za chvíli už byl na čerstvém vzduchu. V hlavě jako by mu řádl průvan, hučelo tam jako v komíně a v hukotu si vybavoval útržky z vyprávění uvaděčů o včerejším kocourovi, který vystupoval v představení. Heleme se! Není to náhodou náš kocour?

Když nepořídil v komisi, pečlivý Lastočkin se rozhodl zajít do pobočky ve Vagaňkovské uličce. Aby se poněkud

uklidnil, šlapal celou cestu pěšky.

Městská estrádní pobočka sídlila ve staré vile s oprýskanou omítkou v hloubi dvora a byla chvalně známá porfyrovými sloupy dole ve vestibulu. Dnes ale nepřekvapovaly návštěvníka sloupy, nýbrž to, co se dělo pod nimi.

Hlouček kupujících stál a nechápavě sledoval plačící slečnu, která seděla u stolku, kde se prodávala speciální estrádní literatura. V daném okamžiku slečna nikomu nic z této literatury nenabízela a na soucitné otázky pouze mávala rukou. Současně shora, zdola i ze všech stran z každého oddělení pobočky zuřivě drnčelo nejméně dvacet telefonů.

Když se vyplakala, utřela si slečna oči, ale najednou sebou škubla a zaječela hystericky:

„Už zase!“ A zničehonic spustila roztřeseným sopránem:

Nejkrásnější moře je Bajkal můj...

Na schodišti se objevil posílkář, komusi zahrozil pěstí a připojil se k dívce ponurým bezvýrazným barytonem:

Nejkrásnější loď je na ryby bečka...

Přidaly se vzdálené hlasy, sbor sílil, až nakonec píseň hřměla ze všech koutů pobočky. V nejbližší kanceláři č. 6, kde byla účtárna, vynikal nad ostatní čísi mohutný, trochu vypitý bas. Jako doprovod sloužila kulometná palba telefonních přístrojů.

„Hej, severáku, jen do vlnek duj...“ burácel posílkář na schodišti.

Dívce tekly po tváři proudem slzy, snažila se zatnout zuby, ale ústa se jí samočinně otvírala a dívka pokračovala o oktávu výš než posílkář:

At' krátkou pout' plavec přečká.

Oněmělé návštěvníky překvapovalo, že zpěváci roztroušení po celé budově jsou dokonale sezpívání, jako by stáli na jednom místě a nespouštěli oči z neviditelného dirigenta.

Chodci ve Vagaňkovské uličce se zastavovali u zamřížovaných vrat a divili se, jaké veselí to zavládlo v pobočce.

Sotva sbor přezpíval první sloku, naráz utichl jako mávnutím dirigentovy taktovky. Posílkář tiše zaklel a odběhl.

Vtom se otevřely domovní dveře a dovnitř vešel muž v letním kabátě, pod nímž čouhaly cípy bílého pláště, a s ním milicionář.

„Dělejte něco, doktore, proboha vás prosím!“ zaúpěla hystericky dívka.

Na schodech se objevil tajemník pobočky, celý bez sebe hanbou a vztekem, a koktal:

„Poslyšte, doktore, máme tu případ jakési davové hypnózy, takže je nutné...“ ale nedokončil větu, začal polykat slova a najednou zapěl tenorem: „Nejkrásnější moře...“

„Pitomec!“ stačila vykřiknout dívka, ale nevysvětlila, koho tím míní. Místo toho vyrazila křečovitý trylek a rovněž spustila Bajkal.

„Ovládněte se! Nezpívejte!“ vyzýval lékař tajemníka.

Bylo vidět, že tajemník by dal nevímco za to, jen aby přestal zpívat, ale nešlo to, a tak společně se sborem dolehl k uším chodců v uličce jeho hlas, oznamující, že Bajkal je nejkrásnější moře.

Sotva dozněla sloka, dívka první dostala od lékaře dávku valeriánských kapek. Pak se lékař rozběhl k tajemníkovi a ostatním, aby jim dal užívání.

„S prominutím, slečno,“ oslovil účetní dívku. „Nepřišel k vám náhodou černý kocour?“

„Jakýpak kocour?“ odbyla ho zlostně dívka. „U nás v pobočce sedí osel, abyste věděli!“ A dodala: „Ať to slyší, já to stejně všechno vyzvoním!“ a vyprávěla, co se stalo.

Vyšlo najevo, že vedoucí městské pobočky, který podle dívčích slov definitivně pohřbil masovou zábavu, měl mánií zakládat nejružnější kroužky.

„To aby si šplhnul nahoře!“ rozohnila se dívka.

Za jediný rok stačil založit literární kroužek, věnovaný osobnosti a dílu Lermontova, dále kroužek šachový, pingpongový a jezdecký. Když se blížilo léto, vyhrožoval, že založí ještě veslařský a horolezecký.

„Najednou vám dneska vrazí dovnitř o polední přestávce a vede za ruku nějakého šaška,“ vykládala dívka. „Bůhví kde ho vyhrabal, chlap v kostkovaných kalhotách, s rozbitým skřipcem... hubu nakřivo, no jedna hrůza!“

Podle dívčina podání ho vedoucí představil všem, kdo obědvali v závodní jídelně, jako věhlasného odborníka ve vedení kroužků sborového zpěvu.

Tváře budoucích horolezců se zachmuřily, ale vedoucí všechny hbitě povzbuzoval, aby se toho nebáli, a odborník byl samá legrace a zapřísahal se, že zpěv zabere minimálně času a přitom má řadu výhod.

Samozřejmě, jak sdělila dívka, první vyskočili Fanov a Kossarčuk, největší vrtichvosti v pobočce, a oznámili, že se hlásí do kroužku. Ostatní už věděli, že je sborový zpěv nemine, a tak nezbylo, než aby se přihlásili i oni. Bylo dohodnuto, že budou zpívat v polední přestávce, protože ve zbývajícím čase byli plně zaměstnáni Lermontovem a šachy. Vedoucí ve

snaze jít příkladem ostatním prohlásil, že má tenor. Všecko následující se odehrálo jako ve zlém snu.

Kostkovaný sbormistr zamečet:

„Do-mi-sol-do!“

Přinutil největší ostýchavce, aby vylezli z koutů za skříněmi, kde se chtěli zachránit před zpěvem, Kosarčukovi namluvil, že má absolutní sluch, začal fňukat a skuhravě prosil, aby respektoval starého regenschoriho a zpěváka, poklepal si ladičkou na prsty a žádal, aby spustili Bajkal.

A dopadlo to znamenitě. Kostkovaný skutečně rozuměl své věci. Když dozpíval první sloku, prohlásil, že si na chvílku odskočí, a zmizel. Všichni se domnívali, že si skutečně jen odskočil. Ale uplynulo deset minut, a on nikde. Osazenstvo pobočky zachvátila radost - dirigent upláchl!

Najednou sami od sebe začali zpívat druhou sloku. Vedl je Kosarčuk, který možná neměl zrovna absolutní sluch, ale jen příjemný vysoký tenor. Dozpívali, a sbormistr nikde! Pomalu se trousili na svá místa, ale než dosedli, popadlo je to znovu a dali se proti své vůli do zpěvu. Chtěli přestat a nešlo to! Ztichli na pár minut a spustili znovu. Chvíli byl klid a pak je to znova chytlo. To už si uvědomili, že je postihla katastrofa. Vedoucí se zavřel ve své kanceláři a div se hanbou nepropadl!

Na tomto místě dívčíno vyprávění skončilo - kapky nepomáhaly.

Za čtvrt hodiny u zamřížovaných vrat ve Vagaňkovské uličce zarazily nákladáky a naložily celý personál pobočky v čele s vedoucím.

Sotva se první vůz zhoupl ve vratech a vyjel do uličky, zaměstnanci, kteří stáli na plošině, se drželi za ramena a už otvírali pusy a po celé ulici se rozléhala populární píseň. Druhý nákladák se přidal, za ním třetí. To trvalo celou cestu. Chodci, kteří spěchali za svými záležitostmi, se letmo ohlíželi a nezdáli se nijak zvlášť překvapeni, protože měli za to, že nějaká parta jede za město na výlet.

Parta skutečně jela za město, ale ne na výlet, nýbrž na kliniku profesora Stravinského.

Za půl hodiny doklopýtal naprosto ztumpachovělý účetní do finančního odboru v naději, že už se konečně zbaví erárních peněz. Poučen minulou zkušeností, nakoukl nejdřív opatrně do podlouhlého sálu, kde za skleněnými přepážkami se zlatými nápisy seděli úředníci. Nejistil žádné známky neklidu nebo nepořádku. Panovalo zde ticho, jak se sluší v solidním podniku.

Strčil hlavu do okénka označeného Příjem, pozdravil se

s neznámým úředníkem a zdvořile požádal o poukázku.

„Nač ji potřebujete?“ zajímal se muž u okénka. Účetní se podívil.

„Jdu odevzdat tržbu. Já jsem z Varieté.“

„Okamžik,“ odpověděl úředník a zatáhl drátěnou mřížku.

To jsem blázen! pomyslel si Lastočkin. Jeho překvapení bylo zcela oprávněné: něco podobného se mu stalo v životě poprvé. Každému je notoricky známo, jak těžko se odněkud dolují peníze, a vždycky se mohou vyskytnout nějaké komplikace. Ale za třicet let služby účetní nepamatoval jediný případ, že by se někdo, ať už právnická či soukromá osoba, zpěchovala peníze přijmout.

Konečně se drátěná mřížka odsunula a Vasilij Stěpanovič se znovu přitiskl k okénku.

„O jak velký obnos se jedná?“ vyptával se ho úředník.

„Jedenadvacet tisíc sedm set jedenáct rublů.“

„Oho!“ utrousil bůhvíproč ironicky muž a podal účetnímu zelený papírek.

Lastočkin mžikem vyplnil příslušné rubriky přesně podle předpisu a opatrně uvolnil provázek na balíčku. Když svůj náklad rozbalil, zatmělo se mu před očima a bolestně zahýkal.

Před jeho vyděšenými zraky se míhaly cizí bankovky: byl tu svazek kanadských dolarů, anglických liber, holandských guldenů, lotyšských lat, estonských korun...

„To je jeden z těch kouzelníků z Varieté!“ zahřměl nad strnulým účetním hrozivý hlas a Vasilije Stěpanoviče na místě zatkli.

(18) NEÚSPĚŠNÍ NÁVŠTĚVNÍCI

Ve chvíli, kdy starostlivý Lastočkin uháněl taxíkem, aby padl na samočinně pišící oblek, vyšel spolu s jinými cestujícími z devátého místenkového vagónu první třídy kyjevského vlaku, který právě přijel do Moskvy, solidně vypadající muž s malým vulkánovým kufříkem v ruce. Nebyl to nikdo jiný než strýc nebožtíka Berlioze Maxmilián Andrejevič Poplavský, ekonom plánovač, jenž toho času bydlel v Kyjevě v bývalé Institutské ulici. Příčinou jeho dnešního příjezdu do Moskvy byl telegram, který došel předevčírem pozdě večer a zněl:

„Právě mě přejela tramvaj na Patriarchových pohřeb pátek tři hodiny odpoledne přijed' Berlioz.“

Maxmiliána Andrejeviče všichni právem pokládali za jednoho z nejchytřejších lidí v Kyjevě. Ale i toho nejchytřejšího

člověka by podobný telegram vyvedl z míry. Jestliže vám někdo telegrafuje, že ho přejela tramvaj, plyne z toho jasně, že ho nepřejela úplně. Ale proč potom mluví o pohřbu? Nebo je to s ním natolik zlé, že počítá, že umře?? Připustme tu možnost, ale nejvíc ze všeho udivuje, jak ví, že ho budou pochovávat v pátek ve tři hodiny odpoledne. Záhadný telegram!

Moudří lidé jsou na světě proto, aby luštili zamotané věci. Je to náramně jednoduché: došlo k omylu a telegram předali zkomolený. Slovo „mě“ sem nepochybně proklouzlo z jiného telegramu namísto slova „Berlioze“, které se změnilo v „Berlioz“ a dostalo se na konec telegramu. Po téhle korektuře se smysl telegramu vyjasnil, třebaže tragicky.

Sotva pominul první nával smutku, který přepadl manželku Poplavského, začal se Berliozův strýc chystat do Moskvy.

Zde musíme odhalit jedno tajemství. Poplavskému bylo líto ženina synovce, který zemřel v nejlepších letech svého života. Ale jako praktický člověk chápal, že se bez něho na pohřbu snadno obejdou. Přesto pospíchal do Moskvy. Proč? Protože mu šlo - o byt.

Byt v Moskvě - to není k zahození! Nevíme proč, ale Kyjev se Maxmiliánu Andrejeviči nezamlouval a touha přesídlit do Moskvy ho v posledních letech pronásledovala natolik, že dokonce špatně spal.

Netěšil ho jarní nespoutaný Dněpr, kdy voda splývá s obzorem a zaplavuje ostrovy s nízkým břehem. Nedojímal ho velkolepý, překrásný výhled, který se vám otevře, když stojíte u paty sochy knížete Vladimíra... Nenadchly ho ani roztančené sluneční skvrny na jaře na vydlážděných cestičkách Vladimírské hůrky. Netoužil zkrátka po ničem jiném, než aby se mohl přestěhovat do Moskvy.

Inzeráty v novinách, které nabízely výměnu bytu v Institutské ulici v Kyjevě za menší byt v Moskvě, nevedly k žádoucímu výsledku. Zájemci se nehlásili, a když se tu a tam někdo našel, vyklubal se z něho podvodník.

Telegram Poplavského vyburcoval. Nevyužít takové příležitosti by byla věčná škoda. Praktičtí lidé dobře vědí, že podobné okamžiky se v životě neopakují.

Zkrátka a dobře, přes všechny obtíže hodlal Maxmilián Andrejevič dosáhnout toho, aby byt po synovci v Sadové zdědil on. Pravda, byl to těžký oříšek, ale musí ho stůj co stůj rozlousknout. Jako zkušený muž věděl, že první, co by měl udělat, je policejně se přihlásit alespoň přechodně v synovcově třípokojevém bytě.

V pátek v poledne překročil práh kanceláře domovní správy

v domě číslo 302b v Sadové ulici.

V místnosti úzké jako nudle, kde visel na stěně starý plakát, znázorňující na několika obrazech různé způsoby umělého dýchání, seděl osaměle za nenatřeným stolem zarostlý muž středních let s neklidně těkavýma očima.

„Mohl bych mluvit s předsedou domovní správy?“ zeptal se zdvořile ekonom plánovač, smekl klobouk a postavil kufřík na volnou židli.

Tato zdánlivě nevinná otázka bůhvíproč rozrušila muže za stolem natolik, že zbledl. Vyděšeně šilhal a zamručel téměř neslyšitelně, že předseda tu není.

„A našel bych ho doma?“ naléhal Poplavský. „Jde o neodkladnou záležitost“

Chlapík znovu něco zahuhlal, z čeho se dalo usoudit, že předseda doma není.

„A kdy se vrátí?“

Tázaný neodpověděl a smutně pohlédl do okna.

Aha! řekl si důvtipný Maxmilián Andrejevič a sháněl se po tajemníkovi.

Podivný chlapík tentokrát pro změnu zrudl a znovu nesrozumitelně blekotal, že tajemník tu taky není... neví se, kdy přijde, a vůbec... je prý nemocen...

Aha! pomyslel si Poplavský a hned věděl, kolik uhodilo. „Ale někdo z vedení tu snad je?“

„Já,“ vypískl nešťastník.

„Podívejte,“ začal důrazně Poplavský, „jsem jediný dědic nebožtíka Berlioze, svého synovce, který, jak jistě víte, zahynul nešťastnou náhodou na Patriarchových rybnících. Podle zákona mám převzít dědictví, totiž náš byt číslo 50...“

„O tom nic nevím, soudruhu...“ přerušil ho zkormouceně chlapík.

„Dovolte...,“ zvýšil Maxmilián Andrejevič hlas. „Jako člen vedení jste povinen...“

Vtom vešel do kanceláře neznámý muž. Při pohledu na něj chlapík u stolu zesinal.

„Člen vedení Skvrněnko?“ zeptal se příchozí.

„Ano, to jsem já,“ hlesl chlapík sotva slyšitelně.

Druhý mu něco pošeptal, Skvrněnko rozčileně vstal a za několik vteřin Poplavský v kanceláři domovní správy osaměl. Nepředvídaná komplikace! To ještě scházelo, aby je všechny najednou... uvažoval dotčeně Berliožův strýc a spěšně mířil přes asfaltový dvůr do bytu číslo 50.

Zazvonil a vzápětí se otevřely dveře. Vstoupil do tmavé předsíně a poněkud ho překvapilo, že neví, kdo mu vlastně

přišel otevřít: v předsíni bylo prázdko, jen na židli seděl velikánský černý kocour.

Maxmilián Andrejevič si odkašlal a zašoupal nohama, ale vtom vyšel z pracovny Korovjev. Host se mu zdvořile, ale důstojně uklonil a představil se:

„Jmenuju se Poplavský a jsem strýc...“

Než dořekl, Korovjev vylovil z kapsy špinavý kapesník, zabořil do něj nos a rozbřečel se.

„...nebožtíka Berlioze...“

„Jak by ne, jak by ne!“ přerušil ho kostkovaný a odtáhl od tváře kapesník. „Jen jsem vás zahlídl, a už jsem byl doma!“ Znovu se rozečkal a začal vykřikovat: „To jsou věci, co? Takové neštěstí!“

„Přejela ho tramvaj?“ zeptal se Poplavský.

„Na místě mrtev!“ zavřeštěl Korovjev a pod skřipcem se mu vyhrnul proudy slz. „Nebylo mu pomoci. Já to viděl. Představte si - řach - a hlava pryč! Pravá noha - vejpůl, levá taky, jen to křaplo! Tohle dokážou tramvaje!“

Už se zřejmě neovládl, protože zaryl nos do stěny vedle zrcadla a ramena se mu roztrásla pláčem.

Berliozův strýc byl dojat jeho upřímnou lítostí. Vida, a pak že se v dnešní době nenajdou lidé se srdcem na dlani! napadlo ho a cítil, že ho taky začínají pálit oči. Zároveň se mu do rozbolestněné duše vplížil stín podezření, jestli se náhodou tenhle útlocitný chlapík mezitím nenastěhoval do nebožtíkova bytu. Podobné případy se stávají.

„Promiňte, vy jste kamarád mého Míši?“ zeptal se, utřel si rukávem levé suché oko a pravým pozoroval žalem zdrceného Korovjeva. Ale ten usedavě vzlykal, takže mu nebylo kale rozumět, a pořád jen opakoval: „Křup a noha vejpůl!“ Když se konečně vyplakal, odlepil se od stěny a řekl:

„Ne, já už nemůžu! Půjdu, vezmu si tři sta valeriánských kapek a čichnu si éteru...“ Otočil k Poplavskému uplakaný obličej a dodal: „To máte ty tramvaje!“

„Promiňte, to vy jste mi poslal telegram?“ zeptal se Maxmilián Andrejevič a zoufale přemítal, kdo by mohl být tenhle podivný fňukal.

„On,“ vysvětloval Korovjev a ukázal prstem na kocoura. Poplavský vykulil oči v domněni, že se přeslechl.

„Ne, nemůžu, nemám sílu,“ pokračoval kostkovaný a potáhl nosem, „když si vzpomenu, jak mu kolo rozdrtilo nohu... Takové kolo váží půldruhého metráku, a křupl... Půjdu, lehnu si a pokusím se usnout, abych na to zapomněl.“ A naráz se vypařil.

Macek se pohnul, seskočil ze židle, stoupl si na zadní, otevřel tlamu a prohlásil, tlapy opřené v bok:

„To já jsem poslal telegram. A co má být?“

Berliozovu strýci se zatočila hlava, ruce a nohy mu zdřevěněly, upustil kufřík a dosedl na židli proti kocourovi.

„Ptám se vás jasně,“ vyslyšel přísně kocour, „co je na tom divného?“

Poplavský leknutím ztratil řeč.

„Legitimaci!“ vybafl najednou kocour a napřáhl buclatou tlapu. Dokonale popletený ekonom uviděl před sebou dvě kočičí oči jako dva žhavé uhlíky a vytáhl spěšně z kapsy legitimaci, jako by to byla dýka. Kocour sebral ze stolku pod zrcadlem brýle s tlustou černou obroučkou, navlékl si je na nos, takže působil ještě autoritativněji, a vytrhl mu doklad z rozklepané ruky.

Schválně, omdlím nebo ne? blesklo hlavou Poplavskému. Z dálky k nim doléhalo Korovjevovo pofňukávání, po celé předsíni se šířil zápach éteru, valeriánských kapek a ještě jakéhosi odporného svinstva.

„Které oddělení vám vystavilo průkaz?“ vyptával se kocour a brejlil do stránky.

„412,“ dodal sám, když se nedočkal odpovědi, a přejížděl packou po legitimaci, kterou držel vzhůru nohama. „No ovšem! To známe, tam vystavují doklady každému, kdo se jim namane. Já bych například nevydal legitimaci takovému, jako jste vy! Ani za nic! Jen bych na vás mrknul a odmítl bych!“ a zlobně mrštil průkazem o zem. „Vaše přítomnost na pohřbu není žádoucí,“ pokračoval úředním tónem. „Laskavě se vraťte do místa trvalého bydliště.“ A zaskřehotal do dveří: „Azazelo!“

Na jeho zavolání vběhl do předsíni zrzavý mrňous v černém přílehavém trikotu. Kulhal, za koženým pasem měl zastrčený nůž, levé oko potažené bělmem, a z huby mu trčel žlutý tesák.

Poplavský zalapal po dechu, vstal a couval ke dveřím, ruku položenou na srdci.

„Azazelo, vyprovod' pána!“ poručil kocour a důstojně opustil předsíň. „Poplavský,“ zahuhňal příchozí, „doufám, že už ti to došlo?“

Tázaný přikývl.

„Seber se a ujížděj horempádem do Kyjeva,“ nařizoval Azazelo. „Tam sed' na zadku a ani nemukej. Hlavně si nedělej laskominy na cizí byty v Moskvě. Jasný?“

Mrňous naháněl Poplavskému panický strach svým tesákem, nožem a šilhavým okem, třebaže mu dosahoval sotva k rameni a počínal si energicky, věcně a rozvážně.

Především zvedl legitimaci a podal ji Maxmiliánu Andrejeviči. Ten ji strnule uchopil. Pak dotyčný Azazelo jednou rukou popadl kufřík, druhou otevřel dveře dokořán, vzal Berliozova strýce pod paždí a vyvedl ho na chodbu. Poplavský se bezvládně opřel o stěnu. Azazelo odemkl bez klíče kufřík, vytáhl obrovskou pečenou slepici, zabalenou do promaštěného novinového papíru a položil ji na zem. Pak přišly na řadu dvojce podvlékačky, holicí náčiní, nějaká knížka a pouzdro. Všecko, až na slepici, odkopl do šachty mezi schody. Za věcmi putoval dolů prázdný kufr. Bylo slyšet, jak dopadl s rachotem dole na zem, a soudě podle zvuku, uletělo mu víko.

Pak ryšavý bandita chytil slepici za nohu a vší silou jí bacil Poplavského po hlavě, až tělo slepice odskočilo a Azazelovi zůstala noha v rukou.

„V domě Oblonských vypukl zmatek, všecko se smíchalo dohromady,“ napsal slavný Lev Tolstoj. Totéž by nejspíš řekl v daném případě. Ano, Poplavskému se všechno doslova smíchalo dohromady. Před očima mu vyskočila protáhlá jiskra, kterou vystřídal smuteční černý had a na okamžik proměnil veselý májový den v noc. To už ekonom letěl dolů po schodech a křečovitě svíral legitimaci. Na příštím odpočívadle, o poschodí níž, rozkopl při pádu okno a zarazil se o schod. Kolem se kutálela beznohá slepice a zmizela v šachtě. Azazelo, který zůstal nahoře, hbitě ohlodal zbylou slepičí nohu, strčil kost do postranní kapsičky trikotu, vhupl do bytu a zabouchl za sebou dveře.

Současně bylo slyšet, jak kdosi opatrně stoupá do schodů. Maxmilián Andrejevič minul další poschodí a sklesl na dřevěnou lavici odpočívadla, aby nabral dech.

Tam ho zastihl neznámý starší mužik ve vysloužilém listrovém obleku a slamáku se zelenou stuhou. Tvářil se jako o pohřbu.

„Promiňte, soudruhu,“ zeptal se smutně, „kde je byt číslo 50?“

„Výš,“ odsekl Poplavský.

„Srdečné díky, soudruhu,“ poděkoval stejně smutně muž v listráčku a vykročil.

Maxmilián Andrejevič vstal a pádil dolů.

Ptáme se: nespěchal náhodou na milici, aby si postěžoval na bandity, kteří se na něm dopustili násilí za bílého dne? Ani nápad! Přijít na policii a vyklopit tam, že kocour v brýlích mu prohlížel legitimaci a pak se objevil chlápek v trikotu s nožem... ne, občané. Berliozův strýc měl opravdu všech pět pohromadě.

Dole u vchodu zpozoroval dveře do nějaké komory. Sklo ve výplni bylo vyražené. Schoval průkaz do kapsy a rozhlížel se v naději, že uvidí spadlé věci. Ale jako by se po nich zem slehla. Až ho překvapilo, jak málo mu to vadí. Teď ho cele zaujala jiná svůdná myšlenka: rád by si na případu neznámého mužika prověřil podezřelé doupě. Jestliže se ho dotyčný vyptával na cestu, šel tam zřejmě poprvé. Tudíž nutně padne do rukou bandy, která se usadila v bytě číslo 50. Něco Poplavskému říkalo, že se tam mužik dlouho nezdrží. Na nějaký synovcův pohřeb už pochopitelně neměl ani pomyslení a do odjezdu kyjevského vlaku zbývalo dost času. Opatrně se rozhlédl a šup do komory.

Vtom kdesi nahoře klaply dveře. Aha, vešel dovnitř... usoudil Maxmilián Andrejevič a zatajil dech. V komoře bylo chladno a páchlo to tu myšinou a holínkami. Uvelebil se na nějakém špalku a rozhodl se vyčkat. Pozice byla výhodná, z komůrky viděl přímo ke vchodu.

Přesto náš Kyjevan čekal déle, než předpokládal. Schodiště bylo prázdné. Vnímal každý šelest: konečně ve čtvrtém patře bouchly dveře. Napětím ztuhl. Ano, jsou to jeho kroky. Jde dolů... O patro níž se otevřely dveře a kroky ztichly. Ozval se ženský hlas a nato známý mužský hlas pronesl něco jako: „Dejte mi proboha pokoj!“ Poplavský vystrčil ucho rozbitou výplní dveří a zachytil ženský smích. Pak následovaly rychlé, energické kroky a kolem se mihla ženská záda. Jakási žena se zelenou taškou z voskovaného plátna vyšla na dvůr. Znovu zacupitaly známé kroky. To je divné! Vrací se do bytu! Že by sám taky patřil k té bandě? Ano, vrací se... Nahoře už mu otvírají... Co se dá dělat, ještě chvílku počkáme... Netrvalo dlouho a dveře zaskřípěly, zabubnovaly známé kroky, ticho. Pak zoufalý výkřik, kočičí mňoukání a rychlé cupitavé krůčky dolů, pryč odtud!

Konečně se dočkal. Kolem se přehnal smutný mužik, bez klo-bouku, s poškrábanou lysinou a v promáčených kalhotách. Kři-žoval se, cosi blekotal a tvářil se nepřičetně. Cloumal klikou domovních dveří a v tom strachu zapomněl, jestli se otvírají dovnitř nebo ven. Konečně na kliku vyžral a doslova vylétl na sluncem zalitý dvůr. Po této zkoušce Maxmilián Andrejevič už nemyslel na nebožtíka synovce ani na byt a rozklepal se při pomyslení, jakému nebezpečí unikl. Opakoval tiše: „Všecko je jasné, všecko je jasné!“ a vyběhl ven. Za několik minut už ho autobus unášel ke Kyjevskému nádraží.

Zatímco ekonom plánovač seděl v komoře, prožíval mužik horké chvíle. Jmenoval se Andrej Fokič Štávin a byl

bufetářem ve Varieté. Po dobu vyšetřování se držel stranou, pouze nápadně zesmutněl, ještě víc než obvykle, a vyptával se posílkáře Karpova, kde bydlí cizí mág.

Sotva se rozloučil s ekonomem, vyšlapal do čtvrtého patra a zazvonil u dveří bytu číslo 50.

Hned nato se otevřely dveře, Štávin sebou škulbl, ucouvl a chvíli trvalo, než se odhodlal vstoupit. A nebylo divu. Přišla mu otevřít služebná, která měla na sobě všeho všudy koketní krajkovou zástěrku a na hlavě krajkový čepeček. K tomu na nohou zlaté střevíčky. Jejím dokonalému zjevu se nedalo nic vytknout, až na jediný defekt - temně fialový šrám na krku. „Jen pojdte dál, když už jste zazvonil,“ pobízela ho a upřela na něj zelené, nestoudné oči.

Andrej Fokič vyjekl, zamžikal a vkročil do předsíně s kloboukem v ruce. Vtom zařinčel telefon. Panská si bezostyšně stoupila jednou nohou na židli, zvedla sluchátko a zašveholila: „Haló!“

Bufetář nevěděl kam s očima, rozpačitě přešlapoval a pomyslel si: Že má ale cizinec panskou, fuj tajksl, taková nestydatost!, a aby se vyhnul pokušení, pošilhával stranou.

Prostorná zšeřelá předsíň byla doslova zavalena podivnými předměty a obleky. Tak například přes opěradlo židle byl přehozený smuteční plášť s ohnivě rudou podšívkou a na stolku pod zrcadlem ležel dlouhý kord s blýskavou zlatou rukojetí. Tři kordy se stříbrnými rukojetmi stály klidně v koutě, jako by to byly deštníky či hůlky. Na sobích parohách visely čapky s orlími péry.

„Co si přejete? Prosím?“ švitořila panská do sluchátka. „Jak prosím? Baron Maigel? Ano. Maestro je dnes doma. Jistě, rád vás uvidí. Ano, přijdou hosté... Frak nebo smoking. Cože? Kolem půlnoci.“ Když domluvila, zavěsila a obrátila se k Štávinovi: „Co si přejete?“

„Potřebuju nutně mluvit s panem umělcem.“

„Jakže? S ním osobně?“

„Ano prosím,“ přisvědčil rozteskněle bufetář.

„Já se zeptám,“ slíbila nerozhodně panská, pootevřela dveře do pracovny nebožtíka Berlioze a oznamovala: „Rytíři, přišel nějaký člověk, takový mrňous, a říká, že potřebuje nutně mluvit s maestrem.“

„Ať vejde,“ ozval se zevnitř Korovjevův nakřáplý hlas.

„Běžte do přijímacího pokoje,“ vybídla panská hosta suverénně, jako by její oblek nevzbuzoval nejmenších námitek, pootevřela dveře dalšího pokoje a vyklouzla z předsíně.

Štávin poslechl a vstoupil. V mžiku docela zapomněl, proč

sem vlastně přišel - do té míry ho překvapilo zařízení pokoje. Velkými okny s barevnými tabulkami (výmysl záhadně zmizelé klenotnice) se linulo dovnitř přízračné, jakoby chrámové světlo. V obrovském starodávném krbu plápolala polena, ačkoli venku byl teplý jarní den. Ale tady v pokoji nebylo ani trochu vedro, spíš každého, kdo vešel, ovanula podivná sklepní vlhkost. Před krbem se vyhřívalo na tygří kůži černé mohutné kocouřisko a spokojeně mžouralo do ohně. Při pohledu na stůl pobožný bufetář strnul: byl pokryt církevním ornátem a stály na něm baterie lahví - břichatých, zaprášených i pokrytých plísni. Mezi nimi probleskovala mísa a nebylo těžké uhodnout, že je celá z ryzího zlata. U krbu malý zrzek, s nožem zasunutým za pás, opékal na dlouhém kordu kousky masa. Štáva skapávala do ohně a kouř unikal komínem. Pečené maso lákavě vonělo, ale mimo to se v pokoji mísila dráždivá vůně silných voňavek a kadidla. Andrej Fokič četl v novinách o Berliozově smrti a teď ho napadlo, že tu snad sloužili - nastojte - za nebožtíka zádušní mši. Ale rychle tuto zřejmě nesmyslnou myšlenku zahnal.

Vtom bufetáře překvapil mohutný bas otázkou:

„Čím mohu sloužit?“

A Štávin rozeznal v přítmi toho, koho hledal.

Černý mág ležel pohodlně rozvalen v poduškách na nízké pohovce úctyhodných rozměrů, a jak se zdálo, měl na sobě pouze černé prádlo a černé špičaté pantofle.

„Prosím, já...“ spustil trpce Andrej Fokič, „jsem vedoucím bufetu ve Varieté...“

Umělec vztáhl ruku obtěžkanou třpytivými drahokamy, jako by ho chtěl umlčet, a rozohnil se:

„Ne, ne! Nechci slyšet ani slovo! Už nikdy, v žádném případě nevezmu ve vašem bufetu nic do úst! Včera jsem se, vážený, zastavil u vašeho pultu a do dneška nemůžu zapomenout na vašeho jesetera nebo brynzu! Můj milý, brynza nesmí být nazelenalá, to vás někdo ošidil. Brynza má být bílá jako sníh. A čaj? Vždyť to jsou splašky! Na vlastní oči jsem viděl, jak nějaká cuchta dolévala z konve do obrovského samovaru studenou vodu, a přitom se čaj naléval dál! Ne, příteli, takhle to nejde!“

„S prominutím,“ vypravil ze sebe Štávin, zaskočen tak nečekaným výpadem, „nepřišel jsem kvůli tomu, jeseter s tím nemá co dělat...“

„Jak to, že ne, když je zkažený!“

„Dodali nám jesetera druhé jakosti,“ vysvětloval bufetář.

„To je nesmysl, kamaráde!“

„Jak to, prosím?“

„Druhá jakost je nesmysl! Jakost bývá jenom jedna jediná. Jeseter druhé jakosti znamená, že je zkažený!“

„Promiňte... ,“ začal znovu Andrej Fokič a nevěděl, jak se má dotírajícího cizince zbavit.

„Neprominu,“ odmítl rezolutně mág.

„Nepřišel jsem kvůli tomu,“ opakoval už podrážděně Šťávin.

„Že ne?“ podivil se kouzelník. „A co vás tedy ke mně přivádí? Pokud mě neklame paměť, z lidí vašeho oboru jsem znal pouze jistou markytánku, a to je hezky dávno, vy jste tenkrát ještě nebyl na světě. Ostatně, těší mě. Azazelo! Taburet pro pana vedoucího!“

Opékač se otočil, vyděsil bufetáře svými tesáky a obratně mu přistrčil jednu ze stoliček, vyrobených z tmavého dubového dřeva. Jiné židle v pokoji nebyly.

„Děkuju uctivě,“ pípl Šťávin a posadil se, ale vtom u stoličky uletěla noha a bufetář s kvikotem spadl na zem a uhodil se pořádně do zadku. Přitom jak padal, překotil stoličku před sebou a vylil si na kalhoty vrchovatý pohár červeného vína.

„Ouvej! Neuhodil jste se?“ zvolal umělec.

Azazelo pomohl nešťastníkovi vstát a nabídl mu jinou stoličku. Ten s trpitelným výrazem odmítl hostitelův návrh, aby svlékl kalhoty a usušil je u ohně. Cítil se navýsost nepohodlně v mokré prádlo a šatech a opatrně si sedl.

„Nerad sedím moc vysoko,“ přiznal se cizinec, „z výšky se hůř padá. Tak tedy, kde jsme to přestali? Aha, u jesetera. Pamatujte si: jakost, jakost a ještě jednou jakost! To by mělo být heslo každého vedoucího bufetu. A vůbec, není libo ochutnat...“

V nachové záři se před Šťávinem zableskl kord, Azazelo položil na zlatý talířek syčící kousek masa, pokapal ho citrónovou šťávou a podával ho bufetáři dvouzubou zlatou vidličkou.

„Uctivě děkuju... já...“

„Jen si poslužte!“

Andrej Fokič ze zdvořilosti vložil kousek masa do úst a okamžitě poznal, že jí něco opravdu čerstvého a hlavně neobyčejně chutného. Zatímco žvýkal voňavé šťavnaté maso, jednu chvíli mu div nezaskočilo a nespádl podruhé na zem. Z vedlejšího pokoje vletěl totiž dovnitř velký černý pták a dotkl se nehlučně křídlem jeho pleše. Když dosedl na římsu krku vedle hodin, ukázalo se, že je to sova. Panebože! pomyslel si Šťávin, nervózní, jako bývají všichni bufetáři,

tohle je ale kvartýr!

„Přejete si víno? Bílé, červené? Které zemi dáváte přednost v tuhle denní dobu?“

„Mockrát děkuju... Já nepiju...“

„To děláte chybu! Není líbo zahrát si v kostky? Které jsou vaše oblíbené hry? Domino, karty?“

„Já vůbec nehraju,“ namítal ochable bufetář.

„To je zlé,“ utrousil hostitel. „Jak myslíte, ale muži, kteří se vyhýbají vínu, hrám, společnosti krásných žen a přátelskému rozhovoru, jsou podezřelí. Takoví lidé bývají často buďto těžce nemocní, nebo tajně nenávidí ostatní. Pravda, existují výjimky. Mezi těmi, s kterými jsem si zasedal k hodovnému stolu, byli někdy neuvěřitelní mizerové!... Tak tedy mluvte, prosím, poslouchám vás.“

„Včera jste ráčil provádět všelijaká kouzla...“

„Já?“ zvolal překvapeně mág. „Prosím vás! Copak na to vypadám?“

„Promiňte... ,“ hlesl zaražený Štávin, „ale... co představení černé magie...“

„Ach tak? Můj milý, odhalím vám jedno tajemství. Nejsem vůbec kouzelník, ale prostě jsem chtěl vidět Moskvaný pohromadě. Nejvhodněji se to dá provést v divadle, a tudíž moje svita,“ kývl na kocoura, „uspořádala představení. Já jsem pouze seděl a pozoroval diváky. Ale netvařte se tak vyděšeně a řekněte mi, co vás v souvislosti s včerejším představením ke mně přivedlo.“

„Jak jistě ráčíte vědět, kromě jiných atrakcí tam padaly ze stropu bankovky...“ Štávin ztišil hlas a rozpačitě se rozhlédl. „Všichni je lovili. No a pak ke mně přijde do bufetu mladík, dá mi pětku a já mu vrátím osm padesát... Přijde druhý...“

„Taky mladík?“

„Ne, chlapík v letech. Za ním třetí, čtvrtý... a já jim vracím drobné. Dnes počítám pokladnu a namísto peněz tam najdu potištěné papírky. Připravili bufet o sto devět rublů.“

„Ale ale!“ zvolal kouzelník. „Copak si opravdu mysleli, že to jsou peníze? Netroufám si připustit, že to udělali schválně!“

Bufetář se sklesle a nejistě ohlédl, jako by ho škrtil límeček, ale neřekl nic.

„Že by vás chtěli podfouknout?“ vyptával se znepokojeně mág. „Cožpak se najdou mezi Moskvaný podvodníci?“

Host odpověděl trpkým úsměvem, který rozptýlil všechny pochybnosti.

„To je hnusné!“ rozhořčil se Woland. „Jste přece chudý člověk... nemám pravdu?“

Vedoucí vtáhl hlavu mezi ramena, aby bylo zřejmé, že je opravdu chudý.

„Máte nějaké úspory?“ Mágův hlas zněl účastně, ale přesto podobnou otázku musíme pokládat za netaktní. Štávin zrozpačitěl.

„Dvě stě čtyřicet devět tisíc rublů v pěti spořitelnách,“ vypálil ze sousedního pokoje křáplavý hlas, „a doma pod podlahou dvě stě zlatých desetirublovek.“

Bufetář seděl jako přilepený k židli.

„To sice nejsou velké peníze,“ prohodil pohrdavě Woland k svému hostu, „ale když zvážíme, že je vlastně nepotřebujete... Kdy hodláte umřít?“

Tohle už bufetáře dožralo.

„To nikdo neví a nikomu do toho nic není,“ vyštěkl popuzeně.

„Hm, že neví?“ zavřeštěl odporně nakřáplý hlas z pracovny. „Představte si Newtonovu binomickou řadu! Umře za devět měsíců v únoru příštího roku na 1. fakultní klinice, pokoj č. 4. Příčina smrti - rakovina jater.“

Štávin zezelenal.

„Devět měsíců... ,“ počítal zamyšleně mág. „Dvě stě čtyřicet devět tisíc... to máme zhruba dvacet sedm tisíc měsíčně... slavné to není, ale při skromném živobytí to stačí... A pak zbývají ještě zlaté desetirublovky...“

„Ty se nepodaří udat,“ skočil mu do řeči známý hlas a způsobil, že vedoucímu ztuhla krev v žilách. „Po smrti Andreje Fokiče dům brzy zboří a mince budou odevzdány do Státní banky.“

„Neradím vám, abyste si šel lehnout na kliniku,“ pokračoval cizí umělec. „Máto smysl umírat v nemocničním pokoji za sténání a chroptění nevléčitelných pacientů? Nebylo by lepší uspořádat za těch sedmadvacet tisíc hostinu, spolknout jed a přesídlit na onen svět za zvuku strun, obklopen rozjařenými kráskami a udatnými přáteli?“

Štávin seděl nehybně a jako by náhle zestárl: pod očima mu vyvstaly temné kruhy, tváře se propadly a dolní čelist poklesla.

„Ale to jsme se trochu zasnili,“ zvolal hostitel. „Vratme se k věci! Ukažte ty svoje papírky.“

Host vzrušeně vytáhl z kapsy balíček, rozbalil ho a nevěřil svým očím: v novinovém papíře ležely desetirublové bankovky.

„Člověče, vy jste opravdu nemocný,“ poznamenal Woland a pokrčil rameny.

Štávin vstal a přihlouple se usmíval.

„Aaa...“ vykotal, „co když se papírky zase... tento...“

„Hm,“ zamyslel se mág, „tak přijdete znovu. Jen račte, jsem rád, že jsem vás poznal...“

Vtom se vyřítitl z pracovny Korovjev, začal mu pumpovat rukou a žadonit, aby všechny, ale opravdu všechny v divadle pěkně pozdravoval.

Úplně vyšinitý Andrej Fokič tápal po paměti ke dveřím.

„Helo, doprovod pána!“ poručil Korovjev.

Zase ta zrzavá nestyda v předsíni! Štávin se prosmýkl dveřmi, zapištěl: „Na shledanou,“ a vypotácel se jako opilý. Kousek níž se zastavil, dřepel si na schody, vytáhl balíček a ujistil se, že desetirublovky jsou na místě.

Vtom za jeho zády vyšla ze dveří žena a nesla v ruce zelenou nákupní tašku. Když uviděla neznámého chlapíka, jak sedí na schodech a tupě zírání na bankovky, usmála se a řekla zamyšleně:

„Tohle je ale barák... Tenhle se hned po ránu namaže... A na chodbě zas někdo rozbil okno!“

Zadívávala se pozorněji na sedícího bufetáře a dodala:

„že ale máš prachů jako šlupek! Nechceš se se mnou rozdělit?“

„Dejte mi, proboha, pokoj!“ vyděsil se Andrej Fokič a spěšně schoval peníze.

„Běž do háje, krkoune!“ rozesmála se. „Nevidíš, že si dělám legraci...“ a pelášila dolů.

Bufetář těžce vstal a chtěl si posunout klobouk do týla, ale vtom si uvědomil, že je bez klobouku.

K smrti nerad by se vracel, ale klobouku mu bylo líto. Chvilí váhal a pak se přece jen vydal zpátky a zazvonil.

„Co ještě chcete?“ vyzvíдалa zpropadená Hela.

„Zapomněl jsem si klobouk...“ špitl bufetář a ukázal na svou lysinu. Hela se otočila. Štávin si v duchu odplivl a zavřel oči. Když je znovu otevřel, podávala mu klobouk a kord s tmavou rukojetí.

„To není moje...“ zakníkal, odmítl kord a narazil si klobouk.

„Copak vy jste přišel bez kordu?“ divila se panská.

Něco zahučel a drandil dolů. Cítil se ve slamáku nepohodlně a bylo mu teplo na hlavu. Sundal klobouk a vtom uskočil a zděšeně vyjekl: v ruce držel sametový baret s ošumělým kohoutím pérem. Pokřižoval se, vtom baret zakňoural, proměnil se v černé kotě, které mu huplo rovnou na hlavu a zarylo se všemi drápy do jeho pleše. Bufetář bolestivě vykřikl a pádil

dolů. Kotě seskočilo a marš! nahoru po schodech.

Vyběhl ven, klusal k vratům a navždycky opustil ďábelský dům číslo 302b.

Jeho další osudy jsou přesně známy. Vyřítit se z průjezdu a divoce se rozhlížel, jako by cosi hledal. Za okamžik už byl na druhém chodníku a vběhl do lékárny. Sotva spustil:

„Řekněte mi, prosím vás... ,“ vykřikla neznámá žena za pultem:

„Občane, máte pořezanou hlavu!“

Netrvalo ani pět minut a náš hrdina už měl hlavu ovázanou fáčem. Současně se dozvěděl, že za největší kapacity v oboru jaterních chorob všichni považují profesora Bernadského a Kuzmina. Zeptal se, kdo z nich bydlí poblíž, a zaradoval se, když mu řekli, že Kuzmin ordinuje doslova přes dvůr v malé bílé vilce.

Za malou chvíli dorazil na místo.

Vešel do starobylé, ale útulně zařízené místnosti. Pokud si vzpomíná, první ho uvítala stará chůva, žmoulající naprázdno čelistmi, a chtěla mu vzít klobouk, ale protože žádný neměl, zase odešla.

Namísto ní se objevila ve výklenku u zrcadla žena středních let a hned prohlásila, že přijímá záznamy až na devatenáctého, dřív to nejde. Štávin se pohotově dovtípil, co ho jediné může zachránit. Pohlédl skomíravě do výklenku, kde byla zřejmě čekárna a v ní seděli tři muži, a zasykl:

„Cítím, že už brzo umřu...“

Žena si nechápavě prohlížela jeho ovázanou hlavu, chvilku otálela a pak řekla:

„No dobrá... ,“ a vpustila ho do čekárny.

Vtom se otevřely protější dveře a zablýskl se v nich zlatý skřípec. Ošetřovatelka v bílém plášti oznámila:

„Tenhle pacient je první na řadě, jedná se o akutní případ.“

Než se bufetář stačil rozkoukat, už stál v ordinaci profesora Kuzmina. Podlouhlá místnost nepůsobila ani trochu hrozivě, ani obřadně, ani nemocničně.

„Co je vám?“ zeptal se příjemným hlasem profesor Kuzmin a s obavou pohlédl na pacientovu hlavu.

„Právě jsem se dozvěděl z hodnověrných úst,“ vysvětloval Štávin a nesměle pokukoval po vyfotografované skupince za sklem, „že v únoru příštího roku umřu na rakovinu jater. Zapřísahám vás, udělejte proti tomu něco!“

Profesor Kuzmin se opřel o vysoké kožené opěradlo gotického křesla.

„Promiňte, nerozumím vám. Byl jste u lékaře? A proč máte zavázanou hlavu?“

„Pěkněj doktor... Přál bych vám ho vidět... ,“ drkotal zuby acient. „Hlavy si nevšímejte, ta s tím nemá nic společného... Čert vem hlavu... Ale mám rakovinu jater - pomozte mi!“

„Dovolte, kdo vám to řekl?!“

„Věřte mu!“ ujišťoval ho horlivě bufetář. „On to dobře ví!“

„Ničemu nerozumím!“ pokrčil rameny profesor a odjel s křeslem od stolu. „Jak může někdo vědět, kdy umřete? Tím spíš, že to není lékař!“

„V pokoji číslo 4,“ upřesnil Štávin.

Profesor si ho pátravě změřil, spočinul očima na jeho hlavě a mokrých kalhotách a usoudil: Nějaký blázen, to mi ještě scházelo...

„Pijete vodku?“ zeptal se nahlas.

„Nikdy jsem nevzal do úst ani kapku,“ tvrdil pacient.

Za okamžik už ležel svlečený na chladivém lehátku z voskovaného plátna a profesor mu ohmatával břicho. Dodejme, že po prohlídce náš bufetář ožil. Profesor totiž kategoricky prohlásil, že momentálně neshledává žádné příznaky rakoviny, ale jestliže má pacient obavy a nějaký šarlatán ho postrašil, je třeba provést důkladné vyšetření.

Něco čmáral na lístky papíru a vysvětloval, kam má nemocný jít a co komu přinést. Navíc mu sdělil, že má nervy nadranc, a napsal mu doporučení k psychiatrovi Buremu.

„Kolik platím, profesore?!“ zeptal se dojatě pacient roztřeseným hlasem a vytáhl naditou náprsní tašku.

„Kolik chcete,“ odsekl suše profesor.

Štávin vysázel na stůl třicet rublů a navrch položil opatrným kočičím pohybem roličku zabalenou .v novinovém papíře, která podezřele cinkala.

„Co je to?“ zeptal se Kuzmin a kroutil si kníry.

„Neodmítejte malou pozornost, soudruhu profesore,“ zaprosil tiše bufetář, „a pomozte, proboha vás prosím!“

„Okamžitě si schovejte to svoje zlato,“ prohlásil Kuzmin důstojně. „A raději si šetřte nervy. Hned zítra at' vám udělají rozbor moči, nepijte moc čaje a nesolte.“

„Ani polívku?“ ptal se pacient.

„Nic,“ nařídil kategoricky lékař.

„Ach jo!“ povzdechl si bufetář, vyslal k němu vděčný pohled, sebral svoje desetirublovky a vycouval ze dveří.

Toho dne měl Kuzmin málo pacientů, poslední odešel za

soumraku. Jak si svlékal plášt', maně zabloudil očima na stůl, kam Štávin položil peníze, a zpozoroval namísto bankovek tři viněty od šampaňského.

„Čert aby se v tom vyznal!“ zabručel, překvapeně otáčel v prstech viněty a vláčel za sebou cíp pláště. „Vypadá to, že je nejen schizofrenik, ale navíc podvodník! Jenom nechápu, co ode mě vlastně chtěl. Že by jen doporučení na rozbor moči? Už to mám... Že ukradl kabát!“ A s vlajícím rukávem vtrhl do předsíně. „Xenie Nikitično!“ ječel už ve dveřích. „Podívejte se, jestli jsou všechny kabáty na místě!“

Ukázalo se, že jsou. Zato když se profesor vrátil ke stolu, a konečně ze sebe strhal plášt', zůstal stát jako přikovaný a civěl před sebe. Na místě, kde ještě před chvílí ležely viněty, sedělo černé zatoulané kotě a smutně mňoukalo nad miskou s mlékem.

„Dovolte, co má tohle znamenat?! To už přestává všecko!“ A cítil, že mu na čele vyskakuje studený pot.

Na jeho přidušený výkřik přiběhla Xenie Nikitična a pohotově ho uklidnila sdělením, že se profesorům často stává, že některý pacient jim tajně podstrčí kotě.

„Někdo žije z ruky do úst,“ objasňovala, „a my samozřejmě...“

Začali pátrat a dohadovat se, kdo by to mohl udělat. Podezření padlo na babku se žaludečním vředem.

„Určitě to byla ona,“ prohlásila Xenie Nikitična, „myslí si: stejně brzo umřu, a škoda kotěte.“

„Počkat!“ přerušil ji Kuzmin. „A mléko taky přinesla? A co miska?“

„Přinesla mléko v láhvi a tady je přelila do misky,“ rozváděla Xenie Nikitična.

„V každém případě odnese kotě i misku,“ rozhodl profesor a osobně doprovodil Xenii Nikitičnu ke dveřím. Když se vrátil, situace se změnila.

V okamžiku, kdy věšel bílý plášt', zaslechl na dvoře chichotání. Vyhlédl oknem a přirozeně strnul. Přes dvůr běžela k protějšímu přístěnku nájemnice pouze v košili. Profesor dokonce věděl, že se jmenuje Marja Alexandrovna. Nějaký chlapec se tomu smál.

„Co je zas tohle?“ řekl si pohoršeně Kuzmin.

Vtom za stěnou v dceřině pokoji spustil gramofon populární foxtrot Aleluja. Zároveň se za profesorovými zády ozvalo cvrlikání. Otočil se a uviděl na svém stole poskakovat velkého vrabce.

Hm... jen klid! projelo mu hlavou. Vrabec sem vlétl, když

jsem odešel od okna. Všecko je v pořádku! ujišťoval se, ačkoliv tušil, že ve skutečnosti nic v pořádku není a vinen tím je především vrabec.

Když si ho prohlédl zblízka, poznal, že to není jen tak obyčejný pták. Podezřelý vrabčisko napadalo na levou nohu, nápadně se kroutilo a natřásalo v rytmu synkop, zkrátka tancovalo za zvuku gramofonu foxtrot a vyvádělo jako opilec u výčepu. Přitom drze pokukovalo po profesorovi.

Kuzminova ruka spočinula na sluchátku. Profesor se rozhodl zavolat svému spolužáku Buremu a zeptat se, co znamenají v šedesáti letech takovíhle vrabčáci, a ještě když se člověku najednou zatočí hlava.

Vrabčák se zatím usadil na darovaný kalamář, vykálel se do něj (nedělám si legraci) a pak vzlétl do vzduchu. Chvilí se vznášel a pak vši silou klovl v letu tvrdým, jako ocelovým zobanem do zasklené fotografie, kde se usmíval kompletní univerzitní ročník z roku 1894. Sklo se vysypalo a vrabec jako šipka vylétl oknem ven.

Kuzmin místo aby vytočil Bureovo číslo, telefonoval do sběrný pijavek, ohlásil se plným jménem a žádal, aby mu okamžitě poslali pijavice. Sotva zavěsil a otočil se, znovu vyjekl hrůzou. U stolu seděla milosrdná sestra v bílém čepečku a v ruce držela kabelu s nápisem: Pijavky. Profesor se jí zadíval na ústa a pronikavě vykřikl - měla křivou mužskou hubu, roztaženou od ucha k uchu, a vpředu jí čouhal obrovský tesák. Pozorovala Kuzmina vyhaslýma očima.

„Peníze si vezmu,“ zahlaholila „sestra“ basem, „zbytečně by se tu válely...“ Dravčím pařátem shrábla ze stolu viněty a rozplynula se ve vzduchu.

O dvě hodiny později profesor Kuzmin seděl v ložnici na posteli a na spáncích, za ušima a na krku mu visely pijavice. V nohách postele, na hedvábné prošivané pokrývce, seděl profesor Bure s prošedivělými kníry, účastně pozoroval svého kolegu a utěšoval ho, že to celé je nesmysl.

Za oknem se černala noc.

Nemáme ponětí, jaké další záhady se odehrály té noci v Moskvě, a nehodláme po nich pátrat tím spíš, že je na čase přejít k druhé části našeho pravdivého příběhu. A proto za mnou, milý čtenáři!

(19) MARKÉTKA

Čtenáři, za mnou! Kdo říká, že na světě neexistuje pravá láska, věrná až za hrob? Ať tomu lháři vyřiznou jeho proradný jazyk! Čtenáři, za mnou! Neváhej a následuj mě, já ti takovou lásku ukážu.

Ne, Mistr se mýlil, když si v půlnoční chvíli stěžoval Ivanovi v nemocnici, že na něj zapomněla. To se nemohlo stát. Samozřejmě že na něj nezapomněla.

Především vám odhalím tajemství, které Mistr nechtěl básníkovi prozradit. Jeho milá se jmenovala Markéta. Všecko, co o ní vyprávěl, bylo do puntíku pravda. Vylíčil ji pravdivě: byla krásná a zároveň chytrá. Zbývá dodat - a to můžeme tvrdit s jistotou - že spousta žen by dala bůhvíco za to, jen aby mohla být na jejím místě. Bezdětná třicetiletá Markétka byla manželkou význačného odborníka, který navíc učinil důležitý objev celostátního významu. Byl to hezký, mladý, vysoce charakterní člověk a zbožňoval svou ženu. Manželé obývali celé první patro rozkošné vily se zahradou v uličce poblíž Arbatu. Kouzelné zákoutí! Každý se o tom může přesvědčit na vlastní oči. Ať se obrátí na mě, dám mu adresu a ukážu mu cestu - vilka dodneška stojí na místě.

Markéta nikdy neměla nouzi o peníze a mohla si koupit všecko, co se jí líbilo. Mezi přáteli jejího muže se našli zajímaví lidé. V životě si nestoupla k plotně ani nepoznala strasti života v rozděleném bytě. Můžeme tedy říci, že byla šťastná? Ani minutu! Od svých devatenácti let, kdy se vdala a nastěhovala do přepychové vily, nepoznala štěstí. Bohové! Co si mohla víc přát?! Po čem toužila ta žena se záhadnou jiskérkou v očích? Co chybělo té malounko šikmooké čarodějce, která se tenkrát na jaře ozdobila mimózami? Nevím, není mi o tom nic známo. Nejspíš mluvila pravdu, když říkala, že jí chybí on, Mistr, a že nepotřebuje vilu v neogotickém slohu, ani zahradu obehnanou plotem, ani peníze. Ano, milovala ho, o tom nebylo sporu.

Dokonce i mně, pravdomluvnému vypravěči, ale přece jen cizímu člověku, se svírá srdce pomyšlením, co zkusila, když přišla druhého dne do Mistrova domku (naštěstí nestihla pohovořit s mužem, který se nevrátil v určenou dobu) a zjistila, že její milý zmizel. Vše možně se snažila vypátrat jeho další osudy, ale přirozeně bez výsledku. Nakonec se vrátila do své vily.

Sotva slezl z ulic a chodníků poslední špinavý sníh a pootevřenými okny pronikl do pokojů neklidný jarní vítr

s nahořklým zemitým pachem, roztesknila se Markéta ještě víc než v zimě. Často potají usedavě plakala. Nevěděla, koho miluje, zda živého, či mrtvého. Čím déle plynuly bezútěšné dny, tím častěji, zejména za soumraku, ji přepadal pocit, že je spojená s mrtvým.

Nezbývalo, než aby zapomněla, nebo zemřela. Takhle se přece nedá živořit! Musí zapomenout stůj co stůj. Jenomže zapomenout na něho nešlo, v tom byla ta tragédie.

„Ano, zase ta stará chyba!“ mumlala, když seděla před krbem a upírala pohled do ohně. „Proč jsem jen tenkrát v noci od něho odcházela? Vždyť to bylo šílenství! Vrátila jsem se hned druhý den, jak jsem slíbila, ale už bylo pozdě. Ano, přišla jsem příliš pozdě, jako ten nešťastný Matouš.“

Všecky podobné výčitky byly zbytečné: co by se změnilo, kdyby té noci zůstala u Mistra? Cožpak by ho mohla zachránit? Nesmysl! zvolali bychom, ale s ohledem na Markétčino zoufalství to neučiníme.

Toho pátku, kdy návštěva černého mága v Moskvě vyvolala doslova pozdvižení, téhož dne, co byl Berliozův strýc zahnán zpět do Kyjeva, kdy zatkli účetního a seběhlo se mnoho jiných nepochopitelných událostí, probudila se Markéta kolem poledního ve své ložnici s arkýřem vybíhajícím do věže vily.

Nedala se do pláče jako obvykle, protože tušila, že dnes se konečně cosi stane. Tuhle jiskřičku naděje horlivě živila ve skrytu duše v obavě, aby neuhasla.

„Věřím pevně,“ šeptala slavnostně, „že se dnes něco stane! Musí se něco stát, jinak se ptám, proč mi jsou souzena doživotní muka? Přiznávám, že jsem podváděla, lhala a tajně žila dvojím životem, ale snad nezasloužím tak krutý trest... Něco se určitě změní, nic na světě netrvá věčně. Víím, že se mi splní můj sen...“ Hleděla na rudé závěsy prozářené sluncem a pak se vzrušeně oblékala a rozčesávala si před třídílným zrcadlem krátké vlnité vlasy.

Včerejší noci měla opravdu podivný sen. Po celou dobu zimních trampot se jí ani jedinkrát nezdálo o Mistrovi. V noci ji opouštěl, takže se trápila pouze ve dne. Až dnes se náhle objevil.

Viděla ve snu neznámou, beznadějně smutnou krajinu s pošmournou oblohou, jaká bývá brzy na jaře, našedlou a cuckovitou, která se ztrácela kdesi v dálce, a na ní hejno neslyšných havranů. Dále pokřivený můstek a pod ním kalnou jarní říčku. Neradostné, žebrácky holé stromy. Osamělou osiku a opodál mezi stromy v zahradě roubené stavení, připomínající oddělenou kuchyň, lázeň nebo bůhvíco! Mrtvé okolí působí

natolik skličujícím dojmem, že byste se nejraději oběsili na osice u můstku. Ani lístek se nepohne, ani mráček nepřeběhne po obloze a široko daleko nenajdete živou duši. Dábelské místo pro živého člověka!

Náhle se dveře roubeného stavení rozletí dokořán a objeví se on. Přestože je daleko, Markéta ho poznává. Má na sobě zbytky jakéhosi oděvu. Zježené vlasy, neholená tvář. K tomu vyplašený, chorobný pohled. Kývá na Markétku. Ta se zalyká v těžkém, nehybném ovzduší, ale rozběhne se k němu, klopýtá po krtinách a - vtom se probudí.

Tenhle sen se dá vyložit jen dvojitým způsobem, rozumovala: jestliže je mrtvý a kynul mi, znamená to, že si pro mne přišel a já brzy umřu. Výborně, alespoň bude konec trápení. Nebo žije a chce se mi připomenout. Chce říct, že se uvidíme... Ano, určitě se uvidíme, a to brzy! Rozčileně se oblékala a snažila se namluvit si, že se všecko obrací k lepšímu. Takové okamžiky by měl člověk zachytit a náležitě jich využít... Muž odjel na služební cestu a vrátí se až za tři dny. Po celou tu dobu je ponechána sama sobě a nikdo jí nebrání, aby přemýšlela a snila, o čem se jí zlíbí. Pětipokojový byt v prvním patře vily, který by jí určitě záviděly desetitisíce Moskvanů, má plně k dispozici.

Pro příští tři dny svobodná Markétka si ne zvolila ze svého přepychového bytu právě nejlepší koutek. Po snídani se uchýlila do tmavé komory bez oken, kde ve dvou velkých skříních ležely kufry a všelijaké harampádí. Usedla na bobek, otevřela spodní zásuvku první skříně a zpod hromady hedvábných kloučků vylovila svůj největší poklad, staříčké album z hnědé kůže, kde schovávala Mistrovu fotografii, spořitelní knížku s desetitisícovým vkladem na jeho jméno, vylisované plátky uschlé růže mezi útržky cigaretového papíru, a konečně zbytek sešitu v rozsahu jednoho autorského archu, se stránkami psanými na stroji a s ohořelým spodním okrajem.

S celým tím bohatstvím se vrátila do ložnice, zasunula fotografii za rám trojdílného zrcadla a proseděla před ní skoro celou hodinu se zčernalým sešitem na kolenou. Listovala v něm a znovu a znovu pročetla ohněm nestrávené torzo románu: „Tma, která se přihnala od Středozemního moře, zahalila prokurátorovo nenáviděné město. Zmizely visuté mosty, spojující chrám s obávanou Antoniovou věží, z oblohy se snesla bezedná černá a zatopila okřídlené bohy nad hipodromem, hasmonejský palác se střílami, tržiště, útulky pro karavany, uličky a rybníky... Velké město zmizelo z povrchu zemského, jako by nikdy neexistovalo...”

Ráda by četla dál, ale nebylo nic, jen roztržený zuhelnatělý okraj.

Odložila sešit, setřela slzy a dlouho seděla jako socha, lokty opřené o toaletní stolek, a jen si utírala slzy a očima se vpíjela do fotografie. Její obraz se odrážel v zrcadle. Když vyschly poslední slzy, složila pečlivě svůj poklad a za pár minut už ležel znovu pohřben pod hedvábnými hadříky v tmavé komoře a v zámku zarachotil klíč.

Oblékla si v předsíni plášť a chystala se na procházku. Služebná, krasavice Nataša, se zeptala, co má připravit k obědu, a když jí Markéta ujistila, že na tom nezáleží, dala se z nedostatku jiné zábavy se svou paní do řeči. Pletla páté přes deváté, kupříkladu, že včera ve Varieté cizí mág prováděl taková kouzla, až z toho byli všichni pať. Rozdával ženským po dvou flakónech francouzské voňavky a punčochy zdarma, ale sotva se obecenstvo po představení vyhrnulo ven - tumáš! všechny ženské tu stály nahaté. Markétka sklesla na židli před zrcadlem, jak se rozesmála na celé kolo.

„Že se nestydíte, Natašo,“ vyrážela mezi výbuchy smíchu, „vy, takové vzdělané, inteligentní děvče... Ve frontě semelou všelijaké nesmysly a vy to opakujete!“

Nataša, zrudlá až po kořínky vlasů, vášnivě dokazovala, že to nejsou žádné nesmysly a že dnes sama osobně viděla v lahůdkářství na Arbatu jednu ženskou, která přišla do obchodu v nóbl lodičkách, a zrovna když platila u pokladny, lodičky jako zázrakem zmizely a stála tu v punčochách, oči vykulené, a na patě díru! Ty kouzelné lodičky prý získala taky na tom představení.

„A to šla v punčochách?“

„Šla! Šla!“ vykřikovala Nataša, celá rozpálená zlostí, že jí nevěří. „A včera v noci prý milice sebrala dobrých sto ženských. Po tom vypečeném představení běhaly po Tverské jenom v kalhotkách.“

„To určitě vykládala Darja,“ prohlásila Markéta, „už dávno jsem si všimla, že je to obrovská drbna.“

Celá tahle legrační rozmluva skončila pro Natašu příjemným překvapením. Markéta odběhla do ložnice a za chvíli se vrátila s párem punčoch a lahvičkou kolínské. Sdělila Nataše, že jí chce taky předvést kouzlo, a darovala jí punčochy i kolínskou pod podmínkou, že nebude běhat v punčochách po Tverské a poslouchat Darju. Paní a služebná se objaly, políbily a pak se rozloučily.

Markétka, hlavu položenou na pohodlné měkké opěradlo

křesla v trolejbusu, ujížděla po Arbatu, myslela na svoje věci a hned zase poslouchala, co si šeptají dva muži, kteří seděli na sedadle před ní.

Chvílemi se bázně ohlíželi, jestli je někdo neslyší, a o něčem si špitáli, co nemělo hlavu ani patu... První, statný a vypasený chlapík s pronikavými prasečíma očkama, který seděl u okna, tiše vykládal svému liliputánskému sousedovi, že museli zakrýt rakev černou rouškou...

„Není možná!“ šeptal překvapeně lilipután. „To je neslýchané! A co podnikl Želdybin?“

V monotónním bzukotu trolejbusu dolétla k Markétě slova: „Pátračka... skandál... zkrátka hotová záhada!“

Z jednotlivých útržků vyrozuměla, o čem si vlastně ti dva šeptají. Nějakému nebožtíkovi (jméno neuváděli) toho dne ráno kdosi ukradl z rakve hlavu, a proto zmíněný Želdybin měl tolik starostí. Ukázalo se, že ti dva mají k bezhlavému nebožtíkovi nějaký vztah.

„Stihneme zajet pro kytky?“ staral se lilipután. „Říkáš, že kremace je ve dvě?“

Nakonec Markétu omrzelo tajemné klábosení o nebožtíkově ukradené hlavě a byla ráda, že vystupuje.

Za chvílku už seděla na jedné lavičce u kremelské zdi, odkud bylo dobře vidět na Maněž.

Mhouřila oči proti slunci, vybavovala si dnešní sen a vzpomínala, jak přesně před rokem ve stejný den i hodinu seděla na téhle lavičce spolu s ním. Jako tenkrát položila vedle sebe černou kabelku. Třebaže místo po jejím boku bylo prázdné, v duchu rozmlouvala s Mistrem. Jestli tě poslali na Sibiř, proč o sobě nedáš vědět? Lidé přece píšou i odtamtud. Nebo jsi mě přestal mít rád? Ne, tomu se mi nechce věřit. Zbývá třetí možnost: poslali tě na Sibiř a zahynul jsi tam. V tom případě tě snažně prosím, dej mi volnost, ať můžu svobodně žít a dýchat!... A sama si odpověděla: Jsi přece svobodná... copak tě omezují? Ale hned namítla: To není žádná odpověď. Nejdřív na tebe musím zapomenout a pak teprve budu volná...

Kolem proudili lidé. Neznámý muž zašilhal na lavičku a zaujalo ho, že ta půvabná dobře oblečená žena sedí osamělá. Zakašlal, usedl na konec lavičky, nadechl se a prohodil:

„To máme dneska ale pěkné počasí, že?“

Markétka ho zpražila nevraživým pohledem, takže okamžitě vstal a odešel.

Tady to vidíš, zavyčítala v duchu svému milému. Proč jsem vlastně toho člověka odehnala? Nudím se a ten donchuán

nepůsobil špatným dojmem, když pomínu nešťastné slovíčko „že“. A vůbec - proč tady sedím na lavičce sama jako sůva? Proč nemám žádnou radost ze života?

Posmutněle sklopila hlavu, ale hned nato ji zaplavila vlna radostného očekávání a vzrušení. Ano, něco se musí stát! Následovala další vlna a vtom si uvědomila, že je to vlna zvuková. Hukot města přehlušilo blížící se hlasité bubnování, provázené místy falešným troubením.

První zvolna míjel mříž parku milicionář na koni a za ním šli další tři pěšky. Pak krokem jedoucí nákladák s hudebníky a konečně zbrusu nový otevřený pohřební vůz a v něm rakev v záplavě květin. Na plošině stála v každém rohu čestná stráž, celkem tři muži a jedna žena.

Dokonce i na dálku si Markéta povšimla rozpačitého výrazu všech, kdo provázeli nebožtíka na poslední cestě. Zejména žena, která stála v levém zadním rohu na plošině, se tvářila přinejmenším podivně. Její buclaté tváře jako by skrývaly jakési pikantní tajemství, které hrozilo vybuchnout, a z uszlzených očí vyšlehlý občas potutelné jiskry. Zdálo se, že stačí málo a žena se neudrží, zamžourá spiklenecky na nebožtíka a zeptá se: „Viděl jste to někdy? To je hotová mystika!“ Stejně nejistě se tvářili všichni, kdo pomalu kráčeli za pohřebním vozem - bylo jich na tři sta.

Markétka sledovala pozorně průvod, zaslechla, jak v dálce doznívá smutné monotónní „bum, bum, bum“ tureckého bubnu, a myslela si: To je ale prapodivný pohřeb... a navíc z toho bubnování člověku zrovna srdce usedá. Vážně, s radostí bych upsala duši ďáblu, jen abych se dozvěděla, jestli je živ nebo ne... Taky by mě zajímalo, koho to pochovávají a proč se přitom všichni tak legračně tváří.

„Michaila Alexandroviče Berlioze,“ zaslechla vedle sebe huňnavý mužský hlas, „předsedu MASOLITu.“

Překvapeně se otočila a uviděla na lavičce neznámého chlapíka, který si nejspíš tiše přisedl, zatímco byla plně zaujatá průvodem. Zřejmě z roztržitosti vyřkla poslední otázku nahlas.

Průvod se zatím zastavil, pravděpodobně ho vpředu zadržely semaforey.

„Tak, tak,“ pokračoval neznámý, „jsou z toho všichni dočista popletení. Vezou nebožtíka, a zatím myslí jen na to, kam se poděla jeho hlava.“

„Jaká hlava?“ zeptala se Markéta a zahleděla se pozorněji na nečekaného souseda. Byl to mrňous s ohnivě ryšavými vlasy, měl na sobě naškrobenou košili, solidní proužkovaný

oblek a křiklavou kravatu, na nohou lakýrky a na hlavě buřinku. Z úst mu vyčníval mohutný špičák. Zvláštní bylo, že z kapsičky, kde obvykle muži nosívají kapesník nebo plnicí pero, vykukovala ohlodaná slepičí kost.

„Ráčíte-li vědět,“ rozváděl zrzek, „dnes ráno v Gribojedovově sále kdosi šlohl nebožtíkovi z rakve hlavu.“

„Jak se to mohlo stát?“ vyklouzlo bezděčně Markétě a vtom si vybavila dva muže v trolejbusu.

„Čertví!“ odpověděl nenučeně zrzek. „A vůbec, podle mě by bylo nejlepší zeptat se na to Kňoura. Ďábelský kousek! Byl z toho skandál jako hrom! Jenom nechápu, kdo tu hlavu potřeboval a nač!“

Ačkoli byla Markétka plně zaměstnána svými myšlenkami, výlevy neznámého chlapíka ji překvapily.

„Dovolte,“ zvolala, „jakého Berlioze? To je ten, co o něm dnes píšou v novinách?...“

„Kdo jiný...“

„A to jdou za rakví samí spisovatelé?“ zeptala se s náhlým zájmem, zuby pevně sevřené.

„Přirozeně, kdo jiný!“

„A znáte je osobně?“

„Všecky, do jednoho,“ ujišťoval ryšavec.

„A poslyšte,“ její hlas zněl hluše, „není mezi nimi náhodou kritik Latunský?“

„Jak by ne,“ vykládal ochotně mrňous. „Tamhle na kraji, ve čtvrté řadě.“

„Ten blondýn?“ zeptala se Markétka s přimhouřenýma očima.

„Má popelavé vlasy... Vidíte, teď zvedl oči k nebi!“

„Ten, co vypadá jako páter?“

„Ano, ten!“

Markétka se už dál nevyptávala a upřeně pozorovala Latunského.

„Mně se zdá,“ pokračoval s úsměvem ryšavec, „že ho pořádně nenávidíte.“

„Nenávidím leckoho,“ procedila mezi zuby, „ale nemá smysl se o tom bavit.“

Pohřební průvod mezitím znovu vykročil a za ním následovala převážně prázdná auta.

„Správně, nemá to smysl, Markéto Nikolajevno!“

„Vy mě znáte?“ podivila se.

Ryšavec místo odpovědi vysekl hlubokou poklonu, s buřinkou v natažené ruce. Vypadá jak loupežník, napadlo Markétě, když se pozorně zadívala na svého náhodného společníka.

„Já vás neznám,“ odsekla suše.

„Odkud byste mě mohla znát? Mimochodem, poslali mě k vám v jisté záležitosti.“

Markétka zbledla a odtáhla se.

„To jste měl říct hned,“ spustila, „a ne pitomě žvanit o nějaké uříznuté hlavě. Hodláte mě zatknout?“

„Nic podobného!“ zvolal zrzek. „Co je to za nesmysl, sotva na vás promluví, hned si myslíte, že vás chci zatknout! Prostě bych sis vámi rád pohovořil o jisté záležitosti.“

„Nechápu, o co vám jde?“

Ryšavec se ohlédl a zašeptal tajemně:

„Posílají mě, abych vás dnes večer pozval na návštěvu.“

„Co to plácáte, na jakou návštěvu?“

„K jistému slavnému cizinci,“ prohlásil významně a spiklenecky zamrkal jedním okem.

To Markétu dopálilo.

„Vida, nový typ - pouliční pasák,“ řekla a pohoršeně vstala.

„Děkuju pěkně za takové poslání!“ urazil se mrňous a zavrčel za odcházející Markétkou: „Káčo hloupá!“

„Sprostáku jeden,“ zasyčela a otočila se k němu zády. Vtom neznámý začal odříkávat:

„Tma, která se přihnala od Středozevního moře, zahalila prokurátorovo nenáviděné město. Zmizely visuté mosty, spojující chrám s obávanou Antoniovou věží... Velké město zmizelo z povrchu zemského, jako by nikdy neexistovalo...` Takhle se ztratíte i vy s tím svým ohořelým sešitem a uschlou růží! Sedte si tady dál na lavičce a škemrejte, aby vám dal svobodu, že takhle nemůžete volně dýchat, a prostě Boha, abyste na něj zapomněla!“

Markétka zbledlá jako plátno se vrátila k lavičce. Zrzek si ji prohlížel s přivřenými víčky.

„Ničemu nerozumím,“ vyhrkla tiše. „Lupínky růže se dají vypátrat, člověk může leckam vniknout a leccos vyslídít... že jste podplatili Natašu?... Ale jak můžete uhodnout, co si zrovna myslím?“ Trpitelsky svráстила obočí a dodala: „Řekněte, kdo jste? Která instituce vás posílá?“

„Tohle je otrava,“ zabručel ryšavec a dodal hlasitěji: „S prominutím, už jsem vám jednou řek, že mě neposílá žádná instituce. Jen si klidně sedněte.“

Bez odmluvy poslechla, ale nedalo jí to a znovu vyjekla: „Kdo jste?“

„No dobrá, když to musí být, jmenuju se Azazelo, ale to vám stejně nic neřekne.“

„A prozradíte mi, jak jste se dozvěděl o uschlé růži

a jak to, že uhodnete moje myšlenky?"

„Neprozradím," odmítl suše.

„Vy o něm něco víte?" zašeptala úpěnlivě Markétka.

„Dejme tomu, že ano."

„Zapřísahám vás, řekněte mi jen jedno - je živ? Netrapte mě!"

„Živ... ," odpovídal neochotně Azazelo.

„Můj bože!"

„Bez křiku, prosím vás!" zahučel nevrle.

„Odpust'te," blekotala zkrotlá Markéta, „přiznávám, že jsem na vás měla zlost. Ale uznejte sám, když vás někdo na ulici zastaví a pozve vás na návštěvu... Netrpím předsudky, věřte mi," a smutně se pousmála, „ale nestýkám se s cizinci a vůbec netoužím po jejich společnosti... a pak, můj muž... víte, smůla je v tom, že žiju s někým, koho nemám ráda... ale přesto mu nechci kazit život... Nikdy mi neublížil..."

Azazelo poslouchal tu nesouvislou řeč a viditelně se nudil. „Prosím vás, přestaňte," požádal nakonec přísně.

Markétka poslušně ztichla.

„Cizinec, o kterém mluvím, pro vás není nebezpečný. A nikdo se o vaší návštěvě nedozví, na to můžete vzít jed."

„A k čemu mě tedy potřebuje?" zeptala se úlisně Markéta.

„To se dozvíte později."

„Chápu... chce, abych se s ním vyspala," usoudila zamyšleně.

Azazelo cosi zahuhlal.

„Každá žena na světě by si to pokládala za čest," usadil Markétu a pohrdavě se ušklíbl, „ale musím vás zklamat. Nic podobného nemá v úmyslu."

„Co je to vůbec zač, ten cizinec?" zvolala zmatená Markétka tak hlasitě, až se lidé ohlíželi. „A co z toho budu mít, když tam půjdu?"

Azazelo se k ní naklonil a zašeptal významně:

„Leccos... Můžete využít příležitosti..."

„Cože?" vykřikla a otevřela široce oči. „Jestli vám dobře rozumím, chcete říct, že se tam dozvím něco o něm?"

Azazelo mlčky přikývl.

„Jedu!" zvolala a chytila ho za ruku. „Pojedu kam chcete!"

Azazelo si ulehčeně odfrkl, zvrátil se na opěradlo lavičky, takže zakryl velký vyřezávaný nápis Ňura, a prohlásil ironicky:

„S ženskými je ale potíží." Strčil ruce do kapes a natáhl nohy. „Proč tohle svěřili zrovna mně, a ne třeba Kňourovi, ten se umí vmluvit..."

Markétka ho přerušila s trpkým úsměvem:

„Přestaňte mě mystifikovat a trápit hádankami. Jsem nešťastný člověk a vy toho využíváte... Cítím, že se zaplétám do jakési podivné historie, ale přísahám, to všechno jen proto, že jste mě nalákal svými řečmi. Hlava se mi točí, ničemu nerozumím... “

„Jenom, prosím vás, bez hysterie,“ zašklebil se znechuceně

Azazelo. „Vžijte se taky trochu do mé situace. Dát administrátorovi po hubě, vystrnadit jednoho strejdu z domu, někoho postřelit nebo podobně - to je maličkost. Ale bavit se s ženskými o srdečních záležitostech, děkuju pěkně! Už půl hodiny do vás mluvím horem dolem. Tak co?“

„Pojedu... ,“ odpověděla prostě Markéta.

„V tom případě laskavě přijměte tohle,“ vytáhl z kapsy kulatou zlatou krabičku a podával ji Markétě se slovy: „Schovejte ji honem, lidi po nás pokukují. Bude se vám hodit. Pořádně jste zestárla za posledního půl roku, to máte z toho trápení (Markétka se zapálila, ale neodpověděla a Azazelo pokračoval). Dnes večer, přesně v půl desáté, se rače svléknout donaha a potřít si touhle mastí obličej a celé tělo. Pak si dělejte co chcete, ale hlídejte telefon. V deset vás zavolám a dám vám příslušné pokyny. Nemusíte se o nic starat, dopraví vás až na místo a nezpůsobí vám to nejmenší obtíže. Jasně?“

Markétka chvilku mlčela a pak přikývla:

„Ta věcička je z čistého zlata, pozná se to podle váhy. Co se dá dělat, chápu, že si mě kupujete, chcete mě zatáhnout do nějaké podivné machinace a že na to těžce doplatím... “

„Co to má znamenat?“ zasyčel Azazelo. „Už zase?“ „Ne, počkejte! Dejte sem ten krém!“

Markétka pevně stiskla v ruce krabičku a pokračovala:

„Ne, počkejte... Já vím, co mě čeká. Ale dělám to všechno kvůli němu, protože on je má poslední naděje. Jenom chci říct, jestli mě zničíte, že se budete stydět, ano, stydět, protože zahynu ve jménu lásky!“ A s hlavou vztyčenou se uhodila do prsou.

„Dejte to sem!“ zaječel vztekle Azazelo. „Už toho mám dost! Ať sem pošlou Kňoural“

„Ne,“ vypískla Markéta, až se lidé překvapeně otáčeli. „Souhlasím se vším a jsem ochotna zúčastnit se vaší komedie s natíráním mastí. Půjdu třeba do horoucích pekel! Nic vám nedaruju!“

„Jé!“ zavřeštěl náhle Azazelo a ukazoval kamsi do dálky, oči vytržštěné.

Markétka se zadívala na parkovou mříž, ale nic pozoruhodného neobjevila. Otočila se tázavě k svému sousedovi, co ho tak vyplašilo, ale bylo pozdě: záhadný chlapík zmizel. Spěšně sáhla do kabelky, kam těsně předtím schovala krabičku, a přesvědčila se, že je na místě. Na další úvahy už nezbyl čas, a tak Markéta kvapně opustila Alexandrovský park.

(20) AZAZELŮV KRÉM

Na jasné večerní obloze visel úplněk a probleskoval mezi větvemi javoru. V jeho světle lípy a akáty vykroužily v parku na zemi složité vzory. Třídílné okno v arkýři bylo otevřené a těžkým závěsem se dralo ven světlo. V Markétině ložnici zářily všesky lampy a nemilosrdně odhalovaly obrovský nepořádek, jaký tu panoval.

Na posteli ležely pohozené košile, punčochy a prádlo a další zmuchlané prádlo se válelo jednoduše na podlaze spolu s krabičkou cigaret, kterou kdosi v rozčilení zmačkal. Na nočním stolku susedily střevíce s nedopitým šálkem kávy a popelníkem, kde ještě čadil nedopalek cigarety. Přes opěradlo křesla splývala černá večerní toaleta a po celém pokoji se šířila vůně voňavek, smíšená s pachem rozpálené žehličky.

Markétka seděla před zrcadlem v koupacím plášti, navlečeném na nahé tělo, a v černých semišových lodičkách. Před ní na toaletním stolku zářily zlaté náramkové hodinky a darovaná krabička: Markéta napjatě sledovala ciferník.

Chvílemi jí připadalo, že se zastavily a jsou porouchané. Ve skutečnosti se ručičky posunovaly hlemýždím tempem, jako by se nemohly odlepit z místa. Konečně se ručička přiblížila k půl desáté. Markétka cítila, jak jí srdce splašeně tluče, a roztřesenými prsty uchopila krabičku.

Chvilku trvalo, než se jí podařilo otevřít víčko, a uvnitř objevila mastný nažloutlý krém. Zdálo se jí, že páchne žabincem. Konečkem prstu nanasla špetku na dlaň, až to ještě silněji zavonešlo bahenními travinami a lesem, a roztírala ho po tvářích a po čele.

Šlo to lehce, krém se rychle vstřebával. Když se po několika tazích podívala do zrcadla, upustila krabičku rovnou na hodinky, až se po skle rozlezly praskliny. Zavřela oči, potom na sebe znovu zamžourala do zrcadla a uličnický se rozesmála.

Obočí vytrhané pinzetou do úzké čárky zhoustlo a rozložilo

se v podobě černých, pravidelně vykroužených oblouků nad očima, které zezelenaly. Jemná kolmá rýha u kořene nosu, jež se objevila tenkrát v říjnu, kdy Mistr zmizel, se beze stopy vytratila, stejně jako zažloutlé skvrny na spáncích a dvě sítky sotva znatelných vrásek u očí. Plet' na tvářích zrudověla, čelo zbělelo a vyhladilo se a účes povolil.

Na třicetiletou Markétu vykukovala ze zrcadla asi dvacetiletá krasavice s černými, přirozeně zvlněnými vlasy, rozpustile se chichotala a ukazovala bílé zuby.

Když se dost nasmála, vyklouzla z koupacího pláště, nabrala plnou dlaň mastného, jemného krému a začala si ho usilovně vtírat do kůže. Plet' po celém těle okamžitě zrudověla a rozzářila se perletovým leskem. Téměř současně, jako by jí z mozku někdo vytáhl neviditelnou jehlu, zmizela tupá bolest ve spánku, která Markétku trápila celý večer po onom podivném setkání v Alexandrovském parku, svaly na rukou a na nohou zesílily, a přitom se cítila lehká jako pírkó.

Poskočila a vtom vzlétla kousek nad koberec, ale hned se zas pomalu snášela dolů.

„To je věc! To je panečku krém!“ volala a zabořila se do křesla. Krém nezpůsobil jen vnější změny. Markétka pocítovala intenzívně každou částičkou svého já radost, která se jí šířila po celém těle jako svědivé puchýře. Připadala si naprosto svobodná a nezávislá. Kromě toho si jasně uvědomila, že se splnilo její jitřní podvědomé očekávání a že navždycky opouští svou vilu i svůj dřívější život. Z minulosti jí uvízla jediná myšlenka na nesplněný úkol, který ještě zbývá vykonat, než se vrhne vstříc neznámému dobrodružství. Táhlo ji to nahoru, do povětří. Jak byla, nahá běžela z ložnice do mužovy pracovny, téměř se nedotýkala nohama země, tady rozsvítla a zamířila k psacímu stolu. Na vytržený list ze zápisníku napsala kvapně tužkou, velkým písmem a bez škrtů:

„Odpust' mi a co možná nejdřív zapomeň. Opouštím tě navždycky. Nepátrej po mně, je to zbytečné. Ze všeho utrpení a žalu, co mě postihly, se ze mě stala vědma. Musím už jít. Sbohem. Markéta.“

S lehčím srdcem se vrátila do své ložnice a v patách za ní vběhla dovnitř Nataša s kupou šatstva v náručí. Vzápětí se ramínka s róbami, krajkové šátky, modré hedvábné střevičky naražené na napínáky i ozdobný pás sesypaly na zem a Nataša spráskla ruce.

„Tak co, jsem hezká?“ křičela chraplavě Markéta.

„To snad ani není možné,“ šeptala Nataša a couvala ke dveřím. „Jak to děláte, Markéto Nikolajevno?“

„To všecko zavínil krém! Krém, krém, krém!“ povykovala Markéta, ukazovala na třpytivou zlatou krabičku a přitom se otáčela před zrcadlem.

Nataša v tu chvíli zapomněla, že se na podlaze válejí pomačkané šaty, rozběhla se k zrcadlu a žádostivě pokukovala na zbytek krému. Přitom neslyšně pohybovala rty. Nakonec se obrátila k Markétě a vyhrkla téměř zbožně:

„Ta plet'! Jako z alabastru!“

Vtom se vzpamatovala, rychle posbírala spadlé věci a horlivě je oprašovala.

„Nechte toho!“ poroučela Markéta, „vykašlete se na to! Někam to zahodte, nechci to ani vidět! Vlastně ne, vezměte si něco na památku! Myslím to vážně... Vezměte si všecko, co je v tomhle pokoji!“

Nataša chvíli civěla na svou paní jako omámená, pak se jí vrhla kolem krku a mezi polibky volala:

„Jakou máte plet'! Jako z alabastru! A obočí!“

„Seberte všechny ty hadříky a voňavky a nappěte si je do kufru,“ volala Markéta, „ale šperky neberte, nebo řeknou, že jste je ukradla!“

Nataša shrábla do uzlíku, co jí přišlo pod ruku, šaty, střevíce, punčochy i prádlo - a upalovala z ložnice.

Zároveň z otevřeného okna kdesi na opačném konci uličky zahřměl virtuózní valčík a nesl se široko daleko. U branky zaskřípěly brzdy.

„Teď zavolá Azazelo!“ vykřikla Markéta a zaposlouchala se do pádivého rytmu valčíku, který zaplnil celou uličku. „Už chápu, proč ten cizinec není nebezpečný!“

Zahučel motor a vůz se vzdaloval. Poté cvakla branka a na vydlážděné cestičce se ozvaly kroky.

To je Nikolaj Ivanovič, poznám jeho kroky, pomyslela si Markéta, měla bych mu na rozloučenou provést nějakou taškařici. Prudkým pohybem odhrnula závěs, vyšvihla se bokem na okno a objala oběma rukama koleno, takže ji měsíční světlo ošlehlo z pravé strany. Pohlédla na měsíc a tvářila se zádumčivě a romanticky. Ozvaly se ještě asi dva kroky a pak náhle ztichly. Když se dost vynadávala na lunu, s náležitým povzdechem otočila hlavu a opravdu uviděla v zahradě Nikolaje Ivanoviče, který bydlel v přízemí jejich vily. Seděl na lavičce v měsíční lázni a podle všeho tam sklesl nečekaně: skřípec se mu svezl na nos a v ruce křečovitě svíral aktovku.

„Dobrý večer, Nikolaji Ivanoviči,“ pronesla smutně. „Budte zdráv! Ze schůze, ze schůze?“

Ale soused neodpověděl.

„Já, jak vidíte,“ pokračovala a ještě víc se vyklonila z okna, „tady sedím sama, z dlouhé chvíle se dívám na měsíc a poslouchám valčík...“

Přítom si přejela levou rukou spánek, urovnala sklouzlý pramen vlasů a dodala nakvašeně:

„Tohle od vás není hezké, Nikolaji Ivanoviči! Jsem přece jen konec konců žena! To je nezdrovčáctví, mlčet, když s vámi někdo mluví!“

Soused, ozářený měsíčním světlem do posledního knoflíku na šedé vestě i do posledního chloupku světlé kozí bradky, najednou s plachým úsměvem vstal a celý nesvůj rozpaky, místo aby smekl klobouk, odhodil aktovku stranou a dřepł si, jako by se chystal tancovat kozáčka.

„S vámi by se člověk ukousal nudou, Nikolaji Ivanoviči!“ sázela jedno slovo za druhým Markéta. „Vůbec jste mě všichni natolik omrzeli, že to ani nedovedu vyjádřit. Jak jsem šťastná, že se s vámi loučím! Táhněte ke všem čertům!“

Vtom za jejími zády v ložnici zařinčel telefon. Markétka zapomněla na Nikolaje Ivanoviče, hupla na podlahu a zvedla netrpělivě sluchátko.

„Tady Azazelo,“ ozvalo se na druhém konci aparátu.

„Azazelo, drahoušku!“ zaštěbetala.

„Je čas vyrazit,“ připomínal Azazelo a podle hlasu se dalo usoudit, že ho Markétčin upřímný, radostný výlev potěšil. „Až poletíte nad brankou, křikněte: ‚Mha přede mnou, mha za mnou!‘ Nejdřív se trochu prolétněte nad městem, abyste si zvykla, a pak to vezměte na jih, za město a rovnou k řece. Tam už vás čekají.“

Sotva Markétka zavěsila, v sousedním pokoji cosi poskočilo jako berly a zaremplovalo na dveře. Otevřela a do ložnice vpadl smeták kartáčem vzhůru a začal tancovat. Jedním koncem bubnoval do podlahy a střídavě si lehal a dral se k oknu. Markéta nadšeně zavýskla a vyhoupla se na něj obkročmo jako na koně. Teprve teď jí blesklo hlavou, že se v tom zmatku zapomněla obléct. Docválala k posteli a popadla první, co jí přišlo pod ruku - byla to bledě modrá košile. Zamávala jí nad hlavou jako praporem a vylétla oknem ven. Valčík nad zahradou zaburácel ještě silněji.

Když se snesla trochu níž, uviděla na lavičce Nikolaje Ivanoviče. Seděl jako zkamenělý a ohromeně naslouchal výkřikům a rachotu, které k němu doléhaly z osvětlené ložnice hořejších nájemníků.

„Sbohem, Nikolaji Ivanoviči!“ zahlaholila a trdlovala před ním na koštěti. Soused zaúpěl a začal ručkovat po lavičce,

až shodil na zem aktovku.

„Odlétám a už se nevrátím! Sbohem!“ ječela Markéta, až překřičela valčík. Vtom si uvědomila, že vlastně košili nepotřebuje, a se zlověstným chechtotem ji hodila Nikolaji Ivanoviči na hlavu. Oslepený sousem sebou plácl jak široký, tak dlouhý na dlážděnou cestičku.

Markéta se otočila, naposled přelétla pohledem vilu, kde se tolik natrápila, a zahlédla v ozářeném okně Natašin vyjevený obličej.

„Sbohem, Natašo!“ houkla na ni a zamířila kolmo vzhůru. „Mha přede mnou, mha za mnou!“ vykřikla, až se to kolem rozléhalo, prosmýkla se mezi větvemi javoru, které ji bičovaly do tváře, a vylétla nad branku do uličky. Za ní se nesl pádivý zběsilý valčík.

(21) LET

Mha přede mnou, mha za mnou!... Markéta proletěla známou uličkou a zabočila do jiné, která přetínala první v pravém úhlu. Tuhle záplatami vyspravenou, pokřivenou uličku, dlouhou jak jitrnice, s polozborcenými dveřmi krámku, kde prodávali do bandasek petrolej a lahvičky s nějakým smradem proti štěnicím, minula ve chvílce a vtom ji napadlo, že ačkoliv je teď naprosto svobodná a neviditelná, musí krotit své choutky. Jenom zázrakem přibrzdila a nerozbila si hlavu o starou šišatou lucernu na rohu. V posledním okamžiku se jí vyhnula, ještě pevněji sevřela smeták, plula dál už rozvážněji a přitom dávala dobrý pozor na dráty elektrického vedení i vývěsní štíty.

Třetí ulička ústila přímo na Arbat. Tady už si Markétka plně osvojila techniku letu a bylo jí jasné, že její dřevěný oř reaguje na sebemenší pohyb rukou či nohou a že zejména ve městě musí být člověk opatrný a držet se zpátky. Mimo jiné se přesvědčila hned v první uličce, že je skutečně neviditelná. Nikdo nezakláněl hlavu s výkřikem „podívejte!“, neuskakoval stranou, nevřískal, neomdlíval ani se bláznivě nesmál.

Letěla tiše, pomalounku a poměrně nízko, přibližně ve výšce prvního patra. Přesto v těsné blízkosti Arbatu, osvětleného nesčetnými světly, až oči přecházely, chybila a narazila ramenem na svítící kotouč s jakousi šipkou. To jí rozzlobilo. Zarazila poslušného oře, odletěla kousek stranou, pečlivě namířila a držadlem smetáku rozbila kotouč na kousky. Sklo se s řinkotem sypalo na zem, lidé na chodníku uskakovali

na všechny strany a kdesi v dálce se ozval hvizd. Markéta se tomu uličnickému kousku smála.

Na Arbatu musíme být krajně opatrní, uvažovala, tady je nácpano jedno přes druhé, že člověk ztrácí přehled. Kličkovala obratně mezi dráty, dole pod ní pluly střechy trolejbusů, autobusů i automobilů a po chodnicích, jak se jí shora zdálo, proudily řeky čepic. Občas se oddělovaly jednotlivé pramínky a vlévaly se do osvětlených tlam nočních obchodů.

Uf, taková motanice! pomyslela si zlostně. Jeden se tu nemůže ani otočit! Míjela Arbat, zamířila výš, do úrovně třetích pater, a proletěla kolem oslnivých neónů na rohové budově divadla do úzké uličky, kde stála řada činžáků. Všecka okna byla dokořán a odevšad se linula hudba z přijímačů. Ze zvědavosti do jednoho nakoukla a uviděla kuchyň. Na plotně syčely dva vařiče a u nich stály dvě hospodyně se lžícemi v rukou a hádaly se.

„Měla byste zhasínat světlo na záchodě, Pelagejo Petrovno,“ vedla svou první a vejrala do kastrolu, ze kterého se kouřilo, „nebo na vás podáme stížnost a vystěhujeme vás.“

„Jen nechte na hlavě, vy jste taky náramná,“ nedala se druhá.

„Obě jste náramné,“ pronesla hlasitě Markéta a přehoupala se přes římsu do kuchyně.

Obě rozhádané ženské se otočily po hlase a strnuly se špinavými lžícemi v rukou. Markétka mezi nimi opatrně protáhla ruku, otočila kohoutky a zhasla vařiče. Obě vykvikly, pusu dokořán. Ale Markétu už to přestalo v kuchyni bavit a vyrazila do uličky.

Její pozornost upoutal velkolepý masív sedmipatrového, zřejmě nově postaveného činžáku na konci uličky. Přistála zde a uviděla omítku vykládanou černým mramorem, široké skleněné dveře a za nimi čepici se zlatým štítkem a knoflíky vrátného. Nad vchodem vévodil zlatý nápis DOMLIT.

Markéta krátkozrace zamžourala na zlatá písmena a v duchu pátrala, co znamená zkratka DOMLIT. Nakonec vešla dovnitř, smeták pod paždí, bouchla dveřmi udivenému vrátnému zrovna před nose a objevila vedle výtahu obrovskou černou desku a na ní bíle vepsaná čísla bytů a jména nájemníků. Seznam byl důstojně korunován nápisem Domov literátů. To způsobilo, že Markéta přidušeně, pomstychtivě vykřikla. Vzlétla o něco výš a očima lačně hltala jednotlivá jména: Chustov, Dvoubratský, Kvant, Beskudnikov, Latunský...

„Latunský!“ zaječela, „To je on... to on zničil Mistra!“ Vrátný u vchodu překvapeně poskočil, poulil bulvy na černou

desku a zoufale přemítal, proč seznam nájemníků najednou z ničeho nic zavřešťel? Zázrak, hotový zázrak!

Ale Markéta už zatím energicky stoupala po schodech a opakovala jako u vytržení:

„Latunský - 84... Latunský - 84... Nalevo je 82, vpravo 83, ještě výš, vlevo - tady! Vida, je tu dokonce vizitka O. Latunský.“

Seskočila ze svého oře a kamenné dlaždičky příjemně zchladily její rozpálená chodidla. Zazvonila jednou, podruhé, ale nikdo nešel otevřít. Stiskla pevně tlačítko a slyšela, jak se v bytě rozléhá zvonění. Až do nejdelší smrti by měl obyvatel bytu číslo 84 ze sedmého patra děkovat nebožtíku Berliozovi za to, že předseda MASOLITU spadl pod tramvaj a smuteční shromáždění se konalo právě toho večera. Jen šťastná hvězda zachránila Latunského před setkáním s Markétkou, která se toho pátku proměnila v divoženku.

Když nikdo dlouho neotvíral, zamířila prudce dolů a přitom počítala patra. Vyběhla na ulici, pohlédla nahoru a znovu počítala zvenčí, aby zjistila, kde jsou okna Latunského bytu. Vyšlo jí pět tmavých rohových oken v sedmém patře činžáku. Když si ověřila, že se nemýlí, vzlétla nahoru a za pár vteřin už vklouzla otevřeným oknem do pokoje, stříbřitě osvětleného jen úzkým pruhem měsíčního světla. Doběhla po téhle měsíční stezce až k vypínači a za okamžik v celém bytě zazářilo světlo. Koště zatím odpočívalo v koutě.

Když se přesvědčila, že nikdo není doma, otevřela dveře do chodby a našla na nich správnou vizitku. Ano, ocitla se tam, kde potřebovala.

Traduje se, že kritik Latunský dodnes bledne při vzpomínce na ten strašný večer a s úctou vyslovuje Berliozovo jméno. Nikdo neví, jak zákeřným zločinem by byl onen večer poznamenán. Jisté je, že Markétka se vrátila z kuchyně s kladivem v ruce.

Nahá neviditelná letkyně se nutila do klidu, ale ruce se jí netrpělivě třásly. Pozorně zamířila a bříink! do kláves klavíru. Po bytě se rozlehl první žalostný nářek: to se zběsile rozkřičel naprosto nevinný komorní nástroj značky Bechstein. Klávesy se propadly a kostěné klapky se rozlétly na všechny strany. Klavír sténal, chroptěl a duněl. Prásk, zaznělo jako výstřel z revolveru a pod úderem kladiva lupla horní leštěná deska. Markéta těžce dýchala, když vytrhávala a kroutila struny. Konečně se vyčerpaně odpotácěla a dopadla do nejbližšího křesla, aby si odpočinula.

V koupelně i v kuchyni hrozivě hučela voda. To už asi teče na podlahu... napadlo ji a nahlas dodala:

„Dost! Neseď tady jako buchta!“

Z kuchyně do předsíně se už valil proud. Markéta se brouzdala bosýma nohama ve vodě, nosila v kbelících vodu z kuchyně do kritikovy pracovny a vylévala ji do zásuvek psacího stolu. Pak vypáčila kladivem dveře u skříně a nakonec přesídlila do ložnice. Tady zdemolovala velkou skříň se zrcadlem, vytáhla kritikův oblek a utopila ho ve vaně. Kalamář s inkoustem, ukořistěný v pracovně, vylila do bohatě vystlané, načechrané manželské postele.

Celá tahle destruktivní činnost ji naplňovala palčivým zadostiučiněním, ale přitom se jí ustavičně zdálo, že výsledky jsou mizivé. Proto ničila všecko na potkání. Rozbíljala květináče s fíkusy v pokoji, kde stál klavír. Brzy ji to omrzelo, uchýlila se do ložnice a kuchyňským nožem rozřezala prostěradla a roztloukla zasklené fotografie. Necítila únavu, jenom byla zpocená jako myš.

Mezitím o poschodí níž v bytě číslo 82 služebná dramatika Kvanta popíjela v kuchyni čaj a nechápala, odkud se bere nahoře takový rachot, běhání a řinkot. Pohlédla vzhůru a vtom zpozorovala, že jindy křídově bílý strop před jejími zraky mrtvolně šedne. Skvrna se nebezpečně rozlévala a najednou z ní vytryskly kapky. Služebná zdřevěněle seděla asi dvě minuty a divila se tomu neobvyklému úkazu. Vtom se od stropu snesl déšť a zabubnoval po podlaze. Teprve teď vyskočila a nastavila pod nejsilnější proud umyvadlo, ale nic nepomáhalo. Déšť houstl a zaplavil plynový sporák i stůl s nádobím. Dobrá žena s křikem vyběhla na chodbu a po chvílce v bytě Latunského zadrnčel zvonek.

Někdo zvoní... už musím jít, usoudila Markéta, nasedla na koště a zaslechla, jak ženský hlas volá klíčovou dírkou: „Otevřete, otevřete! Dusjo, otevři! U vás teče voda? Vyplavili jste nás!“

Markétka vzlétla o metr výš a bouchla do lustru. Odesly to dvě žárovky a křišťálové přívěsky se rozletěly do všech koutů. Křik v klíčové dírce ustal a na chodbě se ozval dupot. Markéta vyplula z okna, mírně se rozpráhla kladivem a bum! do okenní tabule. Sklo se zajíklo a po mramorové zdi se řinuly střepy. Markéta odletěla k druhému oknu. Hluboko dole na chodníku pobíhali nechápavě lidé a jeden ze dvou vozů, které stály před vchodem, zatroubil a odjel.

Když Markétka skončila s okny Latunského, vzala si na mušku sousední byt. Zrychlila tempo, až to po celé ulici praskalo a rachotilo. Z prvního vchodu vyběhl vrátný, civěl nahoru a chvíli bezradně otálel, ale pak přiložil k ústům

píšťalku a ostře zahvízdal. Za zvuků jeho píšťalky Markéta s mimořádným zápalem rozbila poslední okno v sedmém patře a počala dílo zkázy v šestém poschodí.

Vysílen dlouhou nečinností za naleštěnými dveřmi, vrátný vložil do hvízdání celou duši a věrně následoval Markétu, jako by ji doprovázel. V přestávkách, kdy přeletovala od jednoho okna ke druhému, nabíral dech a při každém Markétině úderu nafoukl tváře k prasknutí a provrtával noční vzduch až do nebe.

Společné úsilí vrátného a rozzuřené Markétky přineslo ovoce. V domě se strhla panika. Zbývající nepoškozená okna se rozlétla dokořán, vykoukly z nich lidské hlavy a hned se zase schovaly. Naopak, všechna doposud otevřená okna se rázem zavřela. V protějších domech se pohybovaly na osvětleném pozadí siluety nájemníků, kteří si lámali hlavu, proč zničehonic praskají okna v nově postaveném Domě literátů.

Uličkou se hnali k nešťastnému domu lidé a uvnitř po všech chodbách běhali bezhlavě obyvatelé nahoru a dolů. Kvantova služebná vzbouřila všechny, co běželi kolem, a brzy se k ní přidala služebná Chustovových, kteří bydleli přímo pod Kvantovými v čísle 80. Začalo jim téct ze stropu zároveň v kuchyni a na záchodě. U Kvantů v kuchyni se zase odloupl obrovský kus omítky, a jak padal, rozbil všecko špinavé nádobí. Následoval prudký cedák a z mokrých žvanců, které se ještě udržely na stropě, přšelo jako z konve. Tu na schodišti číslo jedna vypukl křik.

Markéta právě míjela předposlední okno ve třetím patře a uviděla neznámého muže, jak si v leknutí nasadil plynovou masku. Rozmáchla se kladivem a sklo zachřestilo. Vyděšený muž zmizel z pokoje. .

Divoký pogrom nečekaně ustal. Markéta nakoukla do rohového okna ve druhém poschodí, zataženého průsvitnými tmavými záclonami. Pokoj spoře osvětlovala malá lampička chráněná stínidlem. V postýlce se sítkou seděl asi čtyřletý chlapec a polekaně naslouchal. Z dospělých nikdo v pokoji nebyl, zřejmě všichni vyběhli ven.

„Někdo nám rozbíjí okna,“ postěžoval si chlapec. „Mámo!“

Když nikdo neodpověděl, přiznal se: „Mámo, já se bojím.“

Markétka rozhrnula záclony a vlétla dovnitř. „Mámo, já se bojím.“

„Neboj se, maličký,“ těšila ho a snažila se, aby její divý, větrem ochraptělý hlas zněl co možná nejjemněji, „to kluci rozbíjeli okna.“

„Prakem?“ vyptával se chlapec a přestal se třást.

„Ano,“ přisvědčila Markéta, „ale teď spi.“
„To Sitnik,“ žaloval chlapec, „ten má prak.“
„Určitě to byl on!“

Chlapec se šibalsky zahleděl stranou a zeptal se: „Kde jsi, teto?“

„Já tu nejsem,“ vysvětlovala Markéta, „já se ti jenom zdám.“

„To jsem si hned myslel,“ prohlásil chlapec.

„Hezky si hajni,“ nařizovala, „dej si ruku pod tvářičku a uvidíš, že se ti bude o mně zdát “

„Tak jo,“ souhlasil chlapec a poslušně si lehl.

„Povím ti pohádku,“ začala a položila horkou dlaň na chlapcovu ostříhanou hlavu, „byla jednou jedna teta... Neměla děti a vůbec byla nešťastná. Nejdřív dlouho plakala a pak byla moc zlá...“ Markétka se odmlčela a odtáhla ruku. Chlapec spal.

Odložila tiše kladivo na parapet a frnk! oknem ven. Dole před domem bylo boží dopuštění. Po asfaltovém chodníku, posetém rozbitým sklem, běhali lidé a cosi vykřikovali. Mezi nimi už se míhali milicionáři. Do toho vpadla poplašná houkačka a z Arbatu se do uličky vrátil červený požární vůz s žebříkem.

Další průběh událostí Markétu nezajímal. Stiskla pevně smeták mezi koleny, a než by řekl švec, vznesla se nad zlořečený činžák. Přitom pečlivě dbala, aby nezavadila o elektrické vedení. Ulička dole se zešikmila a nakonec zmizela. Vystřídal ji shluk střech, obtočených šňůrami světel. Pak se všechno uhnulo kamsi stranou a světla se slila a rozmazala.

Hop a skok a střechy jako by se propadly do země. Místo nich neklidně pulsovalo jezero světel, postupně se obracelo vzhůru nohama, až se ocitlo za Markétinou hlavou, a pod nohama se jí zableskl měsíc. Uvědomila si, že se překulila, a když se otočila, jezero zmizelo a v dálce na obzoru zbyla po něm jen růžová záplava. Ale i ta brzo pohasla a Markétka osaměla s měsícem, který plul vlevo nad ní. Vlasy jí povlávaly jako hříva a měsíční světlo svištivě klouzalo po jejím těle. Podle toho, jak dole v mžiku splynuly dvě řady roztroušených světel ve dvě jiskřivé čáry a bleskurychle zmizely, Markéta usoudila, že letí závratnou rychlostí, a překvapilo ji, že se nezadýchává.

Po několika vteřinách kdesi dole v pozemské tmě vyšlehl nový kotouč elektrických světel a připletl se jezdce pod nohy, ale hned se zatočil jako na obrtlíku a propadl se do země. Po několika vteřinách se opakovalo totéž.

„Města! Města!“ vykřikla Markétka.

Později dvakrát třikrát zahlédla pod sebou matné lesklé šavle, které ležely v otevřených černých pouzdrech, a pomyslela si, že to jsou řeky.

Otáčela hlavou nahoru a vlevo a se zalíbením sledovala, jak měsíc zběsile uhání zpátky k Moskvě a současně stojí na místě, takže na něm zřetelně vynikla záhadná tmavá skvrna, podobná drakovi nebo koníčku Hrbáčkovi, se špičatou tlamou obrácenou k opouštěnému městu. Markétu napadlo, že je vlastně zbytečné tak šíleně hnát svého oře, takhle si nemůže nic pořádně prohlédnout a náležitě vychutnat rozkoš letu. Něco jí říkalo, že na určeném místě na ni stejně počkají, a nemá proto cenu unavovat se nesmyslnou rychlostí a výškou.

Naklonila smeták štětinami dopředu, až druhý konec vylétl do výšky, znatelně zpomalila a přiblížila se těsně k zemi. Tenhle skluz na vzdušných sáňkách jí způsobil dětskou radost. Země byla téměř na dosah ruky a postupně tato černá neforemná hmota odhalila svá tajemství a krásy, zvláště patrné za měsíčné noci. Markétu ovanula vůně zelených lesů. Letěla těsně nad zamlženou rosnatou loukou a pak nad rybníkem. Dole napínal hlasivky žabí chór a v dálce zahoukal vlak, až ji bůhvíproč bodlo u srdce. Brzy ho uviděla. Plazil se zvolna jako housenka a metal do vzduchu snopy jisker. Markéta ho předhonila, míjela nové vodní zrcadlo, ve kterém plul další měsíc, a letěla nízko nad lesem, div nebrousila nohama o koruny rozložitých borovic. Vtom za sebou zaslechla cosi jako svištění letícího granátu, který ostře rozrážel vzduch. Později se k němu přidal ženský smích a nesl se široko daleko. Ohlédla se a uviděla jakýsi tmavý podivný předmět: pomalu rozeznávala jednotlivé části.

Ukázalo se, že se za ní kdosi žene. Nakonec se z neznámé postavy vyklubala Nataša, dostihla svou velitelku a zpomalila. Byla nahá, kolem hlavy jí poletovaly rozčuchané vlasy a koleny svírala vypaseného čuníka, který v předních kopýtkách třímá aktovku a zadními brázdil vzduch. Vedle něho vlál na šňůrce skřipec, který mu sklouzl z rypáku a chvílemi sjížděl na oči. Když se na něj Markétka zadívala pozorněji, poznala Nikolaje Ivanoviče. Nad lesem zaburácel její smích a smísil se s Natašíným chechotem.

„Natašo!“ zahlaholila. „Ty ses natřela krémem, přiznej se!“

„Drahoušku!!“ odpovídala Nataša a probudila svým vrískotem dřímající borový les. „Ty moje královničko, já mu natřela pleš, jemu taky, chápeš?“

„Princezno!“ zanaříkal plačtivě čuník a pádil se svým břemenem dál.

„Drahoušku! Markéto Nikolajevno!“ volala Nataša a cválala vedle své paní. „Přiznávám, vzala jsem ten krém! Člověk chce taky žít a létat! Odpusťte, velitelko moje, ale já se nevrátím ani zanic! To je pohádka, Markéto Nikolajevno... Tenhle mi dělal milostné návrhy,“ a poklepávala prstem na šíji rozpačitému, funícimu čuníkovi, „považte! Jak jsi mi to říkal, no?“ hulákala mu do ucha.

„Bohyně moje!“ skučel čuník. „Já nemůžu tak rychle létat! Takhle poztrácím důležité listiny. Natálie Prokofjevno, protestuju!“

„Jdi do háje i s těmi svými lejstry!“ pokřikovala Nataša a rozpustile se řehkala.

„Co to říkáte, Natálie Prokofjevno, ještě nás někdo uslyší!“ zaúpěl prosebně čuník.

Nataša se držela vedle Markéty a se smíchem jí vyklopila, co se událo ve vile po jejím odletu.

Přiznala, že se nedotkla ani jediné z darovaných věcí, ale strhla ze sebe šaty, vrhla se na krém a hbitě se natřela. Změnila se stejně jako její paní. Zatímco se kochala svým obrazem v zrcadle, celá bez sebe radostí, otevřely se dveře a dovnitř vklouzl Nikolaj Ivanovič. Byl zjevně rozčilen a v ruce třímал Markétinu košili, svůj vlastní klobouk a aktovku. Jak uviděl Natašu, zkoprněl. Když se poněkud vzpamatoval, prohlásil, že považoval za svou povinnost sebrat v zahradě košilku a osobně ji doručit... Při tom zčervenal jako rak.

„Co toho nažvanil, mizera!“ ječela Nataša mezi výbuchy smíchu. „Sliboval mi hory doly, a jak krásně mě sváděl! Nabízel mi fůru peněz, dušoval se, že Klavdie Petrovna se o ničem nedoví. No řekni, lžu, nebo ne?“ pořvávala na čuníka a ten jenom stydlivě odvracel hlavu.

Rozdováděná Nataša namátla v ložnici také Nikolaje Ivanoviče a strnula překvapením. Obličej důstojného nájemníka z přízemí se scvrkl v rypák a na rukou a na nohou mu vyrazila kopýtka. Pohlédl do zrcadla a zoufale, divoce zasténal, ale bylo pozdě. Za několik vteřin už osedlán letěl z Moskvy někam do horoucích pekel a bezútěšně vzlykal a hořekoval.

„Žádám, aby mi byla navrácena původní podoba!“ zabručel napůl zlostně, napůl úpěnlivě a zachrochtal. „Nehodlám letět na jakési nezákonné shromáždění. Markéto Nikolajevno, vaši povinností je poručit služebné!“

„Tak já jsem pro tebe služebná? Služebná, podívejme!“

soptila Nataša a tahala ho za ucho. „A před tím jsem byla bohyně? Jak jsi mi to říkal?“

„Venuše!“ fňukal čuník, který právě minul bublavý potůček proplétající se mezi kameny a kopýtky zachytil o olšinu.

„Venuše! Venuše!“ zvolala vítězoslavně Nataša, jednu ruku v bok a druhou vztáhla k měsíci.

„Markéto, královno, přimluvte se za mě, ať mě ponechají ve vašich službách. Vám ve všem vyhoví, máte čarodějnou moc!“

„Dobrá, vymasnažím se,“ slíbila Markéta.

„Díky!“ zvolala Nataša a náhle vykřikla pronikavě a nějak posmutněle:

„Hej, pospěš si! Přidej!“

Stiskla patami čuníkovi boky vyhublé šíleným tryskem, a ten vyrazil tak prudce, až to znovu rozpáralo vzduch. Za okamžik se Nataša změnila v pouhou černou tečku, která se vytrácela, a šum provázející její let ustal.

Markétka plula zvolna jako dřív v opuštěné a neznámé krajině, nad kopci, řídkce posetými balvaný mezi mohutnými borovicemi. Neletěla nad vrcholky, ale proplétala se mezi kmeny, postříbřenými z jedné strany měsíčním svitem. Před ní klouzal po zemi její stín a měsíc jí svítil do zad.

Vytušila blízkost vody, a dovtípila se, že cíl je už nedaleko. Borovice se rozestoupily a Markéta se tiše snesla k bílému křídovému útesu. Za ním se černala dole řeka. Na svahu stály keře s rozvěšenými cáry mlhy. Protějšší břeh byl mírný a rovný jako stůl. V osamělém stínu košatých stromů se míhal rozkymácený plamen a kolem pobíhaly temné postavy. Markétě připadalo, že odtud zaznívá jakási dotěrně veselá hudba. Dál, až kam oko dohlédlo, jste na postříbřené planině nenašli ani náznak života.

Markéta slétla ze srázu dolů a zamířila kvapně k řece, která ji vábila po přestálé vzdušné honičce. Odhodila koště, rozběhla se a skočila po hlavě do vody. Její lehké tělo rozčíslo vodu jako střela a zvedlo vodní sloup až k měsíci. Voda byla teplá jako louh. Markéta se vynořila z bezedné hloubky a dosyta se vyplavala v opuštěné noční řece.

Pravda, nablízku nikdo nebyl, ale opodál, za křovím, se ozývalo šplouchání a funění - zřejmě se tam taky někdo koupal.

Vyběhla na břeh rozpálená po koupeli. Necítila sebemenší únavu a radostně hopkala ve vlhké trávě.

Náhle se zastavila a zbystrila sluch. Funění se blížilo a z vrbového houští vylezl nahý tlouštík v černém hedvábném

cylindru, posunutém do týla. Chodidla měl obalená jílovým bahnem, takže se zdálo, že má černé polobotky. Podle toho, jak těžce odfrkoval a škytal, se dalo soudit, že má pořádnou opici. Potvrzovala to i řeka, která zničehonic začala páchnout koňakem.

Sotva tlouštík uviděl Markétku, chvíli si ji prohlížel a pak radostně zahýkal:

„Co to vidím? Je to opravdu ona? Jsi to ty, Claudino, veselá vdovo? Ty, a tady?“ a užuž se k ní hrnul a chtěl ji obejmout na přivítanou.

Markéta poodstoupila a prohlásila důstojně:

„Běž se vycpat! Já nejsem žádná Claudina! Dávej si pozor, s kým mluvíš,“ a po chvílce přemýšlení připojila dlouhou peprnou nadávku. Na lehkomyšlného tlouštíka to působilo jako ledová sprcha a rázem vystřízlivěl.

„Achich ouvej,“ zvolal tiše a škulbl sebou, „promiňte laskavě, dobrotivá královno Margot! Spletl jsem se. Za to může ten zatracený koňak!“ Poklekl na jedno koleno, smekl cylindr a vysekl hlubokou poklonu. Pak začal brebentit cosi o krvavé svatbě svého přítele Guessarda v Paříži, o koňaku, a jak je upřímně zdrcen tímhle politováníhodným omylem: přitom pletl ruské věty dohromady s francouzskými.

„Kdyby sis alespoň navlékl kalhoty, nestydo,“ obměkčila se Markéta.

Tlouštík se radostně zazubil, když poznal, že se Markétka nezlobí, a překotně sděloval, že se právě ocitl bez kalhot pouze proto, že je z roztržitosti zapomněl u řeky Jeniseje, kde se předtím koupal. Ujišťoval, že se tam neprodleně vypraví, tím spíš, že to je co by kamenem dohodil. Poroučel se do Markétiny ochrany a přízně a couval pozpátku k řece, až sklouzl a spadl naznak do vody. Dokonce ani při pádu nezmizel z jeho obličej, orámovaného malými licousy, nadšeně oddaný úsměv.

Markéta pronikavě zahvzdala, aby přivolala svého oře, a přenesla se na protější břeh, zalitý měsíčním světlem - sem křídová hora nevrhala svůj stín.

Sotva se dotkla chodidly orosené trávy, hudba u vrbin zazněla břeskněji a z ohně vzlétl chomáč jisker. Pod větvemi vrb, obalenými jehnědami, které se jasně rýsovaly ve světlé noci, seděly ve dvou řadách velkohubé žáby, nafukovaly se jako gumové a hrály na dřevěné píšťaly řízný pochod. Světélkující ztrouchnivělá dřívka zavěšená na jívovém proutí osvětlovala noty. V záblesku plamenů žabí papuly matně světélkovaly.

Pochod zněl na Markétinu počest. Dostalo se jí vpravdě

slavnostního přijetí. Průzračné rusalky zastavily okamžitě svůj rej nad řekou a mávaly Markétce vodními řasami. Nad liduprázdným nazelenalým břehem se nesly široko daleko jejich pozdravy. Nahé divoženky se vyhouply z vrbín, postavily se do řady a hluboce, dvorně se ukláněly. K Markétě přiskočil jakýsi kozonoh a sápal se jí po ruce. Pak rozprostřel na trávě hedvábnou roušku, vypytał se, jestli se královna dobře vykoukala, a navrhoval, aby si chvíličku lehla a odpočinula.

Markéta poslechla. Kozonoh jí přinesl pohár šampaňského. Napila se a hned měla hřejivý pocit u srdce. Vyzvíдалa, kde je Nataša, a dostalo se jí odpovědi, že ta už se vykoukala a letěla na svém čuníkovi napřed do Moskvy, aby ohlásila, že Markéta se brzy dostaví, a pomohla pro ni připravit úbor.

Během Markétčina krátkého pobytu pod vrbami se udála ještě jedna příhoda: náhle cosi zahvízdalo a černé tělo zřejmě nechtěně žuchlo do vody. Za několik vteřin už stál před Markétou tlouštík s licousy, který se tak nešťastně uvedl na protějším břehu. Podle všeho stačil zaskočit na Jenisej, protože měl na sobě frak, ale jinak byl promočený do poslední nitky. Koňak ho už podruhé vytrestal: jak tlouštík přistával, omylem spadl do vody. Ale ani tohle nedopatření mu nevyhnalo z tváře úsměv a rozesmátá Markéta dovolila, aby jí políbil ruku.

Pak se všichni chystali na cestu. Rusalky dotančily svůj tanec v měsíčním svitu a rozplynuly se v něm. Kozonoh se uctivě Markétu zeptal, čím přijela k řece. Když řekla, že přiletěla na koštěti, prohlásil dotčeně:

„Jakže, to se nehodí!“ V okamžiku vyrobil ze dvou dřívek pochybný telefon a žádal kohosi, aby neprodleně poslal vůz. To se taky stalo.

Na ostrov přiharcoval světle žlutý sportovní vůz, ale za volantem neseděl šofér, nýbrž černý havran s dlouhatánským zobanem, v čepici z voskovaného plátna a v rukavicích s širokými manžetami. Ostrůvek znovu osaměl, rejdivé divoženky se rozplynuly v měsíční záři, oheň dohasínal a řeřavé uhlíky pokryl šedý popel.

Kozonoh usadil Markétu a tlouštíka s licousy do vozu. Markéta se pohodlně zabořila do širokého zadního sedadla. Vůz s jekotem poskočil a vznesl se až skoro k měsíci. Ostrov i řeka naráz zmizely a Markétka uháněla k Moskvě.

(22) V ZÁŘI VOSKOVIC

Pravidelný hukot motoru Markétu zkolébával ke spánku, vůz letěl vysoko nad zemí a měsíční světlo příjemně hrálo. Zavřela oči, nastavila tvář větru a bůhvíproč smutně vzpomínala na neznámý břeh řeky, který právě opustila; cítila, že už se tam nikdy nevrátí. Po všech těch kouzlech a zázracích dnešního večera se dovtípila, ke komu ji vlastně vezou na návštěvu, ale neděsilo ji to. Doufala, že tam znovu najde své štěstí, a to jí dodávalo sílu. Ostatně, na delší úvahy nezbýval čas. Buď havran rozuměl dokonale svému řemeslu, anebo díky blesku-rychlému vozu brzy uviděla pod sebou místo temné lesní houštiny rozčeřeně moře moskevských světel. Černý šofér za letu odšrouboval pravé přední kolo a přistál na pustém osamělém hřbitůvku kdesi blízko Dorogomilova.

Vysadil Markétu, která se na nic neptala, u jednoho náhrobku společně s koštětem, pak nastartoval vůz a namířil jej přímo do strže za hřbitovem: s rachotem se tam zřítíl a rozbil. Havran uctivě zasalutoval, vyšvihl se na zbylé kolo a odletěl.

Hned nato se za jedním náhrobkem vztyčil neznámý muž v černém plášti. Ve svitu měsíce blýskl zažloutlý tesák a Markétka poznala Azazela. Posuňkem vybídl Markétu, aby nasedla na svého oře, sám osedlal dlouhý rapír, oba se vznesli do vzduchu a nepozorováni přistáli před domem číslo 302b v Sadové ulici.

Když procházeli průjezdem se smetákem a rapírem pod paždí, zpozorovala unuděného chlapíka v čepici a vysokých holínkách, který zřejmě na někoho čekal. Přestože naši cestovatelé šli po špičkách, muž zaslechl jejich kroky a neklidně sebou trhl - nechápal, odkud kroky přicházejí.

Dalšího muže, který se podobal prvním jako vejce vejci, potkali u vchodu číslo 6. Znovu se opakovala táž historie. Sotva zaslechl kroky, ostražitě se ohlédl a zamračil se. Dveře se samy od sebe otevřely a zase zavřely. Chlapík se rozběhl za dvěma neviditelnými chodci, nakoukl do průjezdu, ale nikoho nespatrił.

Třetí, který jako by z oka vypadl oběma předchozím, hlídkoval na odpočívadle ve druhém patře. Kouřil silné cigarety, až se Markéta rozkašlala, když procházela kolem. Kuřák vyskočil ze sedátka, jako když ho píchne vosa, nejistě zašmejdil očima, pak přistoupil k zábradlí a nahlédl dolů. Markétka a její průvodce zatím už stanuli u dveří č.50. Nezvonili. Azazelo tiše otevřel svým klíčem.

Markétu obklopila černočerná tma, která ji překvapovala. V předsíni bylo tma jako v ranci, takže se bezděčně zachytila Azazela za plášť, aby neklopýtla. Vtom kdesi v dálce nahoře zakmitalo světlo a blížilo se. Azazelo v chůzi vytáhl Markétě zpod paždí koště, které nehlučně zmizelo v temnotě.

Stoupali po širokých pohodlných schodech, které se Markétě zdály nekonečné. Nechápala, kde se vzalo v předsíni obyčejného moskevského bytu takové neviditelné, ale přesto jasně hmatatelné schodiště. Konečně výstup skončil a Markéta poznala, že stojí na odpočívadle. Světlo směřovalo k nim a Markétka zahlédla obličej neznámého černého dlouhána, který třímal v ruce svítilnu. Ti, kdo měli tu smůlu a zkřížili mu v posledních dnech cestu, by ho poznali dokonce i v mihotavě září žlutého jazýčku. Byl to Korovjev alias Fagot.

Pravda, jeho zevnějšek se radikálně změnil. Rozeklaný plamínek svítilny se už neodrážel v rozbitém skřipci, který dávno patřil na smetiště, ale v monoklu, třebaže rovněž nakřáplém. Kníry na drzém obličejí měl švihácky nakroucené a napomádované, černý frak splýval s okolím, jenom prsa probělávala ve tmě.

Mág, regenschori, kouzelník, tlumočník a kdoví, čím vlastně ve skutečnosti byl, zkrátka Korovjev, se ukláněl, široce mával svítilnou a pobízel Markétku, aby ho následovala. Azazelo se zatím vytratil.

Fantastický večer, pomyslela si, všechno jsem čekala, ale tohle ne. Že by jim praskly pojistky? Ale nejvíc ze všeho mě zarazí tahle místnost... Jak se může vejít do normálního moskevského bytu? Ne, to je vyloučeno! I ve skomíravém světle Korovjevovy svítilny poznala, že se ocitla v nedohledném sále, s temným, a jak se zdálo, nekonečným sloupovím.

Korovjev se pozastavil u kanapíčka, postavil svítilnu na nejbližší stojan, pokynul Markétě, aby se posadila, a sám zaujal malebnou pózu vedle, lokty opřené o stojan.

„Dovolte, abych se představil,“ zaskřípal, „jmenuji se Korovjev. Překvapuje vás, že tu je tma? Myslíte si snad, že šetříme?“

Ani nápad! Ať mi první kat, který se tu namane, třeba jeden z těch, kteří dnes o něco později budou mít tu čest líbat vaše koleno, na tomhle stojanu usekne hlavu, jestli lžu! Prostě maestro nemá rád elektrické světlo, a proto zapínáme proud na poslední chvíli. Pak ho je ovšem dostatek, věřte, možná až příliš.“

Korovjev se Markétě zalíbil na první pohled a jeho křáplavé tlachání ji uklidňovalo.

„Ne,“ odpověděla, „nejvíc ze všeho mě překvapuje, jak se tohle všechno vtěsná do obyčejného činžáku,“ a ukázala do sálu.

Korovjev se sladce usmál, až se mu roztančily na nose stíny.

„To je detail, prosím!“ vysvětloval. „Pro ty, kdo vědí o existenci čtvrté dimenze, není nic lehčího než rozšířit kteroukoliv místnost do žádoucích rozměrů. Ba co víc, madam, do libovolných rozměrů! Mimochodem,“ žvanil, až se hory zelenaly, „znával jsem lidi, kteří nejenže neměli sebemenší pojem o čtvrté dimenzi, ale kteří neměli pojem vůbec o ničem, a přesto dovedli dělat zázraky. Kupříkladu jistý občan, jak mi vyprávěli, dostal třípokojový byt na Hliněném kopci a obratem ruky, bez čtvrtého rozměru a jiných věcí, nad nimiž člověku zůstává rozum stát, ho proměnil ve čtyřpokojový tak, že jeden pokoj rozdělil příčkou. Načež tenhle byt vyměnil za dva v různých moskevských čtvrtích: jeden třípokojový a druhý dvoupokojový. To máme dohromady pět místností, že ano. Třípokojový byt směnil za dva samostatné dvoupokojové a tak získal, jak ráčíte vidět, šest pokojů, pravda, roztroušených porůznu po celé Moskvě. Právě když se chystal provést poslední husarský kousek - dal do novin inzerát, že vymění šest pokojů v různých moskevských čtvrtích za jeden byt na Hliněném kopci - zabránily mu v další činnosti jisté okolnosti. Není vyloučeno, že i dnes vlastní nějaké separé, jenomže - o tom vás mohu ujistit - nikoliv v Moskvě. Vidíte, takový vykuk to byl a vy tady mluvíte o čtvrtém rozměru!“

Přestože Markétka vůbec o čtvrtém rozměru nemluvila a začal s tím sám Korovjev, vesele se zasmála jeho povedené historce o dobrodružstvích bytového podvodníka. Korovjev pokračoval:

„Ale teď k věci, Markéto Nikolajevno. Vy jakožto neobyčejně inteligentní žena jste se už jistě dovtípila, kdo je náš pán.“

Přikývla a srdce se jí rozbušilo.

„Tak tedy, prosím,“ pokračoval Korovjev, „my jsme nepřátelé dohadů a nápovědí. Každoročně náš pán pořádá ples. Jmenuje se jarní na počest novoluní, neboli ples sta králů. Těch hostí!...“

Korovjev se chytil za tvář, jako by ho rozbolel zub. „Ostatně doufám, že se o tom sama na vlastní oči přesvědčíte. No a maestro, jak jistě chápete, je starý mládenec. Potřebuje hostitelku...,“ a rozhodil rukama. „Uznejte, že bez hostitelky...“

Markétka napjatě poslouchala, aby jí neuniklo ani jediné

slovíčko, přestože ji lehce mrazilo a hlavou jí vířila blahá naděje, že bude konečně šťastná.

„Podle zavedené tradice,“ sypal Korovjev, „se hostitelka má jmenovat Markéta, to za první, a za druhé, musí pocházet z města, ve kterém se právě nacházíme. V daném případě to je Moskva. Objevili jsme tu sto jedenadvacet Markét a věřte,“ a přitom se zoufale poplácal po stehně, „ani jedna nepřipadala v úvahu! Konečně šťastný osud...“ usmál se významně a naklonil se k ní, až ji zamrazilo...

„Stručněji řečeno,“ zavřeštěl, „zkrátka a dobře neodmítnete a přijmete tuto úlohu?“

„Neodmítnu!“ odpověděla pevně.

„To je všecko,“ uzavřel, pak zvedl svítilnu a dodal: „Račte, prosím, za mnou.“

Kráčeli mezi sloupovím, až nakonec přišli do druhého sálu, kde to silně vonělo po citrónech. Cosi zašustilo a zavadilo Markétce o hlavu, až sebou polekaně škubla.

„Nebojte se,“ chlácholil ji medově Korovjev a vzal ji pod paždí, „to jsou jen Kňourovy plesové rafinády. A vůbec, jestli vám smím radit, nikdy se ničeho nebojte. Vždyť je to hloupé. Nezapírám, bude to pompézní ples. Uvidíme zde osobnosti, které měly svého času obrovskou moc. Ale když uvážím, jak mikroskopicky nepatrné jsou jejich možnosti ve srovnání s tím, co si může dovolit můj pán, je mi do smíchu a zároveň do pláče... A pak, vy sama pocházíte z královské krve.“

„Jak to?“ zašeptala zděšeně a přitiskla se k němu.

„Ach, královno,“ brebentil šelmovsky Korovjev, „otázky původu jsou ty nejsložitější na světě! Kdybych se zeptal několika prababiček, proslulých svou beránčí povahou, odhalila by se fantastická tajemství, vážená Markéto Nikolajevno! Nebudu daleko od pravdy, když tvrdím, že nikdo neví, jaká karta mu padne. V některých věcech neplatí ani stavovské přehrady, ba dokonce ani státní hranice. Na vysvětlenou: jistá francouzská královna, která žila v šestnáctém století, by se asi tuze podivila, kdyby jí někdo řekl, že po mnoha letech uvedu její půvabnou pra-pra-pra-pravnučku do moskevských plesů. Ale jsme na místě.“

Sfoukl svítilnu, která mu zmizela z rukou, a Markétka zahlédla před sebou na podlaze pruh světla, který se plazil zpod temných dubových dveří. Korovjev tiše zaklepal. Markétě vzrušením drkotaly zuby a zimničně se chvěla.

Dveře se otevřely a za nimi se objevil malý pokojík. Rozeznala širokou postel z dubového dřeva a na ní zmuchlaná,

zválená, špinavá prostěradla a polštáře. Před postelí stál masivní stůl s vyřezávanými nohami, na něm svícen se sedmi miskami v podobě velkých zlatých dravčích spárů a v nich plály silné voskovice. Na stole byla dále rozložena velká šachovnice s umně vykrouženými figurkami. Na malém ošoupaném koberečku stála nízká stolička. Byl tu ještě jeden stůl a na něm zlatá číše a svícen s rameny v podobě hadů. Po celé místnosti to páchlo sirou a smolou. Na podlaze se křížily stíny od svícňů.

Mezi těmi, kdo se shromáždili v pokojíku, Markétka okamžitě poznala Azazela, navlečeného do fraku. Vyšňořený stál v hlavách postele, teď už nepřipomínal loupežníka, jak se jevil Markétě v Alexandrovském parku, a neobyčejně galantně se uklánil.

Známa Hela, která tolik pohoršovala počestného bufetáře Varieté a kterou - hú! - naštěstí vyplašil kohout v noci po památném představení, seděla nahá na koberečku u postele a míchala cosi v hrnci, z něhož se valila sirná pára.

Konečně sedělo v pokoji na vysoké stoličce u šachového stolku obrovské černé kocouřisko a v pravé tlapě třímalo figurku koně.

Hela vstala a uklonila se Markétce. Kocour hupl ze židličky na zem a učinil totéž. Přitom, jak šoupal pravou zadní prackou, koně upustil a hned zalezl pod postel a pátral po něm.

To všecko strachem ztuhlá Markéta stěží rozeznávala v šalebném světle voskovic. Její zrak upoutala postel, kde seděl ten, koho ještě nedávno ubohý Ivan na Patriarchových rybnících přesvědčoval, že ďábel neexistuje. Teď tento neexistující ďábel seděl na posteli.

Do Markétina obličej se zabodly dvě oči. Pravé, s nazlátlou jiskrou kdesi hluboko na dně, proniklo až do duše, a levé, černé a zrádné, podobné oušku jehly, představovalo bránu do bezedné, temné propasti plné stínů. Mág se šklebil, pravý koutek úst měl pokleslý a vysoké olysalé čelo brázdily hluboké vrásky rovnoběžně s obočím. Plet' na obličejí měl trvale osmahlou. Ležel nenuceně rozvalen na posteli pouze v usmolené dlouhé noční košili, na levém rameni záplatované. Jednu nahou nohu skrčil pod sebe, druhou měl nataženou na stoličce a Hela mu natírala opálené koleno jakousi kouřící kaší.

Markéta zpozorovala na Wolandových rozhalených prsou, kde se nečernal jediný chloupek, tmavý kámen v podobě brouka na zlatém řetízku, s neznámými iniciálkami na krovkách. Byla to na první pohled mistrovská práce. Hned vedle mága trůnil

na těžkém podstavci podivný, jakoby živý glóbus, osvětlený šikmými slunečními paprsky.

Několik vteřin panovalo ticho. Zkoumá mě, napadlo Markétu, a násilím se přinutila, aby se jí neroztřásla kolena.

Konečně se mág usmál, blýskl jiskrným okem a pronesl: „Vítám vás, královno, a prosím, omluvte laskavě můj domácí úbor.“

Mluvil nezvykle hlubokým hlasem, který místy přecházel do chrapotu.

Uchopil dlouhý kord, jenž ležel na posteli, shýbl se a zašátral jím pod postelí.

„Vylez!“ poručil. „Partie se odkládá. Máme tu hosta.“

„V žádném případě,“ zasykl výstražně nad Markétiným uchem nápověda Korovjev.

„V žádném případě...“ opakovala Markétka.

„Pane...“ šeptl jí Korovjev do ucha.

„V žádném případě, pane,“ namítla už pevným, ale hlubokým hlasem a s úsměvem dodala: „Snažně vás prosím, dohrajte tu partii. Domnívám se, že odborné časopisy by zaplatily velké peníze za to, kdyby ji mohly otisknout.“

Azazelo tiše, pochvalně zamručel. Woland upřel na Markétu zkoumavý pohled a utrousil jakoby pro sebe:

„Ano, Korovjev má pravdu. Nikdo neví, jakou kartu si vytáhne. Krev je krev!“ Vztáhl ruku a pokynul Markétě, aby přistoupila blíž. Poslechla a přitom necítila půdu pod bosýma nohama. Woland jí položil ruku těžkou jako kámen a zároveň žhavou jako oheň na rameno, přitáhl ji k sobě a posadil vedle sebe na postel.

„Když už jste tak neskonale laskavá,“ začal, „a nic jiného jsem ostatně ani nečekal, budeme mluvit přímo.“ Znovu se sklonil pod postel a zvolal:

„Jak dlouho ještě hodláš pokračovat v téhle komedii? Vylez, zlopověstný Hansi!“

„Nemůžu nabít koně,“ hájil se pokrytecky, přidrušeně kocour, „odcválal bůhvíkam a místo něho se mi plete pod ruku nějaká žába.“

„Myslíš, že jsi někde na jarmarku?“ vyptával se Woland a zatvářil se sverepě. „Žádná žába pod postelí nebyla! Nech si ty svoje laciné triky pro Varieté! Jestli okamžitě nevylezeš, budu mít za to, že se vzdáváš, odporný dezertéře!“

„Za nic na světě, můj pane,“ zavřískl kocour, vylezl hbitě zpod postele a svíral koně v tlapě.

„Dovolte, abych vás představil...“ užuž spustil Woland, ale hned se zarazil. „Ne, nemůžu toho šaška vidět. Jen se

podívejte, co ze sebe udělal!"

Kocour celý zaprášený už zatím stál na zadních a ukláněl se Markétce. Na krku se mu bělal motýlek, jaký se nosí u fraku, a na prsou se pohupovalo dámské perletové kukátko na šňůrce. K dovršení všeho měl pozlacené vousy.

„Co to má znamenat?“ hartusil Woland. „Proč sis pozlatil vousy? A k čemu, zatraceně, potřebuješ motýlka, když nemáš kalhoty?“

„Nehodí se, aby kocour nosil kalhoty, pane,“ vysvětloval důstojně kocour. „Nakonec mi ještě poručíte, abych si natáhl boty, ne? Kocour v botách se vyskytuje jenom v pohádkách. Ale viděl jste někdy někoho na plese bez motýlka? Nehodlám se zesměšnit a riskovat, že se mnou vyrazí dveře! Každý se vylepšuje jak může. Vezměte laskavě na vědomí, že to, co jsem řekl, se týká i kukátka!“

„A co vousy?“

„Nechápu,“ namítl suše kocour, „proč se Azazelo a Korovjev dnes po holení posypali bílým pudrem. Je snad lepší než zlatý? Prostě jsem si napudroval vousy, to je všecko! Něco jiného by bylo, kdybych se oholil! Kocour bez vousů, to už je opravdu nechutné, tisíckrát to tvrdím. Ostatně,“ a kocourovi se dotčeně zachvěl hlas, „vidím, že jsem předmětem invektiv. Z toho pro mě vyplývá jeden vážný problém: mám vůbec jít na bál? Co vy na to, pane?“ A uraženě se nafoukl, až se zdálo, že každou chvíli praskne.

„Neuvěřitelný podvodník,“ pokyvoval hlavou Woland, „pokaždé, když prohrává, začne to zamlouvat jako ten poslední šarlatán na mostě. Okamžitě si sedni. Kdo má poslouchat tu tvou slátaninu?“

„Prosím,“ poslechl kocour a posadil se, „ale nemohu při nejlepší vůli souhlasit s tím, co jste řekl. To není žádná slátanina, jak se ráčíte vyjadřovat v přítomnosti dámy, ale řetěz souvislých sylogismů, které by ocenili i takoví znalci, jako byl Sextus Empiricus, Martianus Capella a dokonce i sám Aristoteles.“

„Šach,“ oznámil mág.

„Prosím, račte,“ zapištěl kocour a sledoval kukátkem šachovnicové pole.

„Když dovolíte, madam,“ obrátil se Woland k Markétce, „představím vám svoji svitu. Tenhle, co se tak rád pitvoří, je kocour Kňour. Azazela a Korovjeva už znáte. Doporučuji vaši ctěné pozornosti komornou Helu: je chápavá, čiperná a neodřekne vám žádnou službu.“

Krasavice Hela se usmála, pohlédla na Markétu nazelenalýma

očima a přitom pilně nabírala do dlaně mast a roztírala ji Wolandovi na koleno.

„To je všecko,“ uzavřel mág a zamračil se, když mu komorná zvlášť silně stiskla koleno, „jak vidíte, je jich hrstka, každý jiný, ale nikomu neublíží.“

Odměl se a začal otáčet glóbusem, sestrojeným tak důmyslně, že modré oceány se vlnily a na severním pólu ležela ledová sněžná čepice jako pravá.

Zatím na šachovnici zavládl zmátek. Nejvýš rozčilený král v bílém plášti přešlapoval v jednom poli a zoufale lomil rukama. Tři bílí pěšáci - žoldnéři s halapartnami - nechápavě civěli na důstojníka, který se oháněl kordem a ukazoval dopředu, kde v sousedních políčkách, bílém a černém, seděli Wolandovi černí jezdci na dvou horkokrevných koních. Zvířata už netrpělivě hrabala kopyty.

Markétku nejvíc ze všeho udivilo i zaujalo; že šachové figurky byly živé. Kocour odložil kukátko a nenápadně dloubl svého krále do zad. Ten si zoufale zakryl rukama tvář.

„Je to špatné, drahý Kňoure,“ poznamenal tiše, jedovatě Korovjev.

„Situace je vážná, ale nikoli beznadějná,“ odporoval kocour, „ba dokonce si troufám tvrdit, že konečné vítězství bude moje. Stačí, když si rozeberem situaci.“

Začal provádět rozbor dosti originálním způsobem - všelijak se šklebil a pomrkával na svého krále.

„Není to nic platné,“ konstatoval Korovjev.

„Jejda,“ vykřikl náhle Kňour, „papoušci uletěli, já to říkal!“ A opravdu, z dálky sem dolehl šelest mnoha křídel. Korovjev a Azazelo vyběhli z pokoje.

„Aby vás čert vzal s těmi vašimi krkolomnými plesovými nápady!“ zabručel Woland a zabýval se dál svým glóbusem.

Sotva oba pomocníci zmizeli, Kňour mrkal ještě horlivěji. Bílý král se konečně dovtípil, co od něho chtějí. Strhl ze sebe plášť, odhodil ho a utekl ze šachovnice. Pohozený královský šat si navlékl důstojník a zaujal královo místo.

Korovjev a Azazelo se zatím vrátili.

„Blaf jako vždycky,“ mručel Azazelo a pošilhával nepřátelsky po kocourovi.

„Jasně jsem to slyšel,“ hájil se napadený.

„Jak dlouho to chceš ještě táhnout?“ zeptal se Woland. „Šach!“

„Nejspíš jsem se přeslechl, maestro,“ odporoval kocour, „šach není a nemůže být.“

„Opakuju, šach.“

„Pane,“ zamňoukal s falešnou starostlivostí kocour, „to není šach, jste příliš vyčerpán.“

„Král stojí na G2,“ vybafl Woland, aniž pohlédl na šachovnici.

„Maestro, jsem zdrcen,“ zaúpěl kocour a zatvářil se vyděšeně, „ale mýlíte se!“

„Jak to?“ zeptal se nechápavě mág a upřel pohled na šachovnici, kde důstojník stál odvrácen na králově místě a stínil si rukou tvář. „Ty sketo,“ prohodil zamyšleně Woland.

„Pane, znovu se dovolávám logiky!“ ospravedlňoval se kocour a tiskl si pračky na prsa. „Jestliže jeden z hráčů vyhlašuje šach a po králi není v poli ani vidu, považuje se šach za neplatný!“

„Vzdáváš se, nebo ne?“ zařval hrozivě mág.

„Rozmyslím si to, jestli dovolíte,“ mírně odpověděl Kňour a přemýšlel, hlavu v tlapách. Chvilí trvalo, než prohlásil:

„Vzdávám se.“

„Utlouct takové tvrdohlavé hovado je málo,“ vyprskl Azazelo.

„Ano, vzdávám se,“ pokračoval kocour, „ale dělám to výhradně proto, že nemůžu déle hrát ve štváčské atmosféře, kterou rozdmýchávají tihle závistivci!“ Vstal a šachové figurky samy naskákaly do zásuvky.

„Helo, je čas,“ připomněl Woland a Hela se vytratila z pokoje. „Rozbolela mě noha, a ještě ten dnešní ples...“

„Dovolte, já sama...,“ požádala tiše Markétka.

Znovu si ji pozorně prohlédl a nastavil koleno. Horká kaše pálila do rukou jako rozžhavená láva, ale Markéta se přesto ani trochu nemračila bolestí, pečlivě natírala koleno a snažila se, aby to nebolelo.

„Moji důvěrníci tvrdí, že to je revmatismus,“ svěřoval se Woland a přitom nespouštěl oči z Markéty, „ale já sám mám vážné podezření, že tuhle bolest v koleně mi odkázala jistá okouzlující vědma, se kterou jsem se blíže seznámil v roce 1571 na Čertově stolci v Brockenských horách.“

„Je to možné?“ zapochybovala Markéta.

„Hlouposti! Za tři sta let to přejde. Radili mi spoustu léků, ale já se držím babiččiny starodávných receptů. Moje bába, babice, odporná čarodějnice mi odkázala fantastické byliny! A vůbec, poslyšte, netrpíte taky nějakým neduhem? Třeba máte nějaký smutek nebo trápení, které vás potají užírá.“

„Nikoliv, pane,“ zavrtěla hlavou chytrá Markéta, „teď, když jsem u vás, se cítím výborně.“

„Krev je veliká věc,“ prohodil vesele Woland a Markéta

necháपालa, kam míří. Pak dodal:

„Jak vidím, zajímá vás můj glóbus?“

„Ó ano, nikdy jsem podobnou věcíčku neviděla.“

„Pěkná věc. Přiznávám se, že nemám rád rozhlasové zprávy. Hlasatelky neuvěřitelně komolí místní jména a pak každá třetí šišlá, jako by schválně vybírali šiřlavé. Můj glóbus je daleko pohodlnější, tím spíš, že chci znát všechny události přesně. Třeba tuhle, vidíte ten cípek země omývaný z jedné strany mořem? Podívejte, jak se rozzářil. Právě tam začala válka. Když se podíváte zblízka, rozeznáte podrobnosti.“

Markétka se sklonila ke glóbusu a sledovala, jak se čtvereček země rozšířil, začal hrát všemi barvami a proměnil se v jakousi plastickou mapu. Rozeznala stuhu řeky a vedle osadu. Domek o velikosti hrachu nabobtnal a připomínal krabičku zápalek. Náhle střecha v chuchvalci načernalého dýmu nehlučně vylétěla do vzduchu. Zdi se zřítily a z jednopatrové krabičky zbyla jen hromádka třísek, ze které se černě kouřilo. Markéta se naklonila ještě blíže a uviděla na zemi malou ženskou postavičku a vedle ní v kaluži krve dítě s rozhozenýma rukama.

„Konec,“ řekl s úsměvem Woland, „ten malý nestačil spáchat jediný hřích. Abadonna pracuje čistě.“

„Nechtěla bych být na straně jeho nepřátel,“ vyhrkla Markéta, „koho vlastně podporuje?“

„Čím déle s vámi mluvím,“ poučoval ji vlídně mág, „tím více se přesvědčuj i o tom, že jste velice chytrá. Uklidním vás. Abadonna je naprosto nestranný a pomáhá stejnou měrou oběma bojujícím táborům. Proto i výsledky na obou stranách bývají nachlup stejné. Abadonno!“ zvolal přídušeně a vtom ze zdi vystoupil hubený chlapík v tmavých brýlích, které zapůsobily na Markétu natolik silně, že tlumeně vykřikla a skryla obličej na Wolandově koleně. „Přestaňte!“ zvolal mág. „Lidé moderního věku jsou ale nervózní!“ Napřáhl ruku a uštědřil Markétě přátelskou herdu do zad, až jí zabrnělo po celém těle. „Vidíte přece, že má brýle. Ostatně, nikdy se nestalo a ani nestane, aby se Abadonna někomu ukázal předčasně. A pak jsem tu ještě já a vy jste u mne na návštěvě! Prostě jsem vám ho chtěl pouze ukázat.“

Abadonna stál a nehýbal se.

„Nemohl by si na chvíličku sundat brýle?“ zaprosila Markéta, přitiskla se k svému ochránci a třásla se tentokrát zvědavostí.

„Bohužel to nejde,“ namítl s vážnou tváří Woland, mávl rukou a Abadonna zmizel. „Co mi chceš, Azazelo?“

„Maestro,“ oznamoval pomocník, „mám tu čest hlásit, že se dostavili dva nezvaní hosté: jedna krasavice, která fňuká a mermomocí škemrá, abychom ji ponechali ve službách velitelky, a s ní, s prominutím, její čuník.“

„Podivně si vedou krasavice,“ poznamenal tiše Woland.

„To je Nataša!“ zvolala Markéta.

„Dobrá, ať zůstane. A čuníka odevzdejte kuchařům.“

„Aby ho zapíchlí?“ vykřikla zděšeně Markéta. „Mějte strpení, maestro. To je Nikolaj Ivanovič, nájemník z naší vily. Tohle všechno je velké nedorozumění, víte, ona ho trochu přimázla krémem...“

„Dovolte,“ uklidňoval ji mág, „kdo by ho zapíchl a k čemu by to bylo dobré? Ať posedí společně s kuchaři, to je vše. Uznejte, nemůžu ho přece pustit do sálu.“

„To se ví...“ přidal se Azazelo a ohlásil: „Blíží se půlnoc, maestro.“

„Výborně,“ řekl Woland a obrátil se k Markétě.

„Prosím, račte... a předem vám děkuji. Jen žádné rozpaky a ničeho se nebojte. Nic nepijte, kromě vody, nebo zmalátníte a bude vám těžko. Je čas!“

Markéta vstala z koberečku a vtom už se ve dveřích objevil Korovjev.

(23) GALA PLES U SATANA

Kvapem se blížila půlnoc, a proto si museli pospíšit. Markétka jako ve snách sledovala, co se kolem děje. Zapamatovala si svíce a bazén vykládaný drahokamy. Ocítla se na dně a Hela s novou pomocnicí Natašou ji polévaly jakousi vřelou, hustou a rudou tekutinou. Ucítla na rtech slanou chuť a domyslela si, že ji omývají krví. Krvavou záplavu vystřídala jiná, stejně hustá, průzračná a narůžovělá - Markétě se zatočila hlava od růžového oleje. Pak ji položili na křišťálové lože a těly ji velikánskými zelenými lupeny, až se celá leskla.

Vtom vtrhl dovnitř kocour a začal vydatně pomáhat. Usedl na bobek u Markétiných nohou, masíroval jí chodidla a tvářil se jako čistič bot na ulici.

Už se nepamatuje, kdo jí ušil z bledě růžových plátků střevíčky a jak se samy od sebe zapnuly na zlaté přezky. Jakási neznámá síla ji vymrštila a postavila před zrcadlo. Ve vlasech se jí třpytila královská diamantová čelenka. Odkudsi se vynořil Korovjev a zavěsil jí na krk těžký

řetěz s černým pudlem v oválném rámu. Šperk tížil královnu jako závaží, řetěz jí rozdíral šíji a pod tíhou se celá shrbila. Ale něco jí vynahradilo všecko to nepohodlí způsobené řetězem - úcta, kterou jí začali projevovat Korovjev a Kňour.

„Nevadí, nevadí!“ bručel Korovjev u dveří místnosti, kde byl bazén. „Nedá se nic dělat, je to nutné... Královno, jestli dovolíte, dám vám ještě jednu dobrou radu. Mezi hosty budou různé, ano nejrůznější veličiny. Ale nikomu z nich nedávejte přednost, královno Margot! Kdyby se vám někdo nelíbil... vím, že to přirozeně nedáte najevo, ne, ne - ani nápad! Každý by si toho okamžitě všiml! Je zapotřebí, abyste si je všechny oblíbila, ano, královno! Čeká vás hojná odměna. A pak - hlavně nikoho nevynechat! Alespoň mu věnujte úsměv, když nebude čas prohodit slůvko, nebo stačí kývnout hlavou! Všecko, co chcete, jenom ne lhostejnost, jinak nám hosté budou chřadnout...“

Markétka provázená Korovjevem a Kňourem vkročila do úplné tmy.

„Já... já...“ špital kocour, „dám znamení!“

„Začni!“ nařídil ve tmě Korovjev.

„Ples začíná!!!“ zaječel pronikavě Kňour a Markéta vyjekla a zavřela oči. Ples ji nečekaně uchvátil záplavou světla, zvuků a vůní. Podpírána Korovjevem se ocitla v tropech. Papoušci s červenými náprsenkami a zelenými ocasy se houpali na liánách, zarývali se do nich drápy a vřeštěli, až uši zaléhaly: „Nesmírně mě těší!“ Les končil a pařlivý vzduch, jaký bývá v lázních, vystřídal vzápětí osvěžující chlad plesového sálu se sloupy z nažloutlého jiskřivého mramoru. Sál, stejně jako předtím les, zel prázdnotou, nepočítáme-li nahé mouřeniny se stříbrnými turbany, kteří stáli u sloupů. Tváře jim vzrušením zpopelavěly, když do sálu vplula Markéta se svým doprovodem, k němuž se nepozorovaně připojil Azazelo. Korovjev pustil Markétinu paži a zašeptal:

„Přímo na tulipány!“

Před Markétou se vztyčila hradba z bílých tulipánů a za ní zářily nesčetné lampičky. V jejich světle se oslnivě odrážely bílé náprsenky a černá ramena kavalírů. Poznala, odkud se předtím nesl plesový halas. Ohlušil ji břeskný hlahol trubek a z ryku náhle vytryskl dříve potlačovaný houslový trylek a zaplavil ji jako horká vlna. Orchester v počtu asi sto padesáti hudebníků hrál polonézu.

Před ním stál dirigent ve fraku. Jak uviděl Markétu, zbledl, pousmál se a pokynem ruky přiměl hudebníky, aby vstali. Vyhrávali vstoje neúnavně dál, ani na

okamžik neodložili nástroje a zahrnuli Markétu směsicí zvuků. Dirigent se odvrátil od svých svěřenců a hluboce se jí ukláněl, ruce široko rozpřažené. Markéta mu s úsměvem pokynula.

„To nestačí,“ zasykl Korovjev, „takhle celou noc nezamhouří oka. Zavolejte na něj: ‚Gratuluji, králi valčíků!‘“

Poslechla a překvapilo ji, že její jasný, zvonivý hlas přehlušil povyk orchestru. Dirigent radostí poskočil, levou ruku položenou na prsa a pravou dirigoval vesele dál a mával bílou taktovkou.

„To nestačí,“ špital znovu Korovjev, „mrkněte vlevo, na první housle, a kývněte, aby si každý z nich myslel, že zdravíte právě jeho. Jsou tu samá esa. Tamhleten... za prvním pultem, to je Vieuxtemps! Tak, výborně... A teď honem dál!“

„Kdo je ten dirigent?“ vyptávala se zvědavě Markétka, když odlétali.

„Johann Strauss!“ křikl kocour. „Ať mě oběsí v tropech na první liáně, jestli kdy na nějakém plese hrál takovýhle orchestr! To já jsem všecy sezval! A všimněte si, ani jediný neonemocněl ani neodmítl!“

V dalším sále namísto sloupů se vypínaly po jedné straně stěny ze žhavě rudých, mléčně bílých a růžových růží, po druhé straně z japonských plnokvětých kamélií. Mezi nimi tryskaly fontány a ve třech bazénech šumělo šampaňské. První bazén byl ametystový, druhý rubínový a třetí křišťálový. Kolem pobíhali mouřeníní v rudých turbanech a stříbrnými natěračkami plnili vínem z bazénu ploché poháry. Otvorem v růžové stěně jste mohli zahlédnout pódium, kde řádl jakýsi chlapík v červeném fraku s vlaštovčími křídly. Před ním burácel džez, div nepraskaly bubínky. Sotva dirigent spatřil Markétu, hluboce se předklonil, až se rukama dotýkal podlahy, pak se vymrštl a zaječel:

„Aleluja!“

Pleskl se do jednoho, pak do druhého kolena, vytrhl nejbližšímu hudebníkovi z rukou činel a bouchl jím do stropu.

Markéta už na odletu viděla, jak virtuózní džezbendista zápasí s polonézou, která se jí vtírala do uší, a mlátí činelem po hlavách svoje hudebníky, kteří se krčí v komické hrůze.

Konečně přistáli na odpočívadle, kde ji předtím ve tmě vítal Korovjev se svítlnou. Teď tu plály křišťálové hrozny, až oči přecházely. Markéta stanula na určeném místě, pod levou rukou se jí octl nízký ametystový sloupek.

„Můžete si na něj položit ruku, až vám dojdou síly,“ radil Korovjev.

Jeden mouřenín jí vsunul pod nohy polštářek se zlatě vyšitým pudlem, a ona, poslušna něčích rukou, na něj stoupla pokrčenou pravou nohou.

Pokoušela se rozhlédnout. Korovjev stál po jejím boku jako svíce. Vedle Azazela zahlédla ještě tři mladíky, kteří jí vzdáleně připomněli Abadonnu. Zamrazilo ji v zádech. Ohlédla se a zjistila, že ze zadní mramorové stěny tryská šumivé víno a proudí do ledového bazénu. U levé nohy ucítila cosi teplého a chlupatého. Byl to Kňour.

Pozorovala, jak přímo od jejích nohou vybíhá dolů grandiózní schodiště pokryté kobercem. V dálce, jako by se dívala obráceně dalekohledem, zahlédla dole prostorný vestibul s velikánským krbem, do jehož rozšklebené vychladlé tlamy by se klidně vešla pětítunka. Vestibul i schodiště, zalité oslnivým světlem, byly opuštěné. Z dálky doléhal vřískot trubek. Tam stáli nepohnutě asi minutu.

„Kde jsou hosté?“ vyptávala se Korovjeva.

„Přijdou co nevidět, královno, a bude jich dost. Vážně, radši bych štípal dříví, než je tady vítal.“

„Štípat dříví, to nic není!“ chytil se toho žvanivý kocour. „Já bych radši dělal průvodčího tramvaje, přestože horší zaměstnání neznám!“

„Všecko musí klapat, královno,“ poučoval Korovjev Markétku, oči za nakřáplým monoklem mu blýskaly. „Není nic trapnějšího, než když první host pobíhá sem tam a neví, co dělat, a jeho zákonná fúrie ho pronásleduje výčitkami za to, že přijeli dřív než ostatní. Takové bály by se měly vyhodit na smetiště jako zmetky, královno.“

„Správně, na smetiště,“ přikývl kocour.

„Do půlnoci zbývá všeho všudy deset vteřin,“ oznámil Korovjev, „co nevidět to začne.“

Těch deset vteřin připadalo Markétě jako věčnost. Nejspíš už uplynuly, a pořád nic. Vtom dole u obrovského krbu cosi zarachotilo a objevila se šibenice s kymácivým, napůl zpráchnivělým oběšencem, který vyklouzl ze smyčky, žuchl sebou na podlahu a naráz se proměnil v černovlasého krasavce ve fraku a lakýrkách. Za ním se vyvalila z krbu polorozpadlá menší rakev, víko s rachotem odskočilo a vymrštil se další kostlivec. Krasavec k němu galantně přiskočil a nabídl mu rámě. Kostlivec se proměnil v koketní dámu v černých střevíčkách a s černými rajčimi péry ve vlasech a už se dvojice hrnula po schodech nahoru.

„První hosté!“ zvolal Korovjev. „Pan Jacques se ženou. Představuji vám, královno, jednoho z nejzajímavějších mužů.“

Kovaný penězokaz, velezrádce, ale přitom slušný alchymista. Proslavil se tím," zašeptal Markétě do ucha, „že otrávil královu milenkou. A to se hned tak každému nestane! Pohleďte, jak je krásný!"

Zbledlá Markétka s otevřenou pusou sledovala, jak mizí v postranních dveřích vestibulu šibenice i rakev.

„Jsem poctěn!" zavřeštěl kocour přímo do obličeje panu Jacquesovi, který stoupal do schodů.

Současně vyskočil dole z krbu bezhlavý kostlivec s utrženou rukou, dopadl na zem a proměnil se v kavalíra ve fraku. Manželka pana Jacquese zatím poklekla před Markétou na jedno koleno a pobledlá vzrušením jí políbila nohu. „Královno...," brebentila.

„Královna je poctěna!" vykřikoval Korovjev.

„Královno...," řekl tiše krásný pan Jacques.

„Jsme poctěni," ječel kocour.

Azazelovi mladíci se strnule zdvořilým úsměvem na rtech postrkovali dvojici stranou, kde stáli mouřenínové a drželi v rukou poháry s šampaňským. Po schodišti běžel poklusem osamělý muž ve fraku.

„Kníže Robert," zašeptal Korovjev Markétě, „přitažlivý jako vždycky. Považte, jaká směšná historka! Jde o opačný případ: tenhle byl královním milencem a otrávil svoji ženu."

„Těší nás, hrabě," vykřikl Kňour.

Z krbu se postupně vyvalily s rámusem a praskotem tři rakve, pak kdosi v černém plášti a za ním se vynořil z černé tlamy další a zasadil prvnímu ránu nožem do zad. Dole se rozlehl přidušený výkřik. Vzápětí z krbu vyběhla napůl rozpadlá mrtvola. Markétka přivřela oči a čísi, snad Natašina ruka jí podstrčila pod nos flakón s voňavou solí.

Schodiště se zahemžilo hosty. Na každém schodu se tlačili pánové ve fracích, z dálky vypadali všichni stejně, a s nimi dekoltované dámy, které se lišily pouze barevnými péry na hlavě a různými střevíčky.

K Markétě se přibelhala kulhavá dáma s podivnou botou na levé noze, nenápadná, drobná, s očima sklopenýma jako jeptiška. Kolem krku měla bůhvíproč uvázanou širokou zelenou stuhu.

„Kdo je ta... zelená?" zeptala se mechanicky Markéta.

„Neobyčejně rozkošná a solidní dáma," špital Korovjev, „doporučuji ji vaší pozornosti: signora Toffanová. Byla svého času velmi populární mezi mladými půvabnými Neapolitánkami a obyvatelkami Palerma, zejména těmi, které jejich mužové omrzeli. To se přece stává, že někoho omrzí vlastní muž, nemyslíte, královno?"

„Ano,“ hlesla dutě Markéta a zároveň vyslala zářivý úsměv dvěma kavalírům, kteří jí v pokleku líbali koleno a ruku.

„Víte,“ sděloval Korovjev Markétě a současně na kohosi pokřikoval: „Hrabě! Je libo pohár šampaňského? Jsem poctěn! Tak tedy signora Toffanová chápala tyhle ubožačky a prodávala jim jakousi záhadnou vodičku. Žena ji nalila manželovi do polévky, ten zbaštil polévku, poděkoval za péči a cítil se v sedmém nebi. Pravda, za pár hodin ho popadla hrozná žízeň, ulehl do postele a za dva dny půvabná Neapolitánka, která podala muži takovou polévku, byla volná jako ptáče.“

„Co to má na noze?“ vyptávala se Markéta a přitom podávala ruce hostům, kteří předběhli pajdavou signoru Toffanovou. „A proč má kolem krku uvázanou stuhu? Snad aby zakryla povadlou šíjí?“

„Jsem poctěn, kníže!“ hulákal Korovjev a zároveň jedním dechem poučoval Markétu: „Šíjí má jako hedvábí, jenomže ji stihla malá nepříjemnost ve vězení. Na noze má španělskou botu, a stuha? Když se dozorcí dozvěděli, že asi pět set nešťastně vybraných mužů opustilo Neapol a Palermo navždy, v návalu zlosti uškrtili signoru Toffanovou v její cele.“

„Jsem tak šťastná, předobrá královno, že se mi dostalo té cti...“ šeptala pokorně Toffanová a pokoušela se kleknout na jedno koleno, ale španělská bota jí bránila. Korovjev a Kňour jí pomohli vstát.

„Těší mě,“ odpovídala Markétka a podávala ruce dalším.

Po schodišti proudili noví a noví hosté. Markéta už neviděla, co se děje ve vrátnici. Mechanicky napřahovala ruku a zas připažovala a přitom se monotónně usmívala. Na odpočívadle to hučelo jako v úle a z plesových sálů, které opustila, sem dorážela hudba jako mořský příboj.

„Tohle je nudná ženská,“ už nešeptal, ale nahlas prohlašoval Korovjev; byl si jist, že ho v tom hluku nikdo neuslyší. „Zbožňuje plesy a každému si stěžuje na svůj kapesník.“

Markétka vyhledala pohledem v davu hostů tu, kterou jí Korovjev označil. Byla to mladá, asi dvacetiletá žena dokonalé postavy, ale s těkavými vtíravými očima.

„Jaký kapesník?“ vyzvíдалa Markéta.

„Má komornou,“ vysvětloval Korovjev, „a ta jí třicet let klade před spaním na stolek kapesník. Už se ho pokoušela spálit v kamnech nebo utopit v řece, ale marně.“

„A čím se ten kapesník vyznačuje?“ šeptala Markéta a střídavě zvedala a spouštěla ruku.

„Vtip je v tom, že když zmíněná sloužila v jisté kavárně,

pozval ji jednou majitel do spíže. Za devět měsíců porodila syna, odnesla ho do lesa, zacpala mu pusinku kapesníkem a pak ho zahrabala do země. U soudu tvrdila, že ho nemohla uživit."

"A co se stalo s kavárníkem?" zajímala se Markéta.

"Královno," zaskuhral jí náhle u nohou kocour, „smím se vás zeptat, co s tím má co společného kavárník? Ten přece neudusil kojenec v lese!"

Markétě nezmizel z tváře úsměv, dál pilně podávala pravou ruku, zatímco špičaté nehty levé se zaryly do Kňourova ucha: „Ty se opovažuješ skákat druhému do řeči...," zasyčela.

Kňour zcela neobřadně vypískl a zachroptěl:

"Královno... ucho mi naběhne... Proč bych měl kazit ples napuchlým uchem? Dívám se na to čistě z právního hlediska... Už mlčím, myslete si, že nejsem kocour, ale ryba, jenom pusťte moje ucho!"

Markéta mu vyhověla a vtom už se před ní objevily smutné vtíravé oči.

"Je mi ctí, královno, že jsem byla pozvána na slavnostní ples na počest novoluní!"

"Těší mě, že vás poznávám," odpověděla Markétka. „Pijete šampaňské?"

"Co to ráčíte dělat, královno?" šeptal jí do ucha zoufale a téměř neslyšně Korovjev, „bude tlačenice."

"Šampaňské piju," řekla žena prosebným hlasem a náhle mechanicky opakovala: „Frída, Frída, Frída! Jmenuju se Frída, vznešená hostitelko!"

"Pijte, až se vám zatočí hlava, Frído, a na nic nemyslete," radila Markéta.

Frída vztáhla k Markétě ruce, ale Korovjev a Kňour ji zachytili pod paždí a odváděli, až zmizela v davu.

Proti Markétě se valila hradba černých, bílých, snědých a kávových lidských těl, jako by hosté chtěli vzít útokem odpočívadlo, kde stála. Nahé ženy se proplétaly mezi ofrakovanými muži. V zrzavých, černých, kaštanových a jako len světlých vlasech hrály a mihotaly se drahokamy v oslnivé záři lustrů. Jako by někdo zalil útočící zástup kavalírů sprškami světla - tak jim na hrudi oslnivě jiskřily briliantové spony. Markéta snad každou vteřinu cítila dotek rtů na koleně, napřahovala ruku k políbení a její obličej ztuhl v nehybnou přívětivou masku.

"Jsem poctěn," zpíval monotónně Korovjev, „jsme poctěni... Královna je poctěna..."

"Královna je poctěna...", huhňal za jejími zády Azazelo.

„Jsem poctěn!“ vykřikoval kocour.

„Tahle markýza,“ mlel Korovjev, „otrávila vlastního otce a dvě sestry kvůli dědictví... Královnu velice těší!... Paní Minkinová... Ach, jak je půvabná! Snad jen trochu nervózní. Proč vlastně popálila komorné obličej kulmami na vlasy? Ovšem, za těchto okolností ji zničí. Královnu velice těší!... Královno, prosím o chvilku pozornosti! Císař Rudolf - kouzelník a alchymista... Další alchymista... kterého oběsili... Á, tady ji máme! Mívala ve Štrasburku fantastický bordel! Jsme poctěni!... Majitelka moskevského módního salónu... Všichni jsme ji zbožňovali pro její nevyčerpatelnou fantazii... Vymyslela si ve svém podniku legrační věc: provrtala ve stěně dvě kulaté dírky...“

„A zákaznice to nevěděly?“ vyptávala se Markéta.

„Všecky do jedné to věděly, královno,“ odpovídá Korovjev. „Jsem poctěn!... Tenhle dvacetiletý mladík míval už od dětství prapodivné sklony: je to snílek a podivín. Zamilovala se do něho jistá dívka a on ji zničehonic prodal do veřejného domu.“

Po schodišti se vinula nekonečná řeka. Velikánský krb ji zásoboval novými pramínky. Uplynula hodina a ubíhala druhá. Markéta cítila, že ji začíná řetěz nesnesitelně tížit. S rukou se něco stalo. Kdykoliv ji napřahovala k pozdravu, bolestně se zamračila. Korovjevovy zajímavé poznámky ji přestaly bavit. Šikmooké mongolské, bílé i černé obličejové splývaly vjedno a vzduch mezi nimi se kdovíproč rozechvěl a vířil. Pocítila ostrou bodavou bolest v pravé ruce a opřela se o sloupek, zuby sevřené. Zezadu z plesového sálu sem doléhal šum, připomínající tlukot křídel o stěnu. Zřejmě tam podupávaly nesčetné pluky hostí, až se Markétě zdálo, že se otřásají ve zdivočelém sále těžké mozaikové, mramorové i křišťálové podlahy.

Ani Gaius Caesar Caligula, ani Messalina ji už nezajímali, stejně jako nikdo z králů, hrabat, kavalírů, sebevrahů, traviček, oběšenců, svůdnic, žalárníků a falešných hráčů, katů, donašečů, zrádců, šílenců, špiclů či prznitelů. Všecka jména se jí smíchala v hlavě, obličejové se slily v jednu velikánskou placku a v paměti bolestivě uvízl jediný obličej rámovaný ohnivě ryšavými vousy, obličej Maljuty Skuratova. Nohy jí podklesávaly a bála se, že se každou chvíli rozpláče. Největší utrpení jí způsobovalo pravé koleno, vystavené polibkům hostí. Naběhlo a zmodralo přesto, že je Natašina ruka už několikrát přejížděla voňavou houbou. Po třech hodinách Markéta vrhla dolů zoufalý pohled a radostně se zachvěla -

proud hostí slábl.

„Plesové zákony se nemění, královno,“ šeptal Korovjev, „brzy začne vlna opadávat. Přísahám, že nám zbývá už jen několik minut útrap. Tady je hlouček brockenských flamendrů, ti obvykle přijíždějí poslední. No ovšem, jsou to oni. Dva namazaní... upíři... to je všecko? Ach ne, ještě jeden... ne, dva!“

Po schodišti stoupali dva poslední hosté.

„Tohle je někdo nový,“ prohlásil Korovjev a mhouřil oči za skřipcem. „Už vím. Tady toho Azazelo jednou navštívil a při koňaku mu našeptal, jak se zbavit jistého muže, který toho na něho moc věděl. Poručil svému známému, který byl na něm závislý, postříkat stěny pracovny jedem...“

„Jak se jmenuje?“ vyptávala se Markéta.

„Vlastně ani sám nevím,“ odpověděl Korovjev, „na to se musím zeptat Azazela.“

„A kdo je ten druhý?“

„Jeho svědomitý podřízený. Těší mě!“ zavřeštěl.

Schodiště se vyprázdnilo. Z opatrnosti ještě chvíli čekali, ale z krbu se nikdo nevyhoupl.

Netrvalo dlouho a Markétka se neznámo jak ocitla v místnosti s bazénem. Sklesla rovnou na podlahu a vzlykala bolestí, která se zahrnula v ruce i v noze. Hela s Natašou ji utěšovaly, dovlekly pod krvavou sprchu a masírovaly jí celé tělo, až Markéta znovu ožila.

„Ještě jsme neskončili, královno Margot,“ šeptal Korovjev, který se náhle objevil. „Musíte obletět všechny sály, aby se hosté necítili opuštění.“

Znovu vylétla z pokoje s bazénem. Na pódiu za tulipány, kde předtím vyhrával orchestr krále valčíků, teď řádl opičí džez. Statná gorila s mohutnými licousy držela v ruce trubku a těžce poskakovala při dirigování. V jedné řadě seděli orangutani a foukali z plných plic do nablýskaných nástrojů. Na ramenou jim seděli veselí šimpanzové s harmonikami. Dva paviáni s bujnými lvími hřívami bušili do klavírů, ale zvuk zanikal v pištění a rámusu, ve lkaní saxofonů, houslí a rachotu bubnů pod paličkami mandrilů a kočkodanů. Na zrcadlové podlaze vířilo graciézně, s překvapivou lehkostí nespočetné množství párů a splývaly v jednolitou masu, která se pohybovala jedním směrem a hrozila smést všecko, co se jí připlete do cesty. Nad vlnivým, tancechtivým davem se třepotali živí atlasoví motýli a ze stropu se sypaly květy. Sotva pohasla světla, v hlavicích sloupů se rozzářily myriády světlušek a ve vzduchu zakroužily bludičky.

Markéta se ocitla v obrovském bazénu, vroubeném kolonádou. Gigantický černý Neptun chrlil z tlamy mohutný růžový proud. Z bazénu stoupala omamná vůně šampaňského. Panovalo tu nenucené veselí. Dámy se smíchem podávaly své kabelky kavalírům nebo mouřenínům, kteří tu poletovali s osuškami v rukou, a s výskotem se vrhaly šipkou do bazénu, až se zvedaly sloupy pěny. Křišťálové dno bazénu bylo prosvětleno a v průsvitné vrstvě šampaňského jste zahlédli jejich stříbrná plovoucí těla. Vyskakovaly z bazénu zcela opilé. Pod kolonádou se rozléhal smích a burácel jako džez.

Ve všem tom shonu jí utkvěl v paměti jeden úplně opilý obličej s nepříčetnýma, ale přesto prosebnýma očima, a jedno slovo: Frída.

Hlava se jí točila od vinného pachu a už chtěla odejít, ale vtom kocour provedl v bazénu trik, který ji upoutal. Přičaroval cosi do Neptunovy tlamy a vzápětí z bazénu syčivě s hukotem odšuměla perlivá masa šampaňského a Neptun chrlil matnou, nepěnivou, temně žlutou tekutinu. Dámy začaly pronikavě ječet.

„Koňak!“ a vrhly se za sloupoví. V několika vteřinách byl bazén plný a Kňour trojitým saltem skočil do koňaku. Pak vylezl, odfrkoval, motýlka měl zplihlého, pozlátko z vousů bylo to tam a skřípec taky. Jeho příkladu se rozhodla následovat pouze jediná dáma, nápaditá majitelka módního salónu, a její kavalír, neznámý mladý mulat. Oba se vrhli po hlavě do koňakové záplavy, ale vtom Korovjev drapl Markétku pod pažďí a opustili odvážné plavce.

Zdálo se jí, že proletěla nad obrovskými rybníky s vydlážděným dnem, kde se kupily hromady ústřic. Pak se mihla nad skleněnou podlahou, pod ní hořela pekelná ohniště a kolem kuchtili ďáblové v bílém. Pak přestala vnímat okolí a jako ve snách zahlédla sklepení, kde hořely jakési svícny. Mladé dívky tam podávaly maso, které se syčivě škvířilo na rozpálených uhlicích, a z vysokých korbělů se tu pilo na její zdraví. Viděla lední medvědy, kteří hráli na harmoniky a tancovali na pódiu kamarinskou, kouzelníka salamandra, který kupodivu neshořel v krbu... Cítila, jak jí znovu opouštějí síly.

„Zbývá poslední výstup,“ zašeptal jí starostlivě Korovjev, „a jsme volní!“

V jeho doprovodu se znovu ocitla v tanečním sále, ale teď už se tam netančilo. Hosté se tísnili v obrovském chumlu mezi sloupy a střed sálu zůstal volný. Markéta už si nevpomíná, kdo jí pomohl vystoupit na pódium, které se

náhle objevilo uprostřed parketu. Sotva stanula na pódiu, k svému údivu zaslechla, jak kdesi v dálce hodiny odbíjejí půlnoc, která podle jejího odhadu už dávno uplynula. Zároveň s posledním úderem vzdálených hodin v hloučcích hostů zavládlo mlčení.

Znovu uviděla Wolanda. Šel provázen Azazelem, Abaddonou a několika dalšími černými mladíky. Teprve teď si všimla, že naproti ní se zvedá další pódium - pro Wolanda. Ale mág tam nevystoupil. Překvapovalo ji, že se objevil v tomto posledním slavnostním průvodu ve stejném obleku, jaký měl v ložnici. Na těle mu plandala umolousaná, záplatovaná košile a nohy trčely v sešlapaných pantoflích. V ruce držel obnažený kord, ale opíral se o něj jako o hůl.

Dokulhal až k svému pódiu a vtom se před ním vynořil Azazelo s mísou, na níž ležela lidská hlava s vyraženými předními zuby. V sále panovalo hrobové ticho, jen jednou přerušené pronikavým zvoněním, ve zdejších prostorách nepochopitelným, připomínajícím domovní zvonek.

„Michaile Alexandroviči,“ oslovil Woland polohlasně hlavu. Víčka zavražděného zamžikala a Markétka sebou škubla při pohledu na živé, myslící, zmučené oči ve strnulé tváři.

„Všecko se splnilo, není-liž pravda?“ pokračoval Woland a hleděl mrtvému upřeně do očí. „Hlavu vám uřízla žena, zasedání odpadlo a já bydlím ve vašem bytě. To je fakt neboli nezvratná skutečnost. A víc než tenhle fakt nás teď zajímá budoucnost. Vždycky jste horlivě hlásal teorii, podle níž v okamžiku, kdy se hlava oddělí od těla, uhasne život, dotýčný se promění v hromádku popela a zmizí v nenávratnu. Těší mě, že vám mohu oznámit v přítomnosti svých hostí, kteří sami jsou důkazem zcela odlišné teorie, že vaše teorie je skutečně solidní a prozíravá. Ostatně, všechny teorie platí stejně a jedna z nich dokonce hlásá, že každému se dostane podle jeho víry. A to se taky vyplní! Zmizte v nebytí a já s radostí připiju z číše vaší lebky na krásné bytí!“

Mávl kordem a nato pokožka mrtvého zčernala a zkrabatěla, kusy odpadly, oči zmizely a Markéta zpozorovala na míse zažloutlou lebku se smaragdovými očima a perlami namísto zubů, upevněnou na zlaté nožce. Lebeční kost odskočila jako vymrštěná pérem.

„V nejbližší chvíli tu stane před vámi maestro,“ poznamenal Korovjev, když zachytil Wolandův tázavý pohled. „Už slyším ve všeobecném tichu, jak mu vrzají lakýrky a jak zazvonila číše šampaňského, kterou právě postavil na stůl, poslední v jeho životě. Tady je.“

Do sálu vstoupil nový osamělý host a zamířil k Wolandovi. Na první pohled se ničím nelišil od mnoha dalších členů téhle společnosti, ale jedno bylo na něm nápadné: už z dálky jste mohli sledovat, jak rozčilením vrávorá. Na tvářích mu vyskočily skvrny a poplašeně bloudil očima po sále. Byl přirozeně ohromen. Každá podrobnost ho udivovala a nejvíc samozřejmě Wolandův úbor.

Přesto byl přivítán nanejvýš vlídně.

„Á, náš drahý baron Maigel,“ obrátil se k němu Woland s přívětivým úsměvem, zatímco baronovi lezly oči z důlků. „Jsem šťasten, přátelé, že vám mohu představit váženého barona Maigela,“ otočil se k hostům. „Pracuje v estrádní komisi a seznamuje cizince s pamětihodnostmi hlavního města.“

Markétka ztuhla, protože návštěvníka poznala. Několikrát ho zahlédla v divadle a v restauracích. Počkat, napadlo jí, cožpak on taky umřel? Ale brzy se záhada vyjasnila.

„Milý baron,“ pokračoval sladce Woland a široce se usmíval, „byl tak nesmírně laskav, že hned jak se dozvěděl o mém příjezdu, okamžitě volal a nabízel mi své služby jako průvodce po památkách. Pochopitelně jsem rád využil této příležitosti a pozval barona k sobě.“

Markéta viděla, jak Azazelo podal mísu s lebkou Korovjevovi.

„Ostatně, barone,“ ztlumil Woland hlas do důvěrného šepotu, „proslýchá se, že prý jste neobyčejně zvědavý. Vaše všetečnost spolu se stejně enormní užvaněností začala budit pozornost. Ba co víc, zlé jazyky vám přiřkly nelichotivou přezdívku donašeč a špicl. Povídá se, že špatně skončíte, a to nejdéle za měsíc. Tak tedy, abychom vás zbavili únavného čekání, rozhodli jsme se vám pomoci a využít k tomu dnešní příležitost. Vetřel jste se mezi mé hosty, abyste špicloval.“

Baron zbělel víc než Abadonna, který byl od přírody mrtvolně bledý. Pak se stalo něco nepochopitelného. Abadonna se přiblížil k baronovi a na okamžik sňal brýle. Současně v Azazelových rukou cosi zablesklo, ozvalo se tlesknutí, baron se pomalu skácel na podlahu, z prsou mu vystříkla jasně červená krev a zalila naškrobenou náprsenku i vestu. Korovjev nastavil pohár pod tryskající proud a podal ho plný Wolandovi. Baronovo bezvládné tělo zatím dopadlo na zem.

„Na vaše zdraví, pánové,“ řekl přidušeně Woland, pozvedl číši a přiložil ji ke rtům.

Markétka byla svědkyní nečekané proměny. Záplatovaná košile a sešlapané pantofle zmizely, mág tu stál v jakémsi černém hávu a po boku se mu houpal kord. Přistoupil spěšně

k Markétě, podal jí číši a pronesl velitelským hlasem:

„Pij!“

Markétě se zatočila hlava, až se zapotácěla, dotkla se rty chladivého okraje poháru a čísi hlasy jí šeptaly z obou stran do ucha:

„Žádný strach, královno... Nebojte se, krev už dávno vsákla do země. Na místě, kde byla prolita, se už dnes nalévají vinné hrozny.“

Zavřela oči a napila se. Cítila, jak se jí v žilách po sladkém moku rozproudila krev, a znělo jí v uších. Zaslechla pronikavé kokrhání a pak břeskný pochod. Hosté v hloučcích postupně ztráceli svou podobu. Ofrakovaní pánové i jejich dámy se proměnili v hromádky prachu. Před Markétinýma očima zachvátilo práchnivění celý sál a kolem se šířil hnilobný pach. Sloupy se rozpadaly, pohašla světla, prostor se smrskl, zmizely tulipány i fontány. Znovu se vynořil salón zlatnice a z pootevřených dveří vedlejšího pokoje se linul pruh světla. Markétka tam zamířila.

(24) ÚNOS MISTRA

Ve Wolandově ložnici bylo všecko tak jako před plesem. Mág seděl v košili na posteli, jenomže Hela, místo aby mu natírala nohu, prostírala k večeři na stole, kde hrál Woland s kocourem šachy. Korovjev a Azazelo odložili frak a seděli u stolu společně s kocourem, který se nechtěl rozloučit se svým motýlkem, třebaže se teď proměnil ve špinavý cár. Markéta došla vrávoravě ke stolu a opřela se o desku. Woland na ni zakýval jako prve a vybidl jí posuňkem, aby usedla vedle něho.

„Tak co, hodně vás potrápili moji hosté?“ zeptal se.

„Nikoliv, pane,“ odpověděla sotva slyšitelně.

„Noblesse oblige,“ poznamenal kocour a nalil jí záhadnou průzračnou tekutinu do poháru od šampaňského.

„To je vodka?“ zeptala se slabě.

Kňour uraženě poskočil na židli.

„Uznejte, královno,“ zaskřehotal, „cožpak bych si dovolil nalít dámě vodku? To je čistý špiritus!“

Usmála se a odstrkovala pohár.

„Jen se klidně napijte,“ domlouval jí Woland a Markétka poslušně uchopila oběma rukama číši.

„Helo, posaď se,“ poroučel mág a vysvětloval Markétě:

„Ve sváteční noci při novoluní večeřívám v úzkém kruhu

svých přátel a služebnictva. Jak se cítíte? Jak proběhl ten úporný ples?"

„Báječně!“ zavřeštěl Korovjev. „Všichni byli okouzleni, ohromeni a zamilováni! Tolik taktu, grácie, půvabu a šarmu!“

Mág mlčky pozvedl sklenku a připil si s Markétou. Poslušně se napila a čekala, že jí líh definitivně zničí. Ale místo očekávaného nepříjemného pocitu se jí v útrokách rozlilo teplo, cítila jemné bušení v zátylku a vrátily se jí síly, jako by vstala po dlouhém posilujícím spánku. Pocítila neúprosný hlad. Když si vzpomněla, že od včerejšího rána nejedla, sevřel se jí žaludek... Pustila se dychtivě do kaviáru.

Kňour ukrojil plátek ananasu, posolil a popepřil ho a pak do sebe bravurně obrátil druhý kalíšek vodky, až všichni zatleskali.

Markétka po druhém kalíšku zpozorovala, že voskovice v těžkých svícnech se jasněji rozhořely a v krbu vzplál silnější oheň. Necítila se opilá. Trhala bílými zuby maso, zalykala se voňavou šťávou a přitom sledovala, jak Kňour potírá ústřice hořčicí.

„Přidej navrch ještě bobuli vína,“ radila mu tiše Hela a přátelsky ho poštuchovala.

„Laskavě mě nepoučujte,“ bránil se, „už jsem seděl při onačejších hostinách, panečku!“

„To je rozkoš, večeřet takhle u krbu, v úzkém kroužku,“ zakřápal Korovjev...

„Nech být, Fagote,“ namítl kocour, „ples má svůj půvab a švih...“

„Žádný půvab a švih v tom nevidím. Ti pitomí medvědi a tygři v baru mi přivodili málem migrénu,“ prohlásil Woland.

„Rozkaz, maestro,“ zaskuhral Kňour, „když myslíte, že to nemá švih, ochotně s vámi souhlasím.“

„Dej si pozor,“ pohrozil Woland.

„Žertoval jsem,“ řekl zkroušeně kocour, „a pokud jde o tygry, poručím, aby je upekli na rožni.“

„Tygři se nedají jíst,“ odporovala Hela.

„Když myslíte, tak hezky poslouchejte,“ ozval se Kňour, spokojeně zamžoural a začal vykládat, jak se kdysi potuloval devatenáct dní v poušti a živil se výhradně masem tygra, kterého vlastnoručně skolil.

Všichni se zájmem vyslechli jeho poutavé vyprávění, a sotva skončil, zvolali všichni sborově:

„To je lež!“

„Nejzajímavější na tom je,“ utrousil Woland, „že všechno,

od prvního do posledního slova, je vymyšlené."

"Ták? Lež, povídáte?" vykřikl kocour a všichni čekali, že se ohradí, ale zatím tiše prohlásil: „Historie nás rozsoudí.“

„Poslyšte,“ obrátila se k Azazelovi Margot oživlá po lihu, „vy jste toho bývalého barona zastřelil?“

„Přirozeně,“ přikývl Azazelo, „jak by ne? Takoví nic jiného nezasluhují.“

„Přiznávám se, že mě to trošku šokovalo,“ zvolala, „bylo to tak nečekané!“

„Na tom není nic, co by mohlo člověka šokovat,“ namítl Azazelo, ale Korovjev plačtivě lamentoval:

„Bodejt! Mně samotnému se roztrásla kolena! Najednou prásk! a baron se kácí k zemi!“

„Já z toho málem dostal hysterický záchvat!“ dodal Kňour a olizoval lžící s kaviárem.

„Zajímalo by mě jedno,“ pokračovala Markétka a v očích se jí mihotaly zlaté odlesky křišťálového poháru. „Cožpak venku nebylo slyšet hudbu a vůbec plesový ruch?“

„Ovšemže ne, královno,“ poučoval ji Korovjev. „Takové věci se musí umět dělat tak šikovně, aby ven nepronikl ani hlásek.“

„Dobrá, dobrá... Víte, ten chlapík na schodech... zahlédla jsem ho, když jsme společně vcházeli s Azazelem... a pak další u dveří... mám dojem, že sledují, co se děje ve zdejších bytech... “

„Správně,“ zavřeštl Korovjev, „velmi správně, drahá Markéto Nikolajevno! Potvrzujete moje podezření! Ano, ten chlapík bezpochyby špehoval. Já jsem ho zpočátku měl za roztržitého soukromého docenta nebo zamilovaného mladíka, který čeká a vyhlíží svou vyvolenou. Ale omyl! Pak mi začal hlodat v srdci červ pochybnosti: že sleduje náš byt! A druhý u domovních dveří jakbysmet! A třetí v průjezdu taky.“

„Ráda bych věděla, jestli vás přijdou zatknout?“ zeptala se Markétka.

„Určitě přijdou, rozkošná královničko, o tom není pochyby,“ odpověděl Korovjev, „cítím to v zádech. Samozřejmě ne hned, až nastane vhodná chvíle. Na tom ale nebude vůbec nic zajímavého.“

„Srdce se mi zastavilo, když baron klesl k zemi!“ svěřovala se Markéta, stále ještě otřesená nedávnou příhodou: něco podobného zažila poprvé. „Vy musíte umět báječně střílet, že?“ obrátila se k Azazelovi.

„Ujde to,“ zahuhlal Azazelo.

„Na jakou vzdálenost?“ vylétlo jí nechtěně z úst.

„Přijde na to,“ odpověděl uvážlivě Azazelo. „Něco jiného je trefit se kladívkem do oken jistýho kritika Latunskýho a něco jiného je picnout ho rovnou do srdce.“

„Do srdce!“ zvolala a položila si bezděčně ruku na srdce. „Rovnou do srdce, říkáte?...“ opakovala přiškrceným hlasem.

„Co je to zač, ten kritik Latunský?“ zeptal se Woland a zamžoural na ni.

Azazelo, Korovjev a Kňour sklopili upejpvavě oči a Markéta, červená jako růže, odpověděla:

„Jeden takový kritik... Dnes večer jsem mu pěkně zpustošila byt.“

„Podívejme! A pročpak?“

„Víte, maestro,“ vysvětlovala, „on . . . zničil jednoho Mistra.“

„A proč jste se namáhala... vy sama... ,“ zeptal se Woland.

„Jestli dovolíte, pane,“ vykvikl radostně kocour a vyskočil.

„Jen seď,“ zabručel Azazelo a vstal, „zajedu tam osobně...“

„Ne!“ zvolala Markétka. „Proboha vás prosím, maestro, nedělejte to!“

„Jak si přejete,“ uklidňoval ji Woland a Azazelo usedl na svoje místo.

„Kdepak jsme to přestali, milá královno Margot?“ vyptával se Korovjev. „Ach ano, u srdce... Což o to, náš Azazelo míří rovnou do srdce,“ a zakýval na něj kostnatým ukazovákem, „kam si přejete - do předsíně, do levé či pravé komory...“

Markétě chvíli trvalo, než pochopila, a pak překvapeně vyjekla:

„Ale vždyt' přece do srdce není vidět!“

„Má drahá,“ brebentil nakřáplým hlasem Korovjev, „v tom je právě ten vtíp! Do viditelného terče se strefí každý!“

Vytáhl ze zásuvky u stolu károvou sedmičku, položil ji před Markétu a požádal, aby nehtem označila jeden kosočtverec. Vybrala si pravý krajní nahoře. Hela schovala kartu pod polštář a vykřikla:

„Hotovo!“ Azazelo, který seděl zády k polštáři, vylovil z kapsy proužkovaných frakových kalhot černou pistolí, opřel si ji o rameno, a aniž se otočil, vystřelil. Markétu vesele, lehce zamrazilo. Zpod prostřeleného polštáře vytáhli sedmičku s označeným proděravělým kosočtvercem.

„Nechtěla bych vás potkat, když máte zrovna v ruce revol-

ver," prohodila Markéta a koketně pokukovala po Azazelovi. Vždycky upřímně obdivovala každého, kdo v něčem vynikal.

„Drahá královno," pištět Korovjev, „já bych to nikomu neradil, ani kdyby tenhle neměl v ruce vůbec nic! Čestné slovo bývalého regenschoriho a předzpěváka, nikomu bych to nepřál!"

Kocour po celou střeleckou zkoušku seděl jako nabob a pak nečekaně prohlásil:

„Sázím se, že přetrumfnu rekord se sedmičkou."

Azazelo v odpověď cosi zaryčel, ale Kňour se nedal odbýt a požádal rovnou o dvě pistole. Azazelo vytáhl druhou ze zadní kapsy kalhot a podal je obě s povýšeným úšklebkem kocourímu vejtahovi. Označil dvě kára na kartě. Kocour dlouze mířil, zády k polštáři. Markétka seděla, zacpávala si uši a pozorovala dřímající sovu na římse krbu. Kňour vypálil naráz z obou revolverů. Hele zavřískla, zastřelená sova se skutálela z římsy a rozbité hodiny se zastavily. Hele tekla z rukou krev. S vřiskotem se zaryla kocourovi do srsti a on ji na oplátku chytil za vlasy. Spletení v klubko se kutáleli po podlaze. Jeden pohár spadl ze stolu a roztránil se.

„Vysvobodte mě z drápů té zběsilé čertice!" vřeštěl kocour a snažil se vyklouznout Hele, která na něm seděla obkročmo jako na koni. Odrhli je od sebe, Korovjev pofoukal Hele poraněný prst, a ten se okamžitě zacelil.

„Nemůžu střílet, když mi někdo vejrá do ruky," hulákal Kňour a pokoušel se uhladit obrovský vytržený chomáč chlupů na zádech.

„Sázím se," řekl Woland a usmál se na Markétu, „že to udělal naschvál. Střílí docela slušně."

Hele se na usmířenou s kocourem políbila. Když vytáhli zpod polštáře kartu, zjistili, že je nedotčená: zela tam pouze jediná dírka po Azazelově ráně.

„To není možné," tvrdil kocour a prohlížel si kartu proti světlu.

Veselé hodování pokračovalo. Voskovice ve svícnech se roztékaly a po celém pokoji se šířily vlny suchého, voňavého tepla z krbu. Nasycená Markéta se cítila báječně. Sledovala kroužky kouře od Azazelova doutníku, které pluly ke krbu a kocour je chytal na hrot kordu. Nikam se jí nechtělo, ačkoliv bylo, jak odhadovala, už hodně pozdě. Mohlo být tak kolem šesté ráno. Využila přestávky, obrátila se k Wolandovi a nesměle prohodila: „Myslím, že je čas... Musím jít... je pozdě... "

„Kam byste spěchala?" zeptal se mág zdvořile, ale suše.

Ostatní mlčeli a předstírali, že jsou plně zaměstnání chytáním kroužků.

„Je čas,“ opakovala zrozpačitělá Markéta a otočila se, jako by hledala plášť nebo přehoz; nahota ji náhle začala tísnit. Vstala od stolu. Woland beze slova sebral z postele svůj odřený a promaštěný župan a Korovjev ho přehodil Markétě přes ramena.

„Díky, maestro,“ zašeptala sotva slyšitelně a tázavě na něj pohlédla. Mág se na ni zdvořile, ale lhotejně usmál. Srdce se jí sevřelo: cítila se oklamána. Nikdo jí nehodlal nabídnout za to, že se tak namáhala, sebemenší odměnu, ani ji nezdržoval. A zatím bylo zcela jasné, že vlastně nemá kam jít. Bezděčně jí kmitlo hlavou, že by se mohla vrátit do své vily, ale zoufale se téhle myšlence vzepřela. Že by se odvážila sama požádat, jak ji naváděl a lákal Azazelo v Alexandrovském parku? Ne, ani za živý svět! zavrhlá tenhle nápad.

„Mějte se dobře, maestro,“ pronesla nahlas a napadlo ji: Jenom abych už byla pryč a pak hned poběžím k řece a utopím se.

„Sedněte si,“ poručil velitelsky Woland.

Změnila výraz a usedla.

„Nemáte mi co říci na rozloučenou?“

„Ne, nic, pane,“ odpověděla hrdě, „kdybyste mě ještě někdy potřeboval, jsem vám plně k službám. Vůbec nejsem unavená a výborně jsem se na plesu bavila. Kdyby ještě pokračoval, ochotně bych znovu vystavila svoje koleno, aby je stovky šibeničníků a vrahů mohly líbat.“ Viděla Wolanda jako v mlhách a oči jí zvlhly.

„Správně! Máte naprostou pravdu!“ zařval náhle hrozivě mág. „Tak to má být!“

„Ano, tak to má být!“ opakovala svita jako ozvěna.

„Zkoušeli jsme vás,“ pokračoval. „Nikdy o nic neproste! Nikdy, slyšíte, a zvlášť ne ty, kdo jsou mocnější než vy. Sami se nabídnou a vyhoví vám. Sedněte si, vy hrdá ženo.“ Při těch slovech strhl z Markétky těžký háv, a než se nadála, seděla znovu vedle něho na posteli. „Tak tedy, Margot,“ pokračoval už mírněji, „co žádáte za to, že jste u mě dnes dělala hostitelku? Co žádáte za to, že jste absolvovala tenhle ples nahý? Jak si ceníte svoje koleno? Jaké škody vám způsobili moji hosté, které jste právě nazvala šibeničníky? Jen mluvte! Teď už se nemusíte ostýchat, sám jsem vás vyzval.“

Markétě se rozbušilo srdce, hluboce si povzdechla a pokoušela se posbírat rozházené myšlenky.

„Jen do toho, nebojte se!“ povzbuzoval ji. „Zburcujte svoji fantazii, osedlejte ji! Už jenom to, že jste přihlížela vraždě toho nenapravitelného padoucha barona, si žádá odměnu, zejména je-li divákem žena. Prosím, račte!“

Nabrala dech a užuž chtěla vyklopit svoje dávné nejtajnější přání, ale vtom zbledla, otevřela ústa a vytřeštila oči: Frída!... Frída, Frída! zakřičel v ní čísi vtíravý, prosebný hlas. Jmenuju se Frída! A Markéta vykotala:

„To znamená, že mohu o něco poprosit?“

„Neproste, ale žádejte, paní,“ ubezpečil ji Woland s chápavým úsměvem, „chci od vás slyšet: Mám to a to přání...“

Jak obratně zdůraznil, že jde pouze o jediné přání! Znovu se nadechla a pak řekla:

„Přeji si, aby Frídě nedávali na stolek kapesník, kterým udušila svoje dítě.“

Kocour zvedl oči ke stropu, hlasitě zavzdychal, ale neřekl nic: zřejmě si vzpomněl na opuchlé ucho.

„V daném případě se dá vyloučit, že byste přijala od té husy jakýkoliv úplatek - nesrovnávalo by se to s vaší královskou ctí. Nevím, co dělat. Nezbývá mi, než abych si pořídil hromadu klůcků a ucpal jimi všechny škvíry ve své ložnici.“

„O čem to mluvíte, maestro?“ podivila se Markéta, když zaslechla ta záhadná slova.

„Naprosto s vámi souhlasím, pane,“ vmísil se do hovoru kocour, „jedině klůcky!“ A bouchl dodatečně tlapou do stolu. „Mluvím o milosrdenství,“ vysvětloval mág a nespouštěl z Markéty planoucí pohled. „Někdy se vetře zcela nečekaně a záludně sebemenší skulinou. Proto ty klůcky...“

„Taky si to myslím!“ zvolal Kňour, odsunul se obezřetně od Markéty a přikryl si tlapami, natřenými růžovým krémem, špičaté uši.

„Táhni,“ rozzlobil se Woland.

„Ještě jsem neměl kávu,“ namítal nešťastník, „jakpak mám teď odejít? Cožpak se o sváteční noci na počest novoluní rozdělují hosté u stolu na dva druhy? První jakost a druhá jakost, jak se vyjádřil ten smutný škrťa bufetář?“

„Mlč,“ zarazil ho mág a obrátil se k Markétě:

„Vy máte podle všeho dobré srdce? Jste člověk, abych tak řekl, vysokých morálních kvalit?“

„Ne,“ vypravila ze sebe těžce Markétka, „vím, že s vámi můžu mluvit pouze otevřeně, a proto přiznávám: jsem lehkomyšlná. Prosila jsem za Frídu jen proto, že jsem jí

neopatrně vnukla naději. Čeká a věří, že mám velkou moc. Jestli ji zklamou, dostanu se do nezáviděníhodné situace. Celý život nenajdu klid. Co dělat, když už to takhle dopadlo...
"

„Hm,“ zabručel Woland, „to je pochopitelné.“

„Splníte tedy moje přání?“ zeptala se tiše.

„Ani nápad,“ protestoval, „tady došlo k malému omylu, drahá královno. Každý resort má na starosti určité záležitosti. Nepopírám, že máme poměrně značné možnosti, dokonce větší, než předpokládají někteří krátkozrací lidé...“

„Nesrovnatelně větší,“ neutržel se kocour, zřejmě náležitě pyšný na svoje možnosti.

„Mlč, ksakru!“ okřikl ho mág a pokračoval, obrácen k Markétě: „Jaký smysl by mělo zasahovat do kompetence jiného, abych tak řekl, resortu? Zkrátka a dobře, s tímhle nechci nic mít, to je vaše záležitost.“

„Cožpak já v tom můžu něco udělat?“

Azazelo na ni ironicky zamžoural, nenápadně zakroutil rzravou hlavou a odfrkl.

„Dělejte něco, tohle je hotové utrpení,“ zabručel mág, zatočil glóbusem a studoval jakousi podrobnost - během rozhovoru s Markétou se zřejmě zaměstnával ještě něčím jiným.

„No tak, Frido...“ napovídal Korovjev.

„Frido!“ vykřikla pronikavě Markéta.

Dveře se rozlétly a do pokoje vběhla rozcuchaná, nahá, ale už vyzrůžlivělá žena s nepřičetnými očima a vztahovala k Markétě ruce. Ta jí velkomyslně oznámila:

„Odpouští se ti. Víckrát už ti nikdo nepodstrčí kapesník.“

Frida se rozvzlykala, padla obličejem k zemi a rozprostřela ruce jako ukřižovaná. Woland mávl rukou a ubožačka zmizela.

„Díky a buďte sbohem,“ řekla Markéta a vstala.

„Co myslíš, Kňoure,“ prohodil mág, „nebudeme těžit z lidské nepraktičnosti - je přece sváteční noc!“ Pak se otočil k Markétce: „To neplatí, já sám jsem přítom ani nehnul prstem. Co žádáte pro sebe?“

Zavládlo ticho, Korovjev zašeptal Markétě do ucha: „Poklade, radím vám, abyste byla tentokrát moudřejší! Nebo vám štěstí vyklouzne z rukou.“

„Žádám, aby se okamžitě ke mně vrátil můj mileneček Mistr,“ vyhrkla a tvář jí křečovitě zaškubala.

V pokoji se zvedl vítr, plamínky svíce se shrbily, těžký závěs na okně se rozhrnul a otevřeným oknem bylo vidět půlnoční úplněk. Z parapetu na podlahu sklouzl zelenavý pruh světla a ozářil Ivanova nočního hosta, který si říkal Mistr. Měl na

sobě nemocniční úbor - župan, trepky a černou čepičku, se kterou se nedokázal rozloučit. Na neholeném obličejí se objevil úzkostný škleb. Mistr pomatenýma očima bázlívě pošilhával na jazýčky voskovic a koupal se v měsíčním svitu.

Markéta ho okamžitě poznala, zaúpěla, spráskla ruce a rozběhla se k němu. Líbala ho na čelo, na rty, tiskla se k pichlavému strnisku na jeho tváři a po obličejí se jí řinuly pramínky dlouho zadržovaných slz. Jako beze smyslu neustále opakovala: „Ty...ty...ty...“

Odstrčil ji od sebe a řekl přidušeně:

„Neplač, Margot, netrap mě, jsem těžce nemocen.“ Opřel se o parapet, jako by chtěl vyskočit na okno a uprchnout, ale pak se zadíval na přítomné a vykřikl: „Já se bojím, Margot! Zase mě přepadly halucinace... “

Markéta se dusila pláčem a šeptala:

„Ne, ne... ničeho se neboj... jsem u tebe... “

Korovjev nepozorovaně a hbitě přistrčil Mistrovi židli a ten na ni těžce dosedl.

Markéta poklekla, přitiskla se k nemocnému a ztichla. V rozčilení ani nepozorovala, že už není nahá, ale že má na sobě černý hedvábný plášť. Nemocný sklopil hlavu a upíral do země divoký, zachmuřený pohled.

„Hm,“ poznamenal po chvíli Woland, „pěkně ho zřídili.“ Pak poručil Korovjevovi: „Rytíři, dejte mu napít.“

Markétka domlouvala nemocnému rozechvělým hlasem: „Napij se! Máš strach? Věř, že ti pomůžou!“

Mistr uchopil pohár a jedním douškem ho vyprázdnil, ale ruka se mu roztrásla tak, že pohár upustil a ten se u jeho nohou rozlétl na tisíc kousků.

„Střepy znamenají štěstí,“ zašeptal Korovjev Markétě. „Podívejte, už přichází k sobě.“

A opravdu, pohled nemocného se zklidnil. „Jsi to ty, Margot?“

„Ano, ano, jsem to já,“ ujišťovala ho.

„Dejte mu ještě napít!“ nařídil Woland.

Po druhém poháru nočnímu hostu zajiskřily oči a vyjasnily se.

„To už je lepší,“ řekl mág a přivřel víčka. „Teď si můžeme klidně pohovořit... kdo jste?“

„Momentálně nikdo,“ odpověděl Mistr a trpce se pousmál.

„Odkud přicházíte?“

„Z kliniky. Jsem blázen,“ přiznal se host.

Markéta se neudržela a znovu se rozplakala. Pak otřela slzy a vykřikla:

„To je hrozné! On je Mistr, pane, upozorňují vás! Vyléčte ho, zasluhuje si to!“

„Víte, s kým mluvíte?“ vyptával se ho Woland. „A kde jste?“

„Vím,“ přisvědčil Mistr. „Můj soused v blázinci byl Ivan Bezprizorný. Vyprávěl mi o vás.“

„Bodejt', jak by ne,“ pokyvoval Woland, „měl jsem to potěšení setkat se s ním na Patriarchových rybnících. Div mě samého nepřipravil o rozum, když mi pořád dokazoval, že neexistuju. Ale vy věříte, že jsem to skutečně já?“

„Nezbývá mi než věřit,“ odpověděl příchozí. „To se ví, daleko jednodušší by bylo pokládat vás za pouhý výplod halucinace...“ Zarazil se a spěšně dodal: „Promiňte...“

„Jestli je to pro vás jednodušší, poslužte si,“ odpověděl zdvořile mág.

„Ne, ne!“ protestovala polekaně Markétka a tahala Mistra za rukáv. „Vzpamatuj se! To není žádná halucinace! On stojí opravdu před tebou!“

Kocour se znovu vmísil do hovoru:

„Já vážně připomínám spíš výplod halucinace... Jen si povšimněte mého profilu v měsíčním světle...“ Vhupl do světelného pruhu a chtěl ještě cosi dodat, ale okřikli ho, a tak jen zaskřehotal:

„Dobrá, dobrá, už mlčím, coby tichá halucinace...“ A ztichl.

„Povězte mi, proč vám Markétka říká ‚Mistře‘?“ vyptával se mág.

Tázaný s úsměvem vysvětloval:

„To je omluvitelná slabost. Příliš přecenila můj román.“

„Román? O čem?“

„O Pilátovi Pontském.“

Plamínky svíček se znovu rozkomíhaly, roztráslly a nádobí na stole zařinčelo. Woland se bouřlivě rozchechtal, ale nikoho to nepřekvapilo. Kňour neznámo proč zatleskal.

„O čem? O kom?“ ujišťoval se znovu, když se dost nasmál, jako by nevěřil svým uším. „To je fantastické! V dnešní době? A to jste si nemohl zvolit lepší námět? Ukažte mi to svoje dílo,“ a napřáhl ruku.

„Bohužel, nemohu vám posloužit,“ přiznal se Mistr, „já je totiž spálil.“

„Nezlobte se, ale nevěřím vám,“ namítl mág, „každý ví, že rukopisy obvykle dobře nehoří.“ A otočil se ke Kňourovi. „Dej sem román.“

Kocour seskočil na zem a tu všichni zpozorovali, že seděl

na objemném rukopisu. Popadl jeden exemplář a s úklonem ho podal Wolandovi. Markéta se roztrásla a znovu plačtivě vykřikla: „To je on! To je ten rukopis!“

Pak se vrhla k Wolandovi a u vytržení volala: „Mocný, všemohoucí pane!“

Mág uchopil rukopis, obracel ho v rukou, pak ho odložil stranou a mlčky, bez úsměvu zkoumal nočního hosta. Ten náhle zneklidněl a rozesmutnil se. Vstal, lomil rukama, nervózně sebou pošukával a zmateně blekotal tvářív v tvář vzdálenému měsíci:

„Ani v noci při měsíčku nemám klid... Proč jste mě vyrušili? Ó bohové...“

Markéta zaryla nehty do nemocničního županu, přitiskla se k Mistrovi a úzkostlivě hořekovala:

„Bože, jak to, že ti lék nepomáhá?“

„Nevadí, nevadí,“ šeptal Korovjev a otáčel se kolem nemocného, „ještě jeden pohár a já sis vámi přituknu...“

Pohár se zableskl v měsíčním světle, jako by mžikal, a účinek se brzy dostavil. Mistra vtlačili znovu na židli: tvářil se klidněji.

„Všecko je jasné,“ prohodil Woland a poklepal ukazovákem na rukopis.

„Naprosto,“ potvrdil kocour, který už zapomněl na své předsevzetí stát se tichou halucinací. „Osnova románu mi je teď úplně jasná. Co říkáš, Azazelo?“ obrátil se k nemluvnému zrkovi.

„Říkám,“ zahuhňal zrzek, „že by tě měli utopit.“

„Smilování,“ žadonil kocour, „nevnukej mému veliteli podobnou myšlenku. Věř, že bych se ti každou noc zjevoval v měsíčním přísvitu jako tenhle ubohý Mistr a kýval bych na tebe, abys mě následoval. Jak by ti asi bylo, hm?“

„Markétko,“ začal mág, „čeho si dále žádáte?“

Markétě zajiskřilo v očích a zaprosila: „Směla bych mu něco pošeptat?“

Když Woland přikývl, sklonila se k Mistrovu uchu. Bylo slyšet, jak jí odpovídá:

„Ne, je pozdě. Nic už od života nečekám, jenom abych tě mohl vídat. Ale znovu tě varuju, odejdi včas, nebo zahyneš společně se mnou.“

„Ne, já tě neopustím,“ trvala na svém Markéta a obrátila se k Wolandovi: „Prosím, učiň, abychom se mohli vrátit do uličky na Arbatu k rozžážené lampě a aby všecko bylo jako dřív.“

Nemocný se rozesmál, položil Markétě dlaň na rozčuchanou

hlavu a řekl:

„Neposlouchejte ji, ubožačku! V tom sklepním bytě už dávno bydlí někdo jiný a vůbec - v životě se nikdy nic přesně neopakuje... ” Přitiskl tvář k hlavě své ženy, objal ji a zamumlal: „Ty moje chudinko... ty moje chudinko... ”

„Že ne?“ poznamenal mág. „Máte pravdu, ale přesto to můžeme zkusit.“ A zavolal: „Azazelo!”

V tom okamžiku se zřítíl ze stropu vyjevený občan v košili a podvlékačkách, blízký šilenství. Na hlavě měl čepici a v ruce třímал kufr. Zděšením se třásl na celém těle a krčil se do dřepu.

„Mogaryč?“ zeptal se Azazelo spadlého z nebe.

„Alois Mogaryč,“ přisvědčil rozklepaný host.

„To vy jste si přečetl Latunského článek o Mistrově románu a napsal jste na autora udání, kde sdělujete, že u sebe přechovává zakázanou literaturu?“ tázal se Azazelo.

Občan zesinal a vyhrkly mu kající slzy.

„Přiznejte se, chtěl jste získat jeho byt?“ zahuhňal co možná nejsrdečněji Azazelo.

V pokoji se ozval sykot rozzuřené kočky a Markéta zavřískala:

„Já ti ukážu, co umí čarodějnice!“ a začala drásat Mogaryčův obličej.

Vypuklo všeobecné pozdvižení.

„Co to má znamenat?“ vykřikl trpitelsky Mistr. „Nedělej ostudu, Margot!”

„Protestuju! To není žádná ostuda!“ zaječel kocour. Markétu odtáhl Korovjev.

„Zařídil jsem koupelnu,“ křičel zkrvavený Mogaryč, drkotal zuby a celý bez sebe strachem začal mlít páté přes deváté: „...Malování... skalice... ”

„To je správný, že jste zařídil koupelnu,“ pochválil ho Azazelo, „Mistr potřebuje brát koupele... ” A pak křikl: „Ven!”

Mogaryč se převrátil nohama vzhůru a tak vyletěl otevřeným oknem.

Mistr vykulil oči a šeptal:

„Tohle je ještě lepší, než co vykládal Ivan!“ Chvíli se vyjeveně rozhlížel a konečně se obrátil na kocoura: „Promiňte, to jste vy...” Zarazil se, protože nevěděl, jak se oslovují kocouři. „Vy... vy jste ten kocour, co jel tramvají?”

„Já osobně,“ přisvědčil polichoceně Kňour a dodal: „Těší mě, jak zdvořile jednáte s kocourem. Lidé nám obvykle tykají, třebaže ani jeden z nás s nimi nepil na bratrství.”

„Podle mého názoru nejste jen tak obyčejný kocour... ,“ vysvětloval nejistě Mistr. „Ostatně, stejně mě z kliniky nepustí,“ dodal nesměle k Wolandovi.

„Co by vás nepustili!“ uklidnil ho Korovjev a zamával nějakými papíry a knihou: „To je váš chorobopis?“

„Ano...“

Korovjev jím mrskl do plamenů.

„Bez papírů nejste nikdo, občan ani pacient,“ řekl spokojeně. „A tohle je domovní kniha vašeho domácího?“

„A... ano...“

„Kdo je v ní zapsán? Alois Mogaryč?“ Korovjev foukl na stránku. „Ták! Prosím, je pryč, jako by nikdy neexistoval. Kdyby se domácí divil, řekněte, že se mu nejspíš něco zdálo. Mogaryč? Žádný Mogaryč neexistoval!“ Domovní kniha se mu vypařila z rukou. „Už ji má domácí v šuplíku.“

„Jak jste správně podotkl,“ poznamenal Mistr, překvapen Korovjevovou čistou prací, „bez papírů není člověk nikdo. To se na mě zrovna hodí - nemám totiž žádné doklady.“

„Pardon,“ zavřeštěl Korovjev, „to jsou halucinace! Tady, prosím,“ a podával mu legitimaci. Pak obrátil oči ke stropu a zašeptal sladce Markétě: „Račte si převzít svůj majetek, Markéto Nikolajevno.“ S těmi slovy jí vtiskl do ruky sešit s ohořelým okrajem, uschlou růží, fotografii a zvláště opatrně spořitelní knížku: „Deset tisíc, přesně tolik, kolik jste uložila. Nepotřebujeme se na nikom přiživovat.“

„Ať mi raději tlapy upadnou, než abych se dotkl cizího,“ vypískl kocour, nafoukl se jako holub a rejdlil na kufru; pokoušel se nacpat dovnitř všechny kopie nešťastného románu.

„A jedna legitimace, prosím,“ pokračoval Korovjev a podal doklad Markétě.

Pak se obrátil k Wolandovi a uctivě hlásil: „Hotovo, maestro!“

„To ještě není všecko,“ namítl mág a vzhlédl od glóbusu, „kam poručíte umístit vaši svitu, paní? Já osobně ji nepotřebuju.“ Otevřenými dveřmi vtrhla dovnitř Nataša a volala:

„Hodně štěstí, Markéto Nikolajevno!“ Zakývala Mistrovi na pozdrav a pak se znovu otočila k Markétě: „Já stejně věděla, kam chodíte.“

„Služebné vědí všecko,“ poznamenal kocour a významně zvedl tlapu. „Je omyl myslet si, že jsou slepé.“

„Co bys ráda, Natašo?“ vyzvíдалa Markétka. „Vrat' se hezky zpátky do vily.“

„Markéto Nikolajevno, drahoušku,“ zaúpěla Nataša a padla

na kolena, „přimluvte se,“ a zašilhala na Wolanda, „ať mi dovolí zůstat čarodějnicí. Nechci se vrátit zpátky do vily! Nevezmu si ani inženýra, ani technika! Pan Jacques mě včera požádal o ruku.“ Rozevřela ruku sevřenou v pěst a ukazovala jakési zlaté mince.

Markéta vzhledla tázavě k mágovi a ten kývl hlavou. Nataša se vrhla své velitelce kolem krku, mlaskavě ji políbila a s vítězoslavným výkřikem vylétla oknem ven.

Natašu vystřídal Nikolaj Ivanovič. Objevil se ve své normální lidské podobě, ale mračil se jako nebe před bouřkou a vůbec se tvářil podrážděně.

„Toho propustím se zvláštním potěšením,“ řekl mág a s odpo-rem si ho prohlížel, „opravdu, jenom tu překážel.“

„Žádám, abyste mi napsal potvrzení,“ spustil neúprosně Nikolaj Ivanovič a divoce se rozhlížel, „aby bylo jasné, kde jsem strávil noc.“

„A nač je potřebujete?“ zeptal se přísně kocour.

„Chci je předložit na milici a pak manželce,“ prohlásil zarytě host.

„Podobná potvrzení obvykle nevystavujeme,“ namítal nasu-peně kocour, „ale pro vás uděláme výjimku.“

Než se Markétin soused vzpamatoval, nahá Hela už seděla u psacího stroje a Kňour jí diktoval:

„Potvrzujeme, že držitel tohoto dokladu, Nikolaj Ivanovič, strávil uvedenou noc na plese u satana, kam byl násilím doveden ve funkci dopravního prostředku... totiž... Helo, napiš ‚čuníka‘ a dej to do závorky. Podpis kňour.“

„A datum?“ zapištěl Nikolaj Ivanovič.

„Datum tam nedáme, datované potvrzení by bylo neplatné,“ vysvětloval kocour a naškrábl v dolním rohu podpis. Pak odkudsi vylovil razítko, dýchl na ně jaksepatří, obtiskl na papír slovo „zapláceno“ a podal potvrzení Nikolaji Ivanoviči. Markétin soused nenávratně zmizel a na jeho místě stanul další nečekaný host.

„Kdo je tohle?“ otázal se štitivě mág a zastínil si tvář před světlem.

Varenucha zavzdychal a řekl tiše, hlavu sklopenou:

„Pust'te mě zpátky, nedokážu být upírem. Tenkrát jsme s Helou Rímskému přivodili málem infarkt. A pak, nejsem ani trochu krvelačný. Pust'te mě!“

„Co to plácá?“ zeptal se Woland a svraštil obočí. „Jaký Rímský? Co je to za nesmysl?“

„Neračte se znepokojovat, maestro,“ ozval se Azazelo a otočil se k Varenuchovi: „Po telefonu se nemá lidem nadávat

ani lhát. Jasně? Už to víckrát neuděláte?"

Varenuchovi ze samé radosti přeskočilo, celý se rozzářil a nevěděl, co mluví:

„Při Bohu vše... totiž chtěl jsem říct... Vaše Ve... hned po obědě... " Tiskl ruce na prsa a prosebně hleděl na Azazela.

„Dobrá. Marš domů!" prohlásil ryšavec a Varenucha se rozplynul ve vzduchu.

„A nyní mě nechte s nimi samotného," poručil Woland a ukázal na Mistra a Markétu.

Jeho příkaz byl hbitě vykonán. Mág chvíli mlčel a pak se obrátil k Mistrovi:

„Tak vy tedy chcete zpátky do sklepa? A co psaní? A všecka vaše přání, inspirace?"

„Nemám už žádná přání ani inspiraci," odpověděl Mistr, „nic z okolního světa mě nezajímá, jen ona," a znovu položil Markétě ruku na hlavu, „zlomili mě, je mi smutno a chci zpátky do sklepa."

„A co váš román o Pilátovi?"

„Nenávidím ho," vyhrkl Mistr, „příliš jsem kvůli tomu románu trpěl."

„Zapřísahám tě," prosila lítostivě Markétka, „nemluv takhle. Proč mě trápíš? Víš dobře, že jsem do toho románu vložila celý svůj život." Pak dodala, obrácená k mágovi: „Neposlouchejte ho, maestro, je příliš zdeptaný."

„Mnoho věcí zasluhuje, aby se o nich psalo, nemyslíte?" naléhal Woland. „Jestliže jste vyčerpал pilátovské téma, pusťte se třeba do Aloise..."

Mistr se usmál.

„Toho Blátošlapa by mi stejně neotiskli a pak, není natolik zajímavý."

„A čím se hodláte živit? Takhle z vás bude žebrák... "

„Nevadí," odpověděl Mistr, přitáhl k sobě Markétu, objal ji kolem ramen a dodal: „Až dostane rozum, opustí mě."

„Nemyslím," procedil mezi zuby mág a pokračoval: „Autor, který napsal román o Pilátovi, chce utéct do sklepa, usadit se u lampy a třít bídu s nouzí?"

Markéta se Mistrovi vytrhla a prohlásila vášnivě:

„Udělala jsem vše, co bylo v mých silách. Naslibovala jsem mu ty nejlákavější věci, ale on odmítl."

„Vím, co jste mu šeptala," namítal Woland, „ale to není to nejlákavější. Tvrdím," a obrátil se s úsměvem k Mistrovi, „že váš román vám způsobí ještě mnohá překvapení."

„To je smutné," odpověděl Mistr.

„Naopak, na tom není nic smutného," vedl mág svou, „že

v budoucnu vás už nečeká žádná pohroma. Tak tedy, Markéto Nikolajevno, vaše přání je splněno. Nebo máte ještě nějaké další požadavky?"

„Co vás napadá, pane!"

„Přijměte ode mě na památku malý dárek," a vytáhl zpod polštáře malou zlatou podkovu, posázenou diamanty.

„Ne, díky, proč byste mi měl něco dávat?"

„Chcete se hádat?" zeptal se s úsměvem mág.

Protože neměla u pláště kapsy, zabalila podkovu do ubrousku a svázala do uzlíku. Pak se ohlédla tázavě na okno, ozářené měsícem, a prohodila:

„Nechápu jedno: tady je stále půlnoc a ve skutečnosti by mělo být vlastně ráno?"

„Sváteční noc je příjemně trochu prodloužit," vysvětloval mág. „Tak tedy hodně štěstí!"

Vztáhla k němu prosebně ruce, ale neodvážila se přiblížit a jen tiše zvolala:

„Buďte zdrav!"

„Na shledanou," řekl Woland.

Markétka zahalená do černého pláště a Mistr v nemocničním županu vyšli do předsíně, kde hořela svíce a kde je očekávala Wolandova svita. Mířili ke dveřím, Hela nesla kufr s románem a veškerým Markétiným majetkem a kocour jí pomáhal.

U dveří bytu se Korovjev odpoklonkoval a zmizel a ostatní je vyprovázeli na chodbu. Byla prázdná. Když minuli odpočívadlo ve druhém patře, cosi tlumeně zazvonilo, ale nikdo si toho nevšiml. Schodiště č. 6 končilo u domovních dveří. Azazelo foukl do vzduchu, a sotva vyšli na dvůr, kam nedopadalo měsíční světlo, zahlédli na prahu chlapíka v holínkách a čepici: spal jako zabitý. Před domem stál velký černý vůz s vypnutými reflektory a za předním sklem se matně rýsovala havraní hlava.

Když se chystali nasednout, Markéta zoufale, přidušeně vykřikla:

„Božínku, já ztratila podkovu!"

„Sedněte si zatím do vozu a počkejte na mě," navrhl Azazelo. „Hned jsem zpátky, jen zjistím, co v tom vězí." A zmizel ve dveřích.

Jak se později ukázalo, chvíli předtím, než Markétka a Mistr s doprovodem sešli ze schodů, vyklouzla z bytu č. 48, který byl o patro níž hned pod bytem zlatnice, drobná žena s bandaskou a nákupní kabelou. Byla to vzpomínaná Anuška, která ve středu, k Berliozově smůle, rozlila u turniketu olej.

Nikdo neměl ponětí, co Anuška dělala v Moskvě a čím se živila, a nikdo se to nikdy nedozví. Byla známá tím, že jste ji denně mohli vídat s nákupní taškou hned v hokynářství, hned na trhu, před domem nebo na schodech a nejčastěji v kuchyni bytu č. 48, kde bydlela. Ještě víc proslula tím, že kdekoliv se objevila, okamžitě tam vypukl skandál, a vysloužila si proto přezdívku Morová rána.

Morová rána vstávala kdovíproč časně a dnes ji to vyhnalo z postele dokonce uprostřed noci, pár minut po dvanácté. Otočila klíčem v zámku a nejprve vystrčila nos a pak se protáhla dveřmi a ty za ní zaklaply. Právě když se chystala seběhnout ze schodů, o patro výš bouchly dveře, kdosi pádil po schodech, vrazil do ní, až odletěla stranou a uhodila se do hlavy o stěnu.

„Kam tě čerti nesou jen tak v podvlíkačkách?“ zavřískla a hladila si temeno.

Neznámý chlapík v podvlíkačkách a v čepici, s kufrem v ruce, ospale blábolil, oči zavřené:

„Vana... skalice... a jenom co stálo malování...“ Pak se rozbřečel a vybafl: „Ven!“

Vrhl se - ne, seběhl pouze dolů po schodech a pak zpátky k rozbitému oknu. Udělal přemet a po hlavě vylétl na dvůr. Anuška dokonce zapoměla na svou bouli, vyjekla a přiskočila k oknu. Lehla si na břicho a vystrčila hlavu. Čekala, že uvidí na asfaltu v záři lucerny rozpláclou mrtvolu s kufrem v ruce. Ale prostranství bylo prázdné.

Nezbývalo než předpokládat, že ten podivný mátožný člověk vylétl z domu jako ptáče a nenechal po sobě nejmenší stopu. Anuška se pokřižovala a pomyslela si: To určitě vypadl z padesátky... Nadarmo lidi nesejčkují... To je mi povedenej kvartýr!

Nestačila to ani pořádně rozebrat, protože nahoře znovu klaply dveře a někdo běžel po schodech dolů. Příkrčila se ke stěně a zahlédla jakéhosi důstojného občana s bradkou, a jak se zdálo, s poněkud prasečím obličejem. Míhl se kolem, podobně jako jeho předchůdce vylétl oknem a vůbec ho nenapadlo rozplácnout se na asfaltu jako placka. Anuška zapoměla, kam měla namířeno, a číhala na chodbě, křižovala se, vzdychala a vedla samomluvu.

Zanedlouho následoval třetí, bezvousý a pečlivě vyholený, s košilí přes kalhoty, a zmizel stejným způsobem.

Ke cti Anušky musíme dodat, že byla zvědavá a rozhodla se vyčkat dalších zázraků. Dveře o patro výš znovu vrzly a dolů po schodech sestupovala, už nepádila, normálním krokem celá

společnost. Anuška odskočila od okna, rozběhla se dolů ke dveřím vlastního bytu, rychle odemkla a schovala se za dveřmi. Ve škvíře se blýskalo její oko, nepříčetné zvědavostí.

Po schodech nejistě kráčel podivný bledý chlapík v županu a černé čepičce, se strniskem vousů. Vypadal jako nemocný. Jakási panička, jak se Anušce v šeru zdálo, v černé říze, ho šetrně podpírala. Buďto šla bosa, nebo měla jakési průhledné střevíčky, určitě zahraniční výroby, roztrhané na cucky. Fuj tajksl, copak boty! Ale vždyť je nahý! No ovšem, řizu má navlečenou na nahé tělo!... To je mi ale kvartýr! V Anušce se všecko rozezpívalo při sladkém pomýšlení, jak zítra omráčí svým vyprávěním sousedy.

Za prapodivně oblečenou paničkou šla další, jen tak, jak ji pánbůh stvořil, a nesla v ruce kufřík. Vedle se plahočil velikánský černý kocour. Anuška div hlasitě nevypískla a promnula si oči.

Průvod uzavíral kulhavý a šilhavý skrček, zřejmě cizinec, bez saka, jen v bílé škrobené náprsence, a kolem krku měl uvázaného motýlka. Společnost mířila dolů. Vtom na odpočívadle cosi zacinkalo.

Když zjistila, že kroky ztichly, Anuška se prosmýkla jako had na chodbu, postavila bandasku ke stěně, lehla si na břicho a začala šátrat kolem sebe. Konečně nahmatala ubrousek s jakýmsi těžkým předmětem. Když ho rozvázala, vytřeštila bulvy, zvedla k nim drahocenný poklad a oči jí vzplály jako šelmě. V hlavě jí vířilo: Nic nevím, nic neznám!... Má ji schovat k synovci? Nebo rozřezat pilkou na kousky? Kamínky se dají vyloupnout a jeden poputuje na Petrovku, druhý na Smolenský... Kdyby se mě někdo ptal, nic nevím, nic neznám, nic jsem neviděla!

Skryla podkovu do záňadří, popadla bandasku a už se chystala vklouznout zpátky do bytu a odložit cestu do města, když vtom kde se vzal, tu se vzal, vynořil se před ní skrček bez saka, s bílou hrudí a zasyčel:

„Dej sem podkovu a ubrousek!“

„Jakou podkovu a jakej ubrousek?“ zeptala se a zatvářila se nechápavě. „O žádným ubrousku nevím. Jste opilej, občane, nebo co?“

Chlapík s bílou náprsenkou jí beze slova sevřel krk studenými železnými prsty, které připomínaly trolejbusová držadla. Bandaska jí vypadla z rukou na podlahu. Několik vteřin svíral Anuščin krk jako v kleštích, až konečně uvolnil sevření. Anuška se nadechla a usmála se.

„Podkúvku, říkáte?“ spustila. „Hned to bude! To je vaše?“

A já koukám, jak tu leží zabalená v ubrousku... Schwálně jsem ji sebrala, aby ji nikdo neukrad - pak si ho hledejte!"

Sotva dostal zpátky podkovu a ubrousek, šilhavý cizinec začal šoupat nohama, tiskl Anušce ruku a s cizím přízvukem jí horlivě děkoval:

„Jsem vám hluboce zavázán, madam. Je to památka, blízká mému srdci. Dovolte mi, abych vám za to, že jste ji tak pečlivě schovala, věnoval dvě stě rublů.“ Při těch slovech vytáhl z kapsičky u vesty peníze a podával je Anušce.

Ta se jen zoufale usmívala a vykřikovala:

„Děkuju uctivě! Merci! Merci!“

Štědrý cizinec sjel jako blesk po schodech dolů, a dřív než definitivně zmizel, zaječel zdola:

„Jestli ještě jednou sebereš cizí věc, odevzdej ji na milici a neschovávej ji za košili!“ Cizí přízvuk zmizel.

Anušce hučelo v hlavě a myšlenky se jí pletly pod dojmem toho všeho, co se právě odehrávalo na schodech. Ze setrvačnosti ještě chvíli pokřikovala:

„Merci! Merci! Merci!...“, zatímco cizinec byl dávno tentam. Zmizel i černý vůz před domem. Azazelo odevzdal Markétě ztracený dar, rozloučil se a zajímal se, jestli se jí pohodlně sedí. Hela jí vlepila šťavnatou pusou, kocour jí políbil ruku, všichni zamávali Mistrovi, který strnule seděl v koutku a nejevil sebemenší známky života, pokynuli havranovi a pak se vznesli svorně do povětří - nechtěli se namáhat výstupem do schodů. Havran zapnul reflektory a vyřítil se ze vrat kolem chlapíka, který chrupal v průjezdu. Světla velkého černého vozu se rozplynula mezi ostatními v hlučné ponocující Sadové.

Za hodinu v prvním pokoji sklepního bytu v malém domku, který se krčil v jedné uličce nedaleko Arbatu, seděla Markéta u stolu pokrytého sametovým přehozem a tiše plakala úlevou a štěstím. Vedle zářící lampy se stínítkem stála vázička s konvalinkami. Všecko v pokoji bylo přesně tak jako před onou děsivou podzimní nocí loňského roku. Před Markétou ležel od ohně zkroucený sešit a vedle se kupila hromádka nedotčených sešitů. V domku bylo ticho. V sousedním pokojíku ležel na pohovce Mistr přikrytý nemocničním županem a v hlubokém spánku tiše, stejnoměrně oddechoval.

Když se Markéta vyplakala, vzala do ruky sešity a našla místo, které pročetla předtím, než potkala Azazela v parku u kremelské zdi. Nechtělo se jí spát. Láskyplně hladila rukopis, jako se hladívá oblíbená kočka, a obracela ho v ruku, okukovala ze všech stran, střídavě upírala pohled na titulní list a zas vyhledala konec. Přepadlo jí děsivé pomyšlení, že

tohle všechno jsou možná jenom samé čáry, že jí sešity vzápětí zmizí z očí, ona se probudí ve své ložnici ve vile a nezbude jí, než aby se šla utopit. Tahle strašlivá myšlenka byla posledním nepříjemným dozvukem minulých dlouhotrvajících útrap. Ve skutečnosti všechno zůstalo na svém místě, Woland byl skutečně všemocný. Po libosti, třeba až do svítání, mohla šelestit stránkami, prohlížet si je, líbat a číst památná slova. „Tma, která se přihnala od Středozemního moře, zahalila prokurátorovo nenáviděné město.“ Ano, tma...

(25) JAK SE PROKURÁTOR POKOUŠEL ZACHRÁNIT JIDÁŠE IŠKARIOTSKÉHO

Tma, která se přihnala od Středozemního moře, zahalila prokurátorovo nenáviděné město. Zmizely visuté mosty, spojující chrám s obávanou Antoniovou věží, z oblohy se snesla bezedná černá a zaplavila okřídlené bohy nad hipodromem, hasmonejský palác se střílnami, tržiště, útulky pro karavany, uličky a rybníky... Velké město zmizelo z povrchu zemského, jako by nikdy neexistovalo. Tma pozřela a vyděsila všechno živé v Jeruzalémě i okolí. Podivný mrak se přihnal od moře kvečeru čtrnáctého dne jarního měsíce nísánu.

Převalil se přes Golgotu, kde kati spěšně dobíjeli ukřižované, snesl se na jeruzalémský chrám a jako kouřová clona klouzal z kupole přímo na Dolní Město. Vléval se do oken a zaháněl lidi z křivolakých uliček do domů. Nespěchal vydávat vláhu, zatím šířil jen světlo. Sotva černou prachovou peřinu rozpáral blesk, z neproniknutelné tmy vysvitla chrámová hora se zářivou šupinatou kupolí. Vzápětí blesk pohasl a chrám se znovu propadl do bezedné černé propasti. Několikrát tak vyrůstal ze tmy a znovu mizel za hromového burácení, které věštilo katastrofu.

Další mihotavé záblesky vyvolaly z temnot palác Heroda Velikého, který se vypínal na protějším západním pahorku. Přízračné nevidoucí zlaté sochy jako by vzlétly se vztaženými rukama k obloze. Ale nebeský oheň se okamžitě schoval a silné hromobití zahnilo zlaté modly znovu do tmy.

Zabubnoval liják a bouře přerostla v uragán. Poblíž mramorové lavičky v zahradě, kde před polednem rozmlouval prokurátor s veleknězem, skolil blesk za hromového rachotu, který připomínal dělový výstřel, cypřiš, jako by to byla třtina. Spolu s vodní tříští a krupobitím zanesl víchř na kolonádu

mezi sloupy servané růže, plátky magnólií, větvičky a písek. Uragán bičoval zahrady.

V tu chvíli se mezi sloupovím zdržoval jediný člověk - prokurátor.

Neseděl tentokrát v křesle, ale ležel na lehátku u nízkého stolku, na kterém stály mísy s pokrmý a víno ve džbánech. Protější lehátko bylo prázdné. U Pilátových nohou se rozplizla krvavě rudá louže a vedle se válely střepy rozbité amfory. Sluha, který těsně před bouří prostíral k večeři, znejistěl před prokurátorovým pohledem, zneklidnět, že snad v něčem svému pánovi nevyhověl, a prokurátor ze vzteku rozbil džbán o mozaikovou podlahu.

Přítom procedil mezi zuby:

„Proč se mi nepodíváš do očí, když prostíráš? Ukradl jsi snad něco?“

Černá tvář afrického otroka zesinala a v očích se mu mihl záblesk smrtelného strachu. Otrok se roztřásl jako osika a div nerozbil další džbán. Ale vladařův hněv vyprchal stejně rychle, jako se objevil. Afričan se sklonil, aby sebral střepy a vytřel louži, ale Pilát jen mávl rukou a otrok se vzdálil. Louže se červenala dál na podlaze.

Venku běsnil uragán a černý sluha se ukrýval ve výklenku, kde stála alabastrová socha nahé ženy se skloněnou hlavou. Báł se přijít prokurátorovi na oči, aby něco nepokazil, ale zároveň se střežil propást okamžik, až ho vladař zavolá.

Správce Judeje ležel na lehátku v bouřkovém přítmí, naléval si sám víno do poháru, upíjel dlouhými doušky, občas uštipoval drobtý chleba a polykal je. Pak zase vysál ústřici, rozžvýkal citrón a znovu pil.

V hukotu vody, burácení hromu, který hrozil rozčísnout střechu paláce, a v návalu krupobití, které bubnovalo na schody kolonády, zanikalo prokurátorovo mumlání: Pilát mluvil sám se sebou. Kdyby nestálé záblesky nebeského ohně vytrvaly déle, každý by mohl zahlédnout obličej s očima zarudlýma bděním posledních nocí a vínem a všiml by si prokurátorova výrazu. Pilát střídavě pozoroval dvě bílé růže, utonulé v krvavé louži, a zahradu, kde poletovala vodní tříšť a písek. Tvářil se, jako by někoho netrpělivě očekával.

Po chvíli dešťová clona viditelně prořídla a zuřivý uragán zeslábl. Větve už nepraskaly a nepadaly na zem. Hromobití a blesky ustávaly. Nad Jeruzalémem se prostřelo obyčejné našedlé mračno, které patřilo k zadnímu voji a vystřídalo hrozivě nafialovělou plachtu s bílým okrajem. Bouře postupovala k Mrtvému moři.

Ted' už se dalo odlišit šumění deště a hukot vody, která stékala ze žlabů a valila se přímo po schodišti, kudy toho dne sestupoval prokurátor na prostranství, aby vyhlásil rozsudek. Nakonec se ozvalo zurčení vodotrysku zaniklé v bouři. Obloha se vyjasňovala: v šedém závoji plujícím na východ se objevily modré trhliny.

Vtom Pilát rozeznal v pleskání slábnoucího deště vzdálený hlazol polnic a dusot několika set kopyt. Pohnul se a jeho tvář ožila. Ala se vracela z Golgoty. Podle zvuku právě v tu chvíli protínala náměstí, kde byl vyhlášen rozsudek.

Konečně zaslechl dlouho očekávané kroky a dupot na schodišti, které vedlo k horní terase před kolonádou. Vzpřímil se a oči mu radostně zajiskřily.

Mezi dvěma mramorovými lvy se nejprve vynořila hlava v kápi a pak postava muže v promáčeném, na tělo přilepeném plášti. Byl to týž muž, který si před vynesením rozsudku šeptal s prokurátorem v palácové komnatě a který při popravě seděl na třínohé stoličce a pohrával si s proutkem.

Aniž se vyhýbal loužím, přešel na terasu, vstoupil na mozaikovou podlahu kolonády, zvedl ruku na pozdrav a pronesl jasným, příjemným hlasem:

„Bud' zdrav a dobré mysli, prokurátore!“ Mluvil latinsky.

„Bohové!“ zvolal Pilát. „Na tobě není nitka suchá! Takový uragán! Okamžitě běž dál do vnitřních pokojů a převleč se. Udělej mi tu radost.“

Muž shodil kápi, obnažil hlavu s mokkými, k čelu přilepenými vlasy, vykouzllil na vyholeném obličejí zdvořilý úsměv a odmítl. Tvrdil, že podobný deštík mu nemůže ani v nejmenším uškodit.

„Nechci nic slyšet,“ zarazil ho Pilát a tleskl do dlaní. Přivolal tím ukryté sluhy a poručil, aby se o muže postarali a pak hned nosili na stůl teplé pokrmy. K tomu, aby si vysušil vlasy, převlékl se, přezul a vůbec se dal do pořádku, potřeboval muž v kápi velmi málo času. Brzy se objevil na kolonádě v suchých sandálech, suchém purpurovém vojenském plášti a s přihlazenými vlasy.

Mezitím se slunce navrátilo do Jeruzaléma, a dřív než utonulo ve Středozeemním moři, vysílalo na rozloučenou poslední paprsky prokurátorovu nenáviděnému městu a zlatilo schodiště před kolonádou. Fontána se vesele rozezpívala, holubi vyhopkovali na písek, vrkali, přeskakovali zlomené větvičky a vyzobávali cosi z mokrého písku. Rudá louže zmizela, střepy byly odklizeny a na stole se kouřilo z mísy masa.

„Očekávám prokurátorovy příkazy,“ řekl příchozí

a přistoupil ke stolu.

„Nic neuslyšíš, dokud neulehneš a nenapiješ se vína,“ odpověděl laskavě Pilát a pokynul na prázdné lehátko. Muž poslechl a sluha mu naplnil pohár hustým červeným vínem. Druhý otrok se pozorně sklonil nad prokurátorovým ramenem a nalil mu vrchovatou číši. Pak se na hostitelův pokyn sluhové vzdálili.

Pokud příchozí jedl a pil, Pilát usrkával víno a sledoval zpod víček hosta. Byl to muž středních let, s čistým a příjemným kulatým obličejem a masitým nosem. Měl vlasy neurčité barvy; jak schly, postupně světlely. Bylo těžké uhadnout, jaké je národnosti. Charakterizoval ho dobrácký výraz, který však porušovaly oči, nebo spíše pohled, jaký upíral na svého společníka. Zapadlé oči obyčejně skrýval za přivřenými, podivně vyboulenými víčky. V úzkých štěrbinách se tajilo dobrácké šibalství. Dalo se předpokládat, že prokurátorův host má smysl pro humor. Chvillemi však náhle mizel z jeho očí čtveračivý záblesk a muž se vpíjel pohledem do tváře svého společníka, jako by chtěl objevit na jeho nose neznatelnou skvrnku. To trvalo jen okamžik. Pak opět přivíral víčka, štěrbiny očí se zúžily a znovu v nich proskočil potutelně dobrácký výraz.

Neodmítl ani druhý pohár vína, se zřejmou rozkoší vysál několik ústřic, ochutnal vařenou zeleninu a snědl kousek masa. Když dojedl, pochválil víno:

„Výborný druh. Není to náhodou falernské?“

„Třicetileté, caecubské,“ vysvětloval blahosklonně prokurátor.

Host s rukou na srdci odmítl další pokrmy a prohlásil, že je syt. Pilát si znovu nalil a host následoval jeho příkladu. Oba odlili trochu vína ze svých pohárů do mísy s masem, Pilát pozvedl číši a zvolal hlasitě:

„Budme zdraví a hlavně ty buď zdrav, Césare, otče Římanů, nejdražší a nejlepší ze všech!“

Když dopili, Afričané odnesli mísy a na stole zůstalo jen ovoce a amfory. Na vladařův pokyn se pak vzdálili a Pilát se svým hostem na kolonádě osaměli.

„Rád bych slyšel,“ začal prokurátor polohlasně, „jaká je nálada ve městě.“

Bezděčně pohlédl do dálky, kde dole pod terasovitými zahradami paláce hořela sloupořadí i rovné střechy v zapadajícím slunci.

„Soudím, prokurátore,“ odpověděl host, „že nálada v Jeruzalémě je uspokojivá.“

„Takže můžeš zaručit, že už nehrozí nepokoje?“

„Jistá je jen jediná věc na světě,“ prohlásil host a vlídně pohlédl na prokurátora, „a to moc velkého Césara.“

„Ať mu bohové darují dlouhý život,“ přizvukoval Pilát, „a obecný mír!“ Odmlčel se a pak pokračoval:

„Domníváš se tedy, že můžeme odvolat vojsko?“

„Mám za to, že kohorta Bleskové legie může opustit město,“ odpověděl host a dodal: „Bylo by dobré, kdyby mohla na rozloučenou uspořádat defilé městem.“

„Výborná myšlenka,“ souhlasil vladař, „hned pozítří ji propustím a sám také odjedu. Přísahám při hodokvasu dvanácti bohů a při všech penátech: co bych za to dal, kdybych to mohl provést už dnes!“

„Vladař nemá rád Jeruzalém?“ zeptal se nevinně host.

„Uznej,“ zvolal s úsměvem prokurátor, „že není na zemi zoufalejší město! Nemluvím už o podnebí - pokaždé onemocním, když sem přijedu, a to ještě není to nejhorší! Ale tyhle svátky! Mágové, kouzelníci, čarodějové a stáda poutníků! Fanatici, samí fanatici! Co jen si vyžádal jediný mesiáš, kterého začali náhle očekávat v letošním roce. Každou chvíli se můžeš stát svědkem odporného krveprolití! Nepřetržitě přemísťovat vojsko, číst udavačské a očerňující listy, z nichž polovina obviňuje tebe! Je to nuda. Kdybych nesloužil velkému císaři...“

„Ano, svátky jsou zde únavné,“ souhlasil host.

„Ze srdce bych si přál, aby co nejdřív skončily,“ dodal energicky Pilát. „Konečně se budu moci vrátit do Kaisareje. Věř, že to šílené Herodovo monstrum,“ a mávl rukou podél sloupoví, takže bylo zřejmé, že miní palác, „mě doslova dohání k šílenství! Nemohu tady spát! Svět nepoznal přízračnější architekturu! Ale přejděme k věci. Především - neznepokojuje tě zlořečený Bar-Rabban?“

Host vyslal k prokurátorovi svůj příslovečný pohled. Ale Pilát hleděl znuděně do dálky, štítivě se mračil a pozoroval část města, která mu ležela u nohou v záři zhasínajícího slunce. Hostův pohled také pohlásl a víčka se přivřela.

„Lze právem předpokládat, že Bar-Rabban je teď neškodný jako beránek,“ spustil a na jeho kulatém obličejí vyskočily vrásky. „Nesluší se, aby pobuřoval lid.“

„Myslíš si, že už je příliš slavný?“ pousmál se Pilát.

„Prokurátor jako vždy přijde všemu na kloub.“

„Přesto však,“ poznamenal starostlivě vladař a tenký dlouhý ukazováček s černým kamenem prstenu vzlétl do výše, „bude nutné...“

„Prokurátor si může být jist, že dokud jsem v Judeji, Bar-Rabban neudělá ani krok, aniž by nebyl sledován.“

„Teď už jsem klidný jako vždycky, když jsi tady.“

„Prokurátor je příliš dobrotivý!“

„A teď bych rád slyšel, jak probíhala poprava,“ vybídl ho Pilát.

„Co prokurátora nejvíc zajímá?“

„Nedával dav najevo své rozhořčení? To je samozřejmě hlavní.“

„Ani v nejmenším,“ ujišťoval host.

„Výborně. Ty sám jsi konstatoval smrt?“

„O tom prokurátor nemusí mít nejmenší pochyby.“

„A poslyš ... Dali jim nápoj, dřív než je ukřižovali?“

„Ano. Jenomže on...“ a host zavřel oči, „ho odmítl vypít.“

„Kdo?“ otázal se Pilát.

„Odpust', vladaři,“ zvolal host, „že jsem nevedl jeho jméno. Ha-Nocri.“

„Blázen!“ řekl Pilát a svrástil obličej. Pod levým okem mu zaškubala žilka. „Umírat slunečním žářem! Proč se zříkat toho, co poskytuje zákon? Jakými slovy odmítl?“

„Prohlásil,“ odpověděl muž a znovu přivřel víčka, „že s díky odmítá a že nikoho neobviňuje.“

„Neřekl koho?“ vyzvídal dutým hlasem Pilát.

„Nikoli, vladaři.“

„Nepokoušel se mluvit v přítomnosti vojáků?“

„Ne, vladaři, tentokrát mu nebylo do řeči. Prohlásil pouze, že za jednu z hlavních lidských chyb pokládá zbabělost.“

„V jaké souvislosti to řekl?“ zaslechl zlomený hlas.

„To se nedalo posoudit. Vůbec se choval podivínsky jako ostatně vždy.“

„V čem spočívalo jeho podivínství?“

„Neustále se pokoušel pohlédnout hned jednomu, hned druhému z okolostojících do očí a přitom se rozpačitě usmíval.“

„Víc nic?“ zachraptěl hlas.

„Nikoli, vladaři.“

Číše zazvonila, jak si prokurátor naléval víno. Vyprázdnil ji až do dna a pokračoval:

„Třebaže nemůžeme - alespoň v tomto okamžiku - zjistit, měl-li nějaké vyzvědače nebo následovníky, nemůžeme s jistotou tvrdit, že neexistují.“

Host pozorně naslouchal s hlavou skloněnou.

„Tudíž abychom se vyhnuli nepříjemným překvapením,“ rozvíjel svou úvahu Pilát, „žádám, aby neprodleně a v tichosti těla tří ukřižovaných zmizela z povrchu zemského, byla tajně

pohřbena a všechny stopy zahlazeny."

„Jak poroučíš, vladaři," odpověděl host a povstal se slovy: „Protože jde o složitý a odpovědný úkol, dovol, abych okamžitě jednal."

„Ne, zůstaň ještě," zarazil ho Pilát pokynem ruky, „zbývají dvě otázky. Za prvé: tvoje obrovské zásluhy při výkonu neobyčejně obtížné služby velitele tajné stráže u prokurátora Judeje mi ukládají radostnou povinnost, abych o tom zpravil Řím."

Hostův obličej zrůžověl, velitel vstal a uklonil se vladaři se slovy:

„Plním jen svou povinnost, kterou mi ukládá služba Caesarovi."

„Chci tě požádat," pokračoval správce Judeje, „abys v případě, že ti navrhnou přeložení na jiné místo ve vyšší funkci, odmítl a setrval zde. Nerad bych tě ztratil. Ať tě odmění jinak."

„Jsem šťasten, že mohu sloužit vladaři."

„Potěšils mě. A teď druhá otázka. Týká se toho ... jak se jen ... ach ano, Jidáše Iškariotského."

Host znovu vrhl na prokurátora zpytavý pohled, ale hned, jak se slušelo, uhnul očima jinam.

„Slyšel jsem," a Pilát ztlumil hlas, „že údajně dostal určitý obnos za to, že tak srdečně přijal pomateného filozofa ve svém domě:

„Teprve dostane," opravil ho tiše velitel tajné služby.

„Jak velká je to suma?"

„To se nikdo nedoví, vladaři."

„Ani ty?" podivil se Pilát a vyjádřil tak veliteli pochvalu.

„Bohužel, ani já," vysvětloval pokojně host. „Vím jen, že ty peníze dostane dnes večer. Je povolán do Kaifášova paláce."

„Ach, lačný stařec Iškariotský!" prohodil s úsměvem Pilát. „Je přece starý?"

„Prokurátor se nikdy nemylí, ale tentokrát ano," odpověděl vlídně velitel tajné služby. „Iškariotský je mladík."

„Hledme! Můžeš ho popsat? Fanatik?"

„Ó nikoli, prokurátore."

„Hm. A čím se vyznačuje?"

„Je velmi krásný."

„A dál? Třeba má nějakou vášeň?"

„Je těžké znát tak podrobně všechny obyvatele tohoto početného města, vladaři."

„Ach ne, Afranie! Nezmenšuj svoje zásluhy.“

„Má jedinou vášeň, prokurátore,“ a host se na okamžik odmlčel, „miluje peníze.“

„A čím se zabývá?“

Afranius pohlédl vzhůru, zamyslel se a pak oznámil: „Pracuje ve směnářenském krámku u jednoho ze svých příbuzných.“

„Ach tak ... Hm...“ Pilát zmlkl, ohlédl se, není-li někdo nablízku, a pak řekl tiše: „Věz, že jsem dostal zprávu, podle níž má být dnes v noci zavražděn.“

Host po něm šlehl známým pohledem, a dokonce chvíli trvalo, než uhnul očima. Teprve pak odpověděl:

„Prokurátor má o mně příliš lichotivé mínění. Podle mého názoru si nezasluhuji, aby se o mně zmiňoval. Podobná zpráva se ke mně nedonesla.“

„Zasluhuješ nejvyšší odměnu,“ ujišťoval ho vladař, „ale takové zprávy existují.“

„Smím se zeptat, od koho má prokurátor tyto informace?“

„Prozatím mi dovol, abych neprozradil pramen, tím spíš, že jde o zprávy náhodné, nejasné a nespolehlivé. Ale musím předvídat. Takové už je moje poslání. Kromě toho spoléhám na svou intuici, která mě ještě nikdy nezklamala. Zmíněná zpráva tvrdí, že kdosi z tajných přátel Ješuvých, rozhořčen směnářníkovou obludnou zradou, se smluvil se svými druhy, že ho dnes v noci zabijí. Peníze, které dostal za zradu, hodlají podvrhnout veleknězi s nápisem: Vracím prokleté peníze.“

Velitel tajné služby už nebodal prokurátora pohledy a jen naslouchal s přimhouřenýma očima. Vladař pokračoval:

„Představ si, jak velekněz zaplesá, až obdrží ve sváteční noci podobný dar!“

„Nejenže zaplesá,“ odpověděl s pousmáním host, „ale soudím, že to vyvolá velké pobouření.“

„Jsem téhož mínění. Proto si žádám, abys zasáhl a učinil všechna opatření na ochranu Jidáše Iškariotského.“

„Vladařův příkaz bude vykonán,“ slíbil Afranius, „ale musím vladaře uklidnit: zločinci budou moci jen stěží uskutečnit svůj záměr. Když pomyslíme,“ při těch slovech se ohlédl a pak pokračoval, „že by měli toho člověka vypátrat, zabít, vyslídít, kolik dostal, a ještě vrátit peníze Kaifášovi ... A to všechno za jedinou noc? Dnes?“

„Nícméně ho zabijí právě dnes,“ opakoval tvrdošijně Pilát. „Cítím to! Neznám jediný případ, že by mě moje tušení zklamalo.“ Přitom mu křečovitě škubalo ve tváři a zamnul si ruce.

„Jak poroučíš,“ řekl odevzdaně host, vzpřímil se a náhle

se zeptal přísně: „Tak tedy říkáš dnes, vladaři?“

„Ano,“ přisvědčil Pilát, „a spoléhám plně na tebe. Znáš dobře tvoji obdivuhodnou svědomitost.“

Host si utáhl těžký opasek pod vojenským pláštěm a rozloučil se slovy:

„Vzdávám čest prokurátorovi! Buď zdrav a dobré mysl!“

„Ach ano,“ zvolal polohlasně Pilát, „málem bych zapomněl! Jsem ti něco dlužen...“

Velitel na něho překvapeně pohlédl. „Nevím, že by mi prokurátor něco dlužil.“

„Jakže? Když jsem vjížděl do Jeruzaléma ... Vzpomínáš na dav zebráků ... Chtěl jsem jim hodit peníze a žádné jsem u sebe neměl. Vypůjčil jsem si od tebe...“

„Ó, to nestojí za řeč! Taková maličkost...“

„Musíme myslet i na maličkosti.“ Otočil se, uchopil plášť přehozený přes opěradlo křesla, které stálo za ním, vylovil z podšívky kožený měšec a podal hostu. Ten ho s úklonou přijal a ukryl pod plášť.

„Ještě dnes v noci,“ nařizoval vladař, „očekávám tvé zprávy o pohřbu a současně o případu Jidáše Iškariotského. Dnes v noci, slyšíš, Afranie! Strážé dostanou příkaz, aby mě vzbudily, až se objevíš. Čekám tě.“

„Vzdávám prokurátorovi čest,“ pozdravil velitel tajné služby, otočil se a odcházel z kolonády. Bylo slyšet, jak mu skřípe pod nohama mokrý písek, pak se rozlehly jeho těžké kroky na mramorovém prostranství mezi lvy, později nohy zmizely, za nimi trup a nakonec kápě. Teprve teď Pilát upozoroval, že slunce zapadlo a zešeřilo se.

(26) POHŘEB

Snad právě vinou soumraku se prokurátor změnil k nepoznání. Jako by náhle zestárl, shrbil se a zneklidnět. Jednou se dokonce ohlédl a trhl sebou při pohledu na křeslo, kde ležel přes opěradlo přehozený plášť. Blížila se sváteční noc a ve hře večerních stínů se unavenému vladaři nejspíš zdálo, že kdosi sedí v prázdném křesle. Malověrně se dotkl pláště, ale látka mu vyklouzla z prstů. Pobíhal sem a tam po kolonádě, mnul si ruce, chvílemi běžel ke stolu a popadl číši, občas se zastavil a nepřičetnými očima pozoroval mozaikovou podlahu, jako by z ní chtěl cosi vyčíst.

Dnes ho už podruhé přepadl podivný smutek. Mnul si rukou spánek, kde byla po ďábelské bolesti jen tupě trnouce vzpomín-

ka, a snažil se zoufale vypátrat příčinu své duševní trýzně. Brzy pochopil, ale snažil se oklamat sám sebe. Bylo mu jasné, že dnešního dne cosi nenávratně ztratil a teď to chce napravit drobnými, zbytečnými a hlavně opožděnými činy. Namlouval si, že tyto večerní skutky jsou stejně důležité jako ranní rozsudek, ale právě to se mu nedařilo.

Při jednom obratu se prudce zastavil a hvízdal. Odpověděl mu z večerního šera bouřlivý hluboký štěkot a ze zahrady vyběhl na kolonádu obrovský pes se špičatýma ušima a šedou srstí, v obojku se zlatým kováním.

„Bango, Bango!“ vykřikl slabě prokurátor. Pes se vztyčil na zadní tlapy, přední položil pánovi na ramena, div ho nepovalil na zem, a olízl mu tvář. Vladař usedl do křesla. Bango s vyplazeným jazykem se uvelebil u jeho nohou a rychle oddechoval. Radostný zákmit v psích očích prozrazoval, že bouřka, jediné, čeho se nebojácné zvíře bálo, skončila. Současně pes vychutnával blažený pocit, že smí ležet tady, u nohou svého pána, kterého miloval, uznával a kterého pokládal za nejmocnějšího na světě, vládce všech lidí. Jeho zásluhou se i on sám považoval za privilegovanou, nadřazenou a výjimečnou bytost. Ale sotva ulehl u jeho nohou, vycítil, že pána postihlo neštěstí. Nepotřeboval mu přitom ani pohlédnout do obličeje, jen upíral pohled do zšeřelé zahrady. Potom vyskočil, obešel ze strany křeslo, položil přední tlapy a hlavu prokurátorovi na kolena a zamazal mu cípy pláště mokřým pískem. Chtěl svého pána zřejmě utěšit a ujistit ho, že spolu s ním bude čelit neštěstí. Pokoušel se to vyjádřit i oddaným pohledem a nastraženými ušima. Tak oba, psa i člověka, kteří se navzájem milovali, zastihla na kolonádě sváteční noc.

Prokurátorův host měl plné ruce práce. Sotva opustil horní terasu před kolonádou, sestoupil po schodišti na další terasu a odbočil vpravo k vojenskému táboru, který se rozkládal na území paláce. Ubytovaly se tu dvě centurie, které přitáhly spolu s prokurátorem před svátky do Jeruzaléma. Současně zde sídlila tajná stráž, která podléhala našemu hostu. Muž v kápi se tu nezdržel dlouho, nejvýš deset minut. Pak vyjely ze dvora tři vozy naložené nejružnějším nářadím a sudem s vodou. Doprovázelo je patnáct jezdců v šedých pláštích. Vozy s doprovodem vyjely zadní branou z území paláce, zamířily na západ, projely městskou bránou v hradební zdi a vydaly se po úzké cestě k betlémské silnici a po ní dál na sever. Dorazily na křižovatku u Hebronské brány a pustily se po jaffské cestě, kudy šel ve dne průvod s odsouzcenci. V tu

dobu se už setmělo a na oblohu se vyhoupl měsíc.

Brzy poté, co vozy s doprovodem vyjely z brány, opustil území paláce i prokurátorův host na koni, zahalen do tmavého obnošeného chitónu. Zamířil nikoliv za město, ale naopak do města. Za chvíli už jste ho mohli vidět, jak přijíždí k Antoniově pevnosti, která se rozkládala na severu v bezprostřední blízkosti velkého chrámu. Zde pobyl host rovněž krátce a pak jste mohli objevit jeho stopu v křivolakých a spletitých uličkách Dolního Města. Sem dojel na mezku.

Vyznal se dobře ve městě, a proto lehce našel příslušnou ulici. Jmenovala se Řecká, bylo v ní několik řeckých krámků a v jednom se prodávaly koberce. Právě u toho krámku muž v kápi zastavil mezka, slezl a přivázal ho ke kruhu přede dveřmi. Krámek už byl zavřený. Muž vešel brankou, která sousedila s dveřmi krámku, na čtvercový dvorek, sevřený do podkovy kůlnami. Zahnul za roh, ocitl se u kamenné terasy obytného domku porostlého břečťanem a rozhlédl se. V domku i v sousedních kůlnách byla tma, domácí ještě nerozžehli svítily. Zavolal přitlumeně:

„Niso!“

V odpověď zaskřípaly dveře a na terase se objevila ve večerním soumraku mladá žena bez závoje. Naklonila se přes zábradlí a neklidně pátrala v šeru, kdo to přišel. Když poznala příchozího, mile se usmála, kývla hlavou a zamávala.

„Jsi sama?“ zeptal se tiše řecky Afranius.

„Sama,“ zašeptala žena na terase, „muž odjel ráno do Kaisareje.“ A s pohledem na dveře dodala šeptem: „Ale služka je doma.“ Pak ho vybidla pokynem ruky, aby vešel.

Afranius se rozhlédl a vystoupil po kamenných schůdcích. Oba zmizeli v domku. Zde se host zdržel neobyčejně krátce, nejvýš pět minut. Když sestupoval z terasy, stáhl si kápi až na oči a teprve pak vyšel na ulici. Tou dobou v domech rozsvěcovali lampy, v ulicích vládl předsváteční ruch a Afranius na mezku splynul s davem chodců a jezdců. Nikdo neví, kam vedly jeho další kroky.

Žena, kterou oslovoval „Niso“, se po jeho odchodu začala kvapně převlékat. Třebaže ve ztemnělém pokoji těžko hledala potřebné kusy oděvu, nerozsvítila ani nezavolala služku. Teprv když se oblékla a zahalila si tvář tmavým závojem, rozlehl se po domě její hlas:

„Kdyby se po mně někdo sháněl, řekni, že jsem šla na návštěvu k Enante.“

Ve tmě se ozval bručivý hlas staré služky: „K Enante? Ach tahle Enante! Víš, že ti muž zakázal, abys k ní chodila.“

Kuplířka je to, ta tvoje Enante! Ale počkej, povím to muži..."

„No tak, už přestaň,“ uklidňovala ji Nisa a jako stín vyklouzla z domku. Její sandály klapaly po kamenných dlaždicích dvorku. Služka zavírala dveře na terasu a huhlala.

Nisa vyšla z domu.

Ve stejnou dobu vyšel z jiné křivolaké uličky Dolního Města, která se klikatě svažovala k jednomu z městských rybníků, mladík s pečlivě přistřiženou bradkou, v bílém kefi, který mu splýval na ramena, v novém svátečním jasně modrém talissu lemovaném trásněmi a zbrusu nových sandálech, které při chůzi vrzaly. Vynořil se ze vrat nevzhledného domu, obráceného slepou stěnou do uličky a okny do dvora. Krasavec s orlím nosem, svátečně vyšňořený, kráčel svižně, míjel chodce, kteří pospíchali domů ke slavnostní hostině, a pozoroval, jak se rozsvěcují postupně všechna okna. Mířil cestou podél tržiště ke Kaifášovu paláci, který se tyčil na úpatí chrámového pahorku.

Zanedlouho jste mohli vidět, jak vchází do brány paláce. Za chvíli opět nádvoří opustil.

Po návštěvě v paláci, který tonul v záři svítilen a pochodní a kde panoval sváteční shon, vykročil mladík ještě rázněji a veseleji. Pospíchal do Dolního Města. Na rohu ulice, která ústí na tržiště, ho předhonila lehká ženština v černém závoji staženém až na oči. Proplétala se tanečním krokem v pouličním hluku a davu, a když míjela mladíka, na okamžik poodhalila závoj a bleskla po něm pohledem. Ale nezpomalila, naopak zrychlila krok, jako by mu chtěla uniknout.

Krasavec nejenom že si jí povšiml, ale dokonce ji poznal. Hrklo v něm, zastavil se a sledoval ji nechápavým pohledem. Pak se pustil za ní a ve spěchu málem porazil neznámého muže se džbánem v rukou. Dohnal uprchlici, vzrušením nemohl popadnout dech a zavolal:

„Niso!“

Žena se otočila, přimhouřila oči, zatvářila se dotčeně a chladně, suše řecky odpověděla:

„Á, to jsi ty, Jidáší? Já tě hned nepoznala. Ostatně, to je dobře. Říká se, že ten, koho nepoznají, zbohatne..."

Mladíkovi vzrušeně tlouklo srdce jako pták v kleci pod černou rouškou a přerývaně zašeptal, aby je nikdo z kolemjdoucích nezaslechl:

„Kam jdeš, Niso?“

„A proč to chceš vědět?“ vyzvídala Nisa, zpomalila krok a zvysoka si Jidáše měřila.

Mladík rozpačitě zašeptal a jeho hlas zněl dětsky bezmocně:

„Jak to... domluvili jsme se... Chtěl jsem k tobě zajít, tvrdila jsi, že budeš celý večer doma...“

„Ach ne, ne...“ namítala Nisa a rozsmarňtě vyšpulila dolní ret. Jidášovi se zdálo, že její obličej, nejkrásnější, jaký kdy v životě viděl, zkrásněl ještě víc. „Nudila jsem se. Vy si slavíte a co mám dělat já? Sedět a poslouchat, jak vzdycháš na terase? A přitom trnout strachem, že to služka vyklopí muži? Ne, rozhodla jsem se, že si vyjdu za město poslechnout slavíky.“

„Jak to, za město?“ zeptal se ohromeně mladík. „To chceš jít sama?“

„To se ví, že sama,“ odpověděla.

„Dovol, abych tě směl doprovodit,“ prosil zajíkávě Jidáš. Myšlenky se mu zatemnily, zapomněl na všechno na světě a prosebně, úpěnlivě vzhlížel do Nisiných modrých očí, které teď jakoby zčernaly.

Nisa neodpověděla a přidala do kroku.

„Proč mi neodpovíš, Niso?“ žadonil Jidáš, když ji dohnal.

„A nebudu se s tebou nudit?“ prohodila a zastavila se. Jidáš cítil, jak se mu myšlenky zamíchaly v hlavě.

„No dobrá,“ slitovala se nakonec Nisa, „pojďme.“

„A kam, kam?“

„Počkej ... zajdeme tady do toho dvorku a domluvíme se. Bojím se, aby mě neviděl někdo ze známých a nedonesl muži, že se procházím s milencem na ulici.“

Za okamžik jako by se vypařili z tržiště: špitali si ve vratech neznámého dvora.

„Běž do olivového háje,“ šeptala Nisa, stáhla si závoj až na oči a odvrátila se, když kolem přešel neznámý muž se džbánem a zmizel ve vratech. „Do Getsemánie, za Cedron, víš, kde to je?“

„Ano, ano...“

„Já půjdu napřed,“ pokračovala, „ale ty nechod' těsně za mnou, drž se zpátky. Půjdu napřed... Přejdeš potok ... Víš, kde je jeskyně?“

„Vím, vím...“

„Projdeš kolem lisu na olivy, dáš se nahoru a odbočíš k jeskyni. Tam mě najdeš. Ale teď nesmíš za mnou jít, měj strpení a počkej tady,“ a s těmi slovy vyšla ze vrat jakoby nic.

Mladík osaměl a snažil se soustředit roztěkané myšlenky. Mezi jiným ho napadlo, jak vysvětlí svou nepřítomnost na sváteční hostině u příbuzných. Stál a v duchu hledal nějakou výmluvu. Ale v tom rozčilení na nic kloudného nepřipadl

a bezradně se loudal v průjezdu.

Teď nespěchal do Dolního Města, ale zamířil opačným směrem, ke Kaifášovu paláci. Ve městě vládla sváteční nálada. Okna, která míjel, zářila, a dokonce se už z nich ozývaly chvalozpěvy. Opozdlí chodci poháněli po dlažbě osly a pobízeli je bičem a pokřiky. Nohy nesly Jidáše samy, takže ani nepozoroval, jak se kolem mihly mechem obrostlé hrůzostrašné Antoniovy věže, nevnímal hlahol trub v pevnosti, ani si nevšiml římské jezdecké hlídky s pochodní, která mu mihotavě svítila na cestu.

Když minul věž, ohlédl se a zpozoroval, jak v závratné výši nad chrámem vzplanuly dva obrovité pětiramenné svícny. Ale viděl je jen matně. Zdálo se mu, že nad Jeruzalémem se rozhořelo deset nevidaně obrovitých lampád a soupeří se světlem svítilny, která právě vyplovala nad město, s měsícem.

Jidáš neviděl, neslyšel a jen pospíchal ke Getsemanské bráně, aby co nejdřív vyšel z města. Občas se mu zdálo, že se před ním, mezi obličejí a zády chodců, míhá roztančená postava a ukazuje mu cestu. Ale to byl klam. Dobře věděl, že ho Nisa značně předhonila. Proběhl kolem směnářenských krámků a konečně dorazil ke Getsemanské bráně. Tady se nechtěně zdržel, rozechvěn netrpělivostí. Do města právě vcházela karavana a za ní syrská vojenská hlídka. Jidáš ji v duchu proklínal...

Ale všecko má svůj konec. Netrpělivý Jidáš se záhy octl za městskými hradbami. Vlevo uviděl malý hřbitůvek a vedle něho několik pruhovaných poutnických stanů. Přetal prašnou cestu zalitou měsíčním světlem a zamířil k Cedronskému potoku, který musel přejít. Voda mu tiše bublala pod nohama. Přeskakoval z kamene na kámen, až se dostal na protější, getsemanský břeh. Radostně si uvědomil, že cesta k zahradám je opuštěná. Nedaleko se ve tmě rýsovala polorozbořená vrata statku.

Po dusném pachu města ovanula Jidáše omamná vůně jarní noci. Ze zahrady se přes zeď vylévala vůně myrt a akátů z getsemanských zahrad.

Vrata nikdo nestřežil, nebylo v nich človíčka a za chvíli už Jidáš vběhl pod tajemný stín obrovských košatých oliv. Cesta stoupala vzhůru. Jidáš těžce oddechoval a občas vykročil ze tmy na vzorované měsíční koberce, které mu připomněly koberce v krámku Nisina žárlivého muže.

Po chvíli se vlevo na pláni mihl lis na olej s těžkým žernovem a hromada naskládáných sudů. V zahradě bylo pusto - pracovalo se do západu slunce. Nad Jidášovou hlavou se

rozezněl klokotaný slavičí chorál.

Už byl skoro u cíle. Věděl, že brzy zaslechne ze tmy tiché šumění vody z jeskyně. A opravdu. Znatelně se ochlazovalo. Zpomalil krok a zavolal tlumeně:

„Niso!“ Místo ní se však oddělila od silného kmene olivy mužská ramenatá postava a vyskočila na cestu. V mužově ruce se cosi krátce zablesklo, ale záblesk okamžitě pohasl. Jidáš slabě vykřikl a dal se na útěk, když vtom mu zastoupila cestu druhá mužská postava.

První, co byl vpředu, se zeptal:

„Kolik jsi dostal? Mluv, jestli je ti život milý.“

V Jidášovi vzplanula jiskřička naděje a zoufale vykřikl: „Třicet tetradrachem! Třicet! Všechny mám u sebe! Tumáte! Vezměte si peníze, ale darujte mi život!“

Neznámý mu vyrval měšec z rukou. Současně vzlétl za Jidášovými zády do výše nůž a zabodl se zamilovanému mladíkovi pod lopatky. Jidáš se to vymrštilo dopředu a ruce se zkroucenými prsty vylétly do vzduchu. Dopadl na vytasenou dýku předního muže a ten mu ji zarazil až po rukojeť do srdce.

„Ni... so...“ zašeptal Jidáš nikoli svým obvyklým vysokým, jasným a mladým hlasem, ale přidušeně a vyčítavě. Pak už ze i sebe nevydal ani hlásku. Svalil se na zem, až to zadunělo.

Vtom se na cestě vynořila třetí postava. Byl to muž v plášti a přes hlavu měl přehozenou kápi.

„Nemeškejte,“ poroučel. Vrahové spěšně vložili váček spolu s kusem pergamenu, který jim třetí podal, do koženého měšce a převázali provazem.

Druhý si jej zastrčil za košili a oba se rychle rozutekli každý na jinou stranu. Brzy se rozplynuli ve tmě mezi olivami. Třetí si dřepl vedle zabitého a zahleděl se mu do obličeje; zdál se mu ve stínu křídově bílý a oduševněle krásný.

Za několik vteřin už nebyl na cestě nikdo z živých. Mrtvý ležel bezvládně, s rozhozenýma rukama. Levé chodidlo zasáhla měsíční skvrna, takže se daly spočítat řemínky jeho sandálu. Zatím se Getsemanská zahrada rozezněla slavičím zpěvem.

Nikdo neví, kam vedly stopy dvou Jidášových vrahů, ale cestu třetího známe. Muž v kápi sešel z cesty a prodíral se olivovým houštím na jih. Přešel zahradní zeď daleko od hlavní brány, v jižním cípu, kde se v jednom místě vydrolilo zdivo. Brzy jste ho mohli zahlédnout na břehu Cedronu. Brodil se chvíli vodou, dokud nezpozoroval v dálce siluety dvou koní a vedle nich mužskou postavu. Koně stáli v potoce a voda jim omývala kopyta. Neznámý vsedl na prvního koně a muž v kápi se vyhoupl na druhého. Oba zvolna postupovali potokem

a bylo slyšet, jak pod kopyty koní chrastí kamínky. Konečně jezdci vyjeli z vody, vyšplhali na jeruzalémský břeh a jeli krokem podél městských hradeb. Po chvíli se neznámý odpojil, pustil se napřed a brzy zmizel z dohledu. Muž v kápi zarazil koně, slezl na liduprázdné cestě, shodil plášť, obrátil ho naruby, vytáhl z podšívky plochou přílbu bez chocholu a nasadil si ji. Teď se vyšvihl do sedla muž ve vojenské chlamidě s krátkým mečem u pasu. Trhl uzdou a horkokrevný jezdecký kůň se pustil do cvalu a vytřásal jezdce. Nejeli daleko - muž mířil k jižní jeruzalémské bráně.

Pod obloukem brány tančilo neposedné rozkmitané světlo pochodní. Strážníci z druhé centurie Bleskové legie posedávali na kamenných lavicích a hráli v kostky. Když viděli přijíždět jezdce ve vojenské přílbě, vyskákali ze svých míst, ale jezdec jim jen pokynul a vjel do města.

Jeruzalém tonul ve slavnostním osvětlení. Ve všech oknech plály svícny, odevšad se nesly chvalozpěvy a slévaly se v jeden nesladěný chór. Jezdec občas pohlédl do oken vedoucích na ulici a uviděl rodiny shromážděné kolem stolu, kde stály mísy s kůzlečím masem, hořkými bylinami a mezi nimi číše naplněné vínem. Pohvizdoval si tiše nějakou písničku a ubíral se zvolna po vyliďněných ulicích Dolního Města k Antoniově věži a občas vzhlížel k rozzářenému pětiramennému svícnu, jaký nenajdete po celém světě, rozklenutému nad chrámem, nebo na měsíc, zavěšený ještě výš.

Palác Heroda Velikého se neúčastnil obřadu velikonoční noci. V jeho postranních komnatách, obrácených na jih, kde se ubytovali důstojníci římské kohorty a velitel legie, se míhala světla a bylo tu rušno a živo. Hlavní průčelí paláce se sloupovím a zlatými sochami, kde sídlil jediný nedobrovolný host - prokurátor - jako by osleplelo v ostrém měsíčním svitu. Tady panovalo ticho a tma.

Jak se přiznal Afranioví, správce Judeje netoužil po vnitřních komnatách. Nařídil, aby mu připravili lože na kolonádě, kde obědval a kde ráno vyslýchal odsouzence. Ulehl na rozestlané lůžko, ale spánek nepřicházel. Nahý měsíc trčel vysoko na jasné obloze a prokurátor ho několik hodin soustředěně pozoroval.

Kolem půlnoci obestřel konečně prokurátora milosrdný spánek. Pilát křečovitě zívł, rozepnul si a shodil plášť, odepnul opasek se širokým nožem z dobré oceli, zasunutým v pochvě, položil jej do křesla vedle lůžka, zul si sandály a natáhl se. Banga k němu okamžitě vyskočil na postel, ulehl vedle, položil si hlavu k jeho. Pilát ho objal a konečně zavřel

oči. Teprve potom usnul i pes.

Lůžko tonulo v pološeru, zastíněné před měsíční září sloupem, ale od schodiště před kolonádou se k němu táhl stříbrný měsíční pás. Sotva se prokurátor ve spánku odpoutal od okolního světa, vykročil bez váhání po světelné stezce vzhůru k měsíci. Dokonce se ve snu šťastně rozesmál, jak se všecko krásně a neopakovatelně seběhlo na téhle průzračné modravé cestě. Kráčel provázen Bangou a po jeho boku šel potulný filozof. Diskutovali o něčem neobyčejně složitém a důležitém a nikomu z nich se nepodařilo druhého přesvědčit. V ničem se neshodli, a proto byla diskuse zvláště zajímavá a nebrala konce. Samozřejmě se ukázalo, že dnešní poprava je jen a jen nedorozumění: vždy tenhle filozof, který si vymyslel tak nehoráznou teorii o tom, že všichni lidé jsou v jádru dobří, kráčí vedle Piláta, a je tudíž živ. Pouhé pomyšlení, že by takový člověk mohl být popraven, vladaře přímo vyděsilo. Žádná poprava nebyla! Ne a ne! V tom spočívalo kouzlo putování po měsíčním schodišti.

Měli dostatek volného času, bouře se přižene až kvečeru a zbabělost je nesporně jednou z nejhorších lidských chyb. Tak to alespoň prohlašoval Ješua Ha-Nocri. Ne, filozofe, nesouhlasím: je to vůbec nejhorší lidská chyba!

Dnešní správce Judeje a bývalý tribun legie nebyl například ani chvilku zbabělý tenkrát v Dívčím údolí, kde sveřepí Germáni div neubili obra Krysobijce. Ale uznej, filozofe: copak ty, se svým rozumem, můžeš připustit myšlenku, že prokurátor Judeje zahodí svou kariéru kvůli člověku, který se prohřešil vůči Césarovi?

„Ano, ano...“ sténal a povzlykával ve spánku Pilát. Ovšemže to udělá. Ráno by to ještě nedokázal, ale teď, v noci, všecko dobře rozvážil. Učiní vše, aby zachránil život prokazatelně nevinného pomateného snílka a lékaře!

„Teď už se nikdy nerozloučíme,“ promlouval k němu ve snu otrhaný filozof a tulák, který podivným řízením osudu zkřížil cestu jezdce Zlatého kopí, „kam půjdeš ty, tam půjdu i já! Kdykoli mě vzpomenou, vzpomenou i tebe! Mě, nalezence, syna neznámých rodičů, a tebe, syna krále hvězdopravce a mlynářovy dcery, krasavice Pily.“

„Nezapomeň, pamatuj na mě, na hvězdopravcovu syna,“ prosil ve snu Pilát. A když ho žebrák z Oiin-Saridu, který kráčel po jeho boku, ujistil pokynem hlavy, že nezapomene, krutý vladař Judeje se radostí smál i plakal zároveň.

Všecko to bylo příliš krásné a tím drtivější bylo probuzení. Banga zavrčel na měsíc a hladká, jakoby olejem

napuštěná modravá měsíční stezka náhle zmizela. Prokurátor otevřel oči a nejdřív ze všeho si uvědomil, že poprava byla vykonána. První, co udělal, bylo, že navyklým pohybem popadl psa za obojek, pak pátral chorobným zrakem po obloze a viděl, jak se měsíc naklonil a vypadá, jako by ho kdosi postříbřil. Měsíční světlo zastínilo jiné, nepříjemné a těkavé, které kmitalo na kolonádě přímo před jeho očima. To v rukou centuriona Krysobijce plála a čadila pochodeň. Krysobijce přitom napůl vztekle a napůl ustrašeně pošilhával po nebezpečném zvířeti, které se užuž chystalo ke skoku.

„Lehni, Bango!“ zaskuhral prokurátor nemocným hlasem a zakašlal. Pak si zastínil rukou oči před světlem a pokračoval: „Ani v noci při novoluní nemám pokoj. Ó bohové! Ostatně vy máte taky nezáviděníhodnou službu, Marku. Mrzačíte vojáky...“

Centurio na něj vytřeštil oči a vladař se vzpamatoval. Aby zamluvil zbytečná slova, pronesená ještě v polospánku, řekl:

„Neurázej se. Opakuji, že moje postavení je daleko horší. Co si žádáš?“

„Dostavil se velitel tajné stráže,“ oznámil věčně Krysobijce.

„At' jde sem,“ nařídil vladař a odkašlal si. Bosýma nohama zašátral po podlaze a vklouzl do sandálů. Po sloupech se roztančily stíny a na mozaikové podlaze zacvakaly centurionovy těžké boty. Krysobijce sešel do zahrady.

„Ani při novoluní nemám klid,“ zabručel zlostně prokurátor. Mezi sloupy vystřídal centuriona muž v kápi.

„Bango, lež,“ poručil tiše Pilát a stiskl psovi krk.

Afranius se dřív, než začal mluvit, ze zvyku nejprve rozhlédl a poodešel do stínu. Když se přesvědčil, že kromě Bangu není na kolonádě nikdo třetí, prohlásil tiše:

„Žádám, abych byl postaven před soud, vladaři. Měl jsi pravdu. Nepodařilo se mi uchránit Jidáše Iškariotského, je mrtev. Zasluhuji si, abys mě předal soudu a propustil ze svých služeb.“ Afranius měl dojem, že na něj upřeně hledí čtvero očí: jednoj psy a jednoj vlčí.

Vytáhl ze záhybů chlamidy měšec se stopami zaschlé krve a zapečetěný dvěma pečetěmi.

„Tenhle měšec vrahové pohodili na Kaifášově dvoře. Krev na něm je krev Jidáše Iškariotského.“

„Kolik je tam, pro zajímavost?“ zeptal se Pilát a sklonil se k měšci.

„Třicet tetradrachem.“

Prokurátor se ušklíbl a řekl:

„Málo.“

Afranius mlčel.

„Kde je mrtvý?“

„To zatím nevím,“ odpověděl s klidným sebevědomím muž, který nikdy neodložil kápi, „ráno zahájíme pátrání.“

Pilát sebou škulbl a nechal rozepnutý řemínek sandálu, který se marně pokoušel zapnout.

„Ale víš určitě, že je mrtev?“

Dostalo se mu strohé odpovědi:

„Prokurátor ví, že sloužím v Judeji patnáct let. Začínal jsem za Valeria Grata. Nemusím vždycky vidět mrtvolu, abych mohl zodpovědně prohlásit, že ten a ten je mrtev. Oznamuji, že muž jménem Jidáš Iškariotský byl před několika hodinami zavražděn.“

„Odpust' mi, Afranie,“ chlácholil ho Pilát, „ještě jsem se úplně neprobral ze spánku, a proto mi vylétla z úst taková slova. Špatně spím,“ usmál se, „a pořád vidím ve snu měsíční paprsek. Představ si, je to směšné, ale zdá se mi, že se po něm procházím ... Jenže teď bych rád slyšel tvůj názor na celý případ. Kde ho chcete hledat? Posad' se, veliteli tajné služby.“

Afranius se uklonil, přisunul křeslo blíž k lůžku a usedl, až mu zařinčel meč u boku.

„Hodláme ho hledat nedaleko lisu na olivy v Getsemanské zahradě.“

„Hm ... A proč právě tam?“

„Předpokládáme, vladaři, že Jidáš nebyl zavražděn přímo ve městě ani daleko od něho, ale někde poblíž Jeruzaléma.“

„Vím, že znáš svou věc jako málokdo. Nemám tušení, jaká je situace v Římě, ale v koloniích se ti nikdo nevyrovná. Vylož mi však, proč tak soudíš.“

„V žádném případě si nepřipouštím myšlenku,“ vysvětloval polohlasně Afranius, „že by Jidáš padl do rukou podezřelých lidí v obvodu města. Na ulici se nedá tajně zabíjet. To znamená, že by ho museli vylákat někam do sklepení. Ale hlídky už prohledaly Dolní Město a nepochybně by ho našly. Ručím za to, že ve městě není. Kdyby ho zavraždili kdesi daleko za městem, nemohli by tento měsíc tak rychle podvrhnout Kaifášovi. Jidáš byl zavražděn blízko za městem. Vylákali ho chytře z města.“

„Nedovedu si představit, jak to mohli dokázat!“

„Ano, připouštím, že to je nejtěžší oříšek v celém případě, vladaři. Dokonce si netroufám tvrdit, že se mi jej podaří rozlousknout.“

„Vskutku, to je záhada! O svátečním večeru opustí věřící velikonoční tabuli, vydá se neznámo proč za město a tam zahyne. Kdo ho jen mohl vylákat a jak? Nebyla v tom nějaká žena?“ zeptal se náhle jasnozřivě.

Afranius odpověděl klidně a důrazně:

„V žádném případě, prokurátore. Tuto možnost musíme zcela vyloučit. Ale uvažujme logicky. Kdo měl zájem Jidáše odstranit? Potulní fantastové, jistý kroužek, kde především nebývají ženy. Aby se mohl někdo oženit, potřebuje peníze. Ale aby mohl někdo s pomocí ženy zabít člověka, potřebuje mnoho peněz, a tuláci je nemají. Do Jidášova případu nebyla zapletena žena, vladaři. Ba co víc, tvrdím, že takový výklad vraždy by nás pouze sváděl na falešnou stopu, ztěžoval vyšetřování a mátl mě.“

„Vidím, že máš naprostou pravdu, Afranie,“ souhlasil Pilát. „Dovolil jsem si jenom vyslovit svou domněnku.“

„Bohužel chybnou, prokurátore.“

„Ale co potom, jak si to vysvětlit?“ zvolal vladař a s nezkrotnou zvědavostí se vpíjel do tváře svého společníka.

„Soudím, že příčinou všeho byly zase jen peníze.“

„Skvělá myšlenka! Ale kdo a proč mu mohl nabídnout v noci za městem peníze?“

„Nikoli, prokurátore, tak to nebylo. Mám pro to jediné vysvětlení, a jestli zklame, stěží najdu jiné.“ Afranius se naklonil blíž k Pilátovi a šeptem pokračoval:

„Jidáš chtěl ukrýt peníze na osamělém místě, o kterém by věděl jen on sám.“

„Výborná hypotéza. Ano, tak to nejspíš bylo. Teď chápu: nevlákali ho lidé, ale jeho vlastní úmysl... Ano, ano, je to tak.“

„Správně. Jidáš byl nedůvěřivý, peníze před lidmi schovával.“

„Říkáš, v Getsemánii ... Nechápu, proč právě tam ho chceš hledat “

„Ó, to je náramně jednoduché, prokurátore! Nikdo nebude ukrývat peníze na cestách, na otevřených a nechráněných místech. Jidáš se tudíž nedal ani hebronskou, ani betánskou cestou. Potřeboval chráněné, odlehlé místo, kde rostou stromy. To je docela jednoduché. Podobné místo kromě Getsemánie blízko Jeruzaléma nenajdeš. Nemohl jít daleko.“

„Přesvědčil jsi mě svými důkazy. Co tedy máme dělat?“

„Neprodleně zahájím pátrání po vrazích, kteří vyslídili Jidáše za městem, a sám, jak jsem oznámil, půjdu před soud.“

„Čím ses provinil?“

„Moji špehové ztratili Jidáše z dohledu večer na tržišti, brzy po tom, co opustil Kaifášův palác. Nechápu, jak se to mohlo stát. To se mi přihodilo poprvé v životě. Ihned po naší rozmluvě jsem nařídil, aby řečeného mladíka sledovali. Ale v okolí tržiště kamsi odbočil, začal kličkovat a nepozorovaně unikl.“

„Hm ... Věz, že nepokládám za nutné, abych tě předal soudu. Vykonal jsi vše, co bylo v tvých silách, a nikdo na světě,“ při těch slovech se prokurátor usmál, „by nedokázal víc! Potrestej špehy, kteří ztratili Jidášovu stopu. Ale ani v tomto případě, upozorňuji, bych nechtěl, aby trest byl příliš přísný. Koneckonců učinili jsme všecko, abychom toho nízkého člověka zachránili! Ach ano, málem bych zapomněl,“ a Pilát si přejel rukou čelo, „jak dokázali propašovat peníze do Kaifášova paláce?“

„Rozuměj, vladaři ... To už nebylo dvakrát obtížné. Mstitelé pronikli zadem do paláce v místě, kde vybíhá nad zadním nádvořím ulička. Přehodili měsíc přes mříže.“

„Bylo to provázeno nějakým sdělením?“

„Ano, navlas tak, jak prokurátor předpokládal. Ostatně...“ a Afranius strhl pečeť a ukázal jeho obsah vladaři.

„Pomysli, co děláš, Afranie. Ty pečeti jsou nepochybně chrámové?“

„Prokurátor si s tím nemusí lámat hlavu,“ odpověděl muž v kápi a znovu zapečetil měsíc.

„Cožpak ty máš všechny pečeti?“ zeptal se Pilát a rozesmál se.

„Jinak to nejde, prokurátore,“ odpověděl přísně Afranius a nehnul přitom ani brvou.

„Dovedu si představit, co se dělo v Kaifášově paláci!“

„Prokurátor má pravdu. Vzbudilo to velké pobouření. Okamžitě mě tam zavolali.“

Dokonce i v šeru bylo vidět, jak se v prokurátorových očích rozhořely plamínky.

„To je zajímavé...“

„Odvažují se prokurátorovi namítnout, že na tom nebylo zhola nic zajímavého. Zoufale nudný a únavný případ. Na mou otázku, nevyplácel-li někdo v Kaifášově paláci peníze, dostalo se mi kategorické odpovědi, že ne.“

„Ach tak? Když ne, tak tedy ne. Tím obtížnější bude vypátrat vrahy.“

„Prokurátor uvažuje naprosto správně.“

„Poslyš, Afranie, teď mi napadá: nezabil se Iškariotský sám?“

„Ó nikoli, prokurátore,“ protestoval Afranius, a dokonce se údivem zvrátil do křesla, „odpusť mi mou smělost, ale to je zcela nepravděpodobné.“

„Ach, ve zdejším městě je všecko pravděpodobné. Vsadím se, že za krátký čas se podobná pověst rozšíří po celém městě.“

Velitel tajné služby zabodl do prokurátorova obličej pronikavý pohled, zamyslel se a po chvíli přiznal:

„Není to vyloučeno, vladaři.“

Pilát se zřejmě stále nemohl rozloučit s případem vraždy Jidáše Iškariotského, a třebaže už bylo beztoho všecko jasné, prohodil dokonce trochu zasněně:

„Přál bych si vidět, jak ho vraždili.“

„Bylo to mistrovské dílo, prokurátore,“ odpověděl Afranius a poloironicky zahlížel na svého velitele.

„Jak to víš?“

„Rač si prohlédnout měšec,“ navrhoval Afranius. „Ručím za to, že zabitému krev vytryskla proudem. V mých letech už jsem viděl hezkou řádku zabitých, vladaři.“

„Takže nevstane z mrtvých?“

„Vstane, prokurátore,“ vysvětloval s úsměvem Afranius, „až se nad ním rozezná hlahol trub mesiáše, kterého zde všichni očekávají. Dřív ne.“

„Stačí, Afranie. Tento případ je jasný. Přejděme nyní k pohřbu ukřižovaných.“

„Ukřižovaní jsou pohřbeni, vladaři.“

„Ó Afranie! Kdo by tě předal soudu, dopustil by se zločinu! Zaslouhuješ nejvyšší odměnu. Jak se to odehrálo?“

Afranius začal vyprávět.

Zatímco on sám se zabýval případem Jidáše Iškariotského, oddíl tajné stráže pod vedením jeho pomocníka dorazil kvečeru na vrchol hory. Brzy zjistil, že chybí tělo jednoho zločince.

Pilát se otrásl a prohlásil chraplavě: „To se dalo předpokládat!“

„Neznepokojuj se ani v nejmenším, prokurátore,“ řekl Afranius a pokračoval. „Těla Dismase a Gestase s očima vyklovanýma od dravců vojáci posbírali a neprodleně začali pátrat po třetím. Zakrátko je objevili. Jistý muž...“

„Jméнем Matouš Lévi,“ prohlásil Pilát spíš přesvědčivě než tázavě.

„Tak jest, prokurátore.“

„Matouš se ukrýval v jeskyni na severním svahu Golgoty a čekal, až se setmí. Měl u sebe obnažené Ješuoovo tělo. Sotva stráž vstoupila do jeskyně s pochodní, Matouš se

rozlítíl. V návalu zoufalství a zloby vykřikoval, že se nedopustil žádného přečinu. Podle zákona má každý člověk právo pohřbít popraveného zločince, když se mu zachce. Prohlásil, že se nehodlá s mrtvolou rozloučit. Vzrušeně vyřázel nesouvislé výkřiky, střídavě prosil a proklínal..."

„Takže musel být zajat?“ zeptal se chmurně Pilát.

„Nikoli, prokurátore,“ uklidňoval ho Afranius, „toho drzého pomatence se nakonec podařilo uklidnit slibem, že tělo bude pohřbeno. Když Matouš pochopil, co mu říkají, ztichl, ale oznámil, že se nikam nehne a že si přeje, aby se mohl zúčastnit pohřbu. Tvrdil, že neodejde, i kdyby ho třeba zabili, a dokonce jim k tomu účelu nabídl nůž na chleba, který měl u sebe.“

„Odehnali ho?“ zeptal se přídušeně vladař.

„Nikoli, prokurátore. Můj pomocník dovolil, aby se směl zúčastnit pohřbu.“

„Kdo z tvých pomocníků vedl oddíl?“ zajímal se Pilát.

„Tolmaius,“ odpověděl velitel tajné služby a dodal s obavou v hlase: „Dopustil se snad chyby?“

„Pokračuj,“ přerušil ho vladař. „Nestala se žádná chyba. Vůbec začínám být nesvůj, Afranie. Podle všeho mám co dělat s člověkem, který se nikdy nedopouští chyb. Ten člověk jsi ty.“

„Matouše naložili na vůz spolu s těly popravených a přibližně za dvě hodiny dojeli k opuštěné úžlabině severně od Jeruzaléma. Tam oddíl za hodinu vykopal hlubokou jámu - vojáci se střídali - a pohřbil do ní těla všech tří ukřižovaných.“

„Obnažená?“

„Nikoli, prokurátore. Moji lidé vzali s sebou k tomu účelu chitóny. Navlékli nebožtíkům na prsty prsteny. Ješúovi jednoduchý, Dismasovi dvojitý a Gestasovi trojitý. Pak zavalili jámu balvany. Tolmaius zná poznávací znamení.“

„Ach, kdybych to jen tušil!“ zamračil se vladař. „Rád bych na vlastní oči spatřil toho Matouše...“

„Je zde, prokurátore.“

Pilát vypouklil oči, chvíli si zkoumavě prohlížel Afrania a pak řekl:

„Díky za vše, co jsi v té věci učinil. Žádám tě, abys ke mně zítra poslal Tolmaia a předem mu naznačil, že jsem s ním spokojen. Tebe pak prosím,“ a vytáhl z opasku, který ležel na stole, prsten a podal ho veliteli tajné služby, „abys ode mne přijal na památku tento prsten.“

Afranius se uklonil se slovy:

„Poctil jsi mě svou přízní. Díky, vladaři.“

„Dále tě žádám, abys odměnil oddíl, který pohřbíval mrtvé. Špehové, kteří ztratili Jidáše z dohledu, zasluhují důtku. A teď zavolej řečeného Matouše. Chci slyšet podrobnosti o Ješuoově případu.“

„Jak poroučíš, prokurátore,“ vyhrkl Afranius a odcouval s úklonem k východu. Pilát tleskl do dlaní a zvolal:

„Sluhové, ke mně! Světlo!“

Zatímco velitel tajné služby sestupoval do zahrady, za Pilátovými zády v rukou služebníka už zaplálo chvějivé světlo. Před prokurátorem stály na stole tři svícný a měsíčná noc rázem ustoupila do zahrady, jako by ji Afranius odvedl s sebou. Velitele vystřídal na kolonádě malý vyhublý človíček a vedle něho kráčel obrovitý centurio. Krysobjice zachytil vladařův pohled a vzdálil se: zmizel v zahradě.

Správce Judeje si prohlížel napůl dychtivě, napůl vylekaně příchozího. Tak se díváme na člověka, o kterém jsme mnoho slyšeli i přemýšleli a který konečně stojí před námi.

Byl sotva čtyřicetiletý, černovlasý a otrhaný, pokrytý od hlavy k patě zaschlým blátem. Rozhlížel se úkosem, číhavě jako zvíře, zkrátka působil nevzhledně a nejspíš se podobal městskému žebrákovi, jakých potkáváte houfy na stupních chrámu nebo na tržištích hlučného a špinavého Dolního Města.

Oba dlouho mlčeli. Vtom muž zbledl, zavrával, a kdyby se nezachytil špinavou rukou stolu, určitě by upadl.

To přimělo Piláta, aby konečně přerušil dlouhé mlčení a zeptal se:

„Co je ti?“

„To nic,“ odpověděl Matouš Lévi a těžce polkl, až mu hubený, holý, popelavý krk s ohryzkem povyskočil a znovu klesl.

„Co je ti, odpověz,“ opakoval Pilát.

„Jsem unaven,“ odpověděl Matouš a zarytě upíral oči na obrazce na mozaikové podlaze.

„Posaď se,“ vybídl ho vladař a ukázal na křeslo.

Host k němu nedůvěřivě vzhlédl, přišoural se ke křeslu, zašilhal na zlatá opěradla a usedl vedle na podlahu.

„Vysvětli mi, proč si nesesedneš do křesla,“ tázal se Matouše Léviho prokurátor.

„Jsem špinavý, znečistil bych je,“ procedil Matouš, oči upřené do země.

„Poručím, aby ti přinesli něco k jídlu.“

„Nechci, nemám hlad,“ odmítal host.

„Proč lžeš?“ zeptal se ho tiše Pilát. „Celý den jsi nevzal nic do úst, a možná déle. No dobrá, když nechceš,

nejez. Dal jsem tě zavolat, abys mi ukázal svůj nůž."

„Vojáci mi ho odebrali, když mě sem vedli," vysvětloval Matouš a dodal nevrle: „Vratte mi ho, musím ho odevzdat majiteli, je ukradený."

„Proč jsi ho ukradl?"

„Abych mohl přeřezat provazy," odpověděl.

„Marku!" zvolal prokurátor a centurio vystoupil na kolonádu. „Dej sem jeho nůž."

Krysobijce vytáhl z jednoho ze dvou pouzder, která mu visela u pasu, špinavý nůž na chleba a podal ho Pilátovi. Sám se opět vzdálil.

„Jak jsi k němu přišel?"

„Sebral jsem ho v pekařském krámku u Hebronské brány. Jak se vejde do města, hned vlevo."

Pilát si prohlížel široké ostří, bůhvíproč zkoušel, je-li nůž nabroušený, a pak řekl:

„O nůž se neboj, bude vrácen majiteli. Potřebuji od tebe něco jiného - ukaž mi svitek, co nosíš u sebe a kam jsi zapisoval Ješuova slova."

Matouš na něj nenávistně pohlédl a ušklíbl se, až se jeho obličej proměnil v jedinou odpudivou grimasu.

„Chcete mě připravit i o to poslední, co mám?" zeptal se.

„Neřekl jsem ti ‚dej mi svitek‘," poučoval ho vladař, „ale jen ‚ukaž‘."

Muž zalovil za košilí a po chvíli vytáhl pergamenový svitek. Prokurátor jej vzal do ruky, rozvinul na světle, rozprostřel mezi svícny a s přimhouřenýma očima začal zkoumat téměř nečitelné černé klikyháky. Bylo obtížné rozluštit ty hrbolaté řádky. Vladař napínal zrak, skláněl se nad pergamenem a přejížděl prstem jednotlivé řádky. Nakonec se ujistil, že záznam tvoří řetěz nesouvislých výroků, dat, hospodářských poznámek a básnických úryvků. Sem tam něco rozeznal: „... Smrt neexistuje..." „Včera jsme pojídali sladké jarní bakkuroty..."

Pilát četl s obličejem zkřiveným napětím a s přimhouřenýma očima: „... Spatříme nezkalený tok řeky života..." „Lidstvo bude vzhlížet skrze průzračný křišťál k slunci..."

Vtom se zimničtě roztrásl. Mezi posledními řádky rozluštil slova: „...není větší chyby nad... zbabělost..."

Svinul pergamen a podal ho kvapně Matoušovi.

„Vem si to," pobídl ho a za chvíli dodal: „Jsi, jak vidím, vzdělaný člověk. Co by ses toulal po světě sám v žebráckých hadrech, bez přístřeší? Mám v Kaisareji obsáhlou knihovnu, jsem nesmírně bohatý a chci tě vzít do své služby. Budeš

studovat a střežit papyrasy, budeš syt a oblečen."

Matouš vstal a odpověděl:

„Nechci k tobě do služby.“

„A proč?“ otázal se prokurátor a tvář mu zbrunátněla. „Jsem ti snad odporný ... bojíš se mě?“

Na mužově tváři se znovu objevil zlomyslný škleb a Lévi vysvětloval:

„Ne já tebe, ale ty mě by ses bál. Nebude to pro tebe lehké, dívat se mi do tváře poté, co jsi ho usmrtil.“

„Mlč!“ okřikl ho Pilát, „a vezmi si peníze.“

Muž zavrtěl odmítavě hlavou a vladař pokračoval:

„Vím, že se považuješ za Ješuova učedníka. Věz však, že sis neosvojil nic z jeho učení. Kdyby tomu bylo tak, určitě bys ode mne něco přijal. Pamatuj, jak před smrtí prohlásil, že nikoho neobviňuje.“ Zvedl ukazovák a tvář mu křečovitě pošubávala. „Sám by bez váhání ode mne něco přijal. Ty jsi nemilosrdný, a on takový nebyl. Kam chceš teď jít?“

Matouš přiskočil ke stolu, opřel se o něj oběma rukama, hltal planoucíma očima prokurátora a šeptal:

„Věz, vladaři, že zabiju v Jeruzalémě jistého člověka. Říkám ti to jen proto, abys věděl, že ještě poteče krev.“

„Sám dobře vím, že poteče,“ přitakal Pilát. „Tvoje slova mě nepřekvapují. To hodláš nejspíš zabít mě?“

„To se mi nepodaří,“ odpověděl Matouš a vycenil zuby v úsměvu. „Nejsem takový hlupák, abych na něco podobného pomýšlel. Zbytek života obětuju myšlence zabít Jidáše Iškariotského.“

V prokurátorových očích se mihl vítězoslavný záblesk. Pokynul Matoušovi, aby přistoupil blíž, a tiše mu sdělil:

„S tím si nelam hlavu, to se ti nepodaří. Věz, že Jidáše právě dnešní noci zavraždili.“

„Kdo to udělal?“

„Nebud' žárlivý,“ konejšil ho Pilát s úsměvem a mnul si ruce. „Obávám se, že měl víc příznivců, nejen tebe.“

„Kdo ho zabil?“ opakoval šeptem Matouš.

Pilát odpověděl: „Já, slyšíš, já ho zabil.“

Matouš otevřel ústa a s očima vyvalenýma sledoval prokurátora, který tiše pokračoval:

„Není to samozřejmě mnoho, ale aspoň něco jsem udělal.“ A dodal: „Tak co, teď už ode mne nějaký dar přijmeš?“

Matouš se zamyslel a nakonec obměkčen prohlásil: „Poruč, aby mi vydali kus čistého pergamenu.“

Za hodinu už nebylo po Matoušovi v paláci ani vidu, ani slechu.

Ranní ticho rušily pouze tlumené kroky stráží v zahradách. Měsíc valem bledl a na protějším obzoru se vyhoupla jitřenka, podobná bělavé skvrně. Svícný dávno pohasly. Vladař ležel na lůžku, ruku pod hlavou, a tiše oddechoval. Vedle spal Banga.

Tak přivítal úsvit patnáctého dne měsíce nísánu pátý prokurátor Judeje Pilát Pontský.

(27) ZKÁZA BYTU Č. 50

Když Markétka dospěla k závěrečným slovům kapitoly „Tak přivítal úsvit patnáctého dne měsíce nísánu pátý prokurátor Judeje Pilát Pontský“, už se rozednívalo.

Bylo slyšet, jak na dvorku v korunách vrby a lípy se po ránu vesele hašteří vrabci.

Vstala a protáhla se. Teprve teď cítila, jak je celá rozlámaná a jak strašně se jí chce spát. Kupodivu, jinak pocítovala v duši klid. Myšlenky plynuly spořádaně a vůbec jí nevadilo, že strávila noc u pekelných mocností. Neděsily ji vzpomínky na gala ples u satana ani na Mistrův zázračně rychlý návrat, nepřekvapovalo ji, že román vznikl z hromádky popela, ani že ve sklepním bytě v uličce blízko Arbatu je všechno na svém místě po tom, co byl odtud vyhnán udavač Alois Mogaryč. Prostě setkání s Wolandem ji psychicky nijak nepříznivě neovlivnilo. Všecko bylo tak, jak má být.

Odešla do sousedního pokojíku, přesvědčila se, že Mistr spí tvrdým hlubokým spánkem, zhasla teď už zbytečnou stolní lampičku, natáhla se na úzkou pohovku, která stála u protější stěny, a přikryla se starou roztrhanou pokrývkou. Za okamžik usnula a toho rána se jí nezdály žádné sny. V pokojích se rozhostilo ticho, stejně jako v celém domku i v tiché zastrčené uličce.

Tou dobou, totiž v sobotu časně ráno, nespalo celé jedno patro v jisté moskevské instituci. Okna vedoucí na velké asfaltové prostranství, pravidelně omývané a zametané pomocí speciálních strojů, které bzučivě popojížděly sem a tam, zářila jasným světlem, které prořezávalo ranní šero.

Celé patro bylo zaměstnáno Wolandovým případem a ve všech kancelářích se svítilo.

Po pravdě řečeno, případ byl jasný už ad včerejška, to je od pátku. Nezbyvalo než zavřít Varieté, kde zmizelo celé vedení a kde se den předtím děly další nepřístojnosti při povedené seanci černé magie. Jenomže po celou tu dobu

nepřetržitě přicházely do bdícího patra nové a nové materiály. Vyšetřování toho odstrašujícího případu, který zaváněl čertovinou smíchanou s hypnotickými pokusy a prokazatelnou zločinností, mělo za úkol zachytit nitky různých zmatených událostí, které se zběhly v nejrůznějších koutech Moskvy, a spojit je dohromady.

První si pobyl v bdícím, štědře osvětleném patře Arkadij Apolonovič Semplejarov, předseda akustické komise. V pátek odpoledne zazvonil v jeho bytě nedaleko Kamenného mostu telefon a mužský hlas se sháněl po soudruhu Semplejarovovi. Žena Arkadije Apolonoviče odpověděla nevlídně, že manžel je nemocen, odpočívá a nemůže jít k telefonu. Nakonec však Arkadij Apolonovič přece jen přišel. Na otázku, kdo volá, hlas v telefonu podal krátké vysvětlení.

„Okamžik... vteřinku počkejte... hned to bude,“ zablekotala jindy nafoukaná žena předsedy akustické komise. Jako střela vletěla do ložnice a pomáhala muži vstát. Sernplejarov ležel v posteli a prožíval pekelná muka při vzpomínce na včerejší představení i následující noční domácí skandál, který končil vyhnáním jeho saratovské neteře z bytu.

Ten okamžik netrval jednu, ale přesně dvanáct vteřin. Arkadij Apolonovič s trepkou na jedné noze stál ve spodním prádle u telefonu a vykoktal:

„Ano, u telefonu... Slyším, ano...“

Jeho žena v tu chvíli zapoměla na všechna podlá provinění proti manželské věrnosti, kterých se Arkadij Apolonovič dopustil, strčila da předsíně vyděšený obličej, mávala druhou trepkou a šeptala:

„Obuj se... Nebo nastydneš od nohou...“

Arkadij Apolonovič odmítavě mával bosou nohou, vrhal na ni vražedné pohledy a přitom bručel do telefonu:

„Ano, ona, ano... Samozřejmě, chápu... Za chvíli jsem u vás...“

Celý večer strávil v patře, kde probíhala vyšetřování.

Byl to deprimující, nanejvýš nepříjemný rozhovor. Semplejarovovi nezbývalo, než aby otevřeně, do všech podrobnosti vyličil nejen odpornou seanci černé magie a rvačku v lóži, ale současně se zmínil i o Milici Andrejevně Pokobatkové z Jelochovské ulice, o saratovské neteři a mnoha dalších věcech, které pro něj znamenaly totéž co natahování na skřipec.

Přirozeně svědectví Arkadije Apolonoviče, inteligentního, kultivovaného člověka a na slovo vzatého odborníka, značně vyšetřování napomohlo. Semplejarov výstižně popsal seanci záhadného mága v masce i dva jeho pomocníky a zapamatoval

si dokonce jeho jméno. Porovnáním Semplejarovovy výpovědi s dalšími, mimo jiné se svědectvím některých dam, které po představení utrpěly újmu (kupříkladu jakési dámy v lila spodním prádle, která ohromila Rímského, ó žel! a mnoha jiných), a dále posílkáře Karpova, který byl vyslán do bytu č. 50 v Sadové ulici, vyšlo najevo, kde je třeba hledat viníka a inspirátora všech těchto kousků.

Orgány několikrát navštívily byt č. 50, a nejen že prosmejčily každý kout, ale dokonce proklepávaly kladívkem stěny, zkoumaly krbové komíny a pátraly po tajných skrýších. Nicméně všechna tato opatření nevedla k žádoucím výsledkům. Ani při jedné návštěvě se nepodařilo někoho v bytě zastihnout, ačkoli bylo zřejmé, že byt je obydlen, nehledě na to, že všichni, kdo se z nejrůznějších důvodů zabývali otázkami spojenými s pobytem zahraničních umělců v Moskvě, svorně kategoricky prohlašovali, že žádný černý mág jménem Woland v Moskvě není a být nemůže.

Po příjezdu se nikde nehlásil, nepředkládal nikomu ani pas, ani jiné doklady, úmluvy či kontrakty a nikdo o něm neslyšel! Vedoucí programového oddělení estrádní komise Čiňanov se dušoval a zapřísahal, že mu nezvěstný Štopa Lotrov neposlal ke schválení program Wolandova vystoupení, aniž by ho telefonicky informoval o Wolandově příjezdu. Tudíž on, Čiňanov, absolutně nechápe a nedovede si vysvětlit, jak mohl Štopa podobnou seanci ve Varieté připustit. Když mu dokazovali, že Arkadij Apolonovič viděl na vlastní oči mága při představení, Čiňanov pouze pokrčil rameny a obracel nevinně oči k nebi: prozrazovaly, že Čiňanov je čistý jako lilie.

Předvolali i Prochora Petroviče, předsedu ústřední estrádní komise. Dodejme, že k nepříčetné radosti Anny Richardovny a k velkému údivu zbytečně přivolaných orgánů vklouzl hbitě do svého proužkovaného obleku, sotva milice stanula ve dveřích.

Mimoходом, jen co se vrátil na své místo, Prochor Petrovič schválil všechna opatření, která oblek během jeho krátké nepřítomnosti navrhl.

...Tak tedy zmíněný Prochor Petrovič neměl ani tušení o nějakém Wolandovi. Věřte nebo nevěřte, ale stalo se cosi neslýchaného: tisíce diváků, všecek personál Varieté a konečně i sám Arkadij Apolonovič Semplejarov, který přece nebyl žádný primitiv, viděli mága i jeho zpropadené pomocníky na vlastní oči, a přitom se nikomu dosud nepodařilo Wolanda vypátrat. Cožpak, ptám se vás, se hned po svém pohoršujícím vystoupení propadl do země, nebo, jak někteří tvrdí, vůbec v Moskvě

nebyl? Kdybychom připustili první možnost, vychází nám, že vzal s sebou všechny vedoucí činitele Varieté. V opačném případě se dalo soudit, že vedení pochybného divadla provedlo nějakou lumpárnu (vzpomeňte si na rozbité okno v ředitelské kanceláři a na Trumfovo chování!) a zmizelo beze stopy z hlavního města.

Ke cti toho, kdo řídil vyšetřování, budiž řečeno, že pohřešovaný Rimský byl vypátrán s obdivuhodnou rychlostí. Stačilo porovnat Trumfovy reakce na stanovišti taxíků před kinem s některými časovými údaji, například kdy skončilo představení a kdy asi mohl Rimský upláchnout, a už putovalo do Leningradu spěšný telegram. Za hodinu přišla depeše (to se stalo v pátek navečer), v níž se oznamovalo, že Rimský byl zadržen v hotelu Astoria v pokoji č. 312 ve třetím patře, hned vedle pokoje dramaturga jednoho moskevského divadla, které v tu dobu pohostinsky vystupovalo v Leningradě. V uvedeném pokoji je, jak známo, šedomodrý zlacený nábytek a přepychová koupelna.

Uprchlík byl dopaden v šatníku třístadvanáctky, okamžitě zatčen a vyslýchán hned v Leningradě. Vzápětí putoval do Moskvy další telegram, kde se oznamovalo, že administrativní ředitel Rimský se nachází ve stavu nepřičetnosti, na otázky odpovídá buďto zmateně, nebo vůbec odmítá odpovědět a vytrvale žádá, aby ho zavřeli do pancéřové cely a postavili k němu stráž. Moskva telegrafovala, aby poslali Rimského s doprovodem do Moskvy, a Rimský tedy odjel v pátek večerním vlakem.

V pátek kvečeru rovněž narazili na Lotrovovu stopu. Do všech měst byly vyslány telegramy s Lotrovovým popisem a z Jalty přišla odpověď, že Lotrov se zdržoval v Jaltě a teď odletěl letadlem do Moskvy.

Varenuchovu stopu se prozatím nepodařilo vypátrat. Pověstný administrátor, známý doslova po celé Moskvě, zmizel, jako když se po něm zem slehne.

Současně bylo nutné zabývat se událostmi, k nimž došlo mimo okruh Varieté, v různých koutech Moskvy. Vysvětlení si žádal zvláštní případ „bajkalistů“, kteří nepřetržitě zpívali o „nejkrásnějším moři“ (ostatně profesor Stravinskému se po dvou hodinách pomocí jakýchsi obstrůvků podařilo uvést je do normálního stavu), dále se množily případy, že lidé platili soukromníkům či institucím čertví čím a přitom tvrdili, že jsou to peníze, a zároveň stoupal počet poškozených.

Přirozeně nejnepříjemnější a nejskandálnější byl dosud nevyjasněný případ s hlavou zesnulého literáta Berlioze. Kdosi ji ukradl za bílého dne rovnou z rakve v Gribojedovově sále.

Dvanáct mužů vedlo vyšetřování a snažilo se zachytit všechny nitky roztroušené po celé Moskvě, které by vedly k rozuzlení toho složitého případu.

Jeden z členů vyšetřovací komise navštívil také kliniku profesora Stravinského a nejprve si dal předložit seznam pacientů, kteří byli přijati do ošetření v uplynulých třech dnech. Tak objevili Nikanora Ivanoviče Bosého i nešťastného konferenciéra, jemuž kocour utrhł hlavu. S oběma byli brzo hotovi: snadno došli k závěru, že oba padli do rukou jedné a téže bandy vedené tajemným mágem. Zato Ivan Nikolajevič Bezprizorný vyšetřovatele opravdu zaujal.

V pátek večer se otevřely dveře stosedmnáctky a vstoupil rozvážný mladík kulaté tváře. Choval se skromně a zdvořile a nikterak nevypadal na vyšetřovatele, dokonce na jednoho z nejlepších v Moskvě. Uviděl na posteli pobledlého skleslého mládence, který chvílemi těkal lhostejnýma očima po pokoji a chvílemi se zahleděl snivě do dálky anebo se uzavíral do sebe. Vyšetřovatel se vlídně představil a prohlásil, že si přichází pohovořit o tom, co se odehrálo na Patriarchových rybnících.

Jak by Ivan triumfoval, kdyby se vyšetřovatel objevil dřív, dejme tomu v noci ze středy na čtvrtek, kdy se básník bouřlivě a důrazně dožadoval, aby vyslechli jeho vyprávění! Teď se splnilo vytoužené přání pomoci dopadnout konzultanta, nemusel nikam běhat, sami za ním přišli jen proto, aby se od něho dozvěděli, co se událo ve středu večer na Patriarchových rybnících.

Ale běda! Ivan se za dobu, která uplynula od Berliozovy smrti, hodně změnil: odpovídal ochotně a zdvořile na všechny otázky, ale z jeho pohledu i tónu čísel nezájem. Berliozův osud ho víc netrápil.

Před příchodem vyšetřovatele ležel a lehce podřimoval. Viděl před sebou podivné, záhadné, neskutečné město s nakupeninami mramoru, proplétané sloupořadími, zlacenými sluncem, s pochmurně černou a nelítostnou Antoniovou věží, s palácem na západním pahorku, až po střechu ponořeným do tropické zeleně zahrad, a nad ní se vypínaly bronzové sochy, rozhořelé v západu slunce. Pod hradbami starobylého města zahlédl římské centurie v plné zbroji.

V polomu se mu zjevil vyholený muž v bílém plášti s purpurovou podšívku. Seděl nehybně v křesle, zažloutlý obličej zkřivený křečí, a upíral nenávistný pohled do pompézních cizích zahrad. Pak Ivan zahlédl lysou, písečně žlutou horu s opuštěnými kříži.

Nešťastná příhoda na Patriarchových rybnících básníka Ivana Bezprizorného už nezajímala.

„Poslyšte, Ivane Nikolajeviči, jak daleko jste byl od turniketu v okamžiku, kdy Berlioz spadl pod tramvaj?“

Ivanovi se kmitl ve tváři lhotejný úsměšek a odpověděl:

„Byl jsem hodně daleko.“

„A kostkovaný stál u turniketu?“

„Ne, ten seděl opodál na lavičce.“

„Víte určitě, že neběžel k turniketu, když Berlioz upadl?“

„Určitě. Nikam neběžel, seděl rozvalený na lavičce.“

Vyšetřovatel se dál nevyptával. Vstal, podal Ivanovi ruku, popřál mu brzké uzdravení a vyjádřil naději, že si brzy přečte jeho nové verše.

„Kdepak,“ odpověděl tiše Ivan, „já už nikdy v životě nebudu psát verše.“

Mladý muž se zdvořile usmál a vyjádřil přesvědčení, že básník v současné době trpí depresí, ale to brzy přejde.

„Omyl,“ zaprotestoval Ivan a nedíval se přitom na vyšetřovatele, ale pozoroval v dálce pohasínající obzor. „Tohle mě nikdy nepřejde. Psal jsem špatné verše a teď jsem to pochopil.“

Vyšetřovatel si odnášel od Ivana cenné poznatky. Pozorně sledoval nit událostí a snažil se dobrat začátku. Teď už nepochyboval, že výchozím bodem se stala vražda na Patriarchových rybnících. Samozřejmě ani Ivan, ani kostkovaný nestrčili nešťastného předsedu MASOLITU pod tramvaj. Fyzické násilí v tomto případě vyloučil. Ale byl skálopevně přesvědčen, že Berlioz se vrhl (nebo spadl) pod tramvaj vlivem hypnózy.

Materiál bohatě stačil k tomu, aby se ujasnilo, koho stíhat a kde. Jenomže smůla byla, že právě to se nedařilo. Znovu opakujeme, že v třikrát proklatém bytě č. 50 určitě někdo bydlel. Občas se v telefonu ozval jednou nakřáplý, jindy huhňavý hlas, někdy se otevřelo okno a dokonce bylo slyšet gramofon. Přesto pokaždé, kdykoliv tam orgány zamířily, našly byt prázdný. Několikrát, v různou denní i noční dobu, provedly namátkovou kontrolu. Ba co víc, chodily po bytě se sítí a prohledávaly každý kout. Ostatně tenhle byt byl už dávno podezřelý. Milice střežila nejen průjezd, který ústil na dvůr, ale i zadní vchod. Dokonce rozestavila hlídky na střeše u komínů. Ano, padesátka si ze všech pořádně utahovala a nedalo se proti tomu nic podniknout.

To pokračovalo až do půlnoci z pátku na sobotu, kdy baron Maigel ve fraku a lakýrkách slavnostně vstoupil do bytu coby host. Bylo slyšet, jak mu kdosi otevřel. Přesně za deset

minut vpadli milicionáři do bytu, bez zvonění, a nejenže tam nenašli obyvatele, ale ani nejmenší stopu po baronovi. To už bylo nad lidské chápání.

Jak jsme předeslali, pátrání pokračovalo až do sobotního rozbřesku; přibýly nové, neobyčejně zajímavé důkazy. Na moskevském letišti přistálo šestimístné aerotaxi, které přiletělo z Krymu. Spolu s ostatními vystoupil podivný pasažér, mladší člověk s mohutným strniskem vousů, se zarudlýma lekavýma očima a bez zavazadel. Vypadal, jako by se tři dny nemyl, a měl na sobě prapodivný úbor. Na hlavě čepici a přes noční košili přehozenou kavkazskou pláštěnku, na nohou kožené modré, právě koupené slipy. Sotva sešel z letištních schůdků, už ho zastavili, a zanedlouho se nezapomenutelný ředitel Varieté Stěpan Bogdanovič Lotrov ocitl před vyšetřovateli, kde přisypal další podrobnosti. S definitivní platností se vyjasnilo, že Woland pronikl do Varieté v podobě zahraničního umělce, zhypnotizoval Lotrova a pak ho šikovně uklidil bůhví kolik kilometrů od Moskvy. Spisy se vršily, ale celý případ se jevil čím dál složitější. Bylo zřejmé, že dopadnout takové individuum, které provádí podobné žerty (obětí jednoho takového žertíku se stal i Stopa), nebude jednoduché. Dodejme, že Lotrova na vlastní žádost zavřeli do spolehlivé cely. U vyšetřování ho vystřídal Varenucha, kterého právě zatkli v jeho vlastním bytě, kam se vrátil po téměř dvoudenní nepřítomnosti.

Přestože svatosvatě sliboval Azazelovi, že už nikdy nezalže, lhal od prvního slova. Ostatně, nesudme ho za to příliš přísně. Azazelo mu zakázal lhát a nadávat lidem po telefonu, teď administrátor mluvil bez pomoci tohoto přístroje. Těkal očima po místnosti a prohlásil, že se ve čtvrtek ve své kanceláři zpil jako čuně, pak někam odešel, ale neví kam, pil někde vodku, ale už si nevzpomíná kde, pak se válel kdesi u plotu, ale místo zapomněl. Teprve když mu pohrozili, že svým nesmyslným hloupým chováním narušuje důležité vyšetřování a že se za to bude zodpovídat, administrátor se rozplakal, bázně se ohlédl a šeptal přes skakajícím hlasem, že zalhal ze strachu před pomstou Wolandovy bandy a žádá si pancéřovou celu.

„Sakra, co pořád mají všichni s tou pancéřovou celou?“ zavrčel jeden z vyšetřujících.

„Banditi je pořádně vyděsili,“ poznamenal vyšetřovatel, který navštívil Ivana.

Varenuchu uklidnili, jak se dalo. Ujistili ho, že se postarají o jeho bezpečnost a že k tomu nepotřebují ani

pancéřový kryt, a tu z něho postupně vylezlo, že nepil žádnou vodku, ani se neválel u plotu, ale dostal nabančeno od jednoho zrzouna s vyčnělým špičákem a ještě jednoho tloušťíka...

„S kočičí vizáží?“

„Ano, ano,“ blekotal administrátor, třásl se jako list a vytrvale se ohlížel. Pak podrobně líčil, jak strávil skoro dva dny v bytě č. 50 coby upír a návnada a že málem zavinil smrt Římského...

Právě v tom okamžiku přiváděli Římského, který přijel leningradským rychlíkem. Kupodivu tenhle rozklepaný, psychicky narušený stařec s bílými vlasy, ve kterém byste těžko hledali bývalého administrativního ředitele, nechtěl s pravdou ven a nedal si říct. Tvrdil, že žádnou Helu v okně své kanceláře v noci neviděl, ani Varenychu, a jednoduše že se mu udělalo nevolno a v pomatení smyslů odjel do Leningradu. Je snad zbytečné dodávat, že nemocný zakončil svoji výpověď prosbou, aby ho zavřeli do pancéřové cely.

Anušku zatkli v okamžiku, kdy se pokoušela podstrčit pokladní v obchodním domě na Arbatu desetidolarovou bankovku. Vyslechli pozorně její vyprávění o létajících postavách z okna domu v Sadové a podkově, kterou sebrala podle vlastního tvrzení jen proto, aby ji odevzdala na milici.

„Byla ta podkova opravdu zlatá a posázená brilianty?“ vyptávali se.

„Já vím moc dobře, jak vypadaj brilianty,“ odpověděla uraženě.

„A dal vám neznámý skutečně ruble, jak tvrdíte?“

„Já vím moc dobře, jak vypadaj ruble,“ odsekla.

„A kdy se proměnily v dolary?“

„O žádnéjch dolarech nevím, žádný dolary jsem neviděla!“ zaječela. „Já chci jen svoje. Jednou mi dali odměnu, tak jsem si šla koupit plátýnko,“ a pak mlela všelijaké hlouposti, že nemůže za domovní správu, která nasadila do pátého patra všelijakou pekelnou havěť a ta teď nedá lidem pokoj.

Vyšetřující odmítavě zamával perem, Anuška už šla všem na nervy, napsal jí propustku na zeleném blanketu, a Anuška k všeobecné radosti opustila budovu.

Pak následoval dlouhý řetěz vyšetřovaných a mezi jinými byl předvolán i Nikolaj Ivanovič, kterého právě zatkli díky jeho omezené a žárlivé ženě, která k ránu volala na milici, že její muž je nezvěstný. Nikolaj Ivanovič příliš vyšetřovatele neochromil, když jim předložil žertovné potvrzení, že strávil noc na plese u satana. Když popisoval, jak nesl na hřbetě nahatou služebnou Markéty Nikolajevny kamsi ke všem čertům

a nejdřív k řece, kde se koupala, a jak se předtím v okně objevila nahá Markéta Nikolajevna, Nikolaj Ivanovič se poněkud odchýlil od pravdy. Tak například nepovažoval za nutné podotknout, že vstoupil do ložnice s odhozenou dámskou košilkou v ruce a že Natašu oslovoval „Venuše“. Podle jeho podání Nataša vylétla oknem, osedlala ho a odvěkla z Moskvy.

„Poslechl jsem a podřídil jsem se násilí,“ vysvětloval ponuře a zakončil své vyprávění prosbou, aby nic z toho neprozradili jeho ženě. Slíbili mu to.

Na základě svědectví Nikolaje Ivanoviče se zjistilo, že Markéta Nikolajevna a současně její služebná Nataša zmizely, a okamžitě bylo zahájeno pátrání.

Sobotní ráno probíhalo ve znamení nepřetržitého vyšetřování. Zatím se po městě šířily ty nejfantastičtější zprávy, v nichž bylo zrníčko pravdy obaleno mohutným nánosem lží. Povíдалo se, že po představení ve Varieté celé dva tisíce diváků vyběhly na ulici jen tak, jak je pánbůh stvořil, že v Sadové odhalili tiskárnu, kde se tiskly kouzelné falešné bankovky, dále že banda chuligánů odvěkla pět vedoucích činitelů zábavního sektoru, ale milice je všechny vypátrala, a mnoho jiných věcí, které nechci ani opakovat.

Blížilo se k polednímu, když v místě, kde probíhalo vyšetřování, zadrnčel telefon. Volali ze Sadové a oznamovali, že zlořečený byt opět jeví známky života. Kdosi tam prý otevřel okno, je slyšet zpěv a zvuk pianina a v okně nájemníci zahlédli černého kocoura, jak se vyhřívá na slunci.

Asi ve čtyři hodiny odpoledne onoho dusného dne kousek od domu 302b v Sadové ulici vystoupila ze tří aut početná skupina civilistů. Rozdělili se na dvě menší skupinky a jedna zamířila do průjezdu a dál přes dvůr ke schodišti č. 6, druhá si otevřela malá dvířka obvykle zabeďněná prkny, která vedla k bytu č. 50.

Zatím Azazelo a Korovjev seděli v jídelně a dojídali snídani.

Korovjev měl na sobě obvyklý úbor, nikoliv slavnostní frak. Woland se zdržoval jako obyčejně v ložnici a Kňour - to se nevědělo. Podle řinčení kastrolů v kuchyni usoudili, že kocour se zdržuje tam a podle svého zvyku dělá ze sebe tajtrlíka.

„Slyším kroky na schodech... co to?“ zeptal se Korovjev a míchal černou kávu.

„To nic, to nás jdou jenom sebrat,“ odpověděl Azazelo a obrátil do sebe kalíšek koňaku.

„A tak...“ zabručel Korovjev.

Zatím skupinka, která zvolila cestu po hlavním schodišti, dorazila na odpočívadlo ve druhém patře, kde stáli dva instalatéři a kutili cosi u tělesa ústředního topení, připomínajícího harmoniku. Nenápadná skupinka příchozích si s nimi vyměnila významné pohledy.

„Všichni jsou doma,“ zašeptal instalatér a poklepal kladívkem na trubky.

Muž v čele skupinky vytáhl zpod pláště černou pistoli a druhý po jeho boku paklíč. Vůbec byli všichni, kdo směřovali k bytu číslo 50, náležitě vybaveni. Dva měli v kapsách jemné hedvábné sítě, které se daly hbitě rozestříť. Další skrýval laso a jiný mulové masky a ampulky s chloroformem.

Bez zvláštní námahy otevřeli dveře bytu č. 50 a vkročili do předsíně. Současně klaply kuchyňské dveře: znamenalo to, že i druhá skupinka, která šla zadním vchodem, došla včas.

Tentokrát se zdálo, že jim štěstí přece jen trochu přeje. Rozprchli se do všech pokojů, ale nikoho nenašli. Zato v jídelně na stole objevili čerstvé zbytky snídaně a v salóně na římse krbu seděl vedle křišťálového džbánu statný černý kocour a svíral v tlapách vaříč.

Vešli dovnitř a chvíli ho pozorovali. „Hm... to je, co?“ zašeptal jeden.

„Nikoho si nevšímám, nelumpačím, spravuju vaříč,“ zaskuhral nepřátelsky, nasupeně kocour. „Jinak si dovoluju upozornit, že kocour je prastaré posvátné zvíře.“

„Dokonale čistá práce,“ zašeptal kdosi a jiný řekl hlasitě a důrazně:

„Račte, posvátný břichomluvče!“

Vzduchem se mihla síť, rozestřela se, ale k všeobecnému údivu minula cíl a shodila pouze džbán, který zazvonil o podlahu.

„Remíza!“ zavřeštěl kocour. „Hurá!“ Odložil vaříč a vylovil za zády revolver. Namířil na nejbližšího muže, ale než stačil vypálit, v mužových rukou vyšlehl plamínek a zahřměl výstřel z pistole. Současně kocour sletěl po hlavě z římsy na zem, z tlap mu vypadl revolver a vedle se skutálel vaříč.

„Konec,“ zasténal slabě a zemdleně se natáhl v krvavé kaluži, „nechte mě chvíli, abych se rozloučil se světem. Můj drahý příteli Azazelo,“ nařikalo krvácející zvíře, „kde jsi?“ a pohlédl zkaleným zrakem na dveře jídelny. „Nepřispěl jsi mi na pomoc v tomto nerovném zápase, opustil jsi ubohého Kňoura a prodal jsi ho za sklenku - třebaže znamenitého - koňaku! Nu což, snad moje smrt pohne tvým svědomím. Odkazuju ti svůj revolver...“

„Sít, sít...“ ozval se kolem neklidný šepot. Ale jako naschvál sít se zašmodrchala v čísi kapse a ne a ne ji vytáhnout.

„Smrtelně raněného kocoura může zachránit jedině lok benzínu,“ pokračoval Kňour, využil všeobecného zmatku, přitiskl hubu ke kulatému otvoru benzínového vaříče a napil se. Hned nato mu přestala téct krev z levé tlapy. Kocour se vesele otřepal, vyskočil, popadl vaříč pod paždí, vyhoupl se znovu na římsu krbu a šplhal po stěně, rozdíral tapety, a za necelé dvě vteřiny už seděl vysoko nad hlavami svých pronásledovatelů, na kovové konzolí od záclon.

Několik párů rukou trhalo těžký závěs, až spadl i s konzolí. Do zšeřelého pokoje vniklo slunce. Ale jakýmsi kouzlem to uzdraveného kocoura neohrozilo. S vaříčem pod paždí se mihl vzduchem a dopadl na lustr, který visel uprostřed místnosti.

„Štafle!“ vykřikli dole.

„Vyzývám vás na souboj!“ zavřískl kocour a létal jim nad hlavami jako na houpačce. Vaříč upevnil mezi ramena lustru a v tlapách se mu znovu začernal revolver. Míhal se nad hlavami mužů jako kyvadlo a pak namířil a zahájil palbu po nepříteli, až se celý byt otřásal jako pod kanonádou. Na podlahu se sypaly křišťálové ozdoby z lustru, nad krbem se v zrcadle rozprskly hvězdičky, padala omítka, po podlaze poskakovaly prázdné nábojnice, okenní tabulky popraskaly a z prostřeleného vaříče vystříkl benzín.

Teď už nemohlo být řeči o tom, že se jim podaří dostat kocoura živého. Muži odpovídali zuřivou a přesnou střelbou z pistolí a mířili do hlavy, do břicha, na prsa i do hřbetu proklatého zvířete. Střelba vyvolala paniku dole na asfaltovém dvoře.

Netrvala však dlouho a samočinně slábla, protože nikomu, ani kocourovi nijak neuškodila. Nikdo nejenže nebyl zabit, ale ani raněn. Kdosi z hloučku vypálil na zkoušku pětkrát za sebou zpropadenému kocourovi do hlavy a zvíře na oplátku vystřílelo celý zásobník, ale ani tentokrát se účinek nedostavil. Kňour létal na lustru stále pomaleji, bůhvíproč foukal do ústí revolveru a plival si na tlapu.

Tváře těch, co stáli mlčky dole, prozrazovaly rozpaky. Tohle byl ojedinělý, nebo téměř ojedinělý případ, kdy střelba neúčinkovala. Připustme, že kocour měl kouzelný revolver, což rozhodně nemůžeme tvrdit o pistolích pronásledovatelů. Teď už bylo naprosto jasné, že počáteční kocourovo zranění byl pouhý trik a komedie, stejně jako pití benzínu.

Udělalí poslední pokus. Vrhli po něm laso, které zachytilo o jednu svíci, a těžký lustr se s ohlušujícím rachotem zřítíl, až se zdálo, že se dům otřásl v základech. Ale bezvýsledně. Skupinku mužů zasypaly křišťálové úlomky. Kocour prolétl vzduchem a hup! přistál na pozlaceném rámu zrcadla nad krbem skoro u stropu. Uvelebil se tam a bylo zřejmé, že nehodlá nikam utéct a že se cítí nahoře v bezpečí, protože se znovu pustil do řeči:

„Jenom nechápu,“ zaskuhral, „proč se mnou jednáte tak tvrdě...“ Ale než stačil dokončit svou myšlenku, přerušil ho odkudsi pochmurný hluboký bas:

„Co se tu děje? Nemůžu pracovat...“

A jiný nevlídný a huhňavý hlas odpovídal: „Bodejt! To je celej Kňour!“

Třetí nakřáplý dodal:

„Maestro! Je sobota a slunce se kloní k západu. Je čas.“

„Pardon, bohužel nemohu s vámi debatovat,“ houkl kocour od stropu, „je čas.“

Mrskl revolverem do okna a rozbil tabulky. Pak vylil na podlahu benzín, ten sám od sebe vzplanul a plamen vyšlehl až do stropu.

V mžiku vypukl prudký požár, jaký nebývá ani od benzínu. Hned se začalo kouřit z tapet, stržený závěs na podlaze se vzňal a rámy v rozbitých oknech doutnaly. Kňour zamňoukal, několikrát zapéroval v kolenou, přeskočil z rámu na okno a pak zmizel i s vařičem. Venku zapraskaly výstřely. Chlapík, který seděl na kovovém požárním žebříku ve výšce oken zlatnice, pálil po kocourovi, který postupoval od jednoho parapetu k druhému a mířil k rohovému okapu hranolovitého činžáku. Kňour vyšplhal po okapové rouře na střechu, kde ho zasypala palbou hlídka, která střežila komíny, bohužel rovněž bezvýsledně. Zvíře se rozplynulo v záři zapadajícího slunce, která zalila město.

Zatím v bytě zlatnice chytily příchozím pod nohama parkety a v záři plamenů, na místě, kde předtím ležel jakoby v posledním tažení domněle zraněný kocour, se stále zřetelněji rýsovala mrtvola bývalého barona Maigela s bradou vzhůru a skelnýma očima. Na to, aby vytáhli mrtvého z plamenů, bylo pozdě.

Skákali po hořící šachovnici parket, plácali se po doutnajících ramenech a prsou, ustupovali do pracovny a pak do předsíně. Ti, kdo byli v jídelně a v ložnici, vyrazili přímo na chodbu. Do předsíně vyběhli další z kuchyně. Salómem se šířil kouř a oheň, kdosi v běhu vytočil telefonní číslo požárníků a houkl do sluchátka: „Sadová 302b.“

Déle se nemohli zdržovat. V předsíni vyšlehly plameny a těžce se dýchalo.

Sotva se z rozbitých oken začarovaného bytu vyvalily první chuchvalce dýmu, ozvaly se na dvoře zoufalé výkřiky:

„Hoří! Hoří!“

V různých patrech činžáku křičeli obyvatelé do sluchátek: „Sadová, Sadová 302b!“

Zatímco se v Sadové rozječely sirény na pádících červených podlouhlých vozech, které se sjížděly z různých koutů města, zmateně pobíhající lidé na dvoře zahlédli, jak v oblacích dýmu vylétly z okna ve čtvrtém patře tři temné mužské postavy a jedna ženská, docela nahá.

(28) POSLEDNÍ DOBRODRUŽSTVÍ DLOUHÁNA KOROVJEVA A KOCOURA KŇOURA

Nikdo nedovede s určitostí říct, zda vyděšení nájemníci začarovaného domu v Sadové ulici skutečně zahlédli tři temné postavy, nebo zda se jim to jen zdálo. Stejně tak nikdo nedokáže uhodnout, kam mířily. Nevíme ani, kde se rozdělily, pouze víme, že asi čtvrt hodiny po požáru se vynořil u skleněných lítacích dveří přepychového obchodu na Smolenském rynku, kde se prodávalo jen za dolary, dlouhán v kostkovaném obleku a s ním mohutný černý kocour.

Kostkovaný rozrážel dav a prodíral se ke dveřím, kde mu zastoupil cestu vrátný, vyzáblý mrňous, tvářil se krajně nepřátelsky a vybafl podrážděně:

„Kocouři sem nesmí!“

„Pardon,“ namítl křáplavě dlouhán a přiložil si žilnatou ruku k boltci, jako by nedoslýchal, „o jakých kocourech to mluvíte? Kde vidíte jaké kocoury?“

Vrátný vykulil oči. A nebylo divu: kocour, který se až do této chvíle otíral kostkovanému o kalhoty, zmizel a za dlouhánovými zády vystrkoval hlavu tlustoch v roztřepeně čepici, s kocouři vizáží, a hrnul se rovnou do obchodu. V náručí pevně svíral vaříč. Tenhle podivný párek se mizantropickému vrátnému nechtěl líbit.

„U nás prodáváme jenom za dolary,“ zachraplal a oči mu pod huňatým, jako od molů vyžraným prošedivělým obočím podrážděně jiskřily.

„Milý zlatý,“ zadrnčel kostkovaný a oko za rozbitým skřipcem mu zablesklo, „jak víte, že nemám dolary? Soudíte

snad lidí podle obleku? To nikdy nedělejte, vážený kustode. Nebo se můžete setsakramentsky splést. Přečtěte si ještě jednou pozorně příběh proslulého kalifa Harún-al-Rašída. Ostatně nechme ten příběh zatím stranou. Abyste věděl, budu si na vás stěžovat vašemu vedoucímu a prozradím mu takové věci, že chtěl nechtěl opustíte své místo mezi skleněnými lítacími dveřmi."

"Kdoví, třeba mám vaříč plný dolarů," vmísil se popuzeně do hovoru kocourovitý a cpal se do obchodu.

Za nimi se tlačili a nadávali lidé. Vrátný zpražoval podivnou dvojici nenávistným a přitom neklidným pohledem a nakonec ustoupil stranou. Naši přátelé se ocitli uvnitř. Nejdřív se rozhlíželi a pak Korovjev prohlásil zvučným hlasem, že ho bylo slyšet po celém obchodě:

"Krásný obchod! Skvělý obchod!"

Kupující se překvapeně otáčeli od pultů, třebaže tu bylo co chválit: v regálech se pestřily stovky rolí kartounu všech barev a za nimi se kupily štůčky hedvábí, šifónu a vlněných látek na fraky a smokinky. Dál, kam až oko dohlédlo, stály vyrovnané regály s krabicemi bot a několik občanek sedělo na nízkých stoličkách, na pravé noze starý obnošený škrpál a na levé novou lakovou lodičku, a soustředěně poklepávaly podpatkem do koberečku. Kdesi v dalších prostorách obchodu zpívaly a vyhrávaly gramofony.

Korovjev a Kňour míjeli všechny ty lákavé věci a zamířili rovnou k lahůdkářskému pultu, který sousedil s oddělením cukrovinek a cukrářských výrobků. Bylo tu volněji, ženy v šátcích i baretech zde neobléhaly pulty jako v oddělení látek.

Před lahůdkářským pultem stál malý hranáč, dokonale vyholený, až mu na tvářích prosvítala modrá kůže, v brýlích s kostěnými obroučkami azbrusu novém, neužmoulaném klobouku se stuhou bez nejmenší poskvrny, v šeríkovém plášti a rezavých jelenicových rukavicích, a něco si poroučel. Obsluhoval ho prodavač v běloskvoucím plášti a modré čepičce. Nožem ostrým jako břitva, podobným tomu, co ukradl Matouš, stahoval ze šťavnatého růžového lososa s plačtivýma očima stříbřitou, jakoby hadí kůži.

"Taky dokonale vybavené oddělení!" prohlásil slavnostně Korovjev, "a koukej, ten sympatický cizinec," a dobromyslně ukázal na šeríková záda.

"Ne, Fagote," odpověděl zamyšleně Kňour, "mýlíš se, kamaráde, mně se zdá, že tomu šeríkovém džentlmenovi cosi chybí, jen si všimni jeho výrazu."

Šeříková záda sebou, pravděpodobně zcela bezděčně, šklubla. Cizinec přece nemohl rozumět tomu, co si Korovjev se svým druhem povídá...

„Prima?“ vyptával se přísně šeříkový.

„Něco extra!“ ujišťoval prodavač a koketně otáčel nožem pod kůží.

„Prima - rád, špatný - nerad,“ vysvětloval přísně cizinec.

„Jak by ne!“ odpověděl nadšeně prodavač.

Naši přátelé ponechali cizince i s lososem osudu a přistoupili k oddělení cukrovinek a cukrářských výrobků.

„Dneska je ale vedro,“ zapředl Korovjev hovor s mladou prodavačkou, která měla tváře jako míšeňská jablíčka, ale ta neodpověděla. „Po čempak jsou mandarínky?“ zeptal se pak.

„Třicet kopejek kilo,“ odpověděla.

„To je ale dražota,“ posteskl si, „ach jo...“ Zamyslel se a potom vyběhl Kňoura: „Jez, kamaráde.“

Tlustoch schoval vaříč pod paždí, zmocnil se pomeranče, který ležel na vrcholku pyramidy, spolkl ho i se slupkou a pustil se do dalšího.

Prodavačka se vyděsila.

„Zbláznili jste se?“ zaječela a z tváře jí zmizel ruměnc, „dejte sem poukázku! Poukázku!“ a upustila cukrářské kleštičky.

„Dušíno, miláčku, krasavice,“ zasípá Korovjev, naklonil se přes pult a zamrkal na ni, „nemáme s sebou dneska dolary, víme? Ale přísahám na svou čest, že příště, nejpozději do pondělka, všechno vyrovnáme! Bydlíme kousek odtud, v Sadové, zrovna teď tam hoří...“

Kňour spořádal třetí pomeranč, vsunul pracku do důmyslné věže, vybudované z tabulek čokolády, vytáhl tabulku zesponu a celá věž se přirozeně zřítla. Strčil do huby čokoládu i se zlatým staniolem.

Prodavači u rybího pultu ztuhli překvapením, s noži v rukou, a šeříkový se obrátil k lupičům. Ukázalo se, že Kňour se mýlil: cizinci nic nechybělo, spíš přebývalo. Měl tváře jako sysel a oči mu jezdily sem tam.

Prodavačka zezelenala a úzkostlivě zavřískla na celý krám: „Pavle Josifoviči!“

Na její křik se sem hrnuli lidé od pultu s kartóny. Kňour poodešel od sladkých lákadel a zalovil v kádi s nápisem Kerčští lahůdkoví sledi. Vytáhl párek sledů a slupl je; ocásky vyplivl.

„Pavle Josifoviči!“ zazněl znovu úpěnlivý výkřik za pultem s cukrovinkami, a za rybím vyštěkl prodavač s kozí bradkou:

„Jedeš, syčáku!“

Ale to už k místu činu spěchal Pavel Josifovič, reprezentativní muž v čistém bílém, jako chirurgickém plášti a z kapsy mu čouhala tužka. Pavel Josifovič se vyznal. Zahlédl, jak v Kňourově tlamě mizí ocas třetího sledě, rychle odhadl situaci a pak mávl rukou a zavelel:

„Zahvízdej!”

Z lítacích dveří na roh Smolenského rynku se vyřítil vrátný a začal pronikavě hvízdát. Kupující obklopili oba provinilce a vtom zasáhl Korovjev:

„Občané!” vypískl tenkým rozechvělým hláskem, „je tohle nějaká spravedlnost, ptám se? Tady ten ubožák,” hlas mu přeskakoval a prstem ukázal na Kňoura, který se zatvářil lítostivě, „celý den spravuje vaříče, má hlad... Kdepak vezme chudák dolary?”

Pavel Josifovič, obvykle uhlazený a klidný, ho přísně okřikl:

„Mlčet!” Mávl netrpělivě rukou a ode dveří mu odpovídaly veselé trylky píšťalky. Korovjeva jeho chování ani v nejmenším nepřivedlo do rozpaků a pokračoval:

„Kde vezme dolary, ptám se? Je hladový, žíznivý, a navíc je vedro. Ubožák ochutnal na zkoušku mandarínku, která stojí všeho všudy tři kopejky. A tihle už hned hvízdají jako Slavíci loupežníci, burcují milici a vytrhují ji z práce. A tenhle se může cpát?” a ukázal na tlustocha v šeríkovém, který se zatvářil vyplašeně. „Kdo je to? Odkud přijel a proč? My bychom se bez něho docela dobře obešli. Zval ho snad někdo? Bodejt,” hulákal na celé kolo bývalý regenschori a sarkasticky se ušklíbl, „jen se na něj podívejte! Je celý jako ze žurnálu, žere samé lososy, až je jako bečka, kapsy má nacpané dolary... a našinec? Člověk by nad tím brečel!” lamentoval jako družba na starodávné veselce.

Celá tahle nesmyslná, netaktní a dokonce snad politicky závadná tiráda donutila Pavla Josifoviče, že rozhořčeně vyskakoval, ale kupodivu z výrazu okolních tváří jste mohli vyčíst, že v nich Korovjevovo plácání vzbuzuje sympatie. A když si Kňour utíral oči špinavým rozedraným rukávem a vykřikl tragickým hlasem: „Děkuju ti, kamaráde, že ses zastal utiskovaného člověka!”, stal se zázrak. Spořádaný tichý děda, oblečený nuzně, ale přitom čistě, který si kupoval tři mandlové koláčky v oddělení cukrovinek, se náhle jakoby proměnil. Oči mu bojovně zasvítily, zbrunátněl, mrštil balíčkem s koláčky na podlahu a zaječel tenkým dětským hláskem:

„Má pravdu!”

Pak popadl cukrářský podnos, smetl zbytky čokoládové Eiffe-

lovky, zbourané Kňourovou prackou, zamával podnosem nad hlavou, levačkou strhl cizinci klobouk, rozpřáhl se pravačkou a přetáhl cizince podnosem po pleši. Ozval se řinkot, jako když z nákladáku shazují na chodník železné pláty. Hranáč zesinal, couvl a svalil se do kádě s kerčskými lahůdkovými sledi, až vystříkl lák. Vtom se stal další zázrak. Šeříkový zapištěl dokonalou, čistou ruštinou:

„Pomoc, banditi! Zavolejte milici. Chtějí mě zabít!“
Následkem duševního otřesu zřejmě v okamžiku zvládl Korovjevovu a Kňourovu mateřštinu.

Hvízdot ustal a v davu vzrušených kupujících se zableskly milicionářské přilby a blížily se. Ale záludný Kňour vychrstl benzín z vaříče na pult s cukrovinkami, jako když se v lázních polévají dlaždice, a pult sám od sebe vzplanul. Plamen vyšlehl až ke stropu, šířil se a pohltil půvabné papírové stuhy na koších s ovocem. Prodavačky, které stály za pultem, se s kvikotem rozutekly a vzápětí chytily plamenem plátěné záclony na oknech a na podlaze se vznítil benzín.

Lidé zoufale ječeli a tlačili se k východu. Teď už zbytečný Pavel Josifovič zmizel v davu a prodavači od rybiho pultu pelášili jeden za druhým k nouzovému východu a mávali nabroušenými noži.

Šeříkový se vydrápal z kádě, polítlý lákem, přehoupl se přes pult s lososem a upaloval za nimi. Z lítacích dveří se sypalo sklo, které vymáčkli kupující na útěku, a oba zločinci, Korovjev i žrout Kňour, se ztratili neznámo kam. Očití svědkové, kteří byli ve zmíněném obchodě v okamžiku, kdy vypukl požár, tvrdili, že oba banditi se vznesli ke stropu a tam praskli jako dětské nafukovací balónky. Za správnost této informace neručíme, my jsme při tom nebyli.

Zato víme dobře, že přesně minutu po katastrofě, která se odehrála na Smolenském rynku, Kňour s Korovjevem už stáli na chodníku jednoho bulváru, přímo před domem Gribojedovovy tetičky. Korovjev se zastavil před ozdobnou železnou branou a spustil:

„Jéje! Tohle je přece dům literátů! Slyšel jsem už o něm hodně chvály! Dobře si ho prohlédni. Člověka hřeje vědomí, že pod jeho střechou se skrývá a zraje nespočetná řada talentů.“

„Jako ananasy ve skleníku,“ doplnil ho Kňour a vyskočil na betonovou podezdívku vysokého plotu, aby si mohl jaksepatří obhlédnout krémový dům se sloupovím.

„Zcela správně,“ souhlasil se svým nerozlučným druhem Korovjev, „každému se rozbuší srdce při pomyšlení, že v tomhle

domě dozrává budoucí autor Dona Quijota, Fausta nebo - vem to čert - Mrtvých duší! Co říkáš?"

„Až je z toho jednomu úzko!" přisvědčil kocour.

„Ano," pokračoval Korovjev, „když uvážíme, jaké vzácné výhonky literatury vyraší v pařeništích tohoto domu, který sdružuje pod svou střešou několik tisíc obětavců, kteří se rozhodli prožít svůj život ve službách Melpomeny, Polyhymnie a Thálie. Dovedeš si představit, jaký poprask vzbudí ten, kdo pro začátek předloží čtenářům řekněme Revizora nebo v nejhorším aspoň Oněgina?"

„Jéje, to bude něco!" přikyvoval Kňour.

„Ano," pokračoval Korovjev a zvedl varovně ukazovák, „ale pozor! Pozor, opakují! Jen aby ty něžné skleníkové rostlinky nenapadl nějaký mikroorganismus, nenahlodal jim kořinky a ony neshnily! To se ananasům stává! Běda, běda!"

„Rád bych věděl," zajímal se Kňour a prostrčil svou kulatou hlavu mříží, „co dělají na terase."

„Obědvají," vysvětloval dlouhán, „podotýkám, že tu mají velice slušnou a lacinou restauraci, kamaráde. Já osobně, jako správný turista, který se chystá na dalekou cestu, bych s chutí něco pojedl a vypil orosenou sklenku piva."

„Já taky," přidal se Kňour, a už si to oba darebové šinuli po asfaltové cestičce pod lipami přímo k terase nic zlého netušící restaurace. Bledá a unuděná žena v bílých ponožkách a bílém baretu, s myším ocáskem vlasů, seděla na secesní židli v rohu terasy, kde se vcházelo mezerou v kovovém zeleném plůtku do restaurace. Před ni ležela na obyčejném kuchyňském stole tlustá účetní kniha, kam kdovíproč zapisovala každého hosta. Zastavila Korovjeva a Kňoura slovy:

„Průkazy!" a nedůvěřivě si prohlédla Korovjevův skřípec, Kňourův vaříč a prodřený loket.

„Prosím za prominutí, jaké průkazy?" podivil se Korovjev.

„Jste spisovatelé?"

„Samozřejmě," odpověděl důstojně Korovjev.

„A máte průkazy?" opakovala tvrdohlavě žena.

„Štěstí moje... ," spustil něžně Korovjev.

„Já nejsem žádný štěstí," přerušila ho.

„Škoda," řekl zklamaně a pokračoval jiným tónem: „Když tedy nechcete být moje štěstí, čehož nesmírně lituju, ale prosím, jak je libo... Tak tedy, když si chcete ověřit, jestli Dostojevskij je skutečný spisovatel, budete na něm žádat průkaz? To si raději přečtete libovolných pět stránek z kteréhokoliv jeho románu a poznáte i bez průkazu, že to byl velký autor! Troufám si dokonce tvrdit, že na to

žádné papíry neměli Co myslíš?" obrátil se ke Kňourovi.

„Sázím se, že ne," odpověděl kocour, postavil vaříč na stůl vedle knihy a utřel si pot na začouzeném čele.

„Vy ale nejste Dostojevskij," namítla žena, kterou se Korovjev snažil zmást.

„Kdoví, kdoví," odpověděl.

„Dostojevskij dávno umřel," prohlásila, ale už ne tak přesvědčivě.

„Protestuju!" zvolal vášnivě Kňour. „Dostojevskij je nesmrtelný!"

„Vaše průkazy, soudruzi," opakovala neústupně žena.

„Uznejte, že to je směšné!" nevzdával se Korovjev. „Spisovatele přece nepoznáte podle legitimace, ale podle toho, jak píše. Co vy víte, jaké náměty se rojí v mé hlavě? Nebo v jeho?" a ukázal na kocoura. Ten hbitě smekl čepici, snad proto, aby si žena mohla líp prohlédnout jeho hlavu.

„Ustupte, soudruzi," žádala je podrážděně, zřejmě jí došla trpělivost.

Korovjev a Kňour ustoupili, aby mohl projít literát v šedém obleku a v letní bílé rozhalence s límcem navrch. Tiskl pod pažďí noviny, přívětivě pokynul neoblomné ženě, v chůzi letmo načmáral do předložené knihy nějakou kudrlinku a vstoupil na terasu.

„Ouvej," povzdechl si smutně Korovjev, „když pomyslím, jak svírá v rukou orosenou sklenku piva, po které jsme my ubozí vandrovníci tolik prahli! Je to s námi zlé, už si nevíme rady."

Kňour jenom trpce pokrčil rameny a narazil si čepici na svou kulatou hlavu, porostlou hustou, jakoby kočičí srstí.

Vtom se nad skloněnou ženou ozval tichý, ale pánovitý hlas:

„Pust'te je, Sofie Pavlovno."

Žena překvapeně vzhlédla od knihy. V otvoru zeleného plůtku se zabělala náprsenka a pečlivě sestřižená kozí bradka. Pirát přátelsky hleděl na dva podezřelé otrhance a dokonce je pobízel širokým gestem, aby vešli. Archibald Archibaldovič byl vedoucím restaurace a jeho slovo tady platilo. Sofie Pavlovna se poslušně zeptala Korovjeva:

„Jméno, prosím?"

„Saltykov," odpověděl úslužně. Žena je zapsala do knihy a tázavě pohlédla na Kňoura.

„Ščedrin," zapiš'tět a bůhvíproč ukazoval na svůj vaříč. Sofie Pavlovna to pečlivě zaznamenala a podstrčila jim knihu, aby se podepsali. Korovjev napsal do okénka „Saltykov" -

„Ščedrin“ a Kňour ke „Ščedrinovi“ přičinil „Saltykov“.

Archibald Archibaldovič Sofii Pavlovnu nejvýš udivil svým chováním. S neodolatelným úsměvem vedl oba hosty k nejlepšímu stolku na opačném konci terasy, kde byl nejhustší stín a hned vedle stolku v otvoru zeleného plůtku skotačily sluneční skvrny. Sofie Pavlovna překvapeně zamžikala a dlouze luštila v knize podivné klikyháky nečekaných hostů.

Neméně překvapení byli číšníci. Archibald Archibaldovič vlastnoručně nabídl Korovjevovi židli. Mrkl na jednoho číšníka, druhému něco špitl a už se oba číšníci hbitě otáčeli kolem nových hostů. Kňour postavil svůj vaříč vedle zrzavé boty na podlahu.

Jako kouzlem zmizel ze stolku starý ubrus se zažloutlými skvrnami a ve vzduchu se mihl šelestivý, čerstvě naškrobený a bílý jako beduínský burnus. Archibald Archibaldovič zašeptal významně Korovjevovi do ucha:

„Čím posloužím? Máme tam lososí hřbety, prostě pohádka... Vyškrábl jsem pár kousků architektům na sjezdu...“

„Hm... ehm... dejte nám nějaký předkrm... ehm... ,“ zamručel přívětivě Korovjev a rozvalil se na židli.

„Rozumím,“ odpověděl Archibald Archibaldovič a spiklenecky na něj zamrkal.

Když viděli, jak šéf jedná s oběma pochybnými hosty, číšníci odvrhli svá podezření a dali si záležet. Jeden pohotově přiskočil a připálil Kňourovi špačka, kterého kocour vyhrabal z kapsy a strčil si ho do úst. Druhý se přihnal se zvonivými poháry, kalíšky i jemnými křišťálovými sklenkami, ze kterých se tak krásně pije minerálka pod plátěnou stříškou... Předběhneme-li události, musíme se opravit: ze kterých se tak krásně pila minerálka pod plátěnou stříškou nezapomenutelného Gribojedova.

„Mohu vám nabídnout filátka z jeřábků,“ předl zpěvavě Archibald Archibaldovič. Host v nakráplém skřipci ocenil tento návrh velitele pirátské brigantýny a blahosklonně na něj zašilhal za prasklým sklíčkem skřipce.

U sousedního stolku obědval romanopisec Petrakov-Suchověj s manželkou, která právě dojídala vepřový řízek, a díky svému bystrozraku, jenž je vlastní lidem jeho povolání, pozoroval horlivost Archibalda Archibaldoviče a upřímně se divil. Jeho žena, neobyčejně důstojná dáma, záviděla Korovjevovi pirátovu přízeň a poklepala lžičkou o talíř, jako by chtěla říct: Co nás zdržujete. Přineste honem zmrzlinu! Kde to vázne?

Ale Archibald Archibaldovič pouze poslal madam Petrakovové okouzlující úsměv a svěřil ji číšníkovi. Sám se na krok ne-

hnul od svých vzácných hostí. Vedoucí restaurace měl za ušima! A byl nejmíň tak bystrozraký jako spisovatelé. Slyšel vyprávět o seanci černé magie ve Varieté i o mnoha jiných příhodách uplynulých dnů. Na rozdíl od jiných si dobře zapamatoval výraz „kostkovaný“ a „kocour“. Proto mu hned došlo, kdo jsou jeho hosté, a přirozeně se rozhodl vycházet s nimi po dobrém. Ta Sofie Pavlovna je ale husa! Co ji to jen napadlo, odmítat je vpustit dovnitř! Ostatně, od ní se nedalo nic jiného čekat!

Madam Petráková pohrdlivě šťourala lžičkou v rozteklé vanilkové zmrzlině se šlehačkou a mrzutě sledovala, jak se stolec, kde seděli dva pobudové, oblečení jako strašáci do zelí, jako mávnutím kouzelného proutku stále víc prohýbá pod dalšími a dalšími vybranými lahůdkami. Z podnosu, na kterém zajiskřil čerstvý kaviár, čouhaly opané, jakoby vyleštěné salátové listy. Netrvalo ani minutu a u stolku přibyl další malý pojízdný stoleček se stříbrným oroseným kbelíkem...

Teprve když se Archibald Archibaldovič ujistil, že je všecko, jak má být, a sotva se přihnul číšník s pánvičkou pokrytou ubrouskem, ve které cosi syčelo, odvážil se opustit dva tajemné návštěvníky a předtím zašeptal omluvně:

„Promiňte na okamžik! Osobně dohlédnu na jeřábky!“

Odplul od stolku a zmizel ve dveřích pro personál. Kdyby nějaký pozorovatel sledoval další kroky vedoucího, určitě by se divil.

Šéf se neodebral do kuchyně, aby dohlédl na jeřábky, ale do spíže. Odemkl vlastním klíčem, zavřel se dovnitř, opatrně, aby si neumazal manžety, vytáhl z bedničky s ledem dva pořádné lososí hřbety, zabalil je do novinového papíru, pečlivě je převázal motouzem a odložil stranou. Pak se přesvědčil, zda v sousední místnosti visí jeho letní plášť s hedvábnou podšívkou a klobouk. Teprve potom zamířil do kuchyně, kde kuchař pečlivě porcoval jeřábky, které pirát slíbil svým hostům.

Musíme podotknout, že v chování Archibalda Archibaldoviče nebylo pranic divného. Divné mohlo připadat pouze povrchnímu pozorovateli. Veškeré jeho akce vycházely z určitých předpokladů. Rozbor posledních událostí a hlavně jeho fenomenální čich napověděly vedoucímu gribojedovské restaurace, že oběd podivné dvojice, třebaže bohatý a vybraný, nebude dlouho trvat. A piráta jeho čich ani tentokrát nezklamal.

Zatímco si Korovjev a Kňour přitukli druhým kalíškem ledové moskevské, dvakrát rafinované vodky, vynořil se na terase zpocený a rozčilený redaktor denních zpráv Boba Kandalupský,

známý po celé Moskvě svou informovaností, a přisedl k Petrakovovým. Odložil na stolek nabitou aktovku, přitiskl ústa na Petrakovovo ucho a šeptal mu cosi hrozně zajímavého. Madam Petrakovová, celá bez sebe zvědavostí, přiblížila i svoje ucho k Bobovým odulým a mastným rtům. Ten se občas kradl rozhlédl a pořád jen špital a špital. Bylo slyšet jednotlivá slova:

„Čestné slovo, přísahám! V Sadové, v Sadové!“ a Boba ještě víc ztišil hlas. „Kulky neúčinkují... kulky... kulky... benzín... oheň... kulky...“

„Tyhle žvanily, co šíří podobné odporné žvásty, by měli postavit před soud!“ zahučela rozhořčeně hlubokým altem Petrakovová o něco hlasitěji, než si Boba přál. „Nevadí, však oni je chytanou a napraví jim hlavu! Takové škodlivé fámy!“

„To nejsou žádné fámy, Antonido Porfirjevno!“ zvolal Boba, dotčený její nedůvěrou, a znovu zasyčel: „Tvrdím, že na ně kulky neúčinkují!... Kdybyste viděli ten požár!... A oni hup! vyletěli oknem... považte!“ bzučel rozkoší a netušil, že dva z nich sedí vedle a naslouchají jeho brebentění.

Ostatně, brzy byli tohoto požitku zbaveni. Z kuchyně vyšli na terasu energickým, rychlým krokem tři muži s pevně utaženými opasky, s koženými holeněmi a v ruce svírali revolvery. První zvolal hlasitě a výhrůžně:

„Ani hnout!“ A všichni tři vypálili po těch dvou: mířili do hlavy. Oba ostřelovaní se naráz rozplynuli ve vzduchu a z vaříče vyšlehl plamen až k plátěné střeše. V plátě se objevila velká díra s černým okrajem a rozlézala se na všechny strany. Oheň prorazil vzhůru a zasáhl střechu Gribojedova. Desky se spisy, které ležely na okně v prvním poschodí, vzplanuly jako víchy a od nich chytily záclony. Požár se lavinovitě šířil po domě Gribojedovovy tetičky, jako by ho kdosi rozdmýchoval.

Za několik vteřin po asfaltových cestičkách vedoucích k zeleným vratům a dál na bulvár, odkud se ve středu večer zjevil Ivan jako nikým nepochopený anděl zkázy, teď prchali napůl hladoví spisovatelé, vyrušení od oběda, Sofie Pavlovna i manželé Petrakovovi.

Uprostřed zkázy stál pevně jako skála duchapřítomný Archibald Archibaldovič, který prozíravě vyklouzl postranním vchodem a připomínal kapitána, který opouští hořící loď jako poslední. Měl na sobě letní plášť s hedvábnou podšívkou a pod pažďí svíral dva lososí hřebety.

(29) OSUD MISTRA A MARKÉTKY JE ZPEČETĚN

Při západu slunce stáli vysoko nad městem na kamenné terase jedné z nejpůvabnějších moskevských budov, postavené přibližně před sto padesáti lety, dva: Woland a Azazelo. Zdola z ulice byli skryti před dotěrnými pohledy balustrádou se sádrovými vázami a květy a naopak, oni sami měli před sebou celé město.

Woland seděl na skládací stoličce, oblečen ve své černé říze. Dlouhý a silný kord trčel vzhůru mezi dvěma puklými dlaždicemi jako sluneční hodiny. Jeho stín se pomalu, ale jistě prodlužoval a plazil se k černým ďáblovým pantoflím. Mág se krčil na stoličce, jednu nohu pod sebou, podpíral si pěstí špičatou bradu a vytrvale sledoval shluk paláců, vysokých činžáků i malých dřevěných baráčků, určených k zbourání.

Azazelo se rozloučil se svým dočasným úborem, totiž sakem, buřinkou a lakýrkami, a byl celý v černém jako jeho pán. Stál opodál a nespouštěl oči z velkého mraveniště pod sebou.

Woland poznamenal:

„Zajímavé město, není-liž pravda?“

Azazelo sebou škubl a odpověděl uctivě:

„Mně se líbí víc Řím, maestro.“

„Hm, to záleží na vkusu,“ odsekl Woland.

Za chvíli se znovu ozval v tichu jeho hlas:

„Copak to je za dým tamhle na bulváru?“

„To hoří Gribojedov,“ vysvětloval Azazelo.

„To ho nejspíš navštívila naše nerozlučná dvojice, není-liž pravda?“

„Nepochybně, maestro.“

Znovu se odmlčeli a pozorovali, jak se okna v nejvyšších patrech zděných masívů, obrácená k západu, rozhořela v červánkách. Stejně planuly Wolandovy oči, třebaže mág seděl ke slunci zády.

Vtom ho cosi donutilo otočit se na kulatou věž za sebou. Z její stěny vyšel otrhaný zamračený muž v chitónu, s černou bradkou, od hlavy až k patě zmazaný od hlíny, v ručně vyrobených sandálech.

„Podívejme!“ zvolal Woland a s úsklebkem si ho prohlížel.

„Tady bych tě byl nečekal! Co bys rád, vetřelče?“

„Jdu k tobě, duchu zla a vládce stínů,“ zahuhlal příchozí a loupal po něm nepřátelsky očima.

„Jestliže opravdu přicházíš za mnou, proč nepozdravíš

a nepopřeješ mi zdraví, bývalý výběrčí daní?" zeptal se přísně Woland.

„Protože nechci, abys byl zdrav,“ odpověděl výbojně muž.

„S tím už se musíš smířit,“ namítl Woland a na rtech se mu objevil úsměšek. „Sotva ses objevil na střeše, už jsi provedl hloupost. Prozradím ti jakou - nasadil jsi hned podrážděný tón. Mluvíš jako bys neuznával stíny ani zlo. Ale laskavě se nad tímhle problémem zamysli: co by dělalo to tvé dobro, kdyby zlo neexistovalo, a jak by to na zemi vypadalo, kdyby zmizely stíny? Každý člověk i věc má přece svůj stín. Tady například vidíš stín mého kordu. Ale i stromy a živé bytosti mají stíny. Nechceš přece vyplenit celou zeměkouli a vymýtit z ní všechny stromy i živé bytosti jen proto, že uznáváš jen světlo beze stínu? Bloude!“

„Neminím se s tebou přít, ty starý sofisto,“ odsekl Matouš.

„Nemůžeš se se mnou přít už z důvodu, který jsem ti sdělil: jsi zkrátka bloud,“ usadil Matouše Woland a pak ho vyzval: „Mluv stručně, neunavuj mě, proč jsi přišel?“

„On mě posílá.“

„A co mi máš vyřídit, otroku?“

„Nejsem otrok,“ odpovídal stále podrážděněji příchozí, „jsem jeho učedník.“

„My dva nikdy nenajdeme společný jazyk,“ povzdechl si mág, „ale to na věci nic nemění. Tak tedy mluv!“

„Přečetl si Mistrův román,“ pravil Matouš, „a žádá tě, abys vzal Mistra s sebou a dopřál mu odpočinku. Je to pro tebe tak těžké, duchu zla?“

„Víš dobře, že pro mě není nic těžké,“ odtušil Woland. Chvíli se zamyslel a pak dodal: „Proč ho nepřijmete zpátky na svět?“

„Nezaslouží si, aby byl na světě, zaslouží si klid, odpočinek,“ prohlásil smutně Matouš.

„Vyřid, že to učiním,“ slíbil mág a zablýskal očima: „A teď už odejdi.“

„Můj pán dále žádá, abyste vzali s sebou tu, která ho miluje a tolik pro něj vytrpěla,“ a Matouš poprvé vzhledl prosebně k Wolandovi.

„Bez tebe bychom na to nepřišli. Odejdi.“

Matouš po těch slovech zmizel. Woland zavolal Azazela a nařídil mu:

„Vydej se k nim a zařid' vše potřebné.“

Azazelo opustil své stanoviště a Woland osaměl, ale ne nadlouho. Na kamenných dlaždicích terasy se ozvaly kroky a rozjařené hlasy a před mágem stanuli Korovjev a Kňour.

Tlustoch už nenesl vařič, ale zato plnou náruč jiných věcí. Pod pažďí vlekl malou krajinku v pozlaceném rámu, přes ruku měl přehozený napůl ohořelý kuchařský plášť a v druhé vítězoslavně třímal celého nestaženého lososa i s ocasem. Oba, Korovjev i Kňour, byli prosáklí čmoudem, Kňour měl umouněnou hubu a napůl ohořelou čepici.

„Budte zdrav, maestro!“ zvolala neúnavná dvojice a Kňour zamával lososem na pozdrav.

„Vy jste mi pěkní,“ pokáral je Woland.

„Považte, maestro,“ vykřikl vesele Kňour, „obvinili mě, že jsem raboval!“

„Mám-li soudit podle toho, co jsi přinesl,“ prohlásil mág a pokukoval na krajinku, „souhlasím.“

„Věřte mi, maestro,“ řekl procítěně Kňour.

„Nevěřím,“ odsekl mág.

„Maestro, přísahám, že jsem se s nasazením vlastního života snažil zachránit vše, co se dalo - víc jsem nemohl dělat!“

„Raději mi prozradte, proč v Gribojedovovi vypukl požár,“ vyptával se Woland.

Korovjev i Kňour rozhodili ruce a zvedli oči k nebi. Pak Kňour vykřikl:

„Nerozumím tomu, pane! Tiše a klidně sedíme, obědváme...“

„A vtom prásk! ozvaly se výstřely,“ pokračoval Korovjev. „Celí pryč strachem jsme s Kňourem vyběhli na ulici, pronásledovatelé za námi, utíkali jsme k Timirjazevovi...“

„Ale pocit zodpovědnosti,“ skočil mu do řeči Kňour, „nás donutil přemoci nedůstojný strach, a tak jsme se vrátili.“

„Ach, vy jste se vrátili?“ řekl Woland. „Hm, a výsledek byl, že budova shořela do základů, ne?“

„Doslova,“ přisvědčili lítostivě, „výborně jste to vystihl, maestro. Zbyl jenom popel!“

„Běžím do sloupové zasedací síně,“ vykládal Kňour, „v naději, že se mi podaří zachránit nějakou cennost... Ach, maestro, kdybych měl ženu, mohla být za tu dobu nejmíň dvacetkrát vdovou! Ale naštěstí nejsem ženatý a nelituju toho. Kdo by vyměnil svobodu za těžký chomout!“

„Zase meleš hlouposti,“ napomínal ho Woland.

„Odpustte, pane... Tak tedy, co říkáte téhle krajince? Nic jiného se mi nepodařilo vynést z plamenů, div jsem neuhořel. Letím do spíže, popadnu lososa, pak do kuchyně, a tu vidím tenhle plášť. Domnívám se, že jsem učinil vše, co bylo v mých silách, a proto nevím, jak si mám vysvětlit váš skeptický výraz.“

„A co dělal Korovjev, zatímco tys drancoval?“

„Pomáhal jsem hasičům, maestro,“ přiznal se dlouhán a ukazoval na svoje roztrhané kalhoty.

„To znamená, že budou muset postavit novou budovu?“

„Stane se, maestro,“ přisvědčil Korovjev, „o tom můžete být ujištěn.“

„No což, přál bych si, aby byla povedenější než tahle!“ utrousil Woland.

„Bude, maestro,“ sliboval horlivě Korovjev.

„Mně můžete věřit,“ dodal kocour, „já už jsem úplný prorok.“

„V každém případě jsme tu, pane,“ hlásil Korovjev, „a čekáme na vaše příkazy.“

Woland vstal, přistoupil k zábradlí a dlouho mlčky hleděl do dálky, obrácen zády ke své svitě. Konečně se otočil, znovu usedl na stoličku a řekl:

„Žádné příkazy nemám. Splnili jste všechno, co jste mohli. Nepotřebuju víc vašich služeb. Jste volní. Můžete si odpočinout. Brzy se přiřene poslední bouře a vydáme se na cestu.“

„Výborně, pane,“ odpověděli oba komedianti a zmizeli za kulatou hlavní věží, která se vypínala uprostřed terasy.

Bouře, o které mluvil Woland, už byla na obzoru. Na západě houstl černý mrak a zastínil zprvu polovinu, pak celé slunce. Na terase se ochladilo a zanedlouho se úplně setmělo.

Tma se přihnala od západu a zahalila obrovské město. Zmizely mosty i paláce a mrak obestřel celé město, až se zdálo, že zmizelo z povrchu zemského. Oblohu protal blesk a prostor se otrásl hromovým rachotem. Rozpoutala se bouře a Wolandova černá postava splynula s tmou.

(30) JE ČAS! JE ČAS!

„Víš, když jsi včera v noci usnul, četla jsem o tmě, která se přihnala od Středozevního moře... Ještě teď před sebou vidím zlaté okřídlené modly a pořád na ně musím myslet... Zdá se, že se žene bouře. Cítíš, jak se ochladilo?“ zeptala se Markétka.

„To všechno je moc hezké,“ odpovídal Mistr, kouřil a odháněl dým rukou, „zlaté modly... hm... bůh s nimi... jenom nechápu, co bude dál!“

Tento rozhovor se odehrál při západu slunce ve chvíli, kdy se na terase objevil Matouš. Nízké okno sklepního bytu

bylo otevřené a všetečným očím by neušlo, že ti dva uvnitř vypadají poněkud podivně. Markéta měla přes nahé tělo přehozený černý plášť a Mistr byl v nemocničním úboru. Markéta totiž skutečně neměla co na sebe, všechny její věci zůstaly ve vile, a přestože vila byla kousek odtud, bylo vyloučeno, aby se tam vydala. A Mistr? Ve skříni sice našli všechny jeho šaty, jako by nikdy nikam neodjel, ale odmítl se do nich obléknout. Dokazoval obšírně Markétce, že co nevidět se něco semele. Pravda, poprvé od oné podzimní noci byl hladce vyholen (na klinice mu přistřihovali bradku strojkem).

I pokoj působil podivně neuspořádaným dojmem a bylo těžké se v chaosu vyznat. Na koberci a dokonce i na pohovce se válely rukopisy. V křesle ležela pohozená kniha hřbetem vzhůru. Na kulatém stole bylo prostřeno k obědu a mezi talířky s jídlem stálo několik lahví. Odkud se všecko jídlo a pití vzalo, Markétka ani Mistr nevěděli. Když se probudili, našli stůl plný.

Spali až do sobotního západu slunce a cítili se jako znovuzrození, jen oba pobolíval levý spánek, jediná připomínka včerejších dobrodružství. Došlo u nich spíš k výrazným psychickým změnám. O tom se mohl přesvědčit každý, kdo vyslechl jejich rozhovor ve sklepním bytě. Ale nablízku nebyl nikdo, kdo by je poslouchal. Dvorek měl tu výhodu, že byl skoro vždycky prázdný. Lípa a vrba za oknem se zelenaly a šířily jarní vůni, kterou lehký větřík zavál do sklepa.

„Zatraceně!“ vykřikl náhle Mistr. „Když si pomyslím...“ Prudce zamáčkl oharek do popelníku a sevřel hlavu do dlaní. „Podívej, ty jsi přece duševně nenarušený člověk, nikdy jsi nebyla v blázinci... Vážně věříš tomu, že jsme byli včera večer u satana? Jsi o tom přesvědčena?“

„Naprosto,“ přikývla.

„No ovšem,“ prohodil ironicky, „zdá se, že místo jednoho pomatence jsme teď dva!“ Zvedl ruku k nebi. „Ne, v tomhle aby se čert vyznal, na mou duši...“ posteskl si.

Místo odpovědi se Markétka vrhla na pohovku, divoce se rozesmála, kývala bosýma nohama a pak zasténala:

„Já už nemůžu... ach bože! Jen se na sebe podívej, jak vypadáš!“

Když se dost nasmála, zatímco si Mistr rozpačité popotahoval ústavní podvlékačky, zvažněla.

„Máš pravdu,“ pronesla, „čert aby se v tom vyznal. Nechme to na něm, on už si poradí.“

Oči jí zajiskřily, vyskočila, zatočila se po pokoji a pokřikovala: „Jak jsem šťastná, jak jsem šťastná, že jsem

se mu upsala! Teď nezbyvá, než abys žil s čarodějnicí!"

Po těch slovech se mu pověsila na šíji a líbala ho na rty, na nos i na tváře. Zaplavily ho prameny rozpuštěných černých vlasů a tváře i čelo rozpalovaly její polibky.

„Vážně, vypadáš teď jako divoženka.“

„Nezapírám,“ odpověděla Markéta, „jsem divoženka a docela se mi to líbí.“

„No dobrá,“ promlouval Mistr, „at' jsi co jsi. Báječně! Mě zas vytáhli z blázince... ještě lepší! Dejme tomu, že už jsme se vrátili, a doufejme, že nás všichni nechají na pokoji... Ale porad' mi, pro všechny svaté, co dál? Z čeho budeme živi? Myslím teď na tebe, věř mi!“

V tu chvíli se v okně objevily boty s tupými špičkami a část proužkovaných kalhot. Pak si kalhoty dřeply a čísi podsaditý zadek zastínil výhled.

„Alois, seš doma?“ zeptal se za oknem čísi hlas nad kalhotami.

„Už to začíná,“ řekl Mistr.

„Hledáte Aloise?“ zeptala se Markéta a přistoupila k oknu.

„Včera ho sebrali. Kdo jste? Jak se jmenujete?“

Kolena i zadek okamžitě zmizely, bylo slyšet, jak klapla branka, a znovu se rozhostil klid. Markéta klesla na pohovku a rozesmála se, až jí po tvářích tekly slzy. Pak ztichla, slezla z pohovky, přitiskla se k Mistrovým kolenům a s pohledem upřeným do jeho očí mu začala hladit hlavu.

„Jenom já vím, jak jsi trpěl, můj chudáčku! Vidíš, máš ve vlasech stříbrné nitky a co ta rýha kolem úst? Můj jediný, teď na nic nemysli, už ses dost napřemýšlel. Od téhle chvíle budu za tebe myslet já. Věř, že všechno dobře dopadne.“

„Ničeho se nebojím, Margot,“ utěšoval ji, hlavu vztyčenou. V tom okamžiku jí připadal stejný jako dřív, kdy psal o něčem, co sám nikdy neviděl, ale přitom si byl jist, že to tak skutečně bylo. „Opakuju, ničeho se nebojím, protože jsem mnoho zkusil. Příliš dlouho mě zastrášovali, takže už se ničeho nelekám. Ale je mi tě líto, Margot, a proto tě otravuju pořád stejnou písničkou. Vzpamatuj se! Proč by sis kazila život s nemocným žebračkem? Vrat' se domů! Záleží mi na tobě, proto to říkám.“

„Ach, ty...“ šeptala a vrtěla rozcuchanou hlavou. „Mlč, ty malověrný chudáčku. Celou včerejší noc jsem se kvůli tobě klepala nahá, vzala jsem na sebe jinou podobu, pár měsíců jsem seděla v tmavé komoře a myslela jen na bouři nad Jeruzalémem. Vyplakala jsem si oči, a teď, kdy se na mě konečně usmálo štěstí, bys mě chtěl vyhnat? Proč ne, půjdu, ale jsi necita, abys věděl! Oni ti zmrzačili duši!“

Zaplavila ho jakási trpká něha a bezděčně se rozplakal, obličej zabořený do jejích vlasů. Markéta mu vískala vlasy na spáncích a šeptala:

„Ano, máš tam nitky... Před mýma očima ti hlava zbělela sněhem!... Moje ubohá hlavičko, cos všecko vytrpěla! Jen se podívej na svoje oči! Jsou prázdné, jako vyhaslé... a ramena klesají pod tíhou břemene... zmrzačili tě, zdeptali...”

Začala mluvit nesouvisle a celá se chvěla pláčem.

Setřel si slzy, zdvihl Markétku ze země, vstal a řekl přísně: „Dost. Zahanbilas mě. Už nikdy nepodlehnu malomyslnosti a víc o tom nebudu mluvit. Buď klidná. Víím, že jsme se oba stali obětí duševní choroby... Možná že jsem tě nakazil... Co dělat, ponese me společně svůj úděl.”

Zašeptala mu do ucha:

„Přísahám na svůj život i na hvězdopravcovova syna, kterého jsi tak věrně vystihl, že budeme šťastní!”

„No dobrá, dobrá,” řekl a s úsměvem dodal: „Stává se, že okradení lidé, jako jsme my dva, hledají záchranu u nadpřirozených sil. Proč ne, souhlasím.”

„Vidíš, teď už tě poznávám, když se takhle směješ,” a celá okřála, „jdi k čertu s těmi učenými řečmi! Přirozená nebo nadpřirozená síla, není to jedno? Já mám hlad!” dodala a táhla ho ke stolu.

„Nevíme ještě, jestli ty dobroty nevyletí oknem nebo se nepropadnou do země,” prohodil, už zcela klidný.

„Neboj se.”

Vtom se v okně ozvalo huhňavé:

„Pokoj s vámi.”

Mistr sebou škubl a Markéta, zvyklá na různá překvapení, vykřikla:

„Ale to je přece Azazelo! To je od vás hezké!” a zašeptala Mistrovi: „Vidíš, že nás neopustí!” Pak běžela otevřít.

„Zapni se aspoň,” křičel za ní.

„Kašlu na to,” odpovídala už z předsíně.

Netrvalo dlouho a Azazelo se ukláněl Mistrovi, blýskal tesákem a Markéta volala:

„Jsem tolik ráda! Ale promiňte, Azazelo, že jsem jen tak...”

Azazelo ji prosil, at' se ani trochu neomlouvá, že ve svém životě už viděl pěknou řádku ženských kůží, a nejen to, dokonce ženské s dočista sedřenou kůží. Ochotně si přisedl ke stolu; předtím postavil do kouta u kamen záhadný balíček zabalený do tmavého brokátu.

Markéta mu nalila koňak a on do sebe s chutí obrátil

celý kalíšek. Mistr z něho nespouštěl oči a občas se pod stolem štípl do levého zápěstí. Ale štípání nepomáhalo. Azazelo se nerozplynul ve vzduchu, a upřímně řečeno, nebylo proč. Zrzek se nijak nelišil od normálních smrtelníků, nebýt oka potaženého blankou, ale s tím se setkáte i u lidí, kteří nemají s kouzly nic společného. Pravda, na sobě měl hábit či kutnu, ale když se nad tím zamyslíte, uznáte, že ani to není nic výjimečného. Pil koňak se stejnou chutí jako všichni dobří lidé, celý kalíšek najednu, a ničím to nezajídal. Mistrovi se po koňaku zatočila hlava a přemítal:

Ne, Markétka má pravdu... Předě mnou sedí ďáblův posel a já sám jsem ještě předevčírem v noci dokazoval Ivanovi, že potkal na Patriarchových rybnících ďábla. Teď jsem se toho bůhvíproč zděsil a začal jsem to svádět na halucinace a hypnotizéry... Žádní hypnotizéři!

Pozorně si Azazela prohlížel a zachytil v jeho očích jakousi skrytou myšlenku, s kterou nechce předčasně vyrukovat. Ten nepřišel jen tak na návštěvu, určitě má nějaké poslání, napadlo Mistra.

A tušení ho nezklamalo. Azazelo po třetím kalíšku prohlásil: „Útulný koutek, jen co je pravda! Jenomže, ptám se, co dál? Co hodláte dělat?“

„Taky to říkám,“ odpověděl s úsměvem Mistr.

„Proč mě plašíte, Azazelo?“ zavýčítala Markéta. „Nějak bylo, nějak bude!“

„Co vás napadá!“ bránil se, „ani ve snu mě nenapadlo, abych vás plašil! Taky si myslím: nějak bylo, nějak bude... Aha, málem bych zapomněl ... maestro vás pozdravuje a mám se vás zeptat, jestli s ním nechcete podniknout malý výlet, samozřejmě budete-li chtít. Co vy na to?“

Markéta se pod stolem dotkla Mistrova kolena.

„S radostí,“ odpověděl Mistr a pozorně sledoval hosta. Ten pokračoval:

„Doufám, že ani Markéta Nikolajevna neodmítne?“

„To víte, že ne,“ ujišťovala a znovu zavadila o Mistrovo koleno.

„Báječné!“ zvolal Azazelo. „Tak se mi to líbí! Raz dva - a hotovo. Ne jako tenkrát v Alexandrovském parku!“

„Ani mi to nepřipomínejte, Azazelo... byla jsem hloupá. Ostatně, nesuďte mě za to příliš přísně... Člověku se denně nestává, aby se setkal s ďáblem!“

„Bodejt,“ potvrdil Azazelo, „kdepak denně... Takové štěstí hned tak někoho nepotká!“

„Mě taky okouzluje rychlost,“ přiznala Markéta rozjařeně,

„rychlost a nahota... Raz dva a prásk! Kdybys věděl, jak ohromně střílí,“ obrátila se k Mistrovi. „Sedmička pod polštářem... a on se trefí do vyznačeného místa!“ Oči jí opile zazářily.

„Abych nezapomněl!“ uhodil se Azazelo znovu do čela, „jsem já to popleta! Maestro vám posílá dárek,“ a obrátil se k Mistrovi, „láhev vína. Dávejte pozor, je to stejné víno, jaké pil prokurátor Judeje. Falernské...“

Je zcela přirozené, že takový vzácný dar Mistra i Markétu neobyčejně zaujal. Azazelo vybalil z černého smutečního brokátku džbán pokrytý plísní. Nejdřív k vínu čichali, pak je nalili do sklenek a prohlíželi průzračnou tekutinu proti oknu v posledních záblescích světla. Schylovalo se k bouři a všecko se zbarvilo do krvava.

„Na Wolandovo zdraví!“ zvolala Markéta a pozvedla číši. Všichni tři přiložili sklenky k ústům a dlouze se napili. Náhle pohasl žlutavý předbouřkový záblesk v Mistrových očích, Mistr zalapal po vzduchu a cítil, že nastává konec. Ještě zahlédl, jak smrtelně zbledlá Markéta k němu vztahuje bezmocně ruce a pak jí těžce klesla hlava na stůl a Markéta se svezla na podlahu.

„Traviči...“ stačil ještě vykřiknout. Natáhl ruku po noži, aby Azazela ztrestal, ale ruka se bezvládně smýkla po ubruse, všecko kolem zčernalo a zmizelo. Jak padal naznak, poranil si spánek o roh psacího stolu.

Sotva milenci dodýchali, Azazelo se pustil do díla. Nejprve přiskočil k oknu a za okamžik už se ocitl ve vile, kde bydlela Markéta Nikolajevna. Puntičkářsky přesný Azazelo si chtěl ověřit, jestli je všechno v pořádku. A bylo. Viděl, jak z ložnice vyšla zamračená žena, která čekala, až se muž vrátí domů. Náhle zbledla, chytila se za srdce a se zoufalým výkřikem:

„Natašo... zavolejte... někoho...“ klesla na zem na prahu pracovny.

„Všecko v pořádku,“ konstatoval Azazelo a za okamžik už se skláněl nad otrávenými milenci. Markéta ležela, nos zabořený do koberečku. Azazelo ji zvedl svými železnými prackami lehce jako loutku, otočil ji obličejem k sobě, upřel na ni magický pohled a pozoroval, jak se mění výraz její tváře. Dokonce i v bouřkovém přítmí bylo vidět, jak zmizela čarodějnická šikmookost a ostré divoké rysy se zjemnily. Celý obličej jako by se prozářil vnitřním světlem a zatáté zuby už nepůsobily dravě, ale žensky bolestně. Azazelo je rozevřela vlil jí do úst několik kapek osudného vína. Markéta

si povzdechla, vstala bez Azazelovy pomoci a zeptala se slabě:

„Proč, Azazelo, za co? Co jste to se mnou udělal?“

Vtom uviděla ležícího Mistra a zachvěla se:

„To jsem nečekala... vrahu!“

„Nerozčilujte se hned,“ uklidňoval ji Azazelo. „Co nevidět vstane...“

Markéta mu okamžitě uvěřila, natolik byl hlas ryšavého démona přesvědčivý. Vyskočila, plná sil, a pomohla vlít mrtvému víno do úst. Ten otevřel oči, chmurně se rozhlédl a nenávistně opakoval:

„Traviči...“

„Tak lidi člověku odplácejí, když to s nimi dobře myslí,“ povzdechl si Azazelo. „Cožpak jste slepí? Jestli ano, tak jen honem prohlédněte!“

Mistr vstal, rozhlížel se kolem jasnými očima a nakonec se zeptal:

„Co má zas tohle znamenat?“

„To znamená,“ vysvětloval Azazelo, „že už je čas. Slyšíte, jak venku pohřmívá? Už se stmívá... Koně hrabají netrpělivě kopyty a půda na zahrádce se chvěje. Rychle se rozlučte se sklepem, je nejvyšší čas.“

„Chápu,“ hlesl Mistr, „vy jste nás zabil, jsme mrtví... To je od vás velice rozumné a přišlo to právě včas. Teď už je mi všechno jasné.“

„Prosím vás,“ namítl Azazelo, „nepřeslechl jsem se? Vaše žena vás nazývá Mistrem. Jak můžete potom tvrdit, že jste mrtvý? Copak myslíte, že žije jenom ten, kdo sedí ve sklepech v košili a nemocničních podvlíkačkách? To je směšné!“

„Rozumím vám,“ vykřikl Mistr, „nemusíte pokračovat! Máte tisíckrát pravdu!“

„Ó veliký Wolande!“ přizvukovala Markéta. „Vymyslel jsi to daleko líp než já! Ale román, román vezmi s sebou, ať poletíme kamkoliv!“

„Není třeba,“ odporoval Mistr, „umím ho celý nazpaměť.“

„A nezapomeneš ani jediné slovo?“ vyptávala se, tiskla se k němu a stírala mu krev z rozseknutého spánku.

„Neboj se. Teď už nikdy nic nezapomenu,“ odpovídal.

„A teď trochu ohně!“ vykřikl Azazelo. „Ohněm všechno začíná i končí.“

„Oheň!“ zaječela Markéta. Náhle vítr zalomcoval rámem a odfoukl záclonu stranou. Vesele a krátce se zablesklo. Azazelo strčil svůj pařát do kamen, vytáhl doutnající uhlíky a podpálil ubrus na stole. Pak zapálil kupu starých novin na pohovce, rukopis a záclonu na okně.

Mistr, jako opilý předtuchou budoucího letu, vzal z police jakousi knihu, položil ji hřbetem vzhůru na hořící ubrus a kniha vzplanula jasným plamenem.

„At' shoří náš starý život, at' shoří utrpení!“ křičela Markéta. Pokoj se rozkomíhal ohnivými jazyky. Ze dveří se vyvalil dým a zároveň podivná trojice vyběhla po kamenných schůdcích na dvorek a zahlédla kuchařku domácích, která seděla na zemi. Vedle se válely rozkutálené brambory a pár svazečků cibule. Kuchařčino zděšení bylo plně pochopitelné. U kůlny stáli tři vraníci, odfrkovali, netrpělivě pohazovali hlavami a hrabali kopyty, až odletovaly kaskády hlíny. Markéta se první vyhoupla do sedla, za ní Azazelo a nakonec Mistr.

Kuchařka zasténala a už zvedla ruku, aby se pokřižovala, když vtom Azazelo zařval výhrůžně ze sedla:

„Že ti uříznu ruku!“ Zahvízdal a vraníci se vznesli do vzduchu, mihli se v korunách lip, až zapraskaly větve, a vpluli do nízkého černého mračna. Ze sklepa vyrazil kouř. Zdola se ozvalo kuchařčino tiché zaupění:

„Hoří!...“

Vraníci se zatím vznášeli nad střechami Moskvy.

„Rád bych se rozloučil s městem,“ volal Mistr na Azazela, který se hnal vpředu. Jeho další slova zanikla v burácení hromu. Azazelo kývl hlavou a nutil koně do cvalu. Vstříc se jim valil černý kolos, ale ještě nerozséval vláhu.

Letěli nad bulvárem a viděli, jak se dole rozprchávají tmavé postavičky a schovávají se před deštěm. Na zem dopadly první kapky. Přehnali se nad kouřícím spáleništěm, jediným, co zbylo z Gribojedova. Míjeli město zaplavené tmou. Nad hlavami jim šlehalý blesky. Pak střechy vystřídala zeleň. Spustil se prudký liják a trojice se proměnila v obrovské tři bubliny na vzdušném jezeře.

Markéta už měla s létáním zkušenosti, zatímco Mistr ne, a tak se podivil, jak rychle dorazili k cíli, přesněji řečeno k tomu, s kým se chtěl rozloučit. Jinak se neměl s kým loučit. Rozeznal v závojích deště kliniku profesora Stravinského, řeku i tak dobře známý les na protějším břehu. Přistáli v křoví na pláni nedaleko kliniky.

„Počkám na vás tady,“ křikl Azazelo a přiložil k ústům ruku stočenou do kornoutu. Hned ho ozařovaly blesky a hned zase mizel v dešťové cloně. „Rozlučte se, ale rychle!“

Mistr a Markétka seskočili z koní a mihli se zahradou kliniky jako vodní přízraky. Za okamžik už Mistr odsunul po paměti balkónovou mříž stosedmnáctky. Markéta proklouzla za ním. Vešli nepozorovaně do Ivanova pokoje, jejich kroky

zanikly v kvílení a hukotu bouře. Mistr přistoupil k posteli.

Ivan ležel bez hnutí a stejně jako první den svého pobytu na klinice naslouchal, jak venku zuří bouře. Tentokrát neplakal. Vtom zpozoroval temnou postavu, která k němu vtrhla z balkónu, zbystril zrak, pak vztáhl ruce a řekl radostně:

„Á, to jste vy! A já na vás pořád čekám! Vítejte, sousede!“

„Bohužel, už nejsem váš soused. Chystám se na dalekou cestu a přišel jsem se rozloučit.“

„Já to věděl, myslel jsem si to,“ přiznal se tiše Ivan a vyhrkl: „Setkal jste se s ním?“

„Ano,“ přikývl Mistr. „Přišel jsem se s vámi rozloučit. Byl jste jediný člověk, s kým jsem v poslední době mluvil.“

Ivan se rozzářil:

„To je dobře, že jste přišel. Já splním svůj slib, už nikdy nebudu psát verše. Teď mě zajímají jiné věci...“ usmál se a upřel pomatený pohled do dálky nad Mistrovou hlavou, „chtěl bych napsat něco jiného... Víte, za tu dobu, co tady ležím, jsem leccos pochopil.“

Mistra vzrušila jeho poslední slova a usedl na pelest Ivanovy postele:

„To je výborné. Napište o něm pokračování.“ Nemocnému zajiskřilo v očích.

„A co vy?“ Vtom sklopil hlavu a dodal zamyšleně: „Ach ano... no ovšem... zbytečně se ptám,“ a zašilhal vyděšeně na podlahu.

„Ne,“ zavrtěl Mistr hlavou a jeho hlas zněl cize a dutě, „já už o něm nic nenapíšu. Na to nebude čas.“

V dunění bouře se ozval pronikavý hvizd.

„Slyšíte?“ zeptal se Mistr.

„To je jen bouře.“

„Ne, volají mě, musím jít,“ zadrmolil Mistr a vstal.

„Počkejte, ještě poslední slovo,“ žadonil Ivan. „Našel jste ji? A zůstala vám věrná?“

„Tady je,“ odpověděl Mistr a ukázal ke stěně. Od bílé zdi se oddělil temný stín a přistoupil k posteli. Markétka pohlédla smutně na ležícího mladíka.

„Chudáčku...“ zašeptala a sklonila se nad ním.

„Jak je krásná,“ pronesl bez závisti, teskně Ivan a hlas se mu dojatě chvěl. „Vidíte, jak vám to pěkně vyšlo. To já jsem na tom hůř.“ Zamyslel se a pak dodal: „A vlastně, možná že ne...“

„Určitě ne,“ těšila ho Markéta a přiblížila svůj obličej k jeho. „Ukažte, políbím vás a všechno bude zas dobré... Uvidíte. Můžete mi věřit, já už všechno viděla a zažila...“

Ivan ji objal kolem krku a ona ho políbila.

„Sbohem, můj učedníku,“ zašeptal tichounce Mistr a rozplynul se ve vzduchu. Současně zmizela i Markéta a balkónová mříž klapla.

Ivan zneklidnět. Posadil se na posteli, vyplašeně se ohlédl a dokonce zasténal. Pak vstal a mluvil sám se sebou. Bouře sílila a cuchala mu nervy. Zároveň zachytil zbystřeným sluchem na chodbě spěšné kroky a tlumené hlasy, které porušily obvyklé ticho. Začal sebou pošukávat a nervózně vykřikl:

„Praskovjo Fjodorovno!“

Ale ta už vcházela s napůl tázavým, napůl starostlivým výrazem.

„Copak je,“ vyptávala se. „Bouřka vás rozčiluje? To nic, dáme vám něco pro uklidnění... zavolám doktora...“

„Ne, Praskovjo Fjodorovno, nikoho nevolejte,“ zaprosil a s obavou hleděl na stěnu, „mně nic není. Já už se znám, nebojte se. Raději mi řekněte,“ vzhlédl k ní prosebně, „co se stalo vedle ve stoosmnáctce?“

„Ve stoosmnáctce?“ opáčila a oči jí neklidně těkaly. „Co by se tam stalo,“ uklidňovala ho, ale její hlas nezněl moc přesvědčivě.

„Podívejte, Praskovjo Fjodorovno... Vždyt' neumíte pořádně lhát... Myslíte si, že začnu zuřit? Ne, nebojte se. Řekněte mi pravdu, já už delší dobu pozoruju, že se za stěnou něco děje.“

„Váš soused umřel,“ vyhrkla. Ta dobromyslná žena neměla odvahu lhát. Ozářená bleskem polekaně Ivana sledovala. Ale nemocný zůstal klidný, jenom zvedl významně ukazovák a řekl: „Já to věděl! Ujišťuju vás, Praskovjo Fjodorovno, že ve městě v téže chvíli zemřel ještě jeden člověk. Dokonce vím kdo...“ a tajemně se usmál... „je to žena!“

(31) NA VRABČÍCH HORÁCH

Bouře se přehnala a nezanechala za sebou nejmenší stopu. Nad Moskvou se rozklenula duha jako barevný most a napájela se z řeky. Na návrší nad městem se černaly u nízkého křoví tři stíny. Woland, Korovjev a Kňour seděli na černých ořích a pozorovali město rozložené za řekou, kde se v tisíci oknech obrácených k západu, k jakoby marcipánovým věžím Novoděvičího kláštera, oslnivě odráželo tisíce malých sluncí.

Vzduchem to zašumělo a Azazelo společně s Mistrem a Markétkou, ukrytými v cípu jeho černého pláště, přistáli u skupin-

ky, která už je netrpělivě očekávala.

„Omlouvám se, že jsem vás obtěžoval, Markéto Nikolajevno, i vás, Mistře,“ pronesl mág po krátké přestávce, „ale doufám, že mi to nebudete mít za zlé. Nemyslím, že byste litovali. Tak tedy,“ obrátil se k Mistrovi, „rozlučte se s městem. Je čas,“ a pokynul rukou v černé rukavici se zvonovou manžetou tam, kde se v oknech za řekou tavilo tisíce malých sluncí a nad nimi se vznášel kouřový opar. Rozžhavené město horce vydechovalo.

Mistr sklouzl ze sedla, pokynul ostatním a běžel na kraj srázu, za ním se vlekl po zemi cíp černého pláště. Zadával se na město: v prvním okamžiku se mu bolestně sevřelo srdce, ale pak ho zaplavilo radostné očekávání a cikánská touha po dálkách.

„Naposled!... Když si to uvědomím...“ zašeptal, olízl si suché, rozpraskané rty a sledoval, co se odehrává v jeho nitru. Vzrušení vystřídal, alespoň se mu to zdálo, pocit hluboké, velké křivdy, který však netrval dlouho. Zmocnila se ho pohrdavá lhostejnost a nakonec naděje, že konečně dojde klidu. Skupinka jezdců mlčky čekala a pozorovala, jak tmavá vytáhlá postava na pokraji srázu hned zvedá hlavu, jako by chtěla pohledem obejmout celé město, hned zase klopi hlavu na prsa a prohlíží zdupanou neduživou trávu pod nohama.

První promluvil Kňour, který už se začínal nudit:

„Dovolte maestro,“ požádal Wolanda, „abych směl před cestou na rozloučenou zahvízdat.“

„Vylekal bys dámu,“ namítal Woland, „a pak, nezapomeň, že tvůj dnešní příděl lumpáren je vyčerpán.“

„Ach ne, pane,“ ozvala se Markétka, která seděla v sedle jako amazonka, s rukama v bok, a dlouhá vlečka jí sahala až na zem. „Přepadl mě smutek před tak dalekou cestou. Je to zřejmě přirozené, i když člověk ví, že ho na konci té cesty čeká štěstí... co o tom soudíte? Ať nás Kňour trochu rozveselí, nebo se bojím, že tohle loučení skončí slzami a tím se všechno pokazí.“

Mág pokynul kocourovi a ten rozjařeně seskočil na zem, vložil do úst dva drápy, nafoukl tváře a zahvízdal, až Markétě zalehlo v uších. Její kůň se vzepjal na zadní, v houští zapraskaly suché ulámané větvičky, vyplašené hejno vran a vrabců vzlétlo do vzduchu, zvedl se sloup prachu a vítr ho unášel k řece. Bylo vidět, jak na parníku, který právě míjel přístav, se několika cestujícím skutálely čepice do vody.

Mistr sebou škubl, když kocour zahvízdal, ale zůstal obrácen zády a ještě vzrušeněji gestikuloval. Vztahoval ruku

k nebi, jako by hrozil městu. Kňour se pyšně rozhlížel.

„Hvízdnul sis,“ poznamenal povýšeně Korovjev, „ale mámi-li mluvit upřímně, bylo to tak na trojku!“

„Já nejsem regenschori,“ odpověděl důstojně kocour a nafoukl se. Pak zamžoural spiklenecky na Markétu.

„Co by ne, zkusím, jestli to ještě umím,“ řekl Korovjev, zamnul si ruce a pofoukal si prsty.

„Dej pozor,“ ozval se mág přísně z koně, „ať někomu nezpůsobíš újmu na zdraví.“

„Věřte, pane,“ hájil se dlouhán, ruku položenou na srdce, „míním to jako žert, výhradně žert...“

Vtom vyskočil jako gumový, zkroutil prsty pravé ruky do prapodivného tvaru, zatočil se jako káča nejdřív na jednu, pak na druhou stranu a hvízdł.

Markéta jeho hvízdot nezaslechla. Vzpamatovala se až tehdy, když ji to spolu s vyděšeným koněm odhodilo na deset sáhů stranou. Vedle ní to vyvrátilo velký dub i s kořeny a země popraskala až k řece. Obrovský plást břehu spolu s přístavem i restaurací se utrhł a spadł do řeky, kde to zabublalo jako v kotli a voda vyplivla na protější zelený nízký břeh parníček i s cestujícími, kterým se naštěstí nic nestalo. K nohám odfrkujícího Markétina koně dopadla kavka, kterou Fagotův hvízd zabil.

Mistr se vylekal, chytil se za hlavu a rozběhl se ke svým společníkům.

„Tak co,“ oslovil ho Woland z výše svého koně, „účty jsou v pořádku? Už jste se rozloučil?“

„Ano,“ přikývl Mistr a pohlédl mu přímo, směle do očí.

Nad návrším se rozlehl Wolandův hrozivý bas jako hlas jerišské trouby:

„Je čas!“ Pak se ozval pronikavý hvízd a Kňourův chechtot. Koně se vzepjali a jezdci vzlétli do vzduchu. Markéta cítila, jak její bujný oř hryže a trhá udidlo. Wolandův plášť vlál nad hlavami celé kavalkády a brzy zastínil zšeřelou oblohu. Když vítr na okamžik odhrnul černý příkrov, Markéta se v letu ohlédla a zpozorovala, že barevné marcipánové věže už dávno zmizely. Země pohltila město a zbyl z něho jen kouř a dým.

(32) ODPUŠTĚNÍ A VĚČNÝ KLID

Ó bohové! Jak smutná je večerní krajina a jak tajemné jsou mlhy a močály! Kdo v těch mlhách bloudil, kdo letěl nad zemí vyčerpán vysilujícím břemenem, ten to zná. Ví to každý

unavený poutník. Bez lítosti opouští zemi ztajenou v mlhách, její močály i řeky a vrhá se s lehkým srdcem do náruče smrti, protože ví, že ona jediná přináší vytoužený klid.

I kouzelní vraníci se unavili a zpomalili krok pod svými jezdci. Začala je dohánět neodvratná noc. Cítili ji za zády a dokonce i neposedný kocour se tvářil vážně a mlčel, ocas naježený a drápy vryté do sedla.

Noc oblékla lesy i louky do smutku a kdesi dole zapálila pohřební světýlka, která Markétce i Mistrovi připadala už vzdálená, zbytečná a nezajímavá. Doháněla kavalkádu jezdců, snesla se na jejich hlavy a tu a tam rozstříkla po roztesknělé obloze bílé skvrny hvězd.

Noc houstla, letěla jim po boku, chytala jezdce za cípy pláštů, strhávala jim je z ramen a rozptylovala klamy. Když Markétka, osvěžená chladivým vánkem, otevřela oči, zpozorovala, jak se mění výraz všech, kdo směřují k svému cíli. Když se přímo proti nim vyhoupl z kraje lesa krvavý úplněk, zmizely všechny masky, utonuly v bažinách a v mlhách se rozplynuly dočasné kouzelnické převleky.

Těžko byste ve Wolandově společníkovi, který letěl po Markétčině pravici, hledali Korovjeva alias Fagota, samozvaného, nepotřebného tlumočnicka záhadného konzultanta. Místo klauna, který v otrhaném cirkusovém kostýmu opustil Vrabčí hory pod jménem Korovjev alias Fagot, po Markétčině boku cválal rytíř v temně fialovém odění, s kamenným, pochmurným výrazem, a tiše řinčel zlatým řetězem uzdy. Nedíval se ani na měsíc, ani ho nezajímala země. Letěl po Wolandově boku, bradu zabořenou na prsa, zaměstnán svými myšlenkami.

„Jak to, že se tak změnil?“ zeptala se tiše Markétka mága v hukotu větru.

„Tenhle rytíř jednou nevhodně žertoval,“ vysvětloval Woland a otočil k Markétce obličej s jedním jiskrným okem. „Kdysi, když vyprávěl o světle a tmě, použil jisté slovní hříčky, pravda, trochu nevhodné. A od té doby mu bylo souzeno žertovat víc a déle, než by si přál. Ale dnešní noci se skládají účty. Rytíř svůj už vyrovnal.“

Noc připravila Kňoura o jeho bohatý ocas, sedřela z něj srst a chomáče chlupů rozházela po bažinách. Dřívější kocour Kňour, jinak Begemot, který měl za úkol bavit vládce tmy, se proměnil ve vyzáblého mladíka, démona-páže a nejlepšího šaška, jaký kdy na světě existoval. Teď letěl zamlkle a vystavoval svůj mladický obličej měsíčnímu svitu.

Opodál cválal v blýskavé zbroji Azazelo. I on se změnil v měsíčním světle. Ohyzný tesák v ústech zmizel stejně jako

šilhavé oko. Z křídově bledého strnulého obličejce hleděly vyhaslé černé oči. Měsíc odhalil jeho pravou podobu - vzduchem se vznášel démon vyprahlé pouště, démon-vrah.

Sebe Markétka přirozeně vidět nemohla, zato s údivem sledovala, jak se změnil Mistr. Vlasy mu v měsíční záři zbělely a spletly se vzadu v cop, který povlával ve větru. Když vítr poodhrnul cíp jeho pláště, zahlédla, jak na jeho vysokých jezdeckých botách blikají hvězdičky ostruh. Stejně jako démon-páže letěl a upíral pohled na lunu, ale usmíval se na ni jako na starou milou a něco si pro sebe mumlal, jak to měl ve zvyku v době, kdy ležel na stoosmnáctce.

Dokonce i Woland odložil masku. Markétka nedovedla určit, z čeho má utkanou uzdu, a pomyslela si, že nejspíš z měsíčních paprsků. Jeho kůň byl ve skutečnosti jen obrovský chuchvalec tmy, hřívá kadeřavý mrak, místo ostruh bílé skvrny hvězd.

Letěli dlouho beze slova a pozorovali, jak se dole pod nimi mění krajina. Teskné lesy splynuly s tmou, jež pohltila i matně svítivé čepele řek. Dole se objevily blýskavé balvany a mezi nimi se začernaly propasti, kam nepronikly měsíční paprsky.

Woland přistál se svým ořem na kamenité bezútěšné náhorní planině. Dál jeli krokem, slyšeli, jak kopyta koní drtí oblázky a kamení. V opuštěné krajině, zalité přízračně zelenavým světlem, zahlédla Markétka křeslo a v něm sedící bílou postavu. Zdálo se, že neznámý je buď hluchý, nebo je příliš ponořen do svých myšlenek. Nezaslechl, jak kamenitá půda skřípe pod kopyty koní, a jezdci se nepozorovaně přiblížili až k němu.

Měsíc osvětloval krajinu líp než ta nejsilnější elektrická svítidla. Markétka rozeznala, jak si neznámý mne ruce a vzhlíží vyhaslýma, jakoby nevidoucíma očima k měsíčnímu disku. Teprve teď zpozorovala, že vedle masívního kamenného křesla, které podivně jiskřilo v měsíčním světle, leží tmavý statný pes se špičatýma ušima a podobně jako jeho pán neklidně pozoruje měsíc. U nohou neznámého se válely střepy rozbitého džbánu v nevysychající temně rudé kaluži.

Jezdci zarazili koně.

„Přečetl si váš román,“ obrátil se Woland k Mistrovi, „a měl jedinou připomínku: že je bohužel nedokončený. Chtěl jsem vám proto ukázat vašeho hrdinu. Skoro dva tisíce let už sedí na stejném místě a spí; ale při úplňku trpí nespavostí nejen on, ale i jeho věrný psí strážce. Je-li pravda, že zbabělost je největší chyba, tenhle pes je nevinný. Báł se vždycky jen bouřky. Co naplat, tak už to bývá, že ten, kdo

miluje, sdílí se svým milovaným jeho úděl.”

„Co si to povídá?” zeptala se Markétka a v její dosud klidné tváři se mihl trpký stín.

„Tvrdí stále jedno a totéž,” odpověděl Woland. „Prohlašuje, že při úplňku nemá klid a že jeho postavení je nezavidělné. To opakuje pokaždé, když nemůže spát, a ve snu vidí stále stejný obraz: před ním se prostírá měsíční stezka a on by se rád po ní vypravil a diskutoval s vězněm Ha-Nocrim. Je totiž přesvědčen, že kdysi, přesně čtrnáctého dne jarního měsíce nísánu, si cosi nedopověděli. Ale běda, nikdy se mu to nepodaří a nikdo k němu nepřijde. Nezbyvá mu, než aby mluvil sám se sebou. Ostatně, pro změnu občas dodává, že nejmíc ze všeho na světě nenávidí svoji nesmrtelnost a slávu. Tvrdí, že by si s chutí vyměnil osud s otrhancem a tulákem Matoušem.”

„Není těch dvakrát dvanáct tisíc úplňků příliš velký trest za ten jeden jediný dávný úplňek?” zeptala se Markétka.

„Vidím, že chcete opakovat historii s Frídou?” poznamenal Woland. „Tentokrát se nemusíte znepokojoval. Všecko dobře dopadne, na tom je založen svět.”

„Propustte ho!” zaječela náhle pronikavě Markétka jako kdysi, když ještě byla vědmou. V horách se utrhł balvan a řítil se s ohlušujícím rachotem do propasti. Nevěděla v tu chvíli určitě, jestli ohlušující rachot způsobil kámen, nebo jestli to burácel d'áblův smích. Ať to bylo jakkoliv, Woland se chechtal, díval se na ni a prohlašoval:

„V horách se nemá křičet. On je na rachot balvanů zvyklý a stejně neslyší váš křik. Nemusíte se za něj přimlouvat, Markétko. Už to učinil ten, s kým si tolik přál mluvit.” A otočil se k Mistrovi se slovy: „Teď můžete jednou větou zakončit svůj román!”

Mistr jako by čekal na ten okamžik. Stál nehybně a prohlížel si sedícího prokurátora. Pak přiložil dlaně k ústům a zvolal mohutným hlasem, až se to třaslavě rozléhalo po liduprázdné holé krajině: „Jsi svoboden! Svoboden! On tě očekává!”

Jeho hlas se proměnil ozvěnou v dunění hromu, který znamenal zkázu. Prokleté skalní stěny se zřítily a zbylo jen prostranství s kamenným křeslem. Nad černou propastí, kam se propadly, se rozzářilo nekonečné město a nad ním se pyšně vypínaly zlaté modly nad bujně zelenou zahradou, která se za tisíciletí rozrostla. Až k ní sklouzla z oblohy prokurátorova vytoužená měsíční stezka a první se po ní pustil pes. Muž v bílém plášti s purpurovou podšívku vstal z křesla a cosi vykřikl hlasem ztrhaným od povelů. Nedalo se poznat, co volá, ani jestli pláče nebo se směje, jen bylo vidět, jak se

rozběhl za svým věrným strážcem po měsíční stezce.

„Mám jít za ním?“ zeptal se vzrušeně Mistr a trhl uzdou.

„Ne,“ zavrtěl hlavou Woland, „proč byste se hnal po stopách ukončeného příběhu?“

„Tak tedy tam?“ zeptal se Mistr, otočil se a ukazoval do dálky, kde se z mlh a par vyhouplo nedávno opuštěné město s marcipánovými věžemi kláštera a roztráštěným sluncem v oknech.

„Také ne,“ odpověděl Woland a jeho hlas sílil a nesl se nad skalami. „Romantiku! Ten, koho si tak toužebně přál vidět váš hrdina, kterého jste právě propustil na svobodu, si přečetl váš román.“ Pak se obrátil k Markétce: „Markéto Nikolajevno, věřím, že jste se snažila připravit Mistrovi tu nejlepší budoucnost, ale to, co vám navrhuju já a co pro vás žádal Ješua - je nesrovnatelně lepší! Nechte je o samotě,“ vyklonil se ze sedla k Mistrovi a ukázal na odcházejícího prokurátora, „nepřekážejme jim. Třeba se spolu nějak domluví.“ Mávl rukou na zářící město Jeruzalém, a to okamžitě pohaslo.

„A tam,“ ukázal za sebe, „co byste si počali ve sklepě?“ Slunce v oknech druhého města zapadlo. „Proč byste se vracel?“ domlouval Mistrovi mírně. „Copak vy, nenapravitelný romantik, se nechcete procházet se svou ženou pod rozkvetlými višněmi a večer poslouchat Schubertovu hudbu? Nebude se vám dobře psát při svitu voskovic husím brkem? Netoužíte jako Faust sedět nad křivulí a doufat, že se vám podaří uplácat z hlíny nového homunkula? Tam, tam! Tam už vás očekává váš dům i starý sluha, a svíce už brzy pohasnou, protože se blíží úsvit... Touto cestou! A teď se musíme rozloučit, je čas!“

„Budte zdrav!“ zvolali naráz Markétka i Mistr. Černý Woland si pro sebe nezvolil žádnou cestu, jednoduše se vrhl do propasti a za ním se sykotem i jeho svita. Všecko zmizelo, křeslo, měsíční stezka i Jeruzalém. Dokonce i vraníci. Mistr a Markétka se dočkali slibovaného úsvitu, který vystřídal půlnoční úplněk. Ozáření paprsky vycházejícího slunce přešli přes mechovitý můstek, minuli potůček a vykročili po písčité pěšince.

„Slyšíš, jak je všude kolem ticho?“ upozorňovala Markétka Mistra a pod jejíma bosýma nohama zaskřípal písek. „Zaposlouchej se do něho a vychutnej do sytosti to, co ti v životě bylo odepřeno - klid. Vidíš tamhle svůj věčný dům, který ti přiřkli za odměnu? Už si představuju benátské okno, stíněné divokým vínem, které obrůstá dům až po střechu. Hle, tvůj dům, tvůj věčný dům! Víím, že večer k tobě přijdou ti, které máš rád, s kým si rozumíš a kdo tě uklidní. Budou ti hrát,

zpívat a poznáš, jak se místnost krásně rozzáří ve svitu voskovic. Budeš usínat ve své usmolené oblíbené čepičce, s úsměvem na rtech. Spánek tě posílí a napadnou tě moudré věci. A mě už nesmíš odehnat. Budu střežit tvůj spánek.”

To všecko pronášela, když kráčeli k věčnému domu, a Mistrovi se zdálo, že její slova plynou jako bublavý potůček za jejich zády. V jeho neklidném, bolestně zraňovaném vědomí se rozhostil smír. Cítil se svoboden po tom, co sám propustil na svobodu svého hrdinu, který zmizel v nekonečnu omilostněn v oné sváteční noci, on, syn krále hvězdopravce, nelítostný pátý prokurátor Judeje a jezdec Zlatého kopí Pilát Pontský.

EPILOG

Naše zvědavost nám nedovolí, abychom nepátrali, co se dělo dál v Moskvě po onom sobotním večeru, kdy při slunce západu Woland opustil město a zmizel se svou svitou z Vrabčích hor.

Nechci se zmiňovat, že ještě dlouho potom se po městě lavinovitě šířily ty nejfantastičtější zprávy, které se donesly do těch nejvzdálenějších koutů země. Nehodlám je ani opakovat, člověku je z nich zrovna mdlo.

Ten, kdo píše tyhle pravdivé řádky, sám osobně cestou do Feodosie slyšel vyprávět, jak se v Moskvě dva tisíce diváků vyhrnulo z divadla doslova jen tak, jak je pánbůh stvořil, a rozjeli se domů v taxících.

O tom, že městem prošel ďábel, se šušovalo ve frontách před mlékárnami, v tramvajích, v obchodech, v domácnostech, v závodních kuchyních, výletních i dálkových vlacích, na nádražích i zastávkách, na chatách i plážích.

Vzdělanci samozřejmě podobné řeči nebrali vážně, dokonce se jim smáli, a každého, kdo je šířil, se pokoušeli přivést k rozumu. Ale jak se praví, fakt zůstává faktem a každý musel vzít na vědomí, že ve městě někdo byl. Dokazovalo to spáleniště Gribojedova i řada jiných, naprosto prokazatelných skutečností.

Vzdělanci zastávali názor milice, že ve městě řádila banda hypnotizérů a břichomluvců, kteří dokonale ovládali své řemeslo. Řečený Woland se svými kumpány upláchl z Moskvy a víc se neobjevil ani ve městě, ani jinde, aniž o sobě dal vědět. Z toho mnozí pochopitelně usoudili, že uprchl za hranice, ale ani tam se neprojevoval. Vyšetřování se táhlo. Jak by ne, byl to vskutku zapeklitý případ! Nemluvě o čtyřech

vyhořelých domech a o stovkách pomatenců, vyžádal si dokonce i lidské životy. Alespoň dva určitě. Bylo dokázáno, že Berlioz i nechvalně známý průvodce, který seznamoval cizince s moskevskými pamětihodnostmi, baron Maigel, byli zavražděni. Maigelovy ohořelé kosti se našly v bytě č. 50 v Sadové ulici hned po požáru. Ano, už tyto oběti si žádaly, aby viníci byli spravedlivě potrestáni.

Ale později přibývaly další, zatímco Woland dávno opustil město - nerad to říkám, ale odnesli to černí kocouři. Přibližně stovka těchto mírumilovných, užitečných domácích zvířat, oddaných přátel člověka, byla zastřelena nebo jinak sprovozena ze světa v různých končinách země. Asi patnáct dalších, mnohdy v zuboženém stavu, bylo předvedeno na milici v různých městech. Například v Armaviru jedno takové nevinné zvíře přivlekl jakýsi občan a předtím mu důkladně svázal přední tlapy.

Počíhal si na něj v okamžiku, kdy kocour s provinilým výrazem (kdo za to může, že se kocouři tváří provinile? To ještě neznamená, že by byli něco provedli, ale protože se bojí, aby někdo ze silnějších živočichů - psů nebo lidí - jim nekřivdil a neubližoval. Jedno ani druhé není tak těžké, ale nevidím v tom nic záslužného, opravdu ne) - tak tedy, kocour s provinilým výrazem se chystal skrýt v lopuchách.

Dotyčný si strhl kravatu, aby mohl kocoura svázat, a zlobně výhrůžně vrčel:

„Už vás mám! Ráčil jste zavítat k nám do Armaviru, pane hypnotizéře? U nás máme pro strach uděláno. Jen se netvařte, že neumíte do pěti počítat! My dobře víme, co jste za kvítko!“

S těmi slovy svázal ubohému zvířeti přední tlapy kravatou, vlekl je na milici a kopanci je nutil jít po zadních.

„Vy... vy . . .,“ sípal, provázen houfem hvízdajících kluků, „nedělejte ze sebe šaška! To na nás neplatí! Jen pěkně račte jít jako ostatní lidi!“

Černý kocour jen trpitelsky koulel očima. Zbavený od přírody daru řeči, nemohl se nijak ospravedlnit. Za svou záchranu děkoval za prvé milici a pak své paní, důstojné staré vdově. Sotva dotyčný dorazil na milici, zjistilo se, že z něho silně táhne vodka, a proto se jeho svědectví nepřikládala velká váha. Zatím stařenka, která se dozvěděla od sousedů, že jí sbalili kocoura, se vydala na milici a doběhla tam právě včas. Dala kocourovi to nejlepší doporučení a vysvětlovala, že ho zná od narození, celých pět let, a že za něj ručí jako za sebe. Dokázala, že není v ničem namočen a nikdy nebyl v Moskvě. Narodil se, vyrostl a učil se chytat

myši v Armaviru.

Kocoura rozvázali a vrátili jeho majitelce. To se ví, že přitom zkusil a poznal v praxi, co způsobí omyl a pomluva.

Kromě kocourů byly nepatrně postiženy i některé osoby. Několik lidí zavřeli. Mezi jinými byli dočasně dáni do vazby: v Leningradě - občan Wolman a Wolper, v Saratově, Kyjevě a Charkově - tři Volodinové, v Kazani - Voloch a v Penze z naprosto neznámého důvodu - kandidát chemie Vuřtovič, snad proto, že byl rozložitý vysoký snědý brunet.

V dalších městech to odneslo devět Korovinů, čtyři Korovkinové a dva Karavajejové.

Jistého občana vyšoupli svázaného ze sevastopolského rychlíku na stanici Bělgorod. Jmenovaný se pokoušel zabavit spoulucestující triky s kartami.

V Jaroslavlí právě při obědě vešel do restaurace muž s vaříčem, který předtím vyzvedl z opravy. Sotva ho zmerčili dva vrátní, opustili svá místa v šatně a upalovali, co jim nohy stačily, a za nimi všichni hosté i personál. V tom zmatku se pokladní záhadným způsobem ztratila celá tržba.

Dělo se ještě mnoho věcí, na všechny si ani nevzpomenu. Jitření myslí bylo veliké. Na obranu vyšetřujících znovu dodejme, že všechny tyto akce cílily nejen k tomu, aby byli provinilci dopadeni, ale i k tomu, aby vypluly na povrch všechny jejich zločiny. Každý krok byl řádně zdůvodněn.

Vyšetřovací komise i zběhlí psychiatři došli k závěru, že členové zločinecké bandy, nebo alespoň jeden z nich (podezření padlo především na Korovjeva), byli fikaní hypnotizéři, kteří se hbitě přesunovali z místa na místo. Kromě toho dokázali vsugerovat těm, kdo se s nimi setkali, že některé předměty a osoby jsou jinde, než ve skutečnosti byly, a naopak, odstranit z jejich zorného pole předměty nebo osoby, které tam skutečně byly.

Ve světle těchto výkladů se všechno vyjasnilo, dokonce i záhadná kocourova nezranitelnost během ostřelování v bytě č. 50, která všechny nejvíc vzrušovala:

Přirozeně, žádný kocour na lustru nebyl ani po nich nestřílel. Pálili do prázdného místa, a zatím Korovjev, který jim vsugeroval, že kocour řádí na lustru, stál za zády střilejících, šklíbil se a radoval z této hromadné, zločinecky zneužitě hypnózy. On sám zapálil byt benzínem.

Střep Lotrov samozřejmě neodletěl do Jalty (to by nedokázal ani Korovjev) a žádné telegramy odtud neposílal.

Po tom, co ho Korovjev vylekal černým kocourem, který napichoval na vidličku nakládaný hříbek, omdlel v bytě zlatnice

a ležel tam až do chvíle, kdy mu Korovjev ze žertu narazil plstěný klobouk a dopravil ho na moskevské letiště. Předtím ještě stačil vsugerovat čekajícím příslušníkům pátracího oddělení, že Štopa vylézá z letadla, které přiletělo ze Sevastopolu.

Jaltské pátrací oddělení sice tvrdilo, že se tam dostavil bosý Štopa a že o něm posílali do Moskvy telegramy, ale později se nenašla ve spisech ani jediná kopie telegramu. To vedlo komisi k zdrcujícímu neochvějnému závěru, že banda hypnotizérů provádí na dálku nejen sugesci jednotlivců, ale i celých skupin. Za takového předpokladu mohli zločinci zmást i osoby psychicky naprosto vyrovnané. Je zbytečné se zmiňovat v této souvislosti o takových drobnostech, jako byla sada karet v kapse jistého diváka v přízemí nebo zmizelé toalety dam, mňoukající baret a podobně! Takové triky dokáže každý průměrný profesionální hypnotizér na jakékoli scéně. Patří k nim i nechutný trik s utrženou hlavou. Mluvící kocour? Taky maličkost. K tomu, aby někdo předváděl divákům takové zvíře, stačí zvládnout základy břichomluvectví, a nikdo nepochyboval, že Korovjevovo umění je daleko přesahovalo.

Nešlo ani o karty či zfalšované dopisy v aktovce Nikanora Ivanoviče. To všechno byla hračka! Korovjev dohnal Berlioze k tomu, že spadl pod tramvaj. To on vyšinul ubohého básníka Ivana Bezprizorného a donutil ho vidět v těžkých snech starověký Jeruzalém i sluncem sežehnutou vyprahlou Golgotu s třemi ukřižovanými. To on a jeho banda vyhnali z Moskvy Markétu Nikolajevnu a její služebnou Natašu. Mimochodem, tímto případem se vyšetřující orgány zabývaly zvláště svědomitě. Bylo nutné vyjasnit, zda je banda vrahů a žhářů násilím unesla, nebo zda utekly se zločineckou bandou dobrovolně. Na základě zmateného a nejapného svědectví Nikolaje Ivanoviče, s ohledem na Markétin podivný, pomatený vzkaz, který zanechala svému muži a kde se přiznává k svému čarodějnictví, a konečně s ohledem na okolnost, že Nataša zmizela docela bez zavazadel, došla vyšetřovací komise k názoru, že paní i její služebná byly zhypnotizovány podobně jako řada jiných osob a v tomto stavu je banda unesla. Vyskytla se oprávněná domněnka, že zločince nejspíš upoutala krása obou žen.

Záhadou zůstávalo jedno - motiv únosu duševně chorého, který si říkal Mistr, z psychiatrické kliniky. To se nepodařilo vypátrat, a stejně tak nikdo nezjistil jméno odvedeného. Zmizel pod ústavní přezdívkou jako „stoosmnáctka, první blok“.

Tímto způsobem se mnohé vysvětlilo a vyšetřování skončilo, protože všechno jednou musí skončit.

Uplynulo několik let a lidé pozapomněli na Wolanda, Korovjeva i ostatní. V životě těch, koho pronásledoval Woland se svými kumpány, došlo k mnoha změnám, a jakkoli byly nepatrné, přece jen se o nich zmíníme.

Tak kupříkladu Žorž Bengálský strávil na klinice tři měsíce, uzdravil se, ale do Varieté už nenastoupil. Došlo k tomu v plné sezóně, kdy se obecenstvo jen hrnulo: vzpomínky na seanci černé magie a její odhalení se ukázaly příliš živé. Bengálský opustil Varieté, protože si uvědomil, že objevovat se každý večer před očima dvou tisíců diváků, kteří ho znají a ptají se posměšně, jak se cítí líp: s hlavou nebo bez hlavy? - je nad jeho síly.

Navíc konferenciér ztratil značnou dávku humoru, která je při jeho povolání nezbytná. Zůstal mu nepříjemný, tíživý zvyk upadat každoročně na jaře při úplňku do deprese, ohmatávat si krk, vyděšeně se ohlížet a plakat. Záchvat brzy pominul, ale přece jen mu to bránilo vykonávat dřívější povolání. Odešel do důchodu a začal žít ze svých úspor, které mu vystačily nejmíň na patnáct let.

Odešel a už se nikdy nesetkal s Varenuhou, který si získal velkou oblibu pro svou výjimečnou zdvořilost a ochotu, vzácnou dokonce i mezi administrátory divadel. Například žadatelé o volňasky mu neřekli jinak než dobrotivý otec. Ať kdokoli volal v kteroukoli dobu do Varieté, ozval se ve sluchátku mírný, posmutnělý hlas: „Prosím,“ a když se prosebník dožadoval Varenuchy, prohlásil hlas spěšně: „U telefonu, čím mohu sloužit?“ Dodejme, že Ivan Saveljevič si pro svou zdvořilost leccos vytrpěl.

Stěpa Lotrov už víckrát z Varieté netelefonoval. Brzy po tom, co ho propustili z kliniky, kde strávil osm dní, ho přeložili do Rostova ve funkci vedoucího velkého gastronomu. Proslýchá se, že definitivně nechal pití portského, holduje pouze rybízové kořalce a že mu to svědčí. Prý se z něho stal nemluva a vyhýbá se ženským.

Odchod Stěpana Bogdanoviče z Varieté nezpůsobil Rímskému takovou radost, jak by se dalo čekat, ačkoliv po tom několik let marně toužil. Administrativní ředitel si odbyl léčení na klinice a pak ho poslali do Kislovodska. Posléze tento veliký stařec s křečovitě pošukávající hlavou podal žádost o propuštění z Varieté. Zajímavé bylo, že žádost přivezla do Varieté Rímského manželka. Ředitel se dokonce ani ve dne neodvážil přestoupit práh budovy, kde kdysi viděl v rozbitém okně zalitým stříbrnou měsíční září dlouhou ruku, která lomcovala klikkou.

Po odchodu z Varieté nastoupil v dětském loutkovém divadle v Zamoskvorečí. Už se nikdy služebně nesetkal s důstojným Arkadijem Apolonovičem Semplejarovem, kterého kvapně přeložili do Brjanska a jmenovali ho vedoucím konzervárny na zpracování hub. Moskvané dodnes jedí nasolené ryzce a nakládané hříbky, nemohou si je vynachválit a radují se z této změny. Teď, kdy už to není aktuální, můžeme prozradit, že Arkadij Apolonovič stejně s akustikou nic nesvedl - jaká byla, taková zůstala.

K těm, kdo se navždy rozloučili s divadlem, připočtěme ještě Nikanora Ivanoviče Bosého, třebaže toho s divadlem spojovala pouze vášeň pro volňásky. Nikanor Ivanovič nejenže dnes nechodí do divadla ani za peníze, ani zadarmo, ale jak někdo začne o divadle, hned se zachmuří. Navíc začal nenávidět básníka Puškina i nadaného herce Savu Potapoviče Kurolesova, a toho v takové míře, že když loni uviděl v novinách v černém rámečku jeho jméno a přečetl si, že ho v nejlepších letech života sklátila mrtvice, zbrunátněl, že ho samotného div neklepla mrtvička, a zaječel:

„Patří mu to!“

Smrt populárního herce v něm rozjitřila mnohé bolestné vzpomínky. Ještě téhož večera se zpil do němoty a jediným společníkem mu byl zářící úplněk nad Sadovou. Po každém dalším kalíšku vodky před ním vyvstávaly další a další nenáviděné postavy. Nechyběl mezi nimi ani Sergej Žerardovič Dunčil, ani přitažlivá Ida Herkulanovna, dále majitel bojovných hus a upřímný Kanavkin. Copak se asi s nimi stalo? Nic, co vás napadá! Nikdo z nich totiž neexistoval, ani sympatický konferenciér, ani lichvářská tetička, která nechala zplesnivět dolarové bankovky ve sklepě, ani zlaté pozouny a drzí kuchaři. To všecko se Nikanoru Ivanoviči zásluhou ničemného Korovjeva pouze zdálo. Jedinou autentickou postavou byl Sava Potapovič a zamíchal se do jeho snu jen proto, že si ho Nikanor Ivanovič pamatoval z četných rozhlasových relací. Všichni ostatní byli vymyšlení.

Takže ani Alois Mogaryč neexistoval? Omyl! Nejenže existoval a existuje, ale dokonce zastává bývalou funkci Rímského je administrativním ředitelem Varieté.

Když se přibližně za čtyřicet hodin po návštěvě u Wolanda vzpamatoval ve vlaku, který ho unášel k Vjatce, zjistil, že si zapomněl natáhnout kalhoty, ale jinak neznámo proč ukradl zcela nepotřebnou domovní knihu svému domácímu. Za fantastickou úplatu si vypůjčil od průvodčího staré umaštěné kalhoty a vrátil se do Moskvy. Ale ouvej - domek domácího

venašel. Při požáru všecko staré harampádí, co měl, vzalo za své. Ale Alois byl neobyčejně podnikavý člověk. Za čtrnáct dní už bydlel v přepychovém pokoji v Brjusovově ulici a za pár měsíců seděl v Rímského pracovně. Jako dřív Rímský trpěl kvůli Štopovi, tak se teď Varenucha trápil kvůli Mogaryčovi. Ivan Saveljevič teď netoužil po ničem jiném, než aby Aloise někam z Varieté uklidili a on ho neměl na očích, protože, jak administrátor občas sděluje šeptem svým nejbližším přátelům, „takovou svini jsem ještě v životě neviděl, od toho se dá čekat všecko“.

Kdoví, třeba je Varenucha poněkud zaujatý. Aloisovi se nedá nic špatného dokázat, ostatně, on toho vůbec v životě moc nedokázal. Jediná jeho činnost spočívala v tom, že na uvolněné místo po Štávinovi dosadil nového vedoucího bufetu. Štávin zemřel na rakovinu jater na I. interní klinice fakultní nemocnice deset měsíců poté, co se Woland objevil v Moskvě.

Uběhlo několik let a příběhy, které jsem vám tu pravdivě popsal, vybledly v myslích pamětníků. Pravda, ne všech. Každoročně při jarním úplňku se kvečeru vynoří na Patriarchových rybnících mladý, skromně oblečený muž. Je mu kolem třiceti nebo něco málo přes třicet, má zrzavé vlasy a zelené oči. Je to pracovník historického a filozofického ústavu, profesor Ivan Nikolajevič Potápka, dříve básník Bezprizorný.

Usedne na lavičku pod lipami, kde seděl dávno všemi zapomenutý Berlioz a naposled ve svém životě pozoroval puklý měsíc. Teď v korunách stromů nad hlavou bývalého básníka pluje nejprve bílý a postupně zlátnoucí úplněk s černým dračím stínem, a zároveň zdánlivě stojí na místě.

Ivan Nikolajevič ví a chápe. Ví například, že se v mládí stal obětí zločineckých hypnotizérů a pak se úspěšně léčil. Dodnes na něj působí různé věci, například jarní úplněk. Sotva roste a zlátně měsíc, který kdysi visel na obloze výš než pětiramenný svícen, Ivan Nikolajevič zneklidní, je nervózní, ztrácí chuť k jídlu a trpí nespavostí. Netrpělivě očekává úplněk. Když konečně nastane, nikdo už neudrží profesora doma. Kvečeru vychází a míří k Patriarchovým rybníkům.

Tam usedne na lavičku a docela nezastřeně mluví sám se sebou, pokouje, mhouří oči na měsíc a hned zase na památný turniket.

Tak sedí hodinu, dvě. Pak vstane a odchází pokaždé stejným směrem přes Spiridonovku do uliček nedaleko Arbatu a hledí před sebe prázdnýma, jako nevidomýma očima.

Míjí hokynářství a směruje k místu, kde poblikává pokřivená

plynová lucerna. Příklad se k ozdobné mříži, za kterou se zelená rozlehlá, ještě holá zahrada a uprostřed stojí pseudogotická temná vila s věží a arkýřovým oknem, zalitým měsíční září.

Profesor by nedovedl vysvětlit, co ho sem pudí a kdo bydlí v téhle vile, jen ví, že za úplňku je sám vůči sobě bezmocný. Kromě toho čeká, že v zahradě obehnané mříží uvidí stále se opakující výjev.

Zahlédne na lavičce postaršího solidního muže s bradkou a ve skřipci, s prasečími rysy, vždycky ve stejné póze, zasněného, s pohledem upřeným na měsíc. Dobře ví, že když se obyvatel vily dost vynadával na nebeskou lucernu, stočí pohled na okno arkýře, jako by očekával, že se otevře a v okně se objeví cosi podivuhodného.

Ostatní už zná profesor do všech podrobností. Sám se musí rychle skrčit, protože muž na lavičce začne nervózně pošukávat hlavou a pátrat těkavýma očima ve vzduchu, nadšeně se usmívá a pak náhle spráskne ruce jakousi sladkou úzkostí a polohlasně mumlá:

„Venuše! Venuše... Ach, já hlupák!”

„Ó bohové!” šeptá Ivan Nikolajevič za plotem a nespouští planoucí oči ze záhadného neznámého. „Další oběť úplňku... Ano, nejsem sám...”

A muž na lavičce zatím pokračuje:

„Já hlupák! Proč jsem neuletěl společně s ní? Čeho jsem se polekal, já starý osel? Dát si vystavit potvrzení! Teď si trp, starý idiote!”

To trvá až do chvíle, kdy v neosvětlené části vily bouchne okno, objeví se v něm cosi bílého a nevrlý ženský hlas zavolá: „Kde jsi, Nikolaji? Co má znamenat tahle romantika? Chceš si uhnat horečku? Čaj je na stole!”

Muž na lavičce se vzpomíná a odpovídá pokrytecky:

„Chtěl jsem se jen trochu nadýchat čerstvého vzduchu! Čerstvý vzduch je báječná věc!”

Vstane, nenápadně pohrozí pěstí do okna, které se hřmotně zavřelo, a plouží se domů.

„Ó bohové, ten lže, jako když tiskne!” bručí si Ivan Nikolajevič na odchodu. „Vůbec ho neláká do zahrady vzduch! Cosi vidí v dnešní noci na měsíci, v zahradě a v povětří! Co bych za to dal, kdybych dokázal odhalit jeho tajemství! Kdo ví, jakou Venuši ztratil, a teď marně mává rukama ve vzduchu a snaží se ji lapit...”

Profesor se vrací domů nemocný, s pomatenou myslí.

Žena se tváří, že to nepozoruje, a nutí ho, aby si šel

brzy lehnout. Ale sama bdí, sedí u lampy s knihou a sleduje spícího smutným pohledem. Ví, že za svítání se její muž probudí s bolestným výkřikem a začne plakat a zmítat se. Proto před ní na ubrusu pod lampou leží předem připravená injekční stříkačka v lihu a ampulka s temně žlutou tekutinou.

Teprve pak ubohá žena, která spojila svůj osud s nemocným mužem, může bez obav usnout. Ivan Nikolajevič po injekci klidně spí až do rána, usmívá se ze spaní a zdají se mu jakési vznešené, šťastné, jí neznámé sny.

Vědce budí ze sna v měsíčné noci pokaždé týž výjev, až žalostně vykřikne. Vidí beznosého kata, který nadskakuje, cosi vyráží chraplavým hlasem a pak bodne kopím ukřížovaného, pomateného Gestase. Daleko hrozivější než kat je však zlověstný přísvit bouřkového mraku, který se ohlašuje rachotem a hrozí zavalit zemi, jak to bývá při velkých přírodních katastrofách.

Po injekci se všecko kolem mění. Od postele k oknu se prostře měsíční stezka, po ní vystupuje muž v bílém plášti s purpurovou podšívku a míří k měsíci. Po jeho boku kráčí mladý muž v potrhaném chitónu, se znetvořeným obličejem. Horlivě diskutují, rozohňují se a o něčem se domlouvají.

„Ó bohové!“ pronáší muž v bílém plášti a obrací ke svému společníkovi povýšený obličej. „Taková odporná poprava! Ale řekni mi,“ a jeho pyšný obličej náhle dostává prosebný výraz, „že to není pravda? Žádná poprava nebyla, vid? Zapřísahám tě, řekni, že ne!“

„Samozřejmě že nebyla,“ odpovídá chraplavě jeho společník, „to se ti jenom zdálo.“

„Můžeš na to přísahat?“ zeptá se muž v plášti úpěnlivě.

„Přísahám!“ stvrzuje mladík a v očích se mu objeví veselé ohníčky.

„Nic víc nežádám!“ vykřikne muž v plášti hlasem ztrhaným od povelů, stoupá stále výš a výš k měsíci a pobízí mladíka. Za nimi důstojně kráčí obrovský pes se špičatýma ušima.

Měsíční paprsek se rozvlní a vychrlí vodopády světla na všechny strany. Měsíc kraluje, skotačí a dovádí šálí. Z měsíční záplavy se vynoří neskutečně krásná žena a vede za ruku k Ivanovi zarostlého neholeného muže, který se bojácně ohlíží. Ivan ho hned poznal. Je to jeho noční host, pacient ze stoosmnáctky. Profesor k němu ve snu vztahuje ruce a ptá se dychtivě:

„Tak to je tedy konec příběhu?“

„Ano, můj učedníku,“ odpovídá noční host a žena přistupuje k Ivanovi:

„Ano, tak to skončilo. Všecko na světě nějak končí... Ukažte, já vás políbím a bude zas všecko dobré...“

Sklání se k Ivanovi, líbá ho na čelo a Ivan ji obejmě a zahledí se jí do očí, ale ona se vzdaluje a odchází se svým společníkem k měsíci...

Měsíc běsní, zalévá Ivana světlem a rozstřikuje paprsky na všechny strany. V pokoji propuká měsíční potopa, světlo se čeří, stoupá a zaplavuje lůžko. Ivan se usmívá ze sna.

Ráno se probouzí mlčenlivý, ale už zcela klidný a zdrav. Jeho rozjitřená paměť se ztiší a až do příštího úplňku už nikdo neruší jeho spánek: ani beznosý Gestasův kat, ani nelítostný pátý prokurátor Judeje, jezdec Zlatého kopí Pilát Pontský.

(1929 -1940)

OBSAH

(1) NIKDY SE NEPOUŠTĚJTE DO ŘEČI S NEZNÁMÝMI LIDMI	5
(2) PILÁT PONTSKÝ	15
(3) SEDMÝ DŮKAZ	34
(4) PRONÁSLEDOVÁNÍ	38
(5) SKANDÁL V GRIBOJEDOVOMI	43
(6) SCHIZOFRENIE, JAK UŽ BYLO ŘEČENO	53
(7) PODEZŘELÝ BYT	60
(8) SOUBOJ PROFESORA S BÁSNÍKEM	68
(9) KOROVJEVOVY KOUSKY	75
(10) ZPRÁVY Z JALTY	82
(11) IVANOV ROZDVOJENÍ	92
(12) ČERNÁ MAGIE A JAK BYLA ODHALENA	94
(13) OBJEVIL SE HRDINA	106
(14) SLÁVA KOHOUTOVI!	121
(15) SEN NIKANORA IVANOVIČE	128
(16) POPRAVA	137
(17) BLÁZNIVÝ DEN	147
(18) NEÚSPĚŠNÍ NÁVŠTĚVNÍCI	156
(19) MARKÉTKA	173
(20) AZAZELŮV KRÉM	183
(21) LET	187
(22) V ZÁŘI VOSKOVIC	198
(23) GALA PLES U SATANA	208
(24) ÚNOS MISTRA	220
(25) JAK SE PROKURÁTOR POKOUŠEL ZACHRÁNIT JIDÁŠE IŠKARIOTSKÉHO	239
(26) POHŘEB	247
(27) ZKÁZA BYTU Č. 50	265
(28) POSLEDNÍ DOBRODRUŽSTVÍ DLOUHÁNA KOROVJEVA A KOCOURA KŇOURA	277
(29) OSUD MISTRA A MARKÉTKY JE ZPEČETĚN	287
(30) JE ČAS! JE ČAS!	290
(31) NA VRABČÍCH HORÁCH	299
(32) ODPUŠTĚNÍ A VĚČNÝ KLID	301
EPILOG	306
OBSAH	317

<http://atheneum.zde.cz>